

Motala möter framtiden

ÖVERSIKTSPLAN FÖR MOTALA KOMMUN ANTAGANDEHANDLING

Handlingen är särtryckt inför behandlingen i Beredningen för Samhällsbyggnadsfrågor, Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige våren 2006. Efter antagandet avses en större upplaga tryckas upp i färg och inför denna tryckning kommer redaktionella justeringar att göras.

Kommunfullmäktiges beredning för samhällsbyggnadsfrågor har haft det politiska ansvaret för att ta fram den nya översiktsplanen:

Ingrid Carlsson ordf Beredningen för samhällsbyggnadsfrågor (BSB) (s)
Peter Karlberg 1:e vice ordf BSB (v)
Kenneth Carlsson 2:e vice ordf BSB (mp)
Hans Isacsson (s)
Leif Gustavsson (s)
Olof Hettström (s)
Per-Olov Bågenmark (s)
Carl-Johan Böttinger (m)
Liljana Bajo (fp)

En politisk styrgrupp tillsattes:

Ingrid Carlsson ordf Beredningen för samhällsbyggnadsfrågor (BSB) (s)
Peter Karlberg vice ordf BSB (v)
Kenneth Carlsson, BSB (mp)
Johan Andersson, ordf Kommunstyrelsen (s)
Lena Westerlund 1:e vice ordf Kommunstyrelsen (s)
Kjell Fransson, 2:de vice ordf Kommunstyrelsen (fp)
Rolf Lövgren, ordf Plan- och miljönämnden (s)
Ingegärd Karlsson, 1:e vice ordf Plan- och miljönämnden (s)
Hans Rockler, 2:e vice ordf Plan- och miljönämnden (m)
Camilla Egberth, ordf Tekniska nämnden (s)
Börje Hörnell, 2:e vice ordf Tekniska nämnden (fp)

adjungerade:

Anders Andersson, ordf Socialnämnden (v)
Susanne Järnefjord ordf Bildningsnämnden (s)
Magnus Byman, Bildningsnämnden (m)
Bruno Lindblom, Socialnämnden (kd)
Lisbeth Sager, kommunchef

Förankring har skett i en sektorsövergripande tjänstemannagrupp under ledning av kommunchef Lisbeth Sager
Verksamhetscheferna och kommunledningskontorets enhetschefer har ingått i gruppen

Kommunledningskontorets stadsbyggnadsenhet har ansvarat för genomförandet av planeringsprocessen:

stadsbyggnadschef Barbro Eklund, projektledare
planarkitekt Karin Hast, handläggare

Övriga medverkande: Alf Johansson, Christina Johansson, Anna Säfström och Lisa Klein. Inspirerande bidrag har erhållits från sommarpraktikanterna Mikael Jonsson, Matilda Wirebro och Adam Lind. Ett stort antal tjänstemän inom kommunförvaltningen har bidragit med underlag och synpunkter under arbetets gång.

Har Du frågor kan Du vända Dig till stadsbyggnadsenheten:
Telefon: 0141 - 22 50 00, e-post: stadsbyggnad@motala.se

Fotografier: stadsbyggnadsenheten och kommunens bildbank
Kartor och flygbilder: Medgivande Lantmäteriverket 1999.
Ur GSD-kartor, diarienummer: M99-2200.

Förord

Innehåll

		sid
	Förord	3
	Innehåll	4
KAP 1	ÖVERSIKTSPLAN 2006	7
	En ny översiktsplan	7
	Planprocessen	7
	Den färdiga översiktsplanen	8
	Översiktsplanen i sammandrag	10
KAP 2	KOMMUNEN MOTALA : NULÄGESBESKRIVNING	13
	Allmänt om kommunen	13
	Kommunen i regionen	13
	Befolkning	14
	Kommunikationer	16
	Pendling	16
	Utbildning	17
	Näringsliv	17
	Bebyggelsestruktur och boende	18
	Kulturmiljöer	19
	Naturupplevelser och aktiv fritid	20
	Föreställningar om Motala	20
	Omvärlden	21
KAP 3	KOMMUNEN I REGIONEN : HUVUDINRIKTNING I ÖP	23
	Välfärd & tillväxt	23
	Hållbar utveckling	24
	Övergripande strategi	25
	Befolkningsutveckling	27
	Tätortens långsiktiga avgränsning	28
KAP 4	KONSEKVENSER	30
	Regionen och resvanor	30
	Bostadsbyggande på marknadens villkor	31
	Den fysiska miljöns betydelse för hälsa och säkerhet	31
KAP 5	SOCIALA FRÅGOR	32
	Socialt hållbar samhällsutveckling	33
	Tillgänglighet	34
	Trygghet	35
	Segregation	35

KAP	6	KOMMUNIKATIONER & INFRASTRUKTUR	36
		Kommunikationer och arbetspendling	38
		Prioriterad regional kollektivtrafik	39
		Kommunikationsstråket Motala-Linköping	41
		Infrastruktur som stöder Motalas utveckling	42
		Kommunikationer med omvärlden	44
		Transporter med varor och gods	45
KAP	7	BOENDE & BOSTÄDER	47
		Övergripande ställningstaganden	48
		Områden med högt exploateringsstryck	50
		Område med låg strålning	53
		Fritidsbebyggelsen	53
KAP	8	SERVICE	56
		Förskola	57
		Skola	57
		Vård & omsorg	59
KAP	9	SYSSELSÄTTNING & NÄRINGSLEV	60
		Verksamhetsområden	60
		Företagsexponering	62
		Besöksnäringen	62
KAP	10	NATUR, KULTUR, FRITID & REKREATION	63
		Nära vatten	65
		Tätortsnära natur	65
		Stadens parker och kulturmiljöer	66
		Stråk	66
		Entréer och utblickar	67
		Gröna impediment	67
		Natur och kulturmiljöer i kommunen	69
		Naturvårdens intressen	70
		Kulturmiljövårdens intressen	73
		Friluftslivets intressen	75
KAP	11	MOTALA STAD	78
		Gällande översiktsplan	78
		Identitetsskapande miljöer	79
		Handelspolicy för Motala Stad	82
		Motala centrum	85
		Balans mellan stadsdelarna	88
		Varsamhet om värdefulla bebyggelsemiljöer	89
		Varamons utveckling	90
		Framtida bostadsbyggande i Motala Stad	92

KAP	12	BORENSBERG	107
		Bostäder och verksamheter	107
		Natur- och kulturmiljöer	108
		Utveckling Borensberg	110
KAP	13	LANDSBYGDEN OCH KOMMUNENS MINDRE TÄTORTER	113
		Nybyggnad av bostäder	114
		Näringslivsutveckling	115
		Intressekonflikter	115
		Landsbygdens service	116
		Kommunens mindre tätorter	116
		Tjällmo	118
		Godegård	120
		Nykyrka	122
		Fågelsta	124
		Österstad	126
		Fornåsa	128
		Klockrike	130
KAP	14	TEKNISK FÖRSÖRJNING	132
		Energi och klimatpolitik	132
		Vindkraft	134
		Naturgas	138
		Vatten	139
		Kommunens dagvattenpolicy	146
		Avfallshantering och renhållning	147
KAP	15	MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET	150
		Övergripande miljömål	150
		Vatten, luft och mark	154
		Störande verksamheter	159
		Risk och beredskapshänsyn	160
KAP	16	RIKSINTRESSEN	165
KAP	17	MELLANKOMMUNALA FRÅGOR	169
		Förteckning över planeringsunderlag	171
		Samrådsredogörelse	172
		Länsstyrelsens granskningsyttrande	206
		Utlåtande	211
Kartbilagor:		Markanvändningskartor för kommunen, Motala stad och Borensbergs tätort	

ÖVERSIKTSPLAN 2006

SAMMANFATTNING AV ÖVERSIKTSPLANEN OCH DESS UPPGIFT I PLANERINGEN

En ny översiktsplan

I januari 2002 beslutade kommunfullmäktige att en ny översiktsplan skulle tas fram och ersätta den nu gällande, antagen 1990. Den gamla översiktsplanen ansågs inte längre ha den aktualitet som krävs för att vara ett redskap för kommunens strategiska utveckling; nya angelägna frågor har tillkommit och bättre kunskapsunderlag har tagits fram. Planeringsförutsättningarna har fysiskt hunnit ändras både lokalt och regionalt.

Samtidigt har stora förändringar skett i samhället på övergripande nivå. Strukturomvandlingar såväl som ändrade värderingar och ny lagstiftning ställer krav på nya grepp i planeringen. Inte minst har miljöfrågorna getts ökad tyngd, både i det lokala arbetet och på nationell nivå.

Kommunfullmäktige gav Beredningen för samhällsbyggnadsfrågor uppdraget att ansvara för processen och en politisk styrgrupp tillsattes med företrädare för samhällsbyggnadsberedningen, kommunstyrelsen, plan- och miljönämnden och tekniska nämnden. Gruppen har senare vidgats med även ”mjuka” verksamheter.

Kommunfullmäktige angav vidare översiktsplanens övergripande inriktningen enligt följande:

- Översiktsplanen skall vara ett redskap för kommunens utveckling i strategiska frågor.
- Översiktsplanen skall främja en långsiktigt hållbar utveckling – miljömålen skall ges genomslag.
- Översiktsplanen skall tas fram i en bred förankringsprocess med medborgarna och inom den kommunala organisationen.
- Visioner i ”Motala – framtidsutsikt 2010” skall konkretiseras i översiktsplanen i den mån den fysiska samhällsstrukturen är av betydelse för att förverkliga visionen.
- I processen skall såväl miljömässiga som ekonomiska och sociala konsekvenser av alternativa inriktningar och valda lösningar beskrivas.

Planprocessen

När översiktsplanen arbetas fram är själva processen lika viktig som slutprodukten. Översiktsplanen är kommunens mest övergripande och långsiktiga planeringsinstrument och ligger till grund för beslut inom hela samhällsområdet. Planprocessen är öppen med stora möjligheter till medborgarinflytande. Inriktningen har formats genom politiska diskussioner och samråd med allmänhet och olika intressegrupper i samhället. Ställningstaganden förankras stegvis.

Förslaget till översiktsplan baseras på ett program som tidigare varit föremål för samråd. I programskedet stod fokus på tillväxtfrågorna och dessa utgör fortfarande en viktig utgångspunkt för prioriteringar och ställningstaganden. Fler frågor har väckts under processen och programmet har utvecklats till ett planförslag med bredare anslag, som stegvis bearbetas till färdig plan, dvs en handling som antas av kommunfullmäktige.

Efter ett brett samrådsförfarande har förslaget bearbetats och kompletterats till en utställningshandling. Synpunkter från allmänheten och andra myndigheter såväl som från den egna den kommunala organisationen har tillfört kunskap och nya infallsvinklar. Det är översiktsplanens uppgift att göra avvägningar och prioriteringar mellan olika allmänna intressen som ibland kan vara svåra att förena eller till och med motstridiga. Samrådsredogörelsen, som är en del av utställningshandlingen, redovisar politiska ställningstaganden till de synpunkter som framförts under samrådet.

Under utställningen, som pågått under drygt två månader, har allmänheten och alla som tidigare yttrat sig kunnat lämna synpunkter. Synpunkterna och hur de beaktas har sammanställts i ett utlåtande, som följer med när den slutliga planhandlingen överlämnas till kommunfullmäktige för antagande.

Den färdiga översiktsplanen

När översiktsplanen antagits ska den fungera som kommunens vägvisare i strategiska frågor. Den är också underlag för beslut om markanvändning och byggande, beslut där såväl allmänna som enskilda intressen ska beaktas. Översiktsplanen ger inga bindande föreskrifter men anger riktlinjer som ska ses som kommunens uppfattning om hur lagens generella bestämmelser bör tillämpas. I översiktsplanen redovisar kommunen hur man vill prioritera olika allmänna intressen. Prioriteringen utgår helt naturligt från den kunskap man har idag om markanspråk och behov, om tekniska förutsättningar och ekonomi och om bevarandevärden i natur- och kulturlandskapet. För att översiktsplanen ska kunna möta ett föränderligt samhälle och ta hand om ny kunskap utan täta revideringar måste den lämna utrymme för fortsatt avvägning mellan olika intressen. Översiktsplanen redovisar därför den tänkta markanvändningen på sådant sätt att det tydligt framgår var kommunen aktivt tagit ställning för ett bevarande eller en ändrad markanvändning. För stora delar av kommunen kommer fortfarande ”pågående markanvändning” att vara huvudinriktningen till dess ny kunskap eller oförutsedda behov ställer krav på ett ställningstagande. I avvägningen mellan olika intressen ska både plan- och bygglagens allmänna intressen enl 2 kap och miljöbalkens hushållningsbestämmelser beaktas. Den kunskap som finns tillgänglig när översiktsplanen upprättas ingår som *planeringsunderlag*. Avsikten är att detta underlag i digital form ska hållas levande och kompletteras så att det kan ligga till grund för framtida ställningstaganden när nya markanspråk uppstår.

Hur förverkligas översiktsplanen

För att översiktsplanens mål och visioner skall kunna bli verklighet krävs i de flesta fall fortsatt planering och ekonomiska satsningar från kommunens sida, ofta i samverkan med andra aktörer. Prioritering är nödvändig och kanske kan det finnas skäl att om-sätta delar av översiktsplanen i en långsiktig handlingsplan.

I frågor där ansvaret för genomförandet ligger utanför kommunens rådighet ger översiktsplanen ändå stöd för en aktiv medverkan i olika processer.

ÖVERSIKTSPLANENS BETYDELSE

Vilken roll spelar översiktsplanen?

Översiktsplanen är kommunens mest övergripande och långsiktiga planeringsinstrument och ligger till grund för beslut inom hela samhällsområdet. Den berör ekonomiska, ekologiska, tekniska och sociala frågor med anknytning till markanvändning, bebyggelse, miljö m m. Den skall fungera som ett samlat beslutsunderlag som belyser gemensamma intressen i kommunen och kommunens miljösituation. Översiktsplanen är dessutom ett politiskt program som uttrycker viljeinriktningen för den framtida användningen av mark- och vattenområden i kommunen. Av översiktsplanen skall också framgå hur den redan byggda miljön skall utvecklas och bevaras, hur kommunen tänker tillgodose riksintressen och iakttä gällande miljö kvalitetsnormer. Översiktsplanen är vägledande för fortsatt arbete och efterföljande beslut, både kommunala och statliga som exempelvis detaljplaner, bygglov och inrättande av natur- och kulturresevat.

Översiktsplanen är ett instrument för att väga samman olika allmänna markanspråk och intressen till en gemensam fysisk framtidsplan för hela kommunen.

Angelägna frågor för kommunen liksom konfliktrisker och motstridiga intressen skall särskilt belysas och konsekvensbeskrivas. Beslut som rör den fysiska miljön påverkar i allmänhet oss för lång tid framöver. Syftet med all fysisk planering är därför att skapa en ändamålsenlig samhällstruktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och andra anläggningar. Planeringen skall också främja en god hälsa och livsmiljö för människor likväl som för växter och djur. Vid avvägning mellan olika allmänna intressen skall företräde ges en sådan användning som medför god hushållning med våra naturresurser.

- 2002-01-28   KF-beslut: **ny kommunomfattande översiktsplan ska upprättas.**

- 2002 - 2003   **Temifrågor** behandlas i särskilda samrådsprocesser

- Hösten 2003   **Nulägesbeskrivning** sammanställs och diskuteras vid semi-narier och utbildningsdagar för förtroendevalda

- Vintern 2003-2004   **Problemanalys, övergripande mål och strategier** förankras

- Vår/Sommar 2004   Förslag till **mål- och strategier för "fokusområden"** = frågor som bedömts viktiga för befolkningsutveckling och tillväxt i kommunen.

- Hösten 2004   **Programsamråd** genomförs kring fokusfrågorna

- Våren 2005   Programmet bearbetas/kompletteras: **Förslag till översiktsplan, samrådsversion**

- Samråd kring förslaget pågår juni - september**

- Hösten 2005   Inkomna synpunkter behandlas i en **samrådsredogörelse**, som anger vad som skall inarbetas i **utställningshandlingen**

- Utställning av planförslaget genomförs 2 decemer 2005 - 17 februari 2006.**

- Våren 2006   Utställningen utvärderas och synpunkter sammanställs i ett utlåtande. Utställningshandlingen kompletteras till en **antagandehandling** som överlämnas av samhällsbyggnadsberedningen till kommunstyrelsen/kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige tar slutlig ställning till den nya översiktsplanen i maj 2006

Sammanfattning

MOTALA MÖTER FRAMTIDEN

Motala kommuns geografiska läge är gynnsamt: centralt i Mellansverige och i en region som är landets fjärde största arbetsmarknadsområde. Som tredje största kommun och stad i regionen Östra Götaland ger Motala sitt bidrag till den regionala utvecklingen och drar också fördel av vad regionen har att erbjuda. Dock upplevs tillgängligheten till Motala tätort dålig, trots korta avstånd till regioncentrum och till flera av landets viktigaste väg- och järnvägsstråk. Vägar och järnväg som genomkorsar staden är med sin nuvarande utformning en belastning för Motalas utveckling.

Den framtid vi planerar för är en framtid där det ekonomiska handlingsutrymmet för offentlig sektor är begränsat, oavsett ansvarsfördelningen mellan statlig, regional kommunal nivå. Resurshushållning förutsätter samverkan mellan olika nivåer, och givetvis sektorsövergripande inom den egna kommunen. Nya samarbetsformer måste sökas för att önskvärda satsningar skall kunna genomföras. Kommunen får en annan roll i samhällsutvecklingen: "projektledarens" snarare än "byggherre's".

För kommunen är det mot denna bakgrund angeläget att forma **strategier för att få en ökad inflyttning**, fortsatt tillgång till **arbetstillfällena för kommuninvånarna** och en robust samhällsstruktur som kan erbjuda medborgarna **fortsatt välfärd**.

Den inriktning som tros kunna ge kommunen en gynnsam utveckling är att i högre grad **dra nytta av regionens fördelar samtidigt som Motala stads egen attraktionskraft stärks**.

Kommunen har en uttalad målsättning att folkmängden ska öka så mycket att det ger effekt i underlaget för kommersiell och samhällelig service. För det krävs både bättre kommunikationer och attraktiva bostäder i tillräcklig omfattning. Man kan dock inte förlita sig till att detta räcker för att trygga kommunens livskraft och attraktionsförmåga. Den planerade dubbelspårsutbyggnaden med pendeltåg till Motala ger tillgång till en geografiskt större arbetsmarknad och ökar individens valmöjligheter. Men grunden för en positiv befolkningsutveckling och ekonomi torde ändå vara en fortsatt stabil tillgång till arbetstillfällen i Motala.

Även om ansvaret och medlen för att få bättre infrastruktur och kommunikationer främst ligger i andras händer, kan kommunen medverka till successivt förbättrade resmöjligheter. Om kollektivtrafik ska vara ett attraktivt alternativ måste hela resan "från dörr till dörr" vara snabb och bekväm. När det gäller infrastrukturens betydelse för Motalas framtid är det inte bara arbetspendling och studier det handlar om. För att staden ska kunna stärka sin identitet som boplatz vid vattnet med god miljö och tillgänglighet måste riksvägarna flyttas ut från stadskärnan. Översiktsplanen ger kommunen stöd att hävda sina intressen i regionala och nationella sammanhang.

Motala stads vitalitet bedöms vara avgörande för hela kommunens utveckling. Ett ökat befolkningsunderlag stimulerar det kommersiella utbudet och ger stöd för kollektivtrafik och annan service. Motala stad har också de fysiska förutsättningarna att ta emot inflyttning i större omfattning. Mark- och planberedskap för ett trettiotal nya villatomter om året bör finnas liksom för flerbostadshus i centrala lägen.

I detta planförslag utpekade förutsättningslöst ett trettiotal objekt som bedöms vara tänkbara bostadslägen. Ambitionen är att åstadkomma ett varierat utbud som **motsvarar marknadens efterfrågan** samtidigt som nya bostäder ska kunna **nyttja och understödja redan befintlig service och infrastruktur**. Inga utredningar om markens lämplighet eller motstående intressen har gjorts i detta skede. Den fortsatta planeringen anpassas till aktuell efterfrågan.

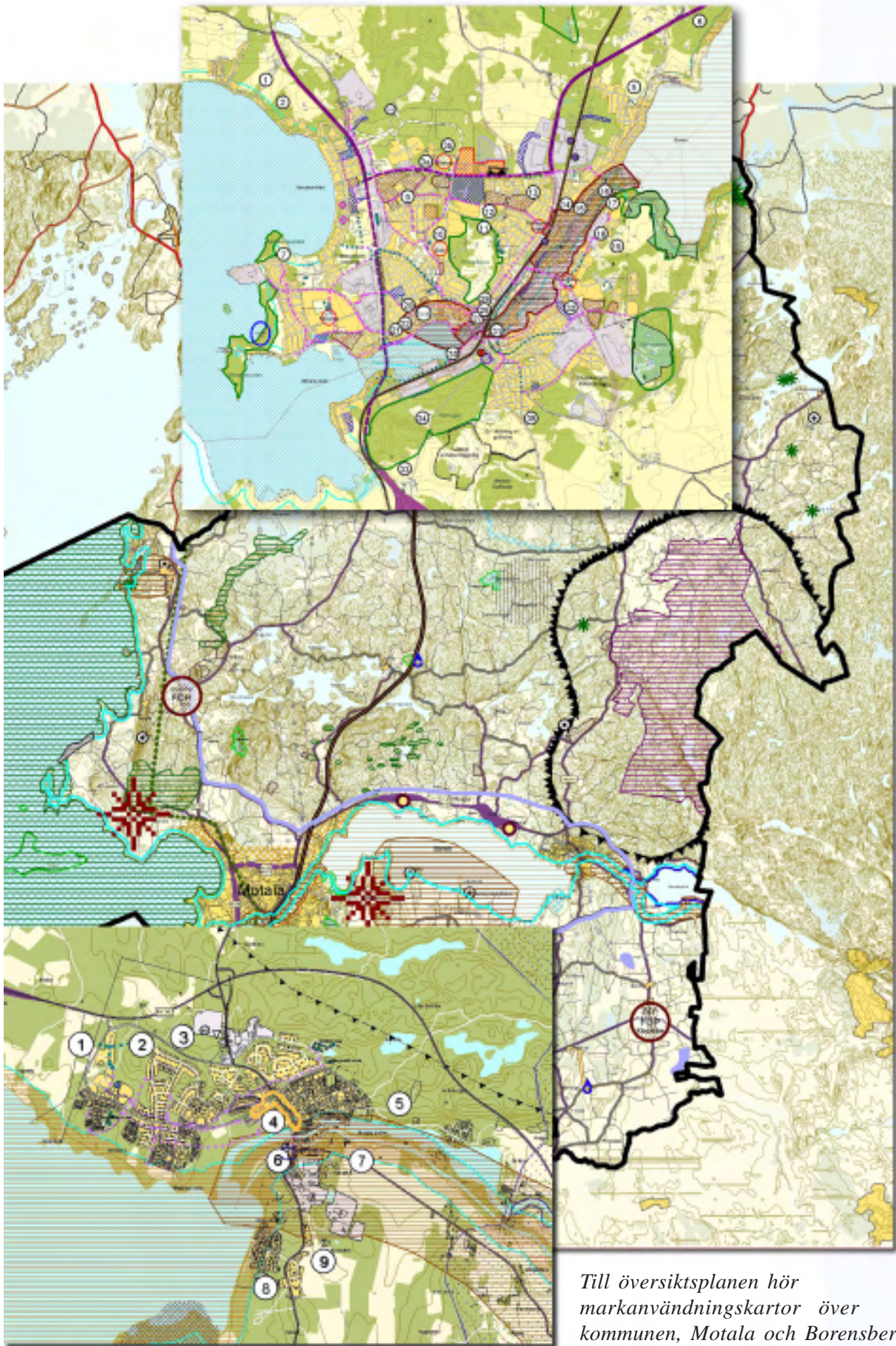
Borensbergs betydelse som bostadsort för arbetspendlare väntas bestå. Även här har kommunen för avsikt att planlägga nya områden för fortsatt villabyggnad. Lika viktigt, men svårare, kan det vara att hitta lämplig mark för flerbostadshus.

Förutom det nybyggande som sker genom kommunens medverkan erbjuder landsbygden rika möjligheter till individuella bosättningsval. Generellt prövas lokalisering utanför tätort genom bygglov. Riktlinjer i översiktsplanen fungerar bl a som stöd för att tolka plan- och bygglagens innebörd.

Även om möjligheterna till arbetspendling förbättras och kommunen har kvalitéer som kan locka till inflyttning bedöms **stabilitet på den egna arbetsmarknaden** ha avgörande betydelse för kommunens framtid. Parallellt med översiktsplanearbetet pågår flera kommunala processer som syftar till detta. Översiktsplanen som redskap har främst betydelse genom att bidra till en generellt positiv samhällsutveckling. Mer specifika behov kan också tillgodoses i den fysiska planeringen som t ex verksamhetsområden med särskilda utformnings- eller lägeskrav.

En **ny handelspolicy** har arbetats fram i dialog med företrädare för handeln, fastighetsägare och olika intresseorganisationer. I korthet är inriktningen att stärka stadskärnan som handelscentrum, utveckla volymhandel i Bråstorp och ge bostadsområdena bästa möjliga tillgång till dagligvaruhandel.

Till översiktsplanen hör markanvändningskartor över kommunen, Motala och Borensberg med tillhörande teckenförklaringar.

KOMMUNEN MOTALA

PRESENTATION AV BAKGRUNDSFAKTA OCH PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

Allmänt om kommunen

Motala kommun ligger i nordvästra Östergötland. Kommunen har omkring 42 000 invånare varav cirka 30 000 bor i Motala tätort och 2 700 i Borensberg. Övriga tätorter Tjällmo, Fornåsa, Nykyrka, Fågelsta, Österstad, Klockrike och Godegård har mellan 200-600 invånare.

Befolkningsmässigt kommer Motala, kommunen såväl som staden, på tredje plats i länet och i regionen Östra Götaland. Det regionala samarbetet är under utveckling och Östra Götaland är på väg att axla sin roll som Sveriges fjärde största arbetsmarknad.

Från att tidigare ha varit ett utpräglat industrisamhälle, befinner sig Motala i dag i en omställningsprocess. Serieproduktionstillverkningen tappar mark och bara den mest kunskapsintensiva produktionen kan möta framtiden med tillförsikt. Den växande arbetspendlingen visar hur näringslivets struktur och individens rörlighet förändras. Motala är inte längre sig självt nog.

Motala ligger där Vättern, Motala Ström och Göta kanal möts och är en vattenrik kommun med många sjöar och vattendrag. Närheten till vatten är en stor tillgång som har format livet i Motala allt sedan de talrika fornlämningarnas tid. Ett lysande exempel på detta är förstas bygget av Göta kanal och dess betydelse för stadens framväxt.

Inom kommunens gränser kan man hitta de flesta svenska naturtyper och en mångfald växter och djur. Denna rikedom förklaras bland annat av att två naturgeografiska regioner möts här; den bördiga Östgötaslätten i söder och den sjörika skogsbygden i norr. De naturgeografiska förutsättningarna har i stor utsträckning påverkat bebyggelsens struktur. Naturförutsättningarna ger Motala möjlighet att skapa och bevara attraktiva boende- och rekreativmiljöer och utgör en god grund i arbetet för att nå ett hållbart samhälle.

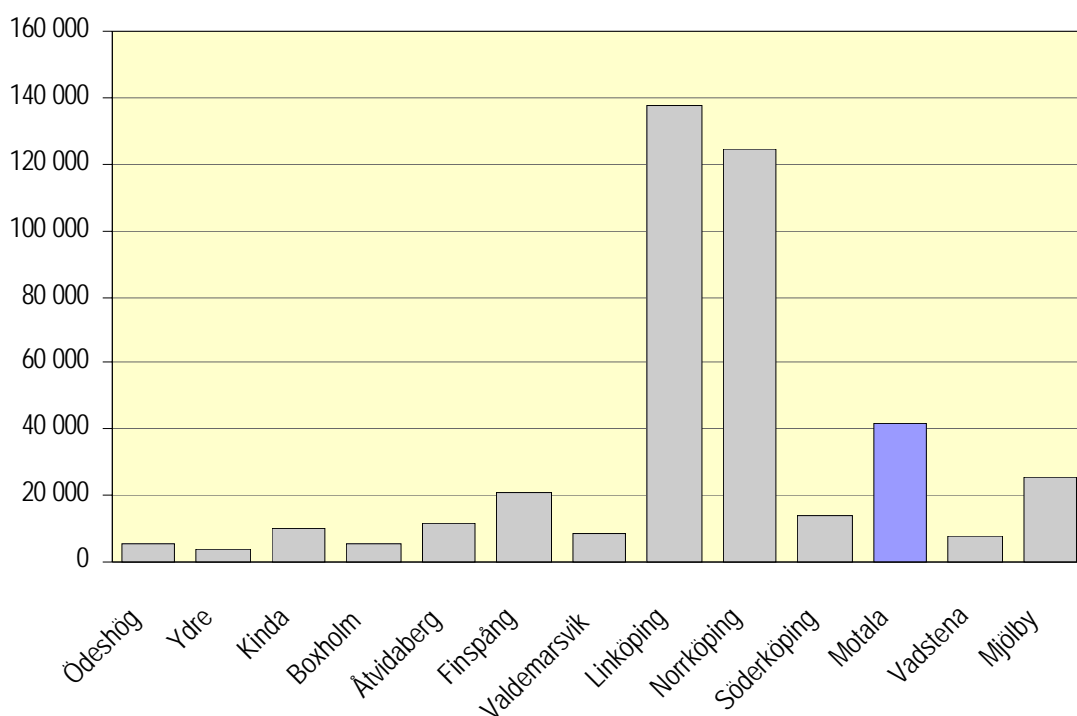

Inom det markerade området har en boende tillgång till minst 100 000 arbetsplatser inom 50 minuter med bil. (Bearbetning av Vägverkets planeringsunderlag 2002)

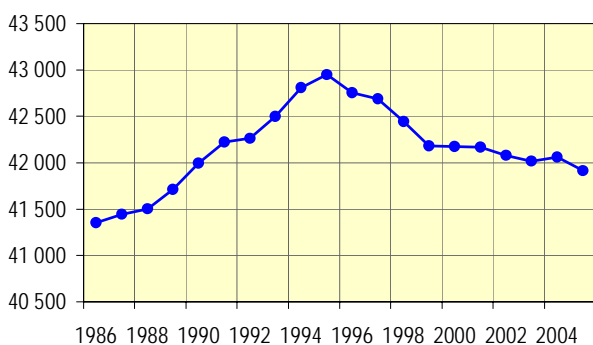
Kommunen i regionen

Motala kommun tillhör regionen Östra Götaland. Utmärkande för Östra Götaland är den flerkärniga stadsstrukturen, där Linköping och Norrköping är relativt jämbördiga och omgivna av ett flertal orter av betydelse. Regionen marknadsförs ibland under parollen "4:e storstadsregionen" men regionens styrka består snarare i dess mångfald med ett antal mellanstora städer som kan nås inom ett begränsat geografiskt område. Inom regionen finns sammantaget en intressant arbets- och bostadsmarknad som inte i någon nämnvärd utsträckning berörs av storstadens problematik. Att arbetsmarknadsområdet är det fjärde största i landet framgår ännu inte med önskvärd tydlighet av den regionala bruttoproduktionen."

Arbetspendlingen pågår dock samtidigt i flera olika riktningar och tillväxten är positiv. Regionen

Folkmängd i Östergötlands kommuner 2005-12-31 (Absoluta tal, Källa: SCB, Befolkningsstatistik)
 I Östergötlands län bor totalt 416 300 personer. Linköping och Norrköping är de största kommunerna med Motala kommun på tredje plats. Motala med sin folkmängd på nästan 42 000 invånare står för tio procent av länets befolkning.

Befolkningsutveckling Motala kommun 1986-2005
 Källa : SCB

Ålder	riket	Motala
0-6	7,5	7,0
7-15	11,2	11,8
16-18	3,9	4,1
19-64	60,1	58,3
65-w	17,3	18,7
Summa	100,0	100,0

Folkmängd år 2005, procentuell fördelning över åldersgrupper.

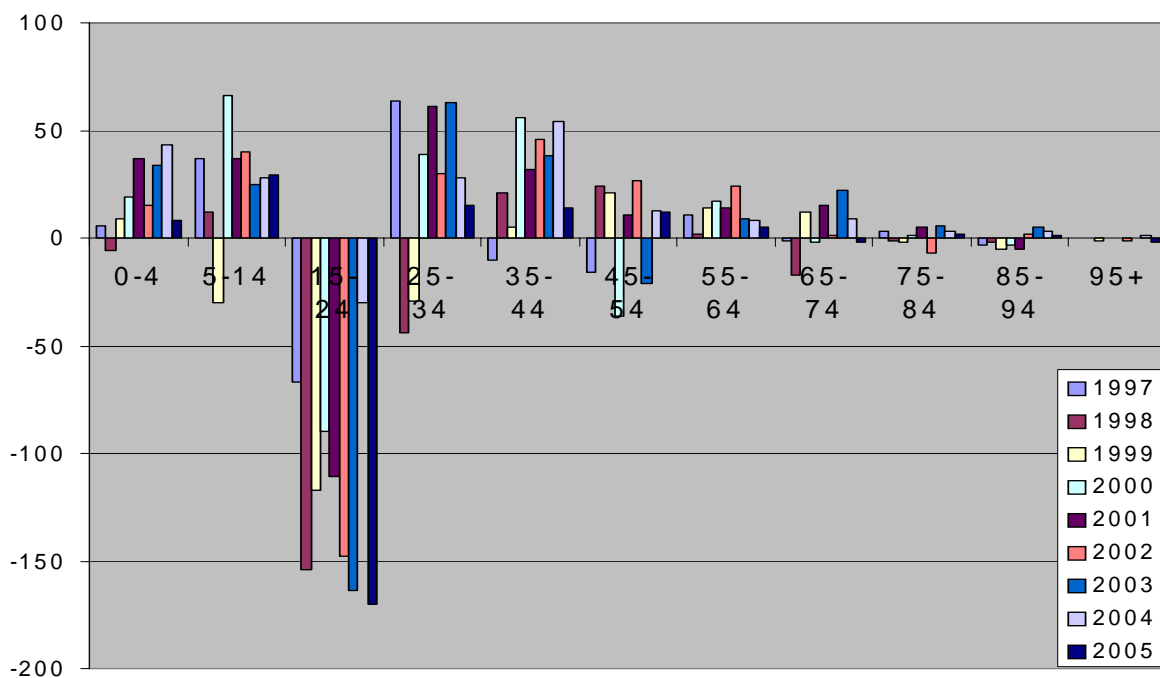
Östra Götaland bör ses som ett komplement och för många ett alternativ till den renodlade storstaden.

Sedan årsskiftet 2003 har det regionala samarbetet konstitutionaliserats i regionförbundet Östsam. Östsam representerar länets samtliga 13 kommuner och landstinget. Av riksdagen har man i egenkap av så kallat regionalt samverkansorgan, fått befogenheter att ansvara för den regionala planeringen och utvecklingen. I arbetet har bla ingått den lokala transportplanen och för närvarande tar man fram en regional utvecklingsplan (RUP) för Östra Götaland.

Det europeiska samarbetet har ökat den regionala nivåns betydelse och regionerna har av EU utpekats som basen för transnationell samverkan. Ur internationellt perspektiv framstår exempelvis de växande marknaderna i östra Europa som närbelägna och intressanta för östgötskt näringsliv.

Befolkning

Motalas befolkning har minskat under den gångna tioårsperioden (1996-2005) med 800 personer efter en ungefär lika stor tillväxt föregående tioårsperiod. Inflyttningen från andra kommuner i länet är positiv. Det är främst de låga födelsetalen, trots att de är högre än riksgenomsnittet, som bidrar till befolkningsminskningen. Åldersstrukturen liknar rikets men

*Flyttningsnettets åldersfördelning i Motala kommun
Källa: SCB*

Motala kommun har en något större andel pensionärer. Problematiken är dock densamma som för stora delar av västvärlden; en krympande del av befolkningen befinner sig i arbetsför ålder och fyrtio-talisternas utgång från arbetsmarknaden har bara börjat.

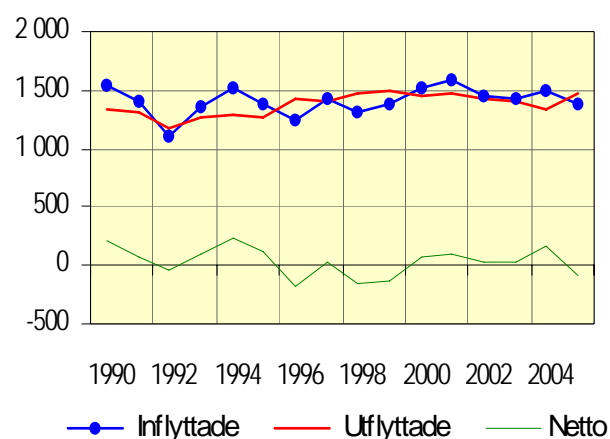
Regionalt står Motala för tio procent av länets befolkning. Det kan jämföras med Linköping och Norrköping som vardera står för ungefär en tredjedel av länets befolkning.

Genomsnittligt (1990-2005) flyttar ungefär 2 800 personer in och ut över kommungränsen. In- och utflyttningen har varit reellt stabil under de senaste femton åren med i genomsnitt en årlig inflyttning på 1 400 personer och en utflyttning på 1 375, dvs ett plus på 32 personer per år.

Flyttningsnettot i Östergötland var minus 65 personer i genomsnitt per år under samma period.

Av flyttstatistiken framgår tydligt att personer i åldrarna 18-35 år är mer benägna att flytta än andra grupper, vilket gäller såväl in- som utflyttning. Det är framförallt personer i åldern 15-24 år som flyttar ut medan gruppen 25-34 år kan betecknas som inflyttare.

Av inflyttarna till kommunen år 2005 var så många som var fjärde person en återvändare, som lämnat kommunen under den senaste femårsperioden. Samtidigt var närmare hälften av utflyttarna personer som tidigare flyttat till kommunen.

*In- och utflyttning samt flyttningsnetto, Motala kommun
1990-2005, Källa: SCB*

Kommunikationer

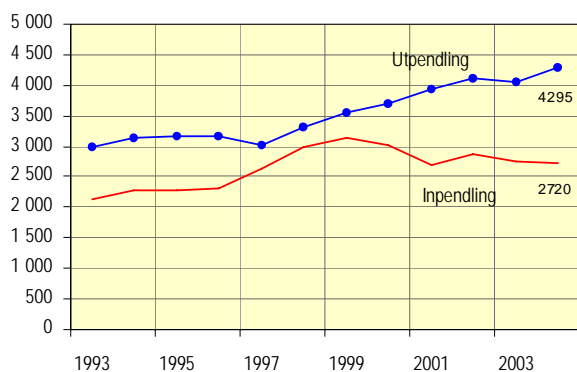
Motala har ett centralt läge i Mellansverige och god närhet till regioncentrum. Landets viktigaste väg- och järnvägsstråk befinner sig inom några mils avstånd.

Genom staden Motala passerar den nationella stamvägen riksväg 50 och riksvägarna 32 och 36 som länkar till europavägarna. Järnvägsnätets västra och södra stambanor har också en förbindelse-länk genom Motala.

Idag medför dock infrastrukturen med sin ålderdomliga utformning och låga standard snarare en belastning än en konkurrensfördel för Motalas utveckling.

Det pågår en utbyggnad av dubbelspår på järnvägen mellan Hallsberg och Mjölby, en del av projektet "Godsstråket genom Bergslagen". I projektet betonas utbyggnadens betydelse för den regionala utvecklingen. Med dubbelspår kan sträckan trafikeras med pendeltåg, den regionala arbetsmarknaden vidgas och kvalitén höjs i resrelationerna.

Busstrafiken på landsbygden är sedan halvårs-skiftet 2004 indelad i regionala linjer mellan kommuncentra med landstinget som huvudman och med kommunalt ansvar för all annan landsbygdstrafik. Regionala linjer är Motala-Linköping via Borensberg respektive Fornåsa, och linjerna till Mjölby och Vadstena-Ödeshög. Kommunen svarar för förbindelserna med tätorterna Tjällmo, Godegård och Fågelsta och ytterligare några linjer som främst tjänar som skolskjutsar. Kommunen tog sommaren 2004 också över ansvaret för tätortstrafiken i Motala där samtidigt förändringar genomfördes för att åstadkomma ett effektivare resursutnyttjande.

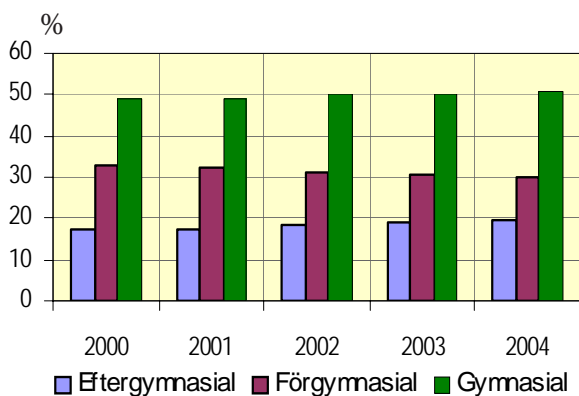
Pendling till och från Motala, perioden 1993-2004
Källa: SCB 2004

Pendling

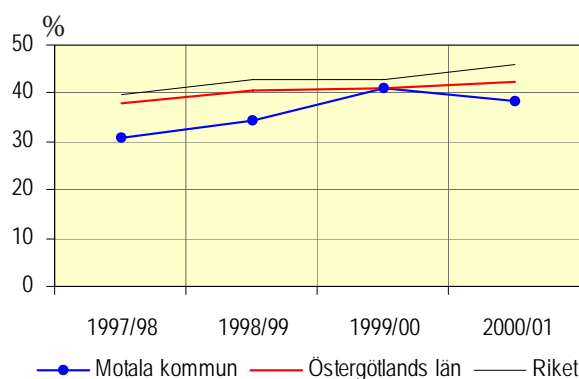
Arbetspendling har i ett historiskt perspektiv varit en begränsad företeelse i Motala kommun. Efter 1993 har dock såväl arbetspendlingen som det allmänna resandet inom regionen, ökat. I dagsläget pendlar omkring 4300 personer till arbetsplatser utanför kommunen. Av dessa reser uppskattningsvis en tredjedel kollektivt.

Fram till 1999 ökade pendlingen både till och från Motala. Efter 2001 har utpendlingen ökat kraftigt samtidigt som inpendlingen minskat. Fler män än kvinnor pendlar till sina arbeten på andra orter. Naturligt är att Linköping med sin större arbetsmarknad är den ort Motala har största pendlingsutbytet med, följt av Vadstena och Mjölby.

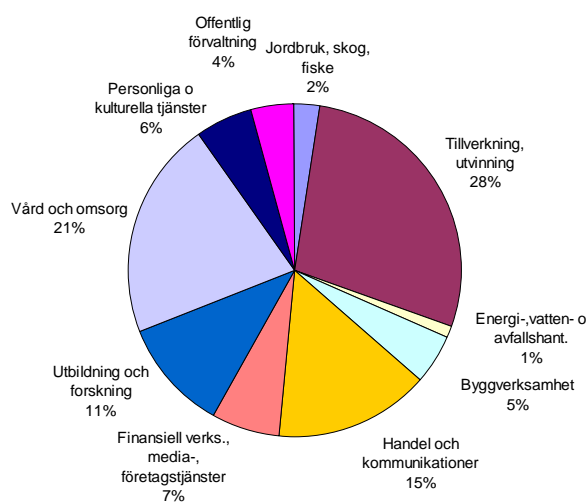
Att utpendlingen är betydligt större än inpend-

Befolkningens utbildningsnivå i procent (inom åldersgruppen 16-74 år) Källa: SCB 2004

Andel som påbörjat högskolestudier inom tre år efter avslutad gymnasieutbildning Källa: SCB 2004

Arbetsstillfällena i olika näringsgrenar 2004. (Befolkning 16 år-) Källa SCB

lingen medför problem att utnyttja fordon effektivt och därmed ökade kostnader för att upprätthålla en god kollektivtrafik.

Det har gjorts gällande att det inom regionen i stort finns utrymme för ett utökat pendlande. Detta torde i än större utsträckning vara giltigt för Motalas del.

Utbildning

Trots närheten till Linköpings universitet är den eftergymnasiala utbildningsnivån i Motala låg jämfört med både länet och riket. Många börjar arbeta tidigt utan att gå vidare till högre studier. Samtidigt är ungdomsarbetslösheten alarmerande hög. Andelen gymnasieutbildade ökar dock sakta.

Vad beträffar gymnasieutbildning finns det utöver de traditionella programmen utbildningar med renodlad idrottsprofil, dels en triathlon- och seglarutbildning med riksintag, dels en med bredare idrottsinriktning där ishockey och fotboll utgör basen.

Det finns möjligheter till distansstudier på högskolenivå i Motala genom det samarbete som kommunen bedriver med flera av landets universitet och högskolor. Andelen motalabor som påbörjar högskolestudier ökar också från år till år, men ligger ännu under både länet och riket.

Näringsliv

I kommunen finns cirka 3100 arbetsställen som sysselsätter omkring 17 000 människor. Arbetsställen i Motala utgör cirka nio procent av samtliga i länet. Motala kommun är den enskilt största arbetsgivaren och vart femte arbetstillfälle finns inom vård- och omsorgssektorn. De flesta företagen har färre än tio anställda. Cirka nio procent eller 1500 av de sysselsatta i kommunen är egna företagare. Det är lika mycket som i riket och något mer än i länet.

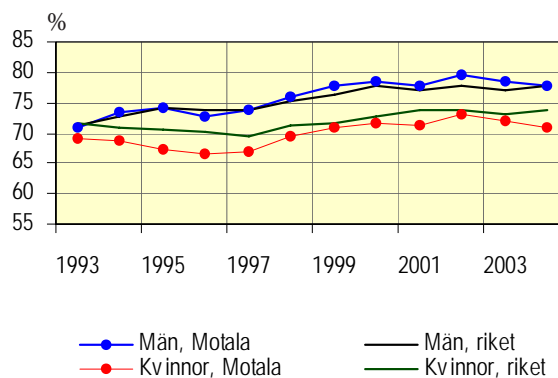
I Motala kommun, liksom i Östergötland generellt, präglas näringslivet av arvet från det gamla industrisverige; tillverkningsindustrin står för en betydande andel av arbetstillfällena (28 % av arbetstillfällena i Motala kommun) och ett fåtal större industriföretag dominerar sysselsättningen. Ett enskilt företags nedläggning kan få stora konsekvenser för hela kommunen. De delar av tillverkningsindustrin som har lågt kunskapsinnehåll och en förhållandevis rutinmässig produktion är särskilt utsatta för rationaliseringstrycket. Samtidigt finns det företag på industrisidan bland annat inom verktygs-makeri, som utmärker sig genom sitt verkstadsindustriella kunnande.

I en kartläggning från 2001 gjord av NUTEK bedöms Motala tillhöra de sextio kommuner i Sverige som är mest sårbara för omstruktureringar inom tillverkningssektorn. Den lokala arbetsmarknadsregionen Östra Götaland bedöms dock som robust.

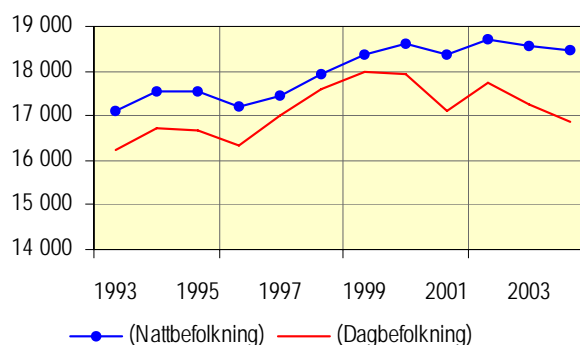
Antalet förvärvsarbetande motalabor har successivt ökat. Förvärvsintensiteten i Motala har i stort följt utvecklingen i riket. För männen ligger förvärvsintensiteten i Motala till och med något högre än riksgenomsnittet. Avvecklingen av ett antal större arbetsplatser (SCI 2001 m fl), påverkar de senaste årens utveckling.

Det under senare år ökande glappet mellan dag- och nattbefolkning visar på en ökad utpendling. Antalet utpendlare har ökat med 1300 personer sedan 1993, men fortfarande har två tredje-delar av de förvärvsarbetande i Motala kommun sin arbetsplats på hemmaplan.

Medelinkomsten i Motala ligger 4-5 % under riksgenomsnittet. Det kan hänföras till kommunens näringsstruktur med en hög andel sysselsatta inom tillverkningsindustri och offentlig sektor i jämförelse med riket. Kvinnors medelinkomst i Motala är 74% av männens, vilket är en procentenhet högre än i riket.

Förvärvsintensitet för män och kvinnor i Motala kommun jämfört med riket. Procent. Befolkning 20-64 år. Källa: SCB

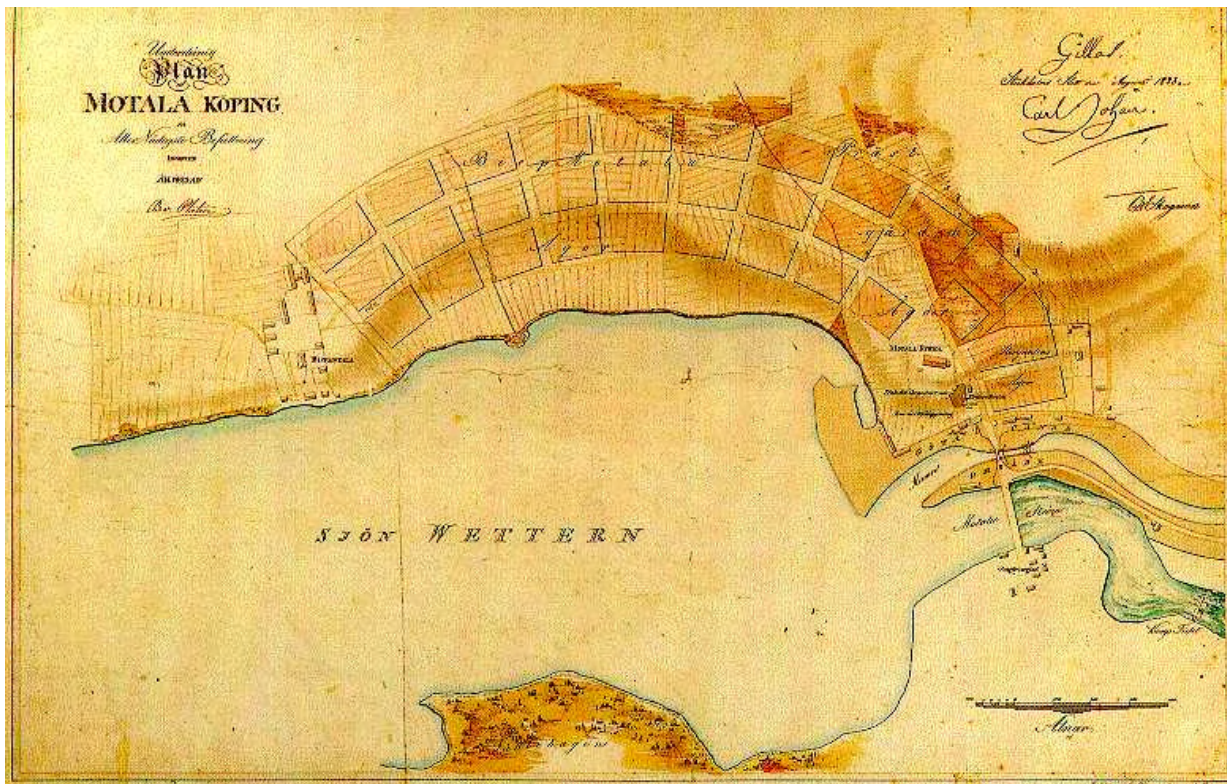

Förvärvsarbetande motalabor (nattbefolkning) samt förvärvsarbetande i Motala kommun (dagbefolkning/arbetstillfällena). Absoluta tal. Befolkning 16-år. Källa: SCB

Bebyggelsestruktur och boende

Motala kommun kan erbjuda varierat och attraktivt boende, såväl centralt som i lantlig miljö. En tredjedel av stadens invånare bor inom 500 meters avstånd från sjö eller vattendrag. Totalt finns det cirka 20 000 permanentbostäder i kommunen och av dessa är drygt hälften småhus. Dessutom finns det cirka 1700 fritidshus. Antalet boende per hushåll är i genomsnitt 2,20 (Folk- och bostadsräkning 1990). Nästan 94 procent av alla lägenheter i flerbostadshus i kommunen finns i Motala stad.

Bebyggelsens struktur avspeglar i stort de naturgeografiska förutsättningarna. Motalas stadsbild framstår som sammansatt och svårorienterad. Förklaringen finns delvis i anpassningen till terrängen men också i det sätt, på vilket staden vuxit fram. Utvecklingen har drivits av den industri som etablerades här i samband med kanalbygget. Till dess att kraftverket byggdes runt år 1920, var det läget vid Motala ström och tillgången till direkt vattenkraft som styrde fabrikernas placering. Där fabriker uppfördes där byggdes också bostäderna.

Baltzar von Platens stadsplan från 1824.

Samtidigt växte långsamt en stadsbebyggelse fram som resultat av Baltzar von Platens stadsplan. I området fanns dessutom äldre bycentra och gårdar. Under 1900-talet har det hela vävt samman till att bli vad vi idag uppfattar som staden Motala; en tydlig stadskärna kring Stora torget och däromkring ett antal ganska självständiga bebyggelseområden som ligger i slutningarna ned mot vatten, kringskurna av vägar och separerade av olika grönområden. Riksväg 50, som under 1970-talet byggdes om till en trafikled genom centrum är ett brutalt inslag i stadsmiljön. Vägen saknar i vissa partier helt anknytning till den omgivande bebyggelsestrukturen och fortfarande ligger markområdena intill genomfarten som outnyttjade impediment, trots centrala lägen

Kulturmiljöer

I Motala kommun finns ett antal värdefulla kulturmiljöer, varav några är av riksintresse. Till de mer välkända hör exempelvis Medevi Brunn, Ulvåsa slott och självklart kanalstråket och verkstadsmiljöerna. Runt omkring i kommunen finns dessutom miljöer som speglar äldre tiders näringar: sätier i skogarna norrut och på östgötaslätten gårdarna med de typiska rundlogarna.

I Motala finns också betydligt äldre lämningar att upptäcka. Ett förhistoriskt intressant läge är området kring Motalaviken och Motala ström som ligger strategiskt mellan skogs- och slättbygd. Under senaste åren har Riksantikvarieämbetet genomfört arkeologiska undersökningar för Banverkets räknning i anslutning till det södra landfästet vid Motala ström. Fyndmaterial visar att människor vistades på platsen redan för 8000 år sedan.

Benharpun från utgrävningen vid Motala ström.

Naturupplevelser och aktiv fritid

I Motala kommun är naturen alltid nära. De djupa skogarna, det öppna kulturlandskapet och den rika närvaron av vatten lockar besökare till bygden och blir samtidigt till vardaglig livskvalitet för dem som bor här. Inne i själva tätorten finns högklassiga naturområden som stråket utmed Göta kanal, Råsnäs, Bondebacka, Fålehagen och inte minst Varomon med sin halvmilslånga sandstrand.

I förhållande till kommunens storlek är föreningslivet ovanligt omfattande, särskilt inom idrott. Statistik visar att närmare 16 000 personer (2005) är medlemmar enbart i idrottsföreningarna (totalt 82 stycken i kommunen) och att nära nog hälften av dessa är barn och ungdomar.

Kulturlivet får ytterligare dimension om man ser till regionen och det utbud som finns att tillgå i Linköping, Norrköping och Vadstena. Varje år arrangeras flera stora evenemang i Motala, där Vätternrundan står i särklass. Det är uppskattade tilldragelser som lockar mycket folk, stärker det lokala näringslivet och inte minst placerar Motala på kartan.

FÖRESTÄLLNINGAR

Motalas framtid påverkas inte bara av de faktiska förhållanden som råder i kommunen utan också av den bild som kommuninvånarna och andra aktörer har av kommunen. Följande avsnitt belyser attityder till Motala och beskriver alltså inga absoluta sanningar men är likväl en realitet som påverkar kommunens utveckling.

Att växa upp i Motala¹

De flesta ungdomar är nöjda och stolta över sin uppväxt i Motala. Den bilden blir tydlig för den, som tar del av de olika undersökningar som gjorts om ungdomars inställning till Motala. Man känner sig hemma i Motala och beskriver staden som en familjestad. Det lugnare tempot, närheten till natur och vatten liksom det rika föreningslivet är kvaliteter som många lyfter fram. Så gott som undantagslöst är dagens unga positiva till att så småningom slå sig ned och bilda familj i Motala.

¹ "Bilden av Motala - en attitydundersökning", Centrum för kommunstrategiska studier (CSK), 1999, "Ungdomar om Motala och framtiden", Centrum för kommunstrategiska studier (CSK), 2000

Bilden av Motala som en trivsamt, naturskön och lagom stor stad som passar barnfamiljer, delas av Motalaborn i allmänhet. På det hela taget tycks man vara nöjd med skola och barnomsorg. Från näringslivshåll menar man dock att det inte räcker med att skolan är medelbra: ”En förutsättning för att Motala ska locka till sig ny arbetskraft är att skola och omsorg är på topp. Det är ett måste.”¹

Ungdomar uttrycker missnöje över det begränsade utbudet av aktiviteter för ungdomar i övre tonåren. Undantaget är sommaren då alla tycker att det både finns mycket att göra och gott om mötesplatser som exempelvis Varamon. Det finns beskrivet hur man kan driva runt i centrum utan något att göra och utan att ha någonstans att vara. Den barndomsstad som man tidigare uppfattat som trygg, visar upp en hotfullare sida med inslag av våld och droger. Framför allt tycker de som inte är intresserade av idrott, att det behövs mer av kultur- och fritidsverksamheter. Någon påpekar också att aktiviteter för flickor är underrepresenterade.

Näringslivets syn på Motala²

Flertalet näringslivsföreträdare beskriver Motala som en stad med mervärden och syftar då på omgivningarna och närheten till vatten. Andra påpekar att Motala inte enbart i kraft av sin vackra natur kan locka till sig arbetskraft; det naturnära boendet är inte unikt för Motala. För att kunna rekrytera kvalificerad personal efterfrågar näringslivet ett brett utbud av handel, service, nöjen och kultur i kommunen. Man tror att de högutbildade som skulle kunna flytta hit ställer högre krav på bostadsorten än vad de som redan bor i Motala gör. Avgörande kan vara kvaliteten på skola och barnomsorg samt vilka möjligheter det finns att byta arbete och samtidigt kunna bo kvar.

---

¹ Citat hämtat från ”Bilderna av Motala – en attitydundersökning” CKS Arbetsnotat nr 13 av Maria Melin för CKS vid Linköpings universitet

² Utredningen ”Bilderna av Motala - en attitydundersökning” som genomfördes av Centrum för kommunstrategiska studier (CSK) vid Linköpings universitet, 1999 var ett av de underlagsmaterial som gjordes inför framtagandet av ”Motala- Framtidsutsikt 2010”. I arbetet med detta underlagsmaterial gjordes intervjuer med näringslivsföreträdare och företagsledare i Motala för att få fram deras syn på Motala kommun. Under framtagandet av rapporten ”Näringslivsutveckling i Motala kommun” - Brobygget från 2000 utförd vid Uppdragsverksamheten vid Linköpings universitet gjordes också intervjuer med personer som är verksamma inom näringslivet i Motala kommun. Det ska påpekas att studierna är tre och fyra år gamla och att det pågår flera processer som syftar till att kartlägga och förbättra förutsättningarna för näringslivsutveckling i Motala.

Företagsledare framhåller att det sett ur ett företagsperspektiv är svårt att peka på direkta fördelar och nackdelar med att verka i Motala kommun. De upplever att Motala är som vilken annan svensk kommun som helst och kan inte betraktas som varken bättre eller sämre än andra storleksmässigt jämförbara kommuner. Företagsledare från de större företagen i Motala menar att om det inte vore för att företaget hade en historisk koppling till Motala eller för att det redan finns en stor maskinpark på plats, skulle företaget lika gärna kunna ligga i en annan kommun eller till och med i ett annat land. Detta visar att storföretagen i Motala inte är beroende av kommunen. En kommun som Motala vars sysselsättning i hög grad varit och fortfarande är beroende av ett par stora företag drabbas hårt om ett storföretag flyttar verksamheten från kommunen. Bilden bekräftas av de senaste årens händelser.

Massmedias bild av Motala

Den bild av kommunen och dess invånare som målas upp i massmedia är inflytelserik. Den har betydelse för motalabornas självbild, för deras syn på politiska beslut och för vad man tror är möjligt. Medias spegling av Motala når också över kommungränsen och ut i regionen.

Motala bevakas av Motala Tidning och av Östgöta Correspondentens lokalredaktion. I TV finns två kanaler med regionala sändningar och därtill tillkommer material på webben och radio. Medias uppgift är att bevaka och kritiskt granska händelser i kommunen. Samtidigt har media ett ansvar för att den bild som förmedlas inte är ensidig eller vinklad.

OMVÄRLDEN

Den tid vi lever i präglas av globalisering och världsomspännande nätverk. Beslut som påverkar Motalas förutsättningar fattas på såväl nationell som internationell nivå och många gånger utom kommunens kontroll. Likaledes styrs lokalt tänkande och agerande av attityder och trender i omvärlden. På område efter område, från synen på samhället till de livsval vi som individer gör, präglas vi av influenserna utifrån.

Vi är en del av en **global ekonomi** och marknad. Kapitalet och de multinationella företagens

ställning har vuxit sig allt starkare medan nationalstaternas och de demokratiska hierarkierna har fått träda tillbaka. Som en följd av detta har **regionernas ställning och betydelse förändrats**. Även om den ekonomiska marknaden är världsomspännande, så är tillväxt i egentlig mening något som sker lokalt. Produktutveckling, forskning och innovationer utgår i stor utsträckning från individer som är kreativa och kunniga. De stora företagen kan placera sin produktion ungefär var som helst i världen men för sin produktutveckling söker man lokaler i storstadsregionerna, runt universiteten och i kluster av företag med verksamheter inom specifika områden.

Urbaniseringen i samhället kan ses både som en följd av och en orsak till detta. Den kraftiga inflyttningen till de stora arbetsmarknaderna medför ett ökat resande som kostar tid och pengar. Samtidigt är boendekostnaderna generellt högre i storstaden och många känner sig utsatta för stress, anonymitet och hälsorisker. Som en reaktion på detta finns det i de stora regionerna en tydlig tendens till **kontraurbanisering**. Människor väljer att behålla sina arbeten men flyttar till ett boende av högre kvalitet utanför storstaden.

Källor

”Bilderna av Motala - en attitydundersökning”, Centrum för kommunstrategiska studier (CSK), 1999

”Bo och leva i Motala” turist/besöksinfo om kommunen FÖP Motala stad

”Hur mår Motala?” - fakta och trender 2003

Kommunguiden, Motala kommun 2003

Kommunfakta 2003, SCB

”Motala- Framtidsutsikt 2010”

”Näringslivsutveckling i Motala kommun” –Brobygget, 2000

Länstransportplanen 2003

Resevaneundersökning 2000

Naturvårdsprogrammet 2001

Näringslivsprogrammet 2001

Rapport från sökkonferensen ”Ledarskap och framtid i Motala kommun” 2002-09-04

Rapport från sökkonferensen ”Det politiska ledarskapet och framtidens Motala kommun” 2003-06-03

Samordnad planering 1999-2001

”Starka industriella kluster i Motala” Centrum för Marknadsanalys AB, maj 1998

”Så vill jag leva och bo” Bikupan/Bostadsstiftelsen Platen 2003

”Trygghet och säkerhet i Motala centrum”, Ulf Malm/Malm Kommunikation och Motalas brottsförebyggande råd 020515

”Ungdomar om Motala och framtiden”, Centrum för kommunstrategiska studier (CSK), 2000

”Östra Götaland -förutsättningar för regional utveckling”

”Östgötapaketen”, Östsam 2002

Översiktsplan för Motala kommun, antagen 1990

kapitel 3

MOTALA I REGIONEN

ANALYS & UTVECKLINGSSTRATEGI FÖR EN HÅLLBAR UTVECKLING

När översiktsplanen formas handlar det om att skaffa sig beredskap för att kunna möta och påverka en utveckling, som i hög grad styrs av faktorer kommunen inte har rådighet över. Det gäller att ta till vara de goda förutsättningarna men samtidigt bli varse vilka hot och svårigheter som måste överbryggas. Det här kapitlet beskriver den övergripande inriktning kommunen anser att man bör välja för att skapa tillväxt och kunna erbjuda kommunmedborgarna fortsatt välfärd. De ställningstaganden som presenteras baseras på ett omfattande arbete kring framtidsfrågor som kommunen drivit, i arbetet med översiktsplanen och i andra processer. Följaktligen beskriver kapitlet en utveckling någonstans mellan förväntningar och förhoppningar och med en insikt om att framtiden är något vi formar i nuet.

VÄLFÄRD & TILLVÄXT

Motala har en stolt historia och tradition som verkstadsindustriell ort av nationell betydelse. I takt med att Sverige övergått från industrisamhälle till dagens informationssamhälle har Motalas utvecklingskraft successivt minskat. Orten har, trots omfattande omlokaliseringar och nedläggningar ändå klarat sig bättre än många andra och har fortfarande ett näringsliv dominerat av verkstadsindustrin. Men **omstruktureringen av svenskt näringsliv** fortsätter och präglas i allt högre grad av den globala ekonomin och av storstadsregionernas dominans. En breddning av kommunens näringsliv krävs för långsiktig stabilitet i sysselsättningen.

Samtidigt som den vikande sysselsättningen gör Motala - i likhet med andra kommuner med likartad näringslivsstruktur- särskilt sårbar, ses **en generell befolkningsutveckling som oroar**. Den allmänna urbanisering som präglar västvärlden märks i form av utflyttning av arbetsföra till storstadsregionerna. Födelsefallen sjunker. De stora åldersgrupperna som är födda på 1940-talet når pensionsåldern. Mycket pekar alltså mot, att anspråken på offentligt finansierad välfärd fortsätter att växa, samtidigt som det ekonomiska utrymmet krymper. Den framtid vi planerar för, är en framtid där

det **ekonomiska handlingsutrymmet** för offentlig sektor är begränsat oavsett ansvarsfördelningen mellan statlig, regional och kommunal nivå. Resurshushållning förutsätter samverkan mellan olika nivåer och givetvis sektorsövergripande inom den egna kommunen. Även nya samarbetsformer med andra aktörer måste sökas för att önskvärda satsningar ska kunna genomföras. I detta sammanhang är näringslivet liksom idrotts- och föreningsrörelsen viktiga att nämna. Kommunen får en annan roll i samhällsutvecklingen: "projektledarens" snarare än "byggherrens".

För kommunen är det mot denna bakgrund angeläget att forma strategier för att få en **ökad inflyttning**, fortsatt tillgång till **arbetstillfällen för kommuninvånarna** och en robust samhällsstruktur som kan erbjuda medborgarna **fortsatt välfärd**. Översiktsplanen har utformats parallellt med andra processer som syftar till att stimulera tillväxt i kommunen. Gemensamma, **övergripande mål** har formuleras **för befolkningsstillväxt, ökad sysselsättning, höjd medelinkomst och eftergymnasial utbildningsnivå**. Översiktsplanen har en viktig uppgift att fylla som **samordnande processverktyg**.

Sveriges 15 miljömål

The logo consists of a 4x4 grid of 16 small icons representing various environmental goals, with a larger '15' icon in the bottom right corner. The icons include: a sun, a bird, water droplets, a person, a globe, a house, a leaf, a tree, a factory, a sailboat, a tree, a tree, a landscape, a landscape, a landscape, and a landscape.

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giffri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans, levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö

HÅLLBAR UTVECKLING

En långsiktigt hållbar utveckling ställer krav på åtgärder som förutom tryggad ekonomisk och social välfärd också syftar till **en omställning av samhället mot kretsloppstänkande och minskad miljöbelastning**. I ett längre perspektiv är även detta av betydelse för människors framtida **välfärd, hälsa och livskvalitet**. Vi har dessutom ansvar för och intresse av att **bevara naturtillgångar och biologisk mångfald** till gagn för kommande generationer. De allra största ekologiska utmaningarna ligger i den globala snedfördelningen av resursutnyttjandet och i de livsstilsideal som vi representerar och som västvärlden exporterar.

På senare år har dock miljöfrågorna fått större uppmärksamhet, något som märks inte minst i form av skärpt lagstiftning. Den fysiska planeringens inriktning mot hållbar utveckling kan finna stöd i såväl **nationell lagstiftning** som i en rad **miljömål** som fastställts nationellt, regionalt och lokalt.

Förutsättningarna för att Motala ska kunna utvecklas i riktning mot ett mer ekologiskt hållbart samhälle är förhållandevis gynnsamma. Kommunens centralort är en måttligt stor stad med god tillgång till service. Inom tätorten kan det mesta nås inom gång och cykelavstånd. Här finns välfungerande kollektivtrafik, utbyggda system för vatten-

försörjning och avloppshantering och tillgång till fjärrvärme. Det är översiktsplanens mening att den här typen av gemensamma system skall kunna utnyttjas effektivt och vidareutvecklas. När nya system introduceras som till exempel lokal dagvattenhantering och vindkraftsutbyggnad, kan kommunen tvingas göra avvägningar mellan olika intressen. Det kan handla om konkurrerande markanspråk och besluten bör då utgå ifrån vad som långsiktigt gynnar samhällsutvecklingen.

Det finns en tendens att se motsättningar mellan exploatering och miljöintressen. Ambitionen i översiktsplanen är att exploateringsintressen ska tas om hand om och kanaliseras på sådant sätt att de bidrar till långsiktigt hållbara tätortsstrukturer. Exploatering kan också ge möjlighet att komma tillrätta med befintliga problem som förorenad mark eller undermåliga avloppslösningar eller kompletteringar som exempelvis en felande länk i ett cykelstråk.

ÖVERGRIPANDE STRATEGI

Sammanfattningsvis är översiktsplanens målsättning att bidra till goda livsvillkor för kommuninvånarna och till en långsiktigt hållbar utveckling för staden Motala och övriga tätorter liksom för landsbygden; i ekonomisk, ekologisk och social mening. Det är en ambition som kräver kommunala satsningar för ökad inflyttning och fler arbetstillfällen. Satsningar som måste gå hand i hand med förbättrad resurshushållning, mer samverkan och nya samarbetsformer. Översiktsplanens utvecklingsstrategier handlar lika mycket om att utnyttja befintliga resurser mer effektivt och begränsa kommunens kostnader som om att våga satsa och att göra nya investeringar.

En röd tråd i de inledande översiktsplanediskussionerna har varit ”**regionalt tänkande**”. Över-

siktsplanen har formats av den egna kommunens behov men genom att zooma ut och betrakta kommunen ur det regionala perspektivet blir nya möjligheter till utveckling synliga. Utveckling som bygger på att man **tillvaratar regionens utbud** och samtidigt utgår från att man **lokalt förmår marknadsföra sig mot en regional marknad och motsvara dess förväntningar**.

För Motala kommun kan regionen bli en hävstång som ger tillgång till **arbetstillfällen/kompetens och högre utbildning** samt ett **bredare utbud av service, kultur och handel**.

En tydlig trend i dagens samhälle är att allt större vikt läggs vid kvaliteten i boendet. En boendeform och miljö som tilltalar kan avgöra valet av bostadsort. På den regionala marknaden bör kommunen kunna framstå som intressant för många

som letar efter **bekvämt och naturnära boende**. Motala stad och Borensberg är med sin vattennära placering utefter kanalstråket, bägge orter med mycket höga boendekvaliteter. Dessutom ger landsbygden otaliga möjligheter till individuell och exklusiv bosättning.

Målsättningen att aktivt ingå i och bidra till utveckling över kommungränserna handlar för Motala kommuns del påtagligt om **kommunikationer**. Om Motala på allvar ska kunna inta en mer framträdande roll i regionen krävs **förbättrade resrelationer**. Det står klart att tidsavstånden inom regionen jämfört med de faktiska avstånden i kilometer räknat, avsevärt kan förbättras och ge rimliga pendlingsmöjligheter även till Örebro och Jönköping. Att tydliggöra behovet av och verka för bättre kommunikationer är en viktig uppgift för kommunen. Samtidigt innebär ökat resande en belastning på miljön, varför miljöanpassade transporter måste prioriteras.

I översiktsplanen är en lika viktig uppgift att **erbjuda rikligt med attraktiva bostadslägen** som matchar den regionala efterfrågan och erbjuder fler valmöjligheter för Motalas kommuninvånare. Kapacitet för inflyttning i större omfattning finns främst i Motala stad, där tre fjärdedelar av kommunens invånare redan bor. Borensberg är också en ort med tydlig tillväxt. Bostäderna ska i första hand lokaliseras med god tillgänglighet till handel, service och kollektivtrafik. Det innebär kvaliteter för de boende och är miljömässigt motiverat. Det finns

dessutom kommunalekonomiska vinster i att ny bebyggelse placeras där investeringar redan är gjorda i infrastruktur och där framtida driftskostnader blir begränsade.

Huruvida Motala kan lyckas med att profilera sig regionalt, hänger till stor del samman med kommunikationerna och utbudet på bomarknaden. En gynnsam utveckling förutsätter också att **det lokala näringslivet** hittar nya inriktningar och tillvaratar det verkstadsindustriella kunnande som finns på orten. Besöksnäringen har bedömts vara en näringslivsgren med potential att växa.

Motala behöver dessutom bli bättre på att **marknadsföra och göra sina kvaliteter välkända**. Staden fungerar som ett varumärke och rymmer unika kvaliteter. Det är avgörande för kommunens utveckling att **det värdekapital som staden besitter förvaltas väl**. Själva stadskärnan är hårt drabbad av genomfartstrafiken och de offentliga rummen kan göras mer inbjudande. Målet är ett vitalt stadsliv i trygg och trivsamt atmosfär. Inflyttning, tillväxt och näringslivsutveckling skulle i sig leda till ett bredare utbud av kultur, nöjen och handel. **Stadskärnans utformning och den aktivitet som pågår där** blir en spegel av orten i stort, både för dem som bor och verkar här och för tillfälliga besökare.

BEFOLKNINGSUTVECKLING & INFLYTTNING

I översiktsplaneprocessen har diskussioner förts kring befolkningsutveckling och inflyttning. Kommunens uttalade ambition är att folkmängden ska öka så mycket att det ger effekt i underlaget för kommersiell och samhälllig service.

En uppskattning av hur stor inflyttning som behövs för detta och samtidigt bedöms rimlig har betydelse för den plan- och markberedskap kommunen måste ha för att kunna erbjuda bostäder i tillräcklig omfattning. Resonemangen nyanserar bilden av vilket boende man tror efterfrågas och återverkar dessutom i arbetet med att ta fram en lokal utvecklingsplan för kommunen (LUP).

Av Östergötlands 416 300 invånare bor 42 000 i Motala kommun vilket motsvarar 10 procent. In- och utflyttningen år 2005 resulterade i underskott både för Motala kommun och Östergötlands län. Studerar man ungdomar separat översteg inflyttningen till länet utflyttningen.

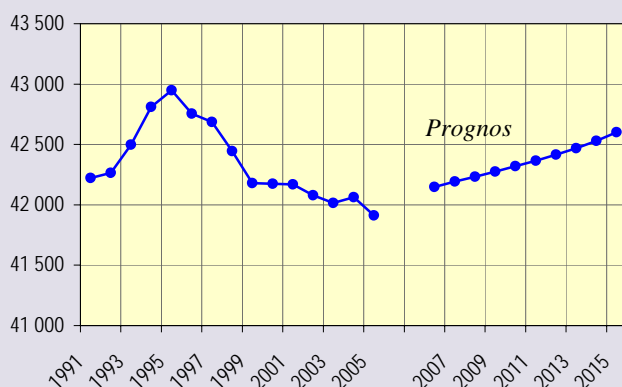
	<i>Inflyttning</i>	<i>Utflyttning</i>	<i>Netto</i>
Motala kommun (alla)	1 375	1 463	-88
18 – 24 år	249	490	-241
Östergötland (alla)	9 941	10 697	-756
18 – 24 år	4 241	3 628	613

Åldersgruppen 18-24 år (till stor del högskolestudenter) svarade för över 40 procent av inflyttningen till Östergötland. För Motala är utflyttningen i denna åldersgrupp betydligt större än inflyttningen. Detta är generellt den mest rörliga åldersgruppen och det är därför en utveckling som är naturlig. Det är önskvärt att Motalas ungdomar i högre grad skaffar sig en eftergymnasial utbildning, vilket ytterligare kan öka utflyttningen.

Om folkmängden i Motala kommun inte ska minska behövs en ökad inflyttning som både **kom-penserar det negativa födelsenettet** (skillnaden mellan födda och döda) och den **utflyttning** som knappast är påverkbar. För bibehållen folkmängd behöver det årliga flyttningsnettot (skillnaden mellan in- och utflyttning) vara i storleksordningen drygt 50 personer.

Den **ambitionsnivå** som kommunen väljer att planera för och som presenteras i diagrammet, **visar ett årligt flyttnetto på 100 personer per år** och prognosen visar då att kommunen till år 2015 skulle växa till nivån 42 600 invånare.

Diagrammet nedan beskriver faktisk utveckling t o m 2005 och den önskvärda befolkningsutveckling som översiktsplanen skall ha beredskap för

Den del av grafen som beskriver önskad utveckling, utgår från följande variabler:

Flyttnettet uppgår till +100 personer årligen.

Fruktsamheten (som åren 2003-05 var 4 % över rikets) gradvis avtrappas till rikets nivå.

Dödsriskerna är de samma som för riket.

Statistiken pekar mot en minskande befolkning.

TÄTORTENS LÅNGSIKTIGA AVGRÄNSNING

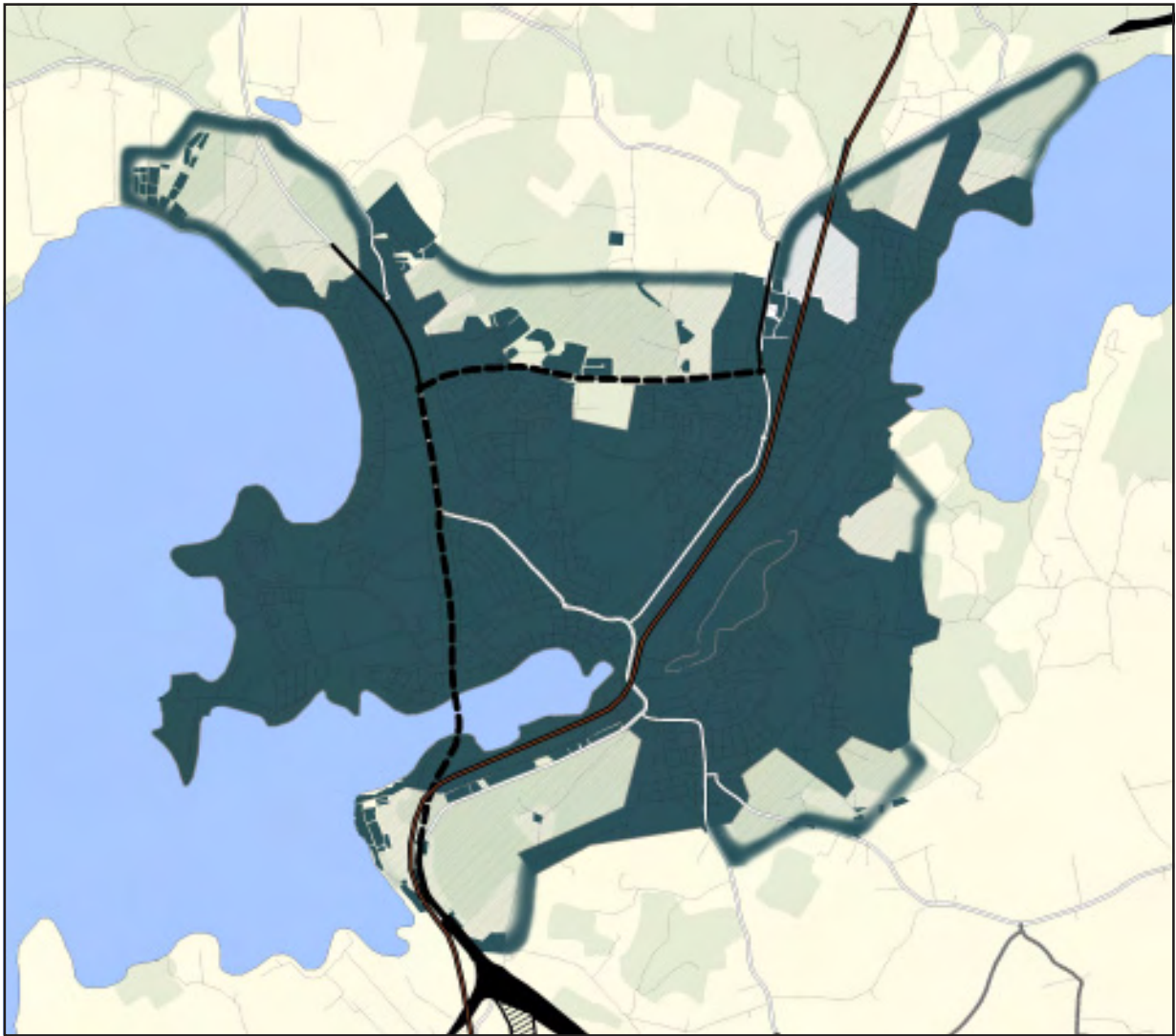
Motala stad har goda förutsättningar att växa befolkningsmässigt. Detta kan i stor utsträckning ske genom förtätning av staden som erbjuder och förstärker kvaliteter som trygghet, tillgänglighet och varierat serviceutbud. Också viss kompletterande bostadsbebyggelse i stadens utkanter bör kunna "fångas upp" av befintlig service med rimliga satsningar på en utbyggd infrastruktur.

Hur ska då tätortens avgränsning betraktas i ett långsiktigt perspektiv? Vad ska avgöra om nya områden utanför den befintliga sammanhållna bebyggelsen är lämpliga att planlägga?

Bland många faktorer som ska beaktas vid lokaliseringen av nya bostäder bedöms några väga särskilt tungt för att en hållbar utveckling ska stödjas:

- **Befintliga skolor** bör understödjas och kunna nås inom trafiksäkra gångavstånd.
- **Cykel/kollektivtrafik** bör kunna nyttjas som transportmedel till arbetsplatser i Motala eller i regionen.
- **Vattenförsörjning och avloppshantering** skall kunna ges en långsiktigt godtagbar standard.

Ovanstående kartbild illustrerar en sammanvägning av olika utgångspunkter. För *tätortens kommunala skolenheter* med F-2 klasser har ett schabloniserat upptagningsområde med 2 km radie markerats, dvs det som betraktas som normalt gångavstånd och inte föranleder skolskjuts. Högstadieskolornas lägen har också markerats. Upptagningsområdet för dessa (4 km radie) täcker väl in samma område.

Vad som kan vara *rimligt cykelavstånd* till arbetsplats eller regional kollektivtrafik avgörs förstås av individen. Intresset för att använda cykeln som transportmedel även längre sträckor är väl dokumenterat och ett cykelavstånd på 5-6 km torde nog kunna accepteras av många.

Som framgår av kartbilden ligger större delen av den befintliga tätortsbebyggelsen inom drygt tre kilometers avstånd från stationen där också regionala busslinjer ansluter.

Tätorten kan från dessa utgångspunkter anses ha en *utbyggnadspotential i vissa riktningar* förutsatt att investeringar i och drift av nya cykelvägar och ett utbyggt vatten- och avloppsnät bedöms rimliga. I vissa fall skulle ny bebyggelse kunna bidra ekonomiskt till och därmed möjliggöra en förbättrad infrastruktur i områden där behoven redan finns. Eventuella exploateringsintressen bör bedömas mot denna bakgrund i kombination med utredningar om det specifika områdets allmänna lämplighet i övrigt.

KONSEKVENSER

AV VALD HUVUDINRIKTNING MED BEAKTANDE AV DEN ALLMÄNNA SAMHÄLLSUTVECKLINGEN

Kapitlet beskriver i enlighet med plan- och bygglagens 4 kap 1 § konsekvenserna av den utveckling som översiktsplanen syftar till. Konsekvensbeskrivningen förutsätter en genomförd översiktsplan som jämförs med dagens situation och eventuella alternativa utvecklingsstrategier. Konsekvensanalysen skall bli en förtydliga innebörden av planen och tar fasta på översiktsplanens huvudinriktning.

Konsekvenserna av den valda inriktningen kommenteras även under respektive sektorsavsnitt. I kapitel 15 "Miljö, hälsa & säkerhet" beskrivs hur översiktsplanen förhåller sig till de nationella miljömålen. I samma kapitel berörs den nya lagstiftningen om miljökonsekvensbedömning och kommunens ställningstaganden utifrån denna.

REGIONEN & RESVANOR

Översiktsplanen skall medverka till att Motala kommun integreras i en vidgad och rörlig arbets- och bostadsmarknad. Med förbättrade kommunikationer och modern informationsteknologi kan Motala i högre grad än idag bli ett småskaligt komplement till Linköping-Norrköping. Motala kan dra nytta av sina kvaliteter som vattenkontakt, fina rekreationssområden, utbud av tomter och lägre prisbild. Samtidigt har Motala förutsättningar att ytterligare stärka sin konkurrenskraft genom att vitalisera stadslivet och förbättra de offentliga miljöerna.

Strategin som valts kan tyckas inrymma en paradox: ökad rörlighet är en förutsättning för lokalsamhällets fortbestånd.

⇒ **Ökad rörlighet gynnar ekonomisk tillväxt och förutsättningar för nya arbetstillfällen.**

En rad faktorer påverkar en stads och regions ekonomiska utveckling och flertalet av dessa ligger utanför kommunens kontroll. Några lokaliseringfaktorer av betydelse för näringslivet är dock goda kommunikationer, tillgång till välutbildad arbetskraft och tillgång till mark/lokaler. Minskade restider och ny teknik underlättar utbytet mellan städer; valet av arbetsplats kan liksom företagsetableringar bli friare och ta hänsyn till andra aspekter som markpris, skatteregler och livsmiljökvaliteter.

⇒ **En vidgad arbetsmarknad minskar sårbarheten.** För det enskilda hushållet ökar valmöjligheterna när pendlingsavstånden krymper tidsmässigt och tekniken öppnar för friare arbetsformer.

⇒ **Ökad inflyttning bidrar till en stabilare befolkningssammansättning.** Jämn fördelning mellan olika befolkningsgrupper grundar för stabil social utveckling och för att kulturell mångfald kommer till uttryck. Vidare har man inom näringslivet länge haft rekryteringsproblem när det gäller tjänster som kräver högskoleutbildning. Motala skulle också gynnas av fler duktiga entreprenörer med intressant kapital. Med ökad inflyttning främjas såväl kulturlivet som omställningen inom näringslivs- och utbildningssektorn. Även underlaget för handel och service ökar med en större inflyttning och borgar därmed för bättre kvalitet.

⇒ **Ökat resande medför ökad trafik = miljöpåverkan.** Den ökade rörligheten innebär en påtaglig risk för ökad miljöbelastning genom bl.a. biltrafikens utsläpp av koldioxid och kväveoxider. Översiktsplanens inriktning att stödja kollektivt resande, framförallt genom satsningen på pendeltåg, minskar detta i viss mån. Utveckling och användning av miljövänligare fordon och drivmedel är viktiga komplement.

⇒ **Ökat resande och sociala konsekvenser**
Arbetspendling och fler fritidsresor kan för många innebära större valfrihet vad gäller arbete, bostad och fritidsaktiviteter. Samtidigt innebär det att mycket tid används till resande och att vardagen i stor utsträckning måste planeras. För individen behöver detta inte nödvändigtvis vara en nackdel men för många är tid och flexibilitet av stort värde. Det är exempelvis inte en utveckling som underlättar för föräldrar att dela lika på ansvaret för barn och hem.

BOSTADSBYGGANDE PÅ MARKNADENS VILLKOR

Idag är villkoren för bostadsbyggandet starkt förändrade jämfört med vad som gällde när föregående översiktsplan antogs 1990. Då hade kommunen stora möjligheter att påverka inte bara var det skulle byggas utan också vad som skulle byggas och socialt inriktade bostadsförsörjningsprogram styrde ofta genomförandet. Kommunen kan visserligen fortfarande med sitt planmonopol styra lokalisering och utformning av byggrätter men marknaden bestämmer vad som faktiskt blir byggt. Dagens bostadsbyggande sker i hög grad på marknadens villkor och nyproducerade bostäder betingar ett pris som är väsentligt högre än i det befintliga beståndet. Den höga boendekostnaden måste motiveras av motsvarande boendekvalitet, därav intresset för exklusivare lägen och bostadsutformning.

Ur samhällets perspektiv är det angeläget att inte bara exploateringskostnader vägs in utan även tidigare kommunala investeringar och framtida driftskostnader. Utgångspunkten för att planlägga nybyggnadsområden ska därför vara, att de dels är marknadsmässigt intressanta dels lokaliseras så att redan gjorda investeringar (ex gata, VA, skola) utnyttjas. Bebyggelse som kompletterar tätorterna bidrar samtidigt med ökat underlag för kollektivtrafik och annan service. Varje bostadsprojekt förväntas bära sina egna exploateringskostnader och får inte medföra någon orimlig belastning på den kommunala driftsbudgeten.

Nya bostadsområden föreslås i översiktsplanen utan att vara fullständigt utredda. Avsikten är att skapa förutsättningar att möta en föränderlig efterfrågan och behålla handlingsfriheten till den tidpunkt ett faktiskt intresse för exploatering uppstår. Utredningar kan då genomföras i adekvat omfattning och bespara kommunen utredningskostnader för planering som inte efterfrågas. Graden av mil-

jöpåverkan kan bedömas på konkret nivå för varje objekt.

Översiktsplanen betonar vikten av lyhördhet för marknadens efterfrågan, men inte på bekostnad av miljön.

Konsekvenserna av en avreglerad bostadsmarknad märks kanske tydligast i de mindre tätorterna. Att bygga en villa kräver här en större ekonomisk insats av den enskilde än i ett marknadsmässigt säkrare läge. Kommunens avsikt är dock att även fortsättningsvis erbjuda prismässigt attraktiva tomter.

DEN FYSISKA MILJÖNS BETYDELSE FÖR MÄNNISKORS HÄLSA, SÄKERHET OCH VÄLBEFINNANDE

Människors hälsa hänger samman med ett otal fysiska, psykologiska och sociala faktorer. Direkta och indirekta samband med samhällets fysiska utformning kan spåras. Risker och problem i den fysiska miljön kan utgöra hot mot hälsa och säkerhet. Men den fysiska miljön kan också vara läkande och rogivande eller stimulerande.

Kommunens och stadens struktur erbjuder i de flesta avseenden en god livsmiljö. Dock utgör riksvägnätet och järnvägen i sin nuvarande utformning ett påtagligt hot mot invånarnas hälsa och säkerhet, särskilt i Motala tätort, där tre fjärdedelar av kommunens befolkning bor. Den planerade omläggningen av riksvägstrafiken genom Motala centrum är därför den enskilda åtgärd som är mest angelägen att genomföra. I den pågående planeringen för ombyggnad av järnvägen till dubbelspår ställs av samma skäl krav på att minimera störningar och barriäreffekter. Några andra direkta hot i den fysiska miljön bedöms inte föreligga eller uppstå relaterat till den översiktliga planeringsnivån.

Som tidigare nämnts finns det en risk för ökad segregationen i samhället med negativa sociala följdverkningar. Detta kan i viss utsträckning kompenseras om omsorg ägnas den offentliga miljöns utformning och medborgarna erbjuds attraktiva mötesplatser där man trivs och kan mötas på lika villkor. Andra positiva åtgärder är en fortsatt satsning på cykelvägar och gröna stråk: det gör de redan goda förutsättningarna till utomhusaktiviteter, motion och rekreation ännu bättre. Upplevd säkerhet är av lika stor betydelse som faktisk säkerhet i utvecklandet att innerstaden, stadsdelscentra och gång- och cykelstråk. Staden tillhör alla och planeringen skall beakta såväl jämställdhet som jämlikhet.

Hur man ser på sig själv och sina möjligheter beror delvis på var man är. Kan man identifiera sig med den plats man lever, arbetar och bor på? Känner man sig hemma? Är bostadsorten något man stolt visar upp och tar ansvar för?

Ett mål för stadsplaneringen är att länka samman enskilda bostäder till byggda sammanhang som kan ge livskvalitet, trygghet och stimulans. De miljöer vi vistas i påverkar oss ständigt –på gott och på ont. Vad händer på torget? Blir det av att gå en promenad? Stannar någon och hjälper ett vilset barn till rätta?

Ny bebyggelse bör lokaliseras till platser där den blir ett tillskott till sin omgivning och utformas så att estetik, funktion och god miljö samverkar till att skapa attraktiva och trivsamma bebyggelsemiljöer. Befintliga värden bör respekteras, framhävas och kompletteras. Nyttillskott kan bidra till att knyta samman stadsdelar, så att man obehindrat och tryggt får tillgång till hela sin stad. Parker och naturområden är en resurs för boendemiljön i vid mening.

SOCIALA FRÅGOR

HÅLLBAR UTVECKLING OCH SOCIALA ASPEKTER I DEN FYSISKA PLANERINGEN

Översiktsplanen skall medverka till långsiktigt hållbar samhällsutveckling i ekonomisk, ekologisk och social mening. I det här kapitlet förs resonemang kring sociala aspekter i den fysiska planeringen, med vetskap om de begränsade möjligheter till påverkan denna ger. En socialt hållbar samhällsutveckling styrs av många fler variabler än vad den fysiska planeringen innefattar, även om den fysiska kontexten har betydelse för de flesta sociala sammanhang.

Kapitlet inleds med en mycket översiktlig beskrivning av vad som kan inkluderas i begreppet socialt hållbar samhällsutveckling och hur en sådan önskvärd utveckling kan stödjas i den fysiska planeringen. Därefter följer resonemang kring några åtgärdsområden, som särskilt bör uppmärksammas. I de flesta fall handlar det både om det faktiska utfallet av planeringen, alltså de lösningar som väljs för att tillgodose olika behov och de processer som skapar delaktighet genom medverkan.

SOCIALT HÅLLBAR SAMHÄLLSUTVECKLING

En socialt hållbar samhällsutveckling kan beskrivas som en utveckling, där medborgarna känner delaktighet och för vilken man har vilja och förmåga att ta ansvar. Det hållbara samhället är ett samhälle som långsiktigt investerat i dess viktigaste resurser – människor och miljö. Samhället formas inom ramen för vad miljön och människors hälsa tål.

Samhället bör ge förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Medborgarna ska ha lika möjligheter oavsett kön, socioekonomisk tillhörighet och etnisk eller kulturell tillhörighet. En samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt för olikheter inom de gränser som följer av samhällets grundläggande demokratiska värderingar och som alla oavsett bakgrund ska vara delaktiga i och medansvariga för.

En sådan vision är inte bara mänskligt och moraliskt tilltalande utan skulle ge samhällsekonomiska vinster, i synnerhet i ett samhälle med en åldrande befolkning. Ju större grupper som kan finna sig till rätta och fungera självständigt desto bättre.

Några delområden som särskilt bör beaktas i den fysiska planeringen är:

- Delaktighet i samhällsbyggnadsfrågor**
- Barns och ungdomars behov och medverkan**
- Integration och mångfald**
- Jämställdhet**
- Tillgänglighet**
- Trygghet i den fysiska miljön**
- Kulturens betydelse**

Översiktsplanen och fortsatt planering och planläggning kan medverka till att skapa goda förutsättningar för social utveckling. Olika åtgärder kan både bidra till att hantera faktiska problem men också till att kvaliteter och mervärden uppstår.

Planprocessen enligt PBL erbjuder i sig tillfällen till delaktighet, insyn och medinflytande. Grundtanken i lagstiftningen är, att kvaliteten i planeringen ska säkras genom bred förankring. I ett tidigt skede i planprocessen inbjuds allmänheten och enskilda att bidra med sina kunskaper och erfarenheter. Vid dessa samråd bör särskilt fästas uppmärksamhet vid grupper eller individer som kan tillföra andra insikter eller befinner sig i andra livssituationer än de gängse, vilka tenderar att betraktas som norm. Samrådsförfarandet bör utgå från, att bred medverkan i planprocessen skapar goda förutsättningar för att uppnå mångfald och pluralism. Jämställdhet, jämlikhet och integration kan på detta sätt stärkas. För barn och ungdomar kan planprocessen bli en första inblick i hur demokratin fungerar.

Stadens allmänt tillgängliga delar är viktiga mötesplatser. För Motalaborna är stadens gator, torg, parker och stränder platser där man möts och tar del av stadens utbud. Samtidigt ger dessa platser sitt bidrag till Motalas karaktär och folkliv. Ju högre diversitet och bredd det finns i stadens sammansättning, desto större blir acceptansen för olikheter.

Den nationella kulturpolitiken säger sig värna yttrandefriheten och vilja skapa reella förutsättningar för att använda den. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet, till kulturupplevelser och till eget skapande. I målen ingår kulturell mångfald,

Det övergripande målet är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter på livets alla områden. Jämställdhetsperspektivet ska alltid finnas med i planeringsprocessen och särskilt kommenteras i planärenden som rör utformningen av gång- och cykelstråk och allmänna platser.

Målet är att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Det brottsförebyggande arbetet bedrivs bland annat i lokala brottsförebyggande råd, vilka bör vara remissinstans i relevanta planärenden.

konstnärlig förnyelse och kvalitet samt en strävan att bevara och bruka kulturarvet. Sambandet mellan kultur och hälsa poängteras gärna av regeringen som också nyligen tillsatt ett råd för arkitektur, form och design

Nya sociala arenor och offentliga platser återfinns även virtuellt i och med det senaste årtiondets teknikutveckling. Gränsen mellan privat och offentligt har påverkats av detta och av tillkomsten av den nya sortens kommersialiserade platser som gallerior och externhandelsområden, som bär vissa likheter med offentliga platser. Vad det i förlängningen kommer att betyda i utformningen av offentliga platser återstår i stor utsträckning att utforska.

Tillgänglighet till allmänna platser är viktigt för alla och för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga regleras detta i PBL. Lagkraven har successivt skärpts, med det politiska syftet att uppnå ett tillgängligt samhälle år 2010. Boverket har tagit fram nya föreskrifter (BFS 2004:15 ALM1) som utgår från kravet att allmänna platser och områden för andra anläggningar än byggnader *alltid* ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, en skärpning gentemot tidigare där utrymme gavs för en skälighetsbedömning. Föreskrifterna som trädde i kraft 1 oktober 2004 gäller vid nyanläggning. Boverket har också utfärdat föreskrifter och allmänna råd om undanröjande av enkelt avhjälpta hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser. Regeringen skriver i propositionen 2000/01:48 ”aktörerna bör få en rimlig tid på sig att för att vidta erforderliga åtgärder och att åtgärderna bör ha genomförts senast vid utgången av 2010”.

Kommunfullmäktige antog 2002 inriktningsmål för den lokala handikappolitiken. Årlig uppföljning skall redovisa vilka åtgärder som vidtagits inom nämndernas ansvarsområden för att uppnå ökad tillgänglighet och delaktighet för funktionshindrade. Mot bakgrund av det nationella målet att nå tillgänglighet i samhället 2010 inleds nu en tvärsektoriell process för att klarlägga ansvar och förutsättningar för genomförande av åtgärder.

För de allra flesta individer kommer åldrandet att innebära nedsatt förmåga i olika avseenden, som syn, rörelseförmåga och hörsel. Delvis detsamma har vi alla också upplevt som barn, liksom innebörden och värdet i att kunna klara sig på egen hand. Det förtjänar att understrykas, att flertalet åtgärder som förbättrar tillgängligheten kommer ett stort antal individer till del.

Trygghet, upplevd i lika hög grad som faktisk, är av stor betydelse i vardagen. Det avspeglas i gatulivet och i människors rörelsemönster. Känslan av otrygghet kan leda till social misstänksamhet och ensamhet, liksom till passivitet. Det kan vara svårt att få uppfattningen om storleken av ett problem som resulterar i att händelser och aktivitet uteblir. Det här är dessutom en fråga som det finns anledning att närma sig ur ett genusperspektiv. Rädsla för sexuellt våld och en särskild känsla av utsatthet är bekant för flertalet kvinnor. Konkreta förebyggande åtgärder kan vara god belysning och genomtänkta gång- och cykelstråk. Trafiksäkerhetsaspekter kan ibland motverka brottsförebyggande åtgärder exempelvis när olika trafikslag separeras från varandra och från bebyggelse. I Motala är gång- och cykeltunnlarna under riksväg 50 platser som återkommande lyfts fram som obehagliga och skrämmande. Den stora andelen naturområden i tätorten, som i sig erbjuder många fördelar, kan när mörkret faller bli till barriärer sett ur trygghets-synpunkt.

Segregation är ett återkommande ämne i samhällsbyggnadsdebatten. Ett segregerat boende kan vara medvetet valt och innebära trygghet, då man huvudsakligen möter individer av samma ålder eller med jämförbar bakgrund. Segregation kan också vara påtvingad med risk för sociala spänningar och områden med koncentration av socialt och ekonomiskt svaga hushåll. I Motala är bostadsområdenas skala genomgående måttlig och en stor andel av bostadsbeståndet är småhus. I nyare områden har regelmässigt olika upplåtelseformer blandats. Även om de nya bostadsprojekt som översiktsplanen initierar automatiskt hamnar i ett högre prisläge än den äldre bebyggelsen, bidrar de genom sin lokalisering troligen mer till mångfald än till segregation. Några av förslagen till villatomter ligger i anslutning till flerfamiljshus. Befintliga villaområden föreslås kompletteras med lägenheter och den södra delen av staden förstärks.

Den allmänna tendensen i samhället är dock att såväl boendet som arbetsplatserna segregeras ytterligare. Primärt har centrum och andra handelsområden en viktig roll att fylla som mötesplats för människor med olika bakgrund.

Målet är att barn och ungdomar ska respekteras samt ges möjlighet till utveckling och trygghet, delaktighet och inflytande. Intentionerna i FN:s barnkonvention ska genomsyra kommunens verksamheter som rör barn och unga. I planärenden som berör miljöer, som barn i stor utsträckning använder, skall samrådsförfarandet särskilt utformas med hänsyn till detta.

Motala kommun är sedan 1990 en av de 14 svenska säkra och trygga kommunerna enligt WHO:s indikatorer. **Säker och trygg kommun** är en modell för förebyggande arbete för att minska skador genom olycksfall. Alla åldrar, miljöer och situationer omfattas. Modellen bygger på bred samverkan med befintliga nätverk. Förutom WHO-indikatorer finns sedan 1997 fastställda fullmäktigemål för det skadeförebyggande arbetet. 1999 antogs även ett länshandlingsprogram. Efter 10 års verksamhet prövas utnämningen på nytt och i maj 2004 återutnämndes Motala för en ny 10-årsperiod till säker och trygg kommun.

Ett **samverkansprojekt för ökad trygghet** för boende, besökande, näringsidkare i Motala centrum har pågått sedan 2001 med stöd av Statens Brottsförebyggande Råd. Motala centrum kartlades först genom en trygghetsmätning – hur upplevs centrum, var finns otrygga platser, vad behöver förbättras? En handlingsplan med 6 prioriterade projekt fastställdes i kommunstyrelsen år 2002.

Motala kommun deltar även i ett utvecklingsarbete för skaderegistrering med landstinget, Folkhälsovetenskapligt centrum samt Hälsouniversitetet. Motala kommun har bl.a. varit föremål för utveckling av GIS-stöd för bättre platsbestämning av olyckor.

KOMMUNIKATIONER & INFRASTRUKTUR

TILL STÖD FÖR VIDGAD REGIONAL ARBETS- OCH BOSTADSMARKNAD OCH LÅNGSIKTIGT HÅLLBAR SAMHÄLLSUTVECKLING

Snabbare och säkrare resor och transporter i regionen och i synnerhet mellan Motala stad och Linköping krävs för att Motala kommun ska kunna utvecklas till en stark aktör i regionen. För Motala betyder det del i en större arbetsmarknad, tillgång till bredare utbud av service, kultur och handel, ökad tillgänglighet till högre utbildning mm. Regionen har samtidigt intresse av ett breddat utbud av boendemiljöer och av den utvecklingskraft som Motalas befolkning och näringsliv kan bidra med.

I dagens samhälle värderas boendemiljön högt och friare former för arbetstider och arbets sätt ger möjlighet att välja bostad även på långa avstånd från arbetsplatsen. Väl fungerande kommunikationer är en förutsättning. Goda resrelationer också till destinationer utanför den egna regionen är därför viktiga, liksom välutvecklade system för modern informationsteknik.

Motalas konkurrenskraft bygger i hög grad på förmågan att utveckla stadens kvaliteter. Att förändra dagens ålderdomliga vägsystem och avlasta stadsmiljön den tunga genomfartstrafiken är en huvuduppgift.

Motalas betydelse som centralort inte bara för den egna kommunen utan även för ett större omland förutsätter god tillgänglighet. Dagens vägsystem uppvisar allvarliga brister i alla riktningar.

Geografiskt sett har Motala ett centralt läge även i ett nationellt perspektiv, en i sig gynnsam grund för det lokala näringslivet. Avstånden till viktiga målpunkter är i och för sig korta, men upplevs ofta som tids- och standardmässigt oacceptabla.

För att nå de nationella miljökvalitetsmålen kräver den ökade rörligheten att person- och godstransporter i högre utsträckning kan ske med mindre energiförbrukning, koldioxidutsläpp och annan miljöpåverkan. Samhällsplaneringen ska därför ges en sådan inriktning som gynnar kollektivtrafik, framförallt vid lokalisering av ny bebyggelse.

Ställningstaganden i ÖP

Kommunens inflytande är begränsat när det gäller infrastruktur och kommunikationer. Full rådighet har kommunen endast över det egna gatu- och cykelvägnätet och som beställare av viss kollektivtrafik medan utvecklingen i övrigt styrs av beslut på regional eller statlig nivå.

Översiktsplanen är kommunens redskap för sammanvägning och prioritering av olika samhällsintressen. Samtidigt är översiktsplanen kommunens ansikte utåt i markanvändningsfrågor, tydliga prioriteringar kan få genomslag även i andra myndigheters planering och beslut.

KOMMUNIKATIONERNA SKA UNDERLÄTTA ARBETSPENDLING/STUDIER OCH GE ÖKAD KOMFORT I VARDAGSLIVET

Anslutningen av Motala till den regionala pendeltågstrafiken ges högsta prioritet. Den fysiska planeringen ska därför stödja snarast möjliga utbyggnad av järnvägen genom Motala till dubbelspår.

Stadens kollektivtrafik/tätortens busslinjer och regionala respektive kommunal landsbygdstrafik ska angöra Motala station och utformas så att bekväma och snabba omstigningar mellan olika färdmedel kan ske. Med bra cykelstråk från olika stadsdelar och bostadsområden till stationsområdet och lättillgänglig bilparkering ges alternativ för effektiva resor ”från dörr till dörr”. Kommunen ska verka för, att tätortstrafiken i Linköping ger goda anslutningar från Resecentrum för fortsatt resa till viktiga målpunkter. I ett långsiktigt perspektiv eftersträvas en kompletterande pendeltågstation i Malmslätt.

Pendling med kollektivtrafik ska stimuleras från orter i omlandet. Snabba bussförbindelser ska finnas på sträckan Motala – Borensberg – Linköping. När pendeltåg införts Motala – Linköping tillgodoses behovet av kort restid på hela sträckan. Pendling från mellanliggande tätorter utmed dagens busslinjer kan därför beaktas med mindre hänsyn till den totala restiden. Målpunkterna Motala centrum respektive Linköpings centrum och Mjärdevi-Universitet-US prioriteras.

Minimerad restid ska varaktigt kunna erbjudas destinationerna Borensberg – Linköping respektive Borensberg – Motala. Kommunen ska verka för förbättringar av riksväg 36 som förkortar restiderna.

Pendeltåget tillgodoser också relationen Motala – Mjölby. Detta föranleder översyn av den regionala busstrafiken varvid förbindelserna Motala – Vadstena förutsättes säkras.

I tätorterna och på andra strategiskt lämpliga platser ska bilparkering erbjudas som ökar tillgängligheten till kollektivtrafik för ett större upptagningsområde.

Cykeln som transportmedel ska kunna vara ett tilltalande alternativ för dem som arbetar i Motala och bor inom staden eller i tätort på rimligt avstånd.

Kommunen ska verka för att säkra cykelvägar kommer till stånd främst på sträckorna Motala– Borensberg, Motala – Nykyrka samt till Vadstena. Inom staden och kommunens tätorter kompletteras cykelvägnäten i takt med utbyggnaden av nya bostadsområden. Brister i de befintliga näten ska dokumenteras och åtgärdas.

Prioriterad regional kollektivtrafik

Pendeltåg kommer att erbjuda snabba och bekväma förbindelser mellan stationer/resecentra i Motala - Mjölby - Linköping - Norrköping. Kraven på effektiva anslutningsresor till olika målpunkter, framförallt i Linköpings ytterområden, kommer att öka. Regional busstrafik Motala - Linköping är ett nödvändigt komplement, med expresslinje via Borensberg. Motalas funktion i den västra länsdelen är också en regional angelägenhet med krav på goda pendlingsmöjligheter för arbete, studier och service.

Figuren beskriver kommunens syn på framtida regional kollektivtrafik.

Kartbilden redovisar befintliga busslinjers sträckning i kommunen trafikåret 2005-2006.

Östgötatrafiken AB, som ägs av lands-tinget och östgötakommunerna gemensamt, ansvarar för upphandlingen av all trafik. Sedan juni 2004 har kommunen ett direkt ansvar för omfattning och kostnader för både busstrafiken i Motala tätort och landsbygdstrafik som inte är regionala linjer. Landstinget svarar för den regionala trafiken, dvs förbindelser mellan kommuncentra i Östergötland. För Motalas del ingår expressbussarna till Linköping: linje 52 via Borensberg - Mjärdevi-Universitetet respektive linje 63 via Fornåsa - Gamla Linköping. Även trafiken Motala - Vadstena och Motala-Mjölby är regional. Landsbygds- trafiken i övrigt är kommunens angelägenhet: trafikeringen av Motala - Nykyrka - Godegård, Borensberg - Tjällmo, Motala - Fågelsta och några andra linjesträckningar som främst är anpassade till skolskjutsbehovet.

Bra anslutningar mellan landsbygds- linjer och tät-ortstrafik eftersträvas för att göra kollektiv- trafiken till ett attraktivt transportmedel. Tätortens linjenät beskrivs i kapitlet "Motala Stad".

Motalas viktigaste infrastruktur är också av riksintresse!

Järnvägen som löper genom kommunen och genomkorsar staden är en del av det s k Gods- stråket genom Bergslagen. Detta är en viktig transportled och järnvägen har klassats som riksintresse. Kommunen stöder aktivt plane- ringen för utbyggnad av järnvägen till dubbel- spår på hela sträckan framförallt för att pen- deltåg ska kunna trafikera sträckan men också för att bullerstörningar, barriäreffekter och andra problem kring dagens spår ska kunna åtgärdas.

Riksvägarna 36 och 50 är sedan tidigare ut- pekade som riksintressen. Kommunen har största intresse av att dessa ges hög dignitet i väg- nätet. Mot bakgrund av de utredningar som gen- omförts om riksvägarna 50 och 32 mellan Motala och E 4 och Vägverkets inriktnings- beslut bör också riksväg 32 med planerad ny sträckning ges riksintressestatus.

Riksväg 36: Bilderna är hämtade ur Länstransportplanen 2004 och beskriver vägsnitt där standarden förmodligen inte kan förbättras utan vägomläggning.

Kommunikationstråket Motala - Linköping fyller viktiga funktioner för medborgare och näringsliv. Arbetspendlingen är omfattande. Riksväg 36, som är en viktig regional förbindelse mellan Linköping och Motala har den tyngsta funktionen. Väg 1050 via Fornåsa har med tiden blivit ett viktigt komplement och för många pendlare ett huvudalternativ. När pendeltågssystemet byggts ut till Motala kommer en snabb resförbindelse att erbjudas som till viss del kan ersätta pendling på väg. Behovet att förbättra vägsystemets standard och i synnerhet riksväg 36 är ändå mycket stort med hänsyn till trafikens omfattning och sammansättning och Borensbergs betydelse som bostadsort. Kravet på god framkomlighet för regional och interregional trafik kommer i konflikt med trafiksäkerhetsåtgärder för oskyddade trafikanter som rör sig utmed och tvärsöver vägen: cyklister, busspendlare och skolbarn. Trafiksäkerheten på vägsträckan behöver förbättras samtidigt som förkortade restiderna eftersträvas. Stråket har analyserats ur olika aspekter och beskrivits i ett samarbetsprojekt mellan Vägverket, Östsam, Motala kommun, Linköpings kommun och ÖstgötaTrafiken. Som en följd av stråkanalysen har Vägverket under år 2005 genomfört en förstudie, i syfte att ta fram förslag till förbättringar. Förstudien har varit utställd och läggs med inkomna synpunkter till grund för fortsatt utredning. Även om en helt ny sträckning vore att föredra ur många aspekter torde det mest realistiska alternativet vara ombyggnad i ny sträckning på vissa delar i kombination med breddning av befintlig väg där så är möjligt. Plankartan redovisar korridorer för en sådan lösning. Markanspråk för framtida ombyggnad kommer att hävdas som riksintresse.

BYGGANDE VID ALLMÄN VÄG

Enligt Väglagen får man inte utan Vägverkets tillstånd ansluta enskild väg eller annan utfart till allmän väg.

Inom ett avstånd på 50 meter från allmän väg får man inte sätta upp skyltar utan Länsstyrelsens tillstånd. Inom ett avstånd på 12 meter från allmän väg och i området kring vägkorsningar får man inte uppföra byggnader, utföra anläggningar eller vidta åtgärder som kan försämra trafiksäkerheten utan Länsstyrelsens tillstånd. Tillstånd erfordras ej för åtgärd som kräver bygglov. Beträffande rv 50, 51, 32, 36 och väg 211 mellan rv 36 och rv 51 samt väg 206 har det byggnadsfria området utökats till 30 meter. Dessa bestämmelser gäller dock endast där det inte finns detaljplan.

EN INFRASTRUKTUR SOM STÖDER STADENS EGEN UTVECKLING ÄR ETT KRAV

Motala stad ska erbjuda invånarna attraktiva och hälsosamma boendemiljöer, hög tillgänglighet till stränder och naturområden och ett levande centrum. Störningar och barriäreffekter från väg- och järnvägstrafik ska så långt möjligt elimineras.

Motalas innerstad domineras idag av tung genomfartstrafik. Barriäreffekter, bullerstörningar och säkerhetsrisker präglar den halvmillånga genomfartens omgivning. Lokalsamhället har gradvis allt mer fått underordna sig genomfartstrafikens villkor. Den ändrade sträckningen av riksväg 50 med ny bro över Motalaviken är förutsättningen för att återfå en god bebyggd miljö, inte bara utmed den nuvarande genomfarten utan också kring de anslutande riksvägarna 32 och 36.

Kommunen ska verka för tidigast möjliga genomförande av R 50-omläggningen inklusive de planerade länkningarna av riksvägarna 32 och 36. Provisoriska trafiksäkerhets- och miljöåtgärder får inte motverka genomförandet av den långsiktiga lösningen. När vägens nya sträckning planläggs ska barriäreffekter minimeras och stor omsorg ägnas närmiljön och tillgängligheten för gång- och cykeltrafik.

Det allmänna vägnätet genom staden år 2006.

Utbyggnaden av järnvägen till dubbelspår genom Motala ger möjlighet att åtgärda barriäreffekter, miljöstörningar och risker som uppstått utmed befintlig bana. Kommunen ska verka för att bullerstörningar reduceras så att långsiktiga miljömål uppnås och befintliga passager för såväl bil- som gång- och cykeltrafik säkras i planskilda korsningar.

Motala ska uppfattas som en tillgänglig och attraktiv stad av verksamhets utövare såväl som tillfälliga besökare.

Infarterna som idag belastas av tung genomfartstrafik från riksvägarna 50, 32 och 36 är huvudgator i stadens trafiknät. I samband med att riksvägnätet flyttas utanför stadskärnan ska de ges en utformning som bättre tillgodoser den lokala funktionen och som förmedlar bilden av den trivsamma staden. Kommunen ska verka för att denna aspekt beaktas även när åtgärder vidtas under tiden fram till vägomläggningen.

Stadens centrum ska vara tillgängligt för alla. God tillgång till bilparkering ska finnas i anslutning till ”Centrumringen”–(Drottningggatan-Platensgatan-Sjögatan-Kaptensgatan). Kollektivtrafiken ska angora själva stadskärnan. Övergripande cykelstråk ska ansluta till stadskärnan med cykelparkeringar nära frekventerade besöksmål. Dessa frågor behandlas utförligare i avsnittet om Motala Centrum.

Motala ska stärka sin identitet som boplatz vid vattnet och Göta kanals huvudstad.

Den unika solfjädersformade stadsplanens gaturum ska värnas, karaktären av alléer med utblickar mot vattnet förstärkas och i vissa fall återskapas. Kompletteringar i gång- och cykelvägnätet ska långsiktigt ge stråk som sammanlänkar stadens främsta besöksmål och där färdvägen i sig är tilltalande och erbjuder intressanta upplevelser.

Planerad vägomläggning

KOMMUNIKATIONER MED OMVÄRLDEN

Även om arbetspendling idag i huvudsak sker inom länets gränser är kommunikationerna till orter som Örebro, Jönköping och Stockholm av stor betydelse för Motalas framtid. För näringslivet är också restiderna till destinationer utanför Sverige av betydelse. Modern informationsteknik ökar möjligheterna att bo och verka inom kommunen.

Motalas position i det nationella väg- och järnvägsnätet behöver stärkas. Kommunen ska därför verka för att

-riksväg 32 blir huvudvägen från Motala söderut till E 4 med länkning till riksväg 50 söder om Motala tätort enligt Vägverkets utredning och inriktningsbeslut 2004.

-riksväg 50 norrut mot vägarna E 18 och E 20 ges en standard som svarar mot vägens funktion och trafikbelastning.

-dubbelspårsutbyggnad genomförs på järnvägen mellan Hallsberg och Mjölby på hela sträckan och det regionala pendeltågssystemet förlängs till Örebro via Hallsberg. Samverkan med såväl den nationella tågtrafiken som andra regionala huvudmän ska eftersträvas.

Kapaciteten på södra stambanan är av betydelse för den fortsatta utvecklingen av regionens pendeltågstrafik och restiderna till Stockholm. Kommunen ska verka för utbyggnaden av ett nytt dubbelspår för höghastighetståg genom Östergötland och Sörmland, den så kallade Ostlänken. Även fortsättningen söder om Linköping, Götalandsbanan, stöds.

Regionalt flyg är en strategisk fråga för hela Östra Götaland. Kommunen ska verka för, att lätt-tillgängliga flygförbindelser upprätthålls inom regionen Östra Götaland med i första hand destinationen Köpenhamn/Kastrup. Förbindelsen ska tillgodose näringslivets behov och bidra till regionens lokaliseringsfördelar.

OBS! Avsnittet nedan uppdateras och distribueras separat.

Bredband/telekommunikation

Kommunens ambition är att skapa förutsättningar för bredbandsutbyggnad med god täckning och en marknad där flera intressenter får konkurrera om bredbandskunderna. Därför har kommunen med hjälp av statsbidrag, egna medel och extern finansiering byggt ett bredbandsnät som sedan Juli 2005 finns tillgängligt i en stor del av kommunen. Totalt har 93,4 % av alla invånare möjlighet att få bredband.

Nätet fungerar som en öppen marknadsplats där ett drygt tiotal leverantörer erbjuder olika tjänster i fri konkurrens. För privatpersoner erbjuds bredband via ADSL med upp till 24 Mbps, för företag finns samma, och ytterligare ett antal tjänster. Nätet ägs och drivs av statliga bolaget Teracom, som fungerar som grossist gentemot övriga tjänsteoperatörer.

De orter som ingår i nätet är: Motala tätort, Borensberg, Godegård, Klockrike, Tjällmo, Österstad, Fornåsa, Fågelsta, Nykyrka samt Djurkällaområdet. Medevi ingår inte i kommunens utbyggnad men har ändå möjlighet till bredband via Telia.

För att ytterligare kunna förbättra täckningsgraden och nå ut till hela befolkningen så har kommunen ansökt om ytterligare statliga medel. Tilldelningen av dessa är i nuläget inte avgjord. Det är heller inte avgjort vilken teknisk lösning som bör väljas för ytterligare utbyggnad. ADSL-tekniken är bra men dyr i glest befolkade områden. En intressant möjlighet som diskuteras är nya typer av radiobaserat bredband som har utvecklats snabbt. UMTS/TDD är en teknik besläktad med 3G-telefoni och fungerande installationer finns på flera håll i Sverige. WIMAX är en konkurrerande teknik som lovar bättre prestanda men ännu inte är fullt internationellt standardiserad.

Kommunen avser under förutsättning att nödvändiga statsbidrag erhålls att under 2006 upphandla och utföra kompletterade utbyggnader av bredbandet med någon av dessa tekniker.

Utöver ADSL och eventuella radionät finns i Motala och Borensbergs tätorter ett utbyggt nätverk av fiberkablar. Nätet ägs och förvaltas av kommunen och är i första hand till för den kommunala verksamhetens egna behov. Dock finns möjlighet för den som önskar att hyra fibrer i det här nätet för att få anslutningar med mycket hög kapacitet. Kommunen erbjuder inga egna tjänster i nätet utöver rena förbindelser. För närvarande finns fyra lokala företag som använder nätet för att erbjuda tjänster.

Kommunfullmäktige väntas under senhösten 2005 besluta om en ny taxa för fiberhyra som innebär väsentligt förbättrade möjligheter för näringslivet att utnyttja denna resurs.

TRANSPORT AV VAROR OCH GODS

Med ökad internationalisering, där varor tillverkas och distribueras på en global marknad, spelar transporter och mellanlagring en allt viktigare roll. Motala har ett centralt läge "mitt i kundsverige" och geografiskt sett nära till viktiga transportleder. Höjd standard i den befintliga infrastrukturen skulle förbättra villkoren för dagens näringsliv och göra Motala till ett intressant lokaliseringsalternativ för nyföretagande. Utvecklingen av det nationella vägnätet till och genom Motala har därför stor betydelse

"Godsstråket genom Bergslagen" ska bidra till näringslivets utveckling i Motala. Möjligheterna att transportera gods på järnväg till och från Motala skall upprätthållas.

Utrymme för en omlastningsterminal för järnvägstransporter har reserverats vid detaljplanläggning av industriområdet Östra Bergsätter. Alternativa lägen för en sådan terminal kan finnas inom befintliga industrifastigheter med stickspår som ansluter till det utbyggda dubbelspåret. Ett tidigare alternativ som byggde på återupptagen trafikering av det s k Eluxspåret är inte längre aktuellt. Kommunen kommer att initiera förhandlingar med Banverket om återställandet av spårområdet.

Konsekvenser

Översiktplanen ger stöd för utbyggnad av både vägar och järnväg för att tillgodose ett växande transportbehov. Den ökade rörligheten kan bli en belastning på miljön om man inte lyckas göra kollektiva transportmedel till ett attraktivt alternativ.

Utbyggnaden av järnvägen till dubbelspår, som är grunden för pendeltågstrafik till Motala bör öka andelen kollektiva resor. Genom järnvägsombyggnaden åtgärdas också en stor del av dagens negativa omgivningspåverkan (buller, barriäreffekter, risker)

Förbättringar i transportkedjan som gynnar restider och bekvämlighet bidrar till att göra buss och tågpendling konkurrenskraftigare. Restiderna för de största resandegrupperna t ex mellan kommuncentra eller från en mindre tätort till kommuncentrum prioriteras. Detta medför begränsade möjligheter att tillgodose mer specifika önskemål om linjestreckningar och tidtabeller.

Omläggningen av riksväg 50 genom Motala medför en vägförkortning på drygt 2 km. När den genomförs minskar utsläppen totalt sett från tung genomfartstrafik och stora miljövinster vinnas också i andra avseenden för lokalsamhället. Genomförs standardhöjning på vägnätet söder om Motala före omläggningen av genomfarten, blir effekten den motsatta: en redan svårhanterlig situation förvärras ytterligare.

Trafikbuller och luftföroreningar behandlas även under kapitlet "Miljö, hälsa och säkerhet".

Utbyggnaden av cykelstråk inom tätorterna och *den långsiktiga parkeringsstrategin* antas leda till minskat bilberoende för korta resor.

Genomförs de föreslagna åtgärderna fullt ut ökar Motalabornas tillgänglighet till en vidgad arbetsmarknad och ett bredare serviceutbud väsentligt, ur social och ekonomisk synpunkt mycket positivt. Hoten mot människors hälsa och säkerhet minskar generellt och framförallt i centrala Motala.

BOENDE & BOSTÄDER

ATT TILLVARATA MOTALAS OCH HELA
KOMMUNENS BOENDEKVALITETER
MED LYHÖRDHET FÖR DEN
REGIONALA MARKNADEN

Ett positivt flyttningsnetto med ökad inflyttning bedöms vara en av de avgörande framgångsfaktorerna för kommunens utveckling. Planeringen för att skapa goda boendemiljöer är ett led i arbetet för att nå detta. Goda boendemiljöer är i sig ingen garanti för ökad inflyttning men väl ett viktigt bidrag till den övergripande ambitionen, att Motala kommun ska vara en attraktiv plats att leva och verka på.

Bakgrund

I Motala kommun finns rika möjligheter att bosätta sig både **naturnära och bekvämt**. En tredjedel av Motala stads hushåll ligger i dag inom 500 meter från vatten, prisbilden är betydligt lägre än i Linköping/Norrköping och det finns fortfarande mark i verkligt intressanta lägen att ta i anspråk. Borensberg ligger på bra pendlingsavstånd till både Motala och Linköping och är en ort med höga boendekvaliteter. Landsbygden är variationsrik och erbjuder individuella valmöjligheter. De fina boendemiljöerna är kommunens starkaste kort och **en resurs att vårda och utveckla**.

När bostadsfinansieringen gjordes om i början av 1990-talet med minskade subventioner, innebar det för Motalas del att bostadsbyggandet i stort sett upphörde under en tioårsperiod. De allra senaste åren har intresset vaknat på nytt och efterfrågan är stor när det gäller villatomter i Motala och Borensberg. Lägenheter efterfrågas också i båda orterna och Bostadsstiftelsen Platen genomför flera projekt. Men det som byggs idag, byggs på marknadens villkor. Nyproduktionens väsentligt högre boendekostnader förväntas motsvaras av en högre boendekvalité. Det ekonomiska risktagandet för villabyggaren/exploatören är påtagligt. En konsekvens av detta är jakten på ”attraktiva lägen”; Ett attraktivt läge har kommit att bli den faktor som tillmätts störst betydelse i ett marknadsperspektiv.

Dagens bostadsbyggande och bostadsplanering har fått andra förtecken även ur ett samhällsperspektiv. Exploateringskostnader vägs mot andra viktiga investeringar, framtida driftskostnader skall minimeras. De begränsade ekonomiska resurserna måste beaktas redan i tidiga skeden av planeringen.

Kommunen ansvarar genom sin planläggning och försäljning av tomtmark för huvuddelen av bostadsförsörjningen. Enskilt villabyggande utanför tätorterna bidrar med ett mindre tillskott liksom omvandlingen av fritidshus till permanentbostäder, avstyckning från jordbruksfastigheter mm. Det bör dock uppmärksammas, att det inte nödvändigtvis är de nytillkommande bostäderna som lockar till inflyttning. Bostadstillskott som ger en ökad omsättning i det befintliga beståndet kan ha stor betydelse. Fler lägenheter med bostadsrätt skulle exempelvis kunna bidra till en mer varierad bomarknad. Samtidigt är det en kvalitet att det i kommunen finns ett brett urval av hyresrätter.

För att kommunen ska kunna dra nytta av den marknadspotential som finns och som troligtvis stärks med bättre kommunikationer, krävs en hög plan- och markberedskap. Eftersom bostadsbyggandet är konjunkturkänsligt och påverkas av många faktorer som kommunen inte har rådighet över bör strategier formuleras för ett stegvis genomförande, anpassat till efterfrågan.

Lokalisering av nya bostäder: övergripande ställningstaganden

MOTALA STADs vitalitet bedöms som avgörande för hela kommunens utveckling. Ett ökat befolkningsunderlag ger stöd både för det kommersiella utbudet och för kollektivtrafik och annan samhällsservice. Motala stad har också de fysiska förutsättningarna för att kunna ta emot inflyttning i större omfattning. Medvetna satsningar på stadsmiljön och förtätningar i stadskärnan stärker stadens dragningskraft. Nya flerbostadshus bör byggas i centrala lägen och fler småhustomter tillskapas inom och i anslutning till staden. Utrymme finns: mer än en tredjedel av tätortens landareal är oexploaterad mark. Parker och attraktiva strövområden behöver inte tas i anspråk. I en förtätad stad utnyttjas befintlig infrastruktur effektivare och underlaget för service ökar. Fler bostäder kan dessutom bidra till tryggare och mer inbjudande vistelsemiljöer.

□ *Plan- och markberedskap bör finnas för ett årligt genomsnittligt nytillskott på totalt 30 välbelägna villatomter och 20 lägenheter.*

□ *Bostadsprojekt bör vara så intressanta att de kan bära sina egna exploateringskostnader. Tomter som är avsedda att förmedlas av kommunen skall i första hand lokaliseras till platser där de kan nyttja och understödja befintliga strukturer, så att de på sikt bidrar till stadens hållbarhet och utveckling.*

□ *I stadens närområde (på cykelavstånd från stadens centrum dvs 5-6 km) skall exploateringsintressen prövas i detaljplan, för att säkerställa att stadens fortsatta utbyggnad sker på ett rimligt sätt. Bland annat bör krav på anslutning till det kommunala vatten- och avloppsnätet ställas i områden som på sikt torde kunna integreras i tätorten. Möjlighet att anlägga cykelväg som ansluter till tätortens nät bör också vara en grundstandard liksom rimligt avstånd till befästa kollektivtrafikstråk.*

□ *Stadens södra delar är särskilt angelägna att utveckla och här bör eftersträvas kontinuerligt tillskott av villatomter till försäljning.*

□ *Enkelt planförfarande bedöms kunna tillämpas vid mindre justeringar i gränsdragningen mellan allmän platsmark och kvartersmark för bostadsändamål.*

□ *Kommunens inriktning är att allmänhetens tillgång till stränder inte skall försämrats. Förhållningssätt till strandskydd inom tätorten ska utgå från en allsidig bedömning av den lämpligaste markanvändningen, oavsett formella förhållanden som uppstått genom en skiftande lagstiftning.*

Läs mer om Motala stad i kapitel 11.

BORENSBERG är en ort med stora boendekvaliteter och strategisk placering i stråket Linköping – Motala. Borensberg växer av egen kraft och är marknadsmässigt intressant för i första hand villabyggnad. För närvarande är också efterfrågan på lägenheter i flerbostadshus/radhus stor, då många vill byta ut sitt villaboende mot något bekvämare och gärna mer centralt när barnen flyttat hemifrån. Eftersom villabyggnandet legat på hög nivå under sjuttio och åttioalet är det möjligt att det kommer att finnas en marknad för nyproducerade lägenheter/radhus även på sikt.

□ *Plan- och markberedskap bör finnas för ett årligt genomsnittligt nytillskott på totalt 10 välbelägna villatomter och 5 lägenheter.*

Läs mer om Borensberg i kapitel 12.

IDE MINDRE TÄTORTERNA ska det även fortsättningsvis finnas planberedskap som garanterar tillgången till tomter. Efterfrågan bedöms dock som liten. Generationsväxling i det befintliga beståndet kan ändå medföra viss inflyttning. Tätorternas omland kan också, om än befolkningsmässigt marginellt, bidra med tillskott. Trots det kan det inte uteslutas att serviceunderlaget kan komma att krympa med nedläggningar som följd, vilket i sin tur kan minska intresset för framtida inflyttning.

Läs mer om landsbygden och de mindre tätorterna i kapitel 13.

Plan- och bygglagen föreskriver att bygglov utanför detaljplan skall bifallas om:

marken är lämpad för ändamålet med hänsyn till

- * de boendes och övrigas hälsa
- * jord- berg- och vattenförhållandena
- * möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning och avlopp samt annan samhällsservice
- * möjligheterna att förebygga vatten- och luftföroreningar, bullerstörningar

byggnaden har getts en lämplig placering och utformning

- * med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och natur- och kulturvärdena
- * med en yttre form och färg som är estetiskt tilltalande, lämplig för byggnaden och som ger god helhetsverkan
- * som inte inverkar menligt på trafiksäkerheten eller medför fara eller betydande olägenhet för omgivningen

efterfrågan på mark för bebyggelse i det specifika området inte är så stor att detaljplan krävs

Miljöbalkens bestämmelser om hushållning med naturresurser skall också tillämpas.

Berörda grannar skall höras av plan- och miljönämnden innan lov lämnas.

BOSÄTTNING PÅ LANDET är en ökande företeelse, som också kan komma de mindre tätorterna till del. I Motala kommun erbjuder landsbygden rika möjligheter till individuella bosättningsval. Kommunen är positiv till inflyttning och enskilt byggande på landsbygden samtidigt som detta måste ske på privat initiativ och med vetskap om, att samma servicenivå inte kan erhållas som i tätort.

Översiktsplanen ställer upp kriterier för nybyggnad på landsbygden (se kap 13 sid 108) som information till allmänhet och markägare och som vägledning vid prövning av bygglov. I lokaliseringsärenden om enstaka nya bostadshus tillmäts förutsättningarna att lösa vatten- och avloppsfrågan på ett långsiktigt godtagbart sätt liksom tillfartsfrågan stor vikt, medan tillgången till service i övrigt inte vägs in. Väglagens bestämmelser om avstånd till allmän väg och anordnande av utfart måste alltid iaktas utanför detaljplanelagt område. Vid lokaliseringsprövningen kan krav ställas för att åstadkomma bättre trafiksäkerhet, exempelvis genom att samordna utfarter eller ersätta en undermålig befintlig utfart med en ny.

Översiktsplanen redovisar principer och riktlinjer för etablering av vindkraftverk. Godtagbara avstånd till befintliga bostäder anges. Motsvarande skyddsavstånd bör iaktas vid lokalisering av nya bostäder. Områden som bedöms lämpliga för samlad utbyggnad av flera verk och omgivande skyddszoner bör hållas fria från ny bebyggelse. Vindkraftetablering bör här ges företräde.

För några områden med stora natur- och kulturvärden och med förväntat högt exploateringsstryck förs resonemang utifrån respektive områdes särskilda förutsättningar.

Två områden norr om Boren på sträckan Motala-Borensberg utpekade som intressanta för ny bebyggelse i sådan omfattning att de bör detaljplaneläggas. Innan detta kan ske måste Vägverkets pågående planering för att förbättra trafiksäkerheten och framkomligheten på riksväg 36 ha lett till ett inriktningsbeslut om vilken lösning som skall väljas.

Utvecklingen av området runt Vedemö, strax sydost utanför tätortsbebyggelsen i Motala, ska så långt möjligt styras i riktning mot att den lantliga miljön och det öppna kulturlandskapet bevaras.

Djurkällaområdets natur värden och det öppna odlingslandskapet motiverar fortsatt restriktivitet för ny bostadsbebyggelse

Ett område i norra kommunen, öster om Hättorp, bedöms ha förutsättningar att fungera som boendalternativ för strålningskänsliga personer.

FRITIDSBOENDET i kommunen är utbrett och i flera fall tätortsnära. Fritidsbebyggelsens utveckling har diskuterats i breda samråd som resulterat i ett förslag till riktlinjer. Dessa har antagits underhand av Beredningen för samhällsbyggnadsfrågor i avvaktan på översiktsplanen.

- *Riktlinjerna anger att det är väsentligt att i plan-sammanhang särskilja fritidshusområden från områden avsedda för permanentboende*
- *Riktlinjerna ger utrymme för viss utökning av byggrätten i många av de detaljplanelagda områdena för fritidsbebyggelse i kommunen.*
- *Västanvik, Strandbaden, Karshult och Varamon är områden som bedömts ha förutsättningar för att få utökad byggrätt för permanentboende prövad i ny detaljplan. I området Strandbaden i Borensberg har föreningen inför upprättandet av ny detaljplan tagit ställning för att behålla området som fritidshusområde.*
- *De befintliga fritidshusen i Pariserviken som är belägna på mark planlagd som allmän plats park, föreslås få byggrätter prövade i ny detaljplan.*

Områden med högt exploateringsstryck

För vissa områden antas bebyggelsestrycket vara mycket högt, det vill säga önskemålen om att få bygga är så omfattande att problem kan uppstå i efterhand om inte kommunen har en tydlig strategi. Eftersom gällande översiktsplan från 1990 är mycket restriktiv avspeglar inte ansökningar om bygglov det faktiska intresset att bygga eller markägares vilja att sälja tomter. Kommunen har en uttalad avsikt att möta det ökade intresset för bosättning på landsbygd med en generösare syn på byggandet även inom dessa områden. Det skall dock ske på ett sådant sätt att det inte kommer i konflikt med kommande tätortsutbyggnad, inkräktar på höga natur- och kulturvärden eller motverkar andra starka samhällsintressen.

AVSNITTET UTMED RIKSVÄG 36 MELLAN MOTALA OCH BORENSBERG

Vägsträckan Motala – Borensberg bjuder på vackra utblickar över åkrar och hagmarker, som sluttar ned mot sjön Boren i söder. Vägen går parallellt med förkastningsbranten som löper i öst-västlig riktning genom landskapet och som ger området dess karaktär och dess rika flora och fauna. Här finns ett antal gårdsmiljöer och enskilda byggnader av kulturhistoriskt intresse och det kan inte uteslutas att det har funnits bosättningar redan för tusentals år sedan. Samtidigt är det en miljö som delvis håller på att försvinna; Hag- och ängsmarker slyar igen, gran- eller lövskogplanteringar begränsar utsikten och kulturlandskapet förändras.

Förutom att vara en i natur- och kulturmiljöhänseende intressant del av Göta Kanalstråket och en viktig resurs för turistnäringen, så är sträckan det enskilt viktigaste stråket för arbetspendling i kommunen. Trafiksäkerheten på vägsträckan behöver förbättras samtidigt som restiderna inte får försämrats. Stråkets betydelse ur olika aspekter har analyserats i ett projekt som drivits av Vägverket i samråd med bland andra Östsam och Motala kommun. Som ett resultat av stråkanalysen har Vägverket genomfört en förstudie i syfte att beskriva alternativa lösningar för förbättring av vägstandarden.

Frågan om ny bebyggelse i området måste relateras både till kraven på god säkerhet och framkomlighet för trafiken, till områdets visuella och kulturella värden och till miljöeffekterna av ett ökat byggande. En gynnsam förutsättning är att stråket även långsiktigt torde kunna garantera kollektivtrafik. En begränsande faktor är avsaknaden av

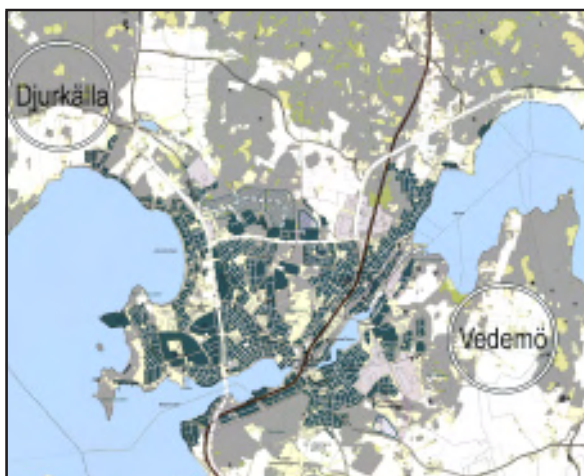
kommunala vatten- och avloppsledningar på större delen av sträckan. Sjön Boren utgör vattentäkt för Borensberg och skyddsbestämmelser är på gång. Detta kan leda till stor restriktivitet för åtgärder som medför risk för förorenade utsläpp eller annan påverkan. Utformningen av enskilda avlopp kommer sannolikt att bli en av de viktigaste bedömningsgrunderna vid lokalisering/prövning av enstaka ny bebyggelse. Ny bebyggelse i större omfattning skulle efter detaljplaneläggning kunna tillkomma i Brånshult och i trakten av Kulla. Detta förutsätter gemensam avloppsanläggning - eventuellt med kommunen som huvudman.

Riktlinjer för prövning av ny bebyggelse i området vid norra Borenstranden:

- Inom områden med höga natur- och kulturvärden tillåts inga nya tomtpplatser. Vissa särskilt värdefulla utblickar över vattnet skyddas också.
- Strandskydd enligt miljöbalken gäller för ett område inom 150 meter från strandlinjen. Området ingår tillika i riksintresset Göta kanal. Länsstyrelsen prövar ansökningar om dispens. Kommunen anser att de särskilda skälen för dispens här bör prövas ytterst strikt.
- Reservat läggs ut för att möjliggöra omläggning av riksväg 36 på vissa delsträckor enligt Vägverkets förstudie. Inom dessa får ingen ny bebyggelse tillkomma som försvårar en väg-ombyggnad.
- Ny bebyggelse skall lokaliseras så att ytterligare utfarter inte ansluts till riksvägen. I vissa fall kan det vara lämpligt att samordna befintliga utfarter och ersätta dessa med en från trafiksynpunkt bättre anslutning.
- Nya tomter skall lokaliseras på ett sätt som ansluter till den lokala traditionen och bör i det öppna odlingslandskapet vara väl tilltagna.
- I Brånshult kan det finnas förutsättningar för en mer omfattande ny bebyggelse som i så fall skall regleras i detaljplan. Det kommunala vatten- och avlopps nätet är utbyggt mellan Borensberg och Brånshult. Redan befintlig bebyggelse är så omfattande att hastighetsbegränsning införts och omläggning av riksvägen i ny sträckning krävs. Även i området mellan Brånshult och Borensberg bör detaljplanelagd sammanhållen bebyggelse kunna tillåtas. En förutsättning är att trafiksituationen inte försämras.

ras och att behovet av cykelväg till Borensberg kan tillgodoses i samband med en exploatering.

- Även i Kullatrakten bör mer omfattande bebyggelse kunna komma till stånd efter detaljplaneprovning. En förutsättning är att avlopp kan anslutas till en gemensam anläggning av sådan beskaffenhet, att den på sikt skulle kunna ingå i ett utbyggt kommunalt vatten- och avloppsnät. Även här är bebyggelsen redan så omfattande att hastighetsbegränsning införts och omläggning av riksvägen i ny sträckning krävs.

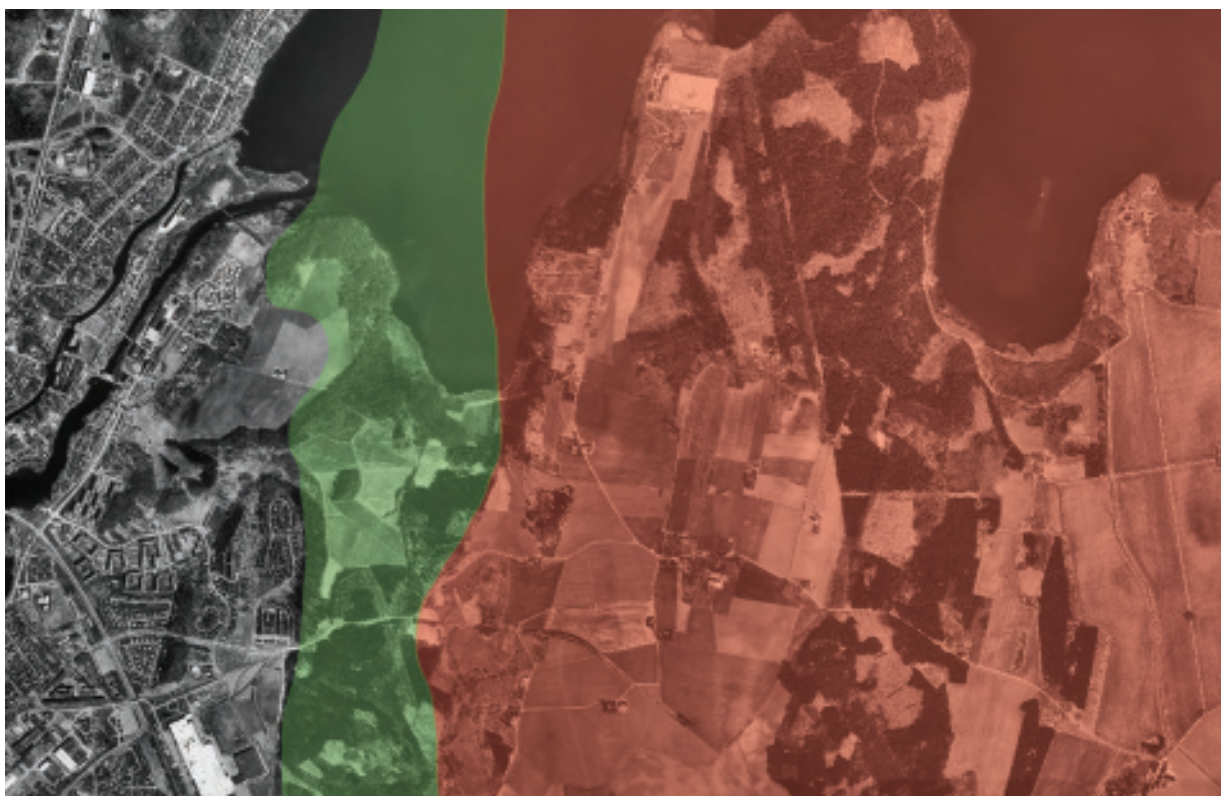

DJURKÄLLA

Djurkällaområdet har med sin sydsluttning över Motalaviken en storslagen utsikt som gör miljön särskilt attraktiv. Det tätortsnära odlingslandskapet ger samtidigt karaktären åt landskapsbilden som den exponerar sig mot staden. Djurkällaplatån har höga rekreativvärden och är utpekad som geologiskt riksintresse för naturvården.

Ny bebyggelse får inte tillkomma som hotar dessa värden. Norr om vägen, i de skogiga sluttningarna upp mot platån bör det vara möjligt att varsamt infoga ny bebyggelse. Till bebyggelse söder om Lemundavägen är hållningen fortsatt restriktiv för att bevara det öppna landskapet och utblickarna över Vättern. Området saknar kommunalt vatten och avlopp, varför tillkommande bebyggelse blir belastande för Vätterns vattenmiljö. Det är varken realistiskt eller önskvärt att ens i ett långsiktigt perspektiv utvidga tätortsbebyggelsen till detta område.

- I sluttningen norr om Lemundavägen tillåts enstaka nya tomtplatser i enlighet med översiktsplanens allmänna riktlinjer för landsbygden
- Söder om Lemundavägen tillåts endast bostäder för jordbrukets behov, som ersättning för befintliga och för att möjliggöra generationsboende.

Stad möter land: Vedemö avskiljs naturligt från tätorten genom det gröna bälte som bla utgörs av Sjöbo-Knäppan och Staffanstorp.

VEDEMÖ

Vedemöområdet i nära anslutning till såväl Staffanstorps naturreservat som Motala tätort, har ett utpräglat odlingslandskap. Den lantliga miljön och närheten till tätorten gör att intresset för att få bygga här är stort. En närmare analys av området och dess kvaliteter har genomförts. Ett viktigt konstaterande är, att Vedemöområdet även i ett långsiktigt perspektiv kommer att vara tydligt åtskilt från tätortsbebyggelsen genom Staffanstorps naturreservat och terrängförhållandena. Slutsatserna av analysen är därför att Vedemö även fortsättningsvis ska betraktas som landsbygd och att ny bebyggelse kan tillkomma endast i sparsam omfattning. Prövningen av enstaka nya hus sker mot plan- och bygglagens generella bestämmelser. Eventuellt kan områdesbestämmelser upprättas om det behövs för att närmare reglera nya tomtplatsers lokalisering och byggnaders utformning.

Det markerade området föreslås utpekas som zon med begränsad strålningsverkan

Område med låg strålning

Forskning om hur elektromagnetiska fält påverkar människan har bedrivits under mer än fyrtio år och ligger till grund för de gräns- och riktvärden som finns framtagna inom området. Så vitt man idag kan bedöma är dessa rekommendationer tillräckliga för att människors hälsa och välbefinnande inte ska hotas. Samtidigt finns det individer i samhället som upplever problem i närheten av elektrisk utrustning.

Det finns visserligen inga möjligheter att helt skydda områden från radiofrekvent elektrisk fältstyrka då många av källorna (radio, TV och mobiltelefoner mm) är sådana att kommunen inte kan styra förekomsten eller placeringen. Det har ändå bedömts vara intressant att kartlägga var det i kommunen finns områden där strålningen kan antas vara förhållandevis låg och där strålningskänsliga personer eventuellt kan få en fristad. Det är ett allmänintresse att alla människor kan finna en god livsmiljö inom Motala kommun.

En första kartläggning har genomförts med hänsyn till kraftledningar och uppförda master. Det har då visat sig att det i de norra kommundelarna går att hitta flera platser på stort avstånd från ovan nämnda strålningskällor. På markanvändningskartan pekas ett av dessa större sammanhängande områden ut som ”zon med begränsad strålningsverkan”. Avsikten med det utpekade området är att undvika att anläggningar med strålningsverkan lokaliseras till området. Om intresse väcks för att bosätta sig i området av exempelvis personer med överkänslighet för radiofrekvent eller elektromagnetisk strålning bör mätningar genomföras.

Fritidsbebyggelsen

Fritidsboendet i kommunen är utbrett och i flera fall tätortsnära. Fritidsbebyggelsens utveckling har diskuterats i breda samråd tidigt i översiktsplanprocessen. Detta har resulterat i ett förslag till riktlinjer som inarbetats i planen. Riktlinjerna behandlar dels möjligheten att omvandla fritidshusområden till områden för permanentboende och dels byggrätternas storlek i detaljplaner för fritidsbebyggelse.

Processen har tydligt visat att det även fortsättningsvis är viktigt att göra åtskillnad mellan planläggning för permanentboende respektive fritidsboende, inte minst för att trygga de boendes egna intressen. Utredningen finns i sin helhet med som ett planeringsunderlag till översiktsplanen.

Några äldre fritidsbebyggelseområden har med tiden inlemmats i tätorternas bebyggelsestruktur. Dessa skulle kunna betraktas som **områden för permanentboende och ges generösare byggrätter om vissa villkor är uppfyllda:**

- *Bebyggelsekaraktären och användningssättet har successivt förändrats och en samsyn råder bland de boende att normalt villaboende är eftersträvanvärt.*

- *I områden där kommunen inte är huvudman för allmän plats skall initiativ till ändrad plan tas av de boende i någon form av majoritetsbeslut. Eventuella motstående intressen och kompromisslösningar måste i första hand hanteras av de boende själva. Planarbetet genomförs lämpligen av konsult på de boendes uppdrag.*
- *Området har en för permanentboende långsiktigt hållbar vatten- och avloppshantering. Alternativt utreds och genomförs detta i samband med att ny detaljplan upprättas.*
- *Området har tillgång till viss samhällelig service. Kommunen bedömer förutsättningarna i varje enskilt fall.*
- *Området har vägnät och gemensamma anläggningar i övrigt som motsvarar behoven i villaområden. De boende är beredda att även fortsättningsvis svara för ägande och skötsel av allmän platsmark*

Flertalet fritidshusområden bedöms alltså fortfarande lämpade för främst fritidsboende, även om det för den enskilde kan vara ett fullgott val för permanentboende. Det bör framhållas att den svenska lagstiftningen - till skillnad från vissa andra länders - inte ger utrymme för att reglera nyttjandet. Kommunens möjlighet att påverka användningssättet är enbart genom bestämmelser om shusens storlek i detaljplan eller områdesbestämmelser. Jämfört med översiktsplanen från 1990 tillämpas nu en något generösare syn på vad som kan vara lämplig avgränsning av byggrätten i detaljplan för att samtidigt kunna erbjuda rimlig standard för fritidsboende och begränsa en övergång till permanentboende.

Vid planläggning av ny fritidsbebyggelse och när ändring aktualiseras för befintliga områden gäller att:

- *Byggrätten bör begränsas till totalt högst 80 m² för huvudbyggnad och 30 m² för uthus.*
- *Eventuella bestämmelser om förbud mot vindsinredning bör ersättas med bestämmelser som reglerar byggnadens volym t ex en begränsning av byggnadens taklutning till 38° och förbud mot takkupor. För att bibehålla fritidsbebyggelsens småskaliga karaktär kan byggnaders bredd begränsas till förslagsvis högst 7 meter.*

Fritidsbebyggelsen i Pariserviken

Råssnäsudden och Pariserviken är ett välbesökt och uppskattat natur- och rekreationsområde av betydelse för hela Motala. I områdets norra del, i Pariserviken ligger åtta fastigheter bebyggda med fritidshus. Dessa saknar idag byggrätt eftersom marken är detaljplanelagd för parkändamål. Avsikten med planen var att fastigheterna skulle lösas in och att marken skulle göras tillgänglig för allmänheten. Detta har inte skett. Bedömningen i dag är att strandremsan är viktigast att göra tillgänglig för allmänheten.

I översiktsplanen föreslås att befintlig fritidsbebyggelse ges byggrätt i ny detaljplan men med en genomgående strandremsa som bibehållen allmän platsmark. Vid utformning av detaljplanen skall hänsyn tas till områdets betydelse för rekreation och friluftsliv och till Vättern som Natura 2000-område. Det innebär bland annat att bebyggelsen skall anslutas till kommunal vatten-och avloppsanläggning och att byggnaders storlek och utformning skall styras mot småskalighet och medveten anpassning till exponeringen mot sjön.

K o n s e k v e n s e r

Huvudinriktningen i bostadsplaneringen, tätning av Motala stad med mindre objekt fördelade över alla stadsdelar, ger stort utrymme för flexibilitet. Planering och utbyggnadstakt kan anpassas till marknadens efterfrågan. Staden kan växa befolkningsmässigt och stärka sitt underlag för kollektivtrafik, handel och annan service. Om efterfrågan sviktar är ändå inte risken för felsatsningar så stor. Investeringar i ny infrastruktur och driftskostnaderna för allmänna anläggningar kan begränsas.

Områdena i tätortens utkant ger inte dessa fördelar, men bedöms genom sitt läge vara så attraktiva att de kan medverka till inflyttning. Ny bebyggelse i dessa områden ger också förutsättningar att ersätta ett stort antal enskilda avlopp av skiftande kvalitet med anslutning till kommunal anläggning, en viktig miljöaspekt. Även om marknaden styr utbudet inom nyproduktionen och kostnadsnivån är hög, kan ny bebyggelse i små objekt inom olika stadsdelar motverka segregation. Andra positiva effekter från social synpunkt kan vara ökad trygghet och tillgänglighet i den fysiska miljön.

Fortsatt satsning på Borensbergs samhälle stärker underlaget för befintlig service och förutsättningarna att hålla hög kvalitet i ett regionalt intressant boendeanternativ. Borensbergs funktion som serviceort för den östra kommundelen kan bestå. Strävan efter att fin-

na fler utbyggnadsriktningar och inte bara låta samhället fortsätta växa västerut, som det gjort under de senaste årtiondena, kan ge fördelar för åldersstrukturen inom olika områden. Kommunala kostnader för markförvärv och utbyggd infrastruktur kommer möjligen att kunna täckas genom tomtförsäljning i ett långsiktigt perspektiv.

Kommunens deklarerade positiva syn på enskilt byggande på landsbygden kan, om översiktsplanens inriktning "att bygga på landsbygdens villkor" efterlevs, bidra med ett försiktigt tillskott på bostadsmarknaden. Bli omfattningen istället stor och tätheten börjar närmar sig sammanhållen bebyggelse kan en problembild växa fram kring enskilda avloppsanläggningar, bristande trafiksäkerhet och avsaknad av kollektivtrafik och annan service.

Att även fortsättningsvis skilja på områden för permanent respektive fritidsboende har för- och nackdelar både för kommunen och den enskilde hus/fastighetsägaren. Det signalerar en tydlighet när det gäller kommunens ansvar och ambitioner och ger också den enskilde ramar för vilka förändringar som kan förväntas inom området. Mot det skall ställas begränsningen av den enskildes frihet och kommunens eventuellt uteblivna skatteintäkter jämfört med att byggrätten generellt ökas till permanentbostadsstandard i alla områden.

SERVICE

SAMHÄLLSSERVICE & HANDEL OCH KOMMERSIELLA TJÄNSTER STÖDJER VARANN OCH BREDDAR UTBUDET

I servicebegreppet innefattas både samhällsservice t ex skolor, bibliotek och vård och det kommersiella serviceutbudet i form av handel och tjänster. Vårt behov av service och hur vi värderar olika tjänster växlar med livsrytmen och från individ till individ. Kommunens ambition är att kunna erbjuda god service till alla, kommuninvånare likväl som inpendlare och besökare. Ett fullgott serviceutbud har, från att tidigare närmast ha betraktats som en självklarhet i välfärdssamhället, kommit att ses mer som en konkurrensfaktor av betydelse för orters attraktionskraft.

Generellt är det ofta en kvalitet i sig att ha nära tillgång till service. För barnfamiljen kan skol-situationen ha avgörande betydelse för bostads-valet. I andra skeden av livet värdesätts kanske ett kort avstånd till busshållplatsen och närbutiken. Samtidigt bidrar större valfrihet och ändrade konsumtionsmönster med ökad rörlighet till, att det bostadsnära serviceutbudet tunnast ut. Vikande befolk-ningsunderlag, krav på effektivt resursutnyttjande och svårigheter att upprätthålla hög kvalitet i min-dre enheter leder till omstruktureringar. Detta gäl-ler såväl kommersiell som offentlig service.

Det är önskvärt ur många aspekter att utgles-ningen inte leder till ett ensidigt bilberoende. De inbördes sambanden mellan bostäder och service-funktioner samt kommunikationsstråkens utform-ning får stor betydelse för tillgängligheten och i ett långsiktigt perspektiv för samhällets robusthet.

Översiktsplanens övergripande inriktning är, att låta ny exploatering gynna det befintliga serviceut-budet. Utbud och kvalitet påverkas dock av många faktorer och kommunen har endast rådighet över några. Ur kommunens perspektiv är det viktigt att prioritera de strukturer som är långsiktigt förank-rade och att låta olika satsningar understödja var-andra. Också för den enskilde kan det vara av stort intresse att kunna bedöma hur servicestrukturer kan

förmodas variera över tiden. Särskilt angeläget är det att slå vakt om stadsdelscentra och andra servi-ceinrättningar som ligger i nära anslutning till bo-stadsområden .

Lokalisering av handel inom Motala tätort har utretts i en tidigt skede av översiktsplanarbetet och lett fram till, att en **ny handelspolicy** antagits av kommunfullmäktige. **Varuförsörjning** inom kommunen i ett bredare perspektiv behandlas i ett särskilt program som också antas av kommunfull-mäktige.

Kommunens **prioriteringar av kollektivtrafik** be-skrivs under rubriken ”Infrastruktur och kommu-nikationer”.

Mål och ambitioner för kommunens **förskole- och skolverksamhet** samt för **vård och omsorg** ang-es inte i översiktsplanen utan behandlas i andra program. I följande textavsnitt behandlas lokalise-ringsaspekter när det gäller anläggningar för olika servicefunktioner, eftersom dessa är av stor bety-delse för den fysiska samhällsstrukturen som hel-het.

FÖRSKOLA (1-5 år)

Lokalbehovet för förskoleverksamhet tillgodoses både i mindre enheter integrerade i bostadsområden och i anläggningar med en mer neutral lokalisering. Behovet av platser från tid till annan påverkas lika mycket av riksdagsbeslut och lagändringar som av faktiskt barnunderlag. För att snabbt kunna möta förändringar krävs stor flexibilitet och många gånger väljs tillfälliga lösningar.

Nulägesbeskrivning

Befintliga anläggningar hösten 2005 som är planlagda för sitt ändamål redovisas på plankartorna. Vid planläggning eftersträvas att tillgodose både behovet av lek- och strövområden i förskolans närhet och tillgängligheten för biltrafik. Utöver dessa mer permanenta anläggningar har mindre enheter tillkommit, oftast för att möta behov som uppstått genom generationsväxling i bostadsområden eller nybyggnad av bostäder.

Platsbrist råder för närvarande i första hand inom område söder. Alternativa lösningar har diskuterats men nyligen har beslutats att uppföra en ny förskola med två avdelningar i direkt anslutning till Södra skolan. I Borensberg kan den pågående utbyggnaden av nya villaområden leda till att fler förskoleplatser efterfrågas. I första hand avses detta lösas genom flexibelt utnyttjande av Dansäterskolan. Det finns också en planlagd reservtomt i Vännebergaområdet som kan tas i anspråk vid behov.

Långsiktig inriktning

Om översiktsplanens ambitioner förverkligas med en ökad inflyttning till kommunen kan platsbehovet i förskola bli större än vad som kan tillgodoses i befintliga anläggningar. I första hand kommer ett **flexibelt användningssätt av skolanläggningar** att tillämpas. Som ett komplement kan **mindre enheter anordnas i nybyggnadsområden** där efterfrågan är som störst. **Översiktsplanen ger stöd för sådana lösningar utan att särskilda markreservationer redovisas.**

Skollagen 2 a kap §8

Plats inom förskoleverksamheten eller skolbarnsomsorgen skall erbjudas så nära barnets eget hem eller skola som möjligt med beaktande av vad som krävs för att effektivt utnyttja lokaler och andra resurser. Skälig hänsyn skall också tas till vårdnadshavarens önskemål.

SKOLA

(förskoleklass och grundskola, F-9)

Särskilda önskemål om inriktning, var man har sin arbetsplats och tillgången till lediga platser är faktorer som inverkar när föräldrar väljer skola till barnen. De flesta sätter dock fortfarande närheten till bostaden främst, vilket ur barnperspektivet torde ha många fördelar. Också i en omvänd vallsituation, när barnfamiljen står i begrepp att bygga eller köpa hus, är närheten till en bra skola en viktig faktor. En investering i en ny bostad handlar om både ekonomiska insatser och att inrätta sig för ett fungerande vardagsliv. För att kunna göra ett tryggt val förväntas viss långsiktighet från samhällets sida.

Förändringar i befolkningens åldersstruktur medför generellt att elevunderlaget minskar. Med den ökande valfriheten följer också en osäkerhet om hur underlaget inom ett specifikt upptagningsområde ser ut över tiden. De skolor som bedöms ha bäst förutsättningar att långsiktigt erbjuda god kvalitet i verksamheten skall samtidigt kunna erbjuda trafiksäkra skolvägar för ett större upptagningsområde och en god närmiljö.

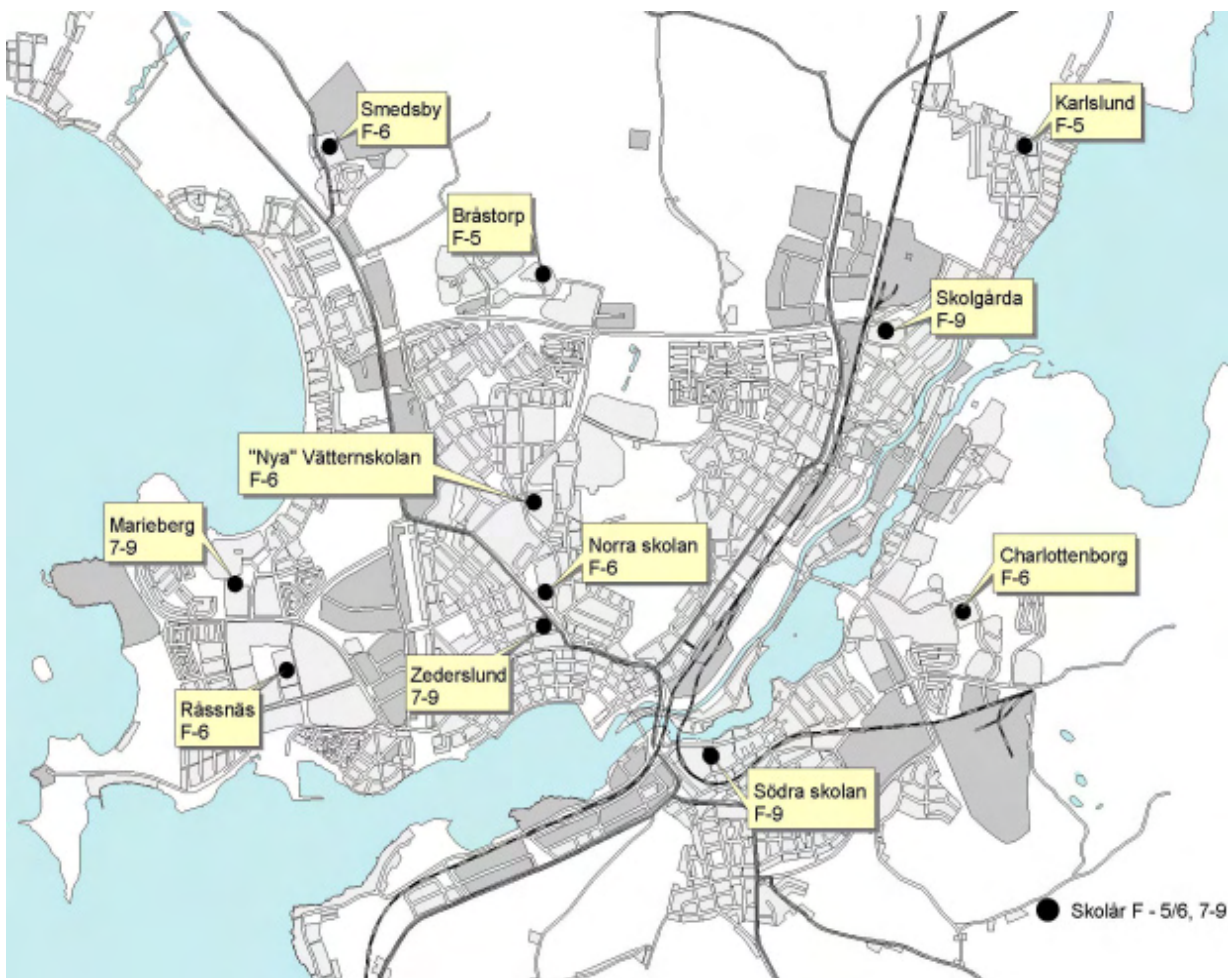
Förutom andra överväganden bör därför faktorer som rör den fysiska miljön beaktas inte bara vid lokalisering av nya förskolor/skolor utan också vid val mellan alternativa befintliga anläggningar när omstruktureringar diskuteras. En långsiktig planering för lokaliseringen av förskoleklass och grundskola kan också tjäna som underlag vid prioriteringen av utbyggnadsområden för bostäder och bidra till att samhället får en långsiktigt hållbar struktur.

Nuläget

Under 1990-talet skedde viss omstrukturering av grundskolorna i kommunen med nedläggning av några mindre enheter på landsbygden. Två nya skolor uppfördes, i Fågelsta och i Österstad och därmed fick samtliga mindre tätorter i kommunen egna enheter med varierande sammansättning. Samtliga inrymmer idag skolor F-6 utom Österstad (F-3). Skolor 7-9 finns förutom i Motala stad även i Borensberg.

Inom Motala stad har upprustning av många skolor genomförts och samtidigt har några byggts till. En ny skola tillkom 1996 i Bråstorp och samma år renoverades Karlslunds skola och kompletterades med en större tillbyggnad.

En utredning har nyligen genomförts för att bedöma det långsiktiga behovet av skollokaler i kommunen och hur detta bäst ska kunna tillgodoses.

Kommunala enheter där skolverksamhet bedrivs läsåret 2005-06. Indelning kan förändras över tiden beroende på elevunderlag.

Långsiktig inriktning

Något behov av mark för helt nya kommunala skolanläggningar bedöms inte föreligga inom översiktsplanens planeringsperspektiv. (Till c:a 2015.) Ytterligare omstruktureringar kan bli aktuella både inom Motala stad och de mindre tätorterna. Trots det bör det vara möjligt att även i ett långsiktigt perspektiv erbjuda boende inom **Motala och Borensbergs tätorter** tillgång till förskola/skola utan att gångavstånd eller bristande trafiksäkerhet föranleder skolskjuts. Trafiksäkerheten skall bedömas utifrån barns trafikmognad i olika åldrar, gångavstånden enligt kommunens beslut om skolskjuts för respektive skolår. För närvarande gäller skolskjutsberättigande om det trafiksäkra gångavståndet överstiger: F-2= 2 km, skolår 3-6= 3 km, skolår 7-9: 4 km. Inriktningen är att:

- ny bebyggelse inom Motala och Borensbergs tätorter i huvudsak lokaliseras så att befintliga skolor kan utnyttjas utan behov av skolskjuts.
- lokaliseringsaspekten beaktas vid beslut om omstrukturering av skolverksamheten.

När det gäller **kommunens mindre tätorter** är det den samlade bedömningen av elevunderlag, förutsättningarna att upprätthålla god kvalitet i verksamheten samt ekonomiska och sociala aspekter som bestämmer strukturen. Förändringar i elevunderlaget kan vara svårbedömda. Generationsväxling i det befintliga villabeståndet och avstyckning av gårdar i omlandet bidrar till inflyttning i större utsträckning än nybyggnad. Kommunens inriktning sedan länge att erbjuda kommunala villatomter till lågt pris har haft ringa effekt.

Skolans funktion som samlingspunkt kan ha stor betydelse för en liten ort i ett perifert läge och även för omgivande glesbygd. Skolan bidrar också -i kombination med goda pendlingsmöjligheter- till bygdens attraktivitet för inflyttning. Skolplaneringen för de mindre tätorterna ingår som en del i den övergripande planeringen för landsbygdens utveckling. Kommunen strävar efter att även fortsättningsvis kunna erbjuda någon form av förskoleklass och grundskola i samtliga mindre tätorter och

prövar olika lösningar för skolårsindelning och förskoleverksamhet. Små enheter kan dock innebära svårigheter att upprätthålla kvaliteten.

Även vid tillkomsten av **friskolor** bör en långsiktig syn på lokalfrågan eftersträvas. Kommunen har här begränsad rådighet över lokaliseringen men rätt placerade har friskolorna större möjligheter att fungera som komplement till de kommunala anläggningarna. De bedömningar som normalt görs vid lokalisering av skolor med hänsyn till skolvägar, angöring, utemiljö och liknande bör vara vägledande också för friskolor.

VÅRD & OMSORG

Utredning pågår om vilka lösningar som skall väljas för att med ekonomiska förutsättningar i beaktande tillgodose behovet av bostäder för äldre med särskilda behov och av särskilt vårdboende. Trenden är att i allt större utsträckning undvika institutionsboende i olika former. Det betyder att det i den fysiska planeringen inte behöver avsättas särskilda markområden för just denna typ av boende. Behov som varierar över tiden bör därmed lättare kunna tillgodoses i planeringen för bostadsbyggnad i allmänhet. Bostadsstiftelsen Platen och kommunen samverkar kring, hur det befintliga bostadsbeståndet ska kunna utnyttjas för att alternativa boendeformer anpassade efter olika behov, ska kunna erbjudas.

I samband med den utbyggnad av större enheter för äldreboende som genomfördes under 1990-talet reserverades i de flesta områden mark i nära anslutning för "vanligt bostadsbyggande". Avsikten var att lägenheter med god tillgänglighet skulle kunna uppföras som ett komplement till det särskilda boendet. Denna markreserv är i de flesta fall fortfarande outnyttjad.

Även i områden där villaboendet dominerar har mindre flerbostadshusobjekt planlagts för att öka möjligheterna till kvarboende. Kostnaderna för nyproduktion av bostäder har dock legat på en sådan nivå, att detta inte ansetts marknadsmässigt genomförbart. Markreserven för flerbostadshus föreslås i översiktsplanen behållas, då önskemål om kvarboende i annan form ofta framförs i utpräglade villastadsdelar.

SYSSELSÄTTNING & NÄRINGSLEV

TRYGGAD SYSSELSÄTTNING OCH STABIL TILLVÄXT BÅDE LOKALT OCH REGIONALT

Kommuninvånarnas tillgång till arbetstillfällen har avgörande betydelse för kommunens framtid och är en av de viktigaste förutsättningarna för en positiv befolkningsutveckling. Bättre infrastruktur och kommunikationer ger tillgänglighet till en geografiskt större arbetsmarknad med fler arbetstillfällen. Motala kommuns eget bidrag till den regionala arbetsmarknaden är dock väl så viktigt. Kommunens ambition är, förutom en generell höjning av sysselsättningsgraden för den arbetsföra befolkningen, att andelen sysselsatta inom den egna kommunen ska kunna behållas på fortsatt hög nivå.

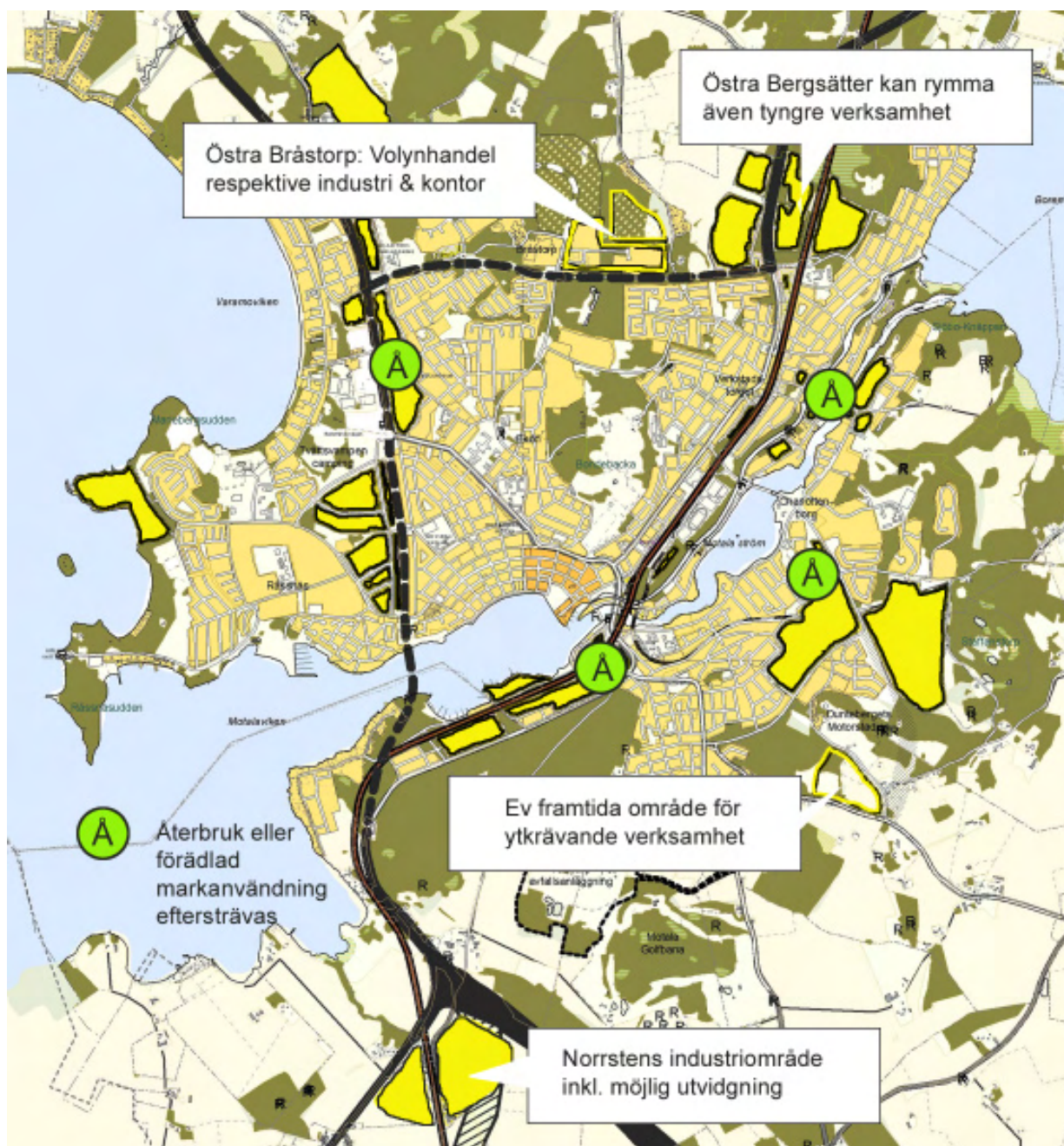
*Den i översiktsplanen skisserade inriktningen att utveckla den egna kommunen med regionen som hävstång, kan om det lyckas, ge grogrund både för **ett stärkt lokalt näringsliv** och **en vidgad regional arbetsmarknad**. Betydelsen av en utbyggd infrastruktur och förbättrade kommunikationer har lyfts fram i tidigare avsnitt av översiktsplanen, liksom vikten av att staden utvecklar sina kvaliteter som bostadsort. I detta avsnitt behandlas mer specifika frågor, där den fysiska planeringen bedöms kunna medverka till en gynnsam utveckling.*

I kommunen pågår ett antal parallella processer (LEGS, En dörr in, Lokal Utvecklingsplan, Inriktningsmål för kommunens näringsverksamhet mfl) som syftar till näringslivsutveckling och till förbättrade relationer med det lokala näringslivet. I dessa processer formuleras specifika mål för sysselsättningens utveckling. Målen stäms av mot andra variabler som till exempel utbildningsnivå och medelinkomst

VERKSAMHETSOMRÅDEN

Framtida behov av mark

Kommunen har länge haft som målsättning, att mark för verksamheter ska kunna erbjudas i olika lägen anpassade efter verksamheternas behov och deras omgivningspåverkan. Så har nya **bostadsnära arbetsplatsområden** vuxit fram, där kontor och mindre verkstäder etablerats. Exempel på sådana områden, där mark fortfarande kan erbjudas, är västra Bråstorp och Bergsätter. Inom denna typ av verksamhetsområden, som är integrerade i tätortsbebyggelsen, har kommunen också ställt sig positiv till handel med skrymmande varor. Med den nya handelspolicyn som redovisas i översiktsplanen ges väsentligt större utrymme – både i fysisk mening och som näringslivsfråga – att **utveckla volymhandeln** i Motala. Detta beskrivs under kapitel 8: "Service".

För **ytkrävande eller störande verksamheter** har mark i externa lägen planlagts. Området Östra Bergsätter mellan riksväg 36 och järnvägen är ännu inte fullt utbyggt. För att stärka Bråstorp som volymhandelsområde bör inte någon nyetablering av handel med skrymmande varor tillåtas inom östra Bergsätter. En fördjupning av översiktsplanen har gjorts för Norrsten med utbyggnadspotential för befintliga och nya industrier.

Lokalisering av verksamheter i anslutning till riksvägarna är givetvis intressant både med hänsyn till marknadsföring och tillgänglighet. Det framtida vägnätet genom Motala, som utgår från omläggningen av riksväg 50 över Skepparpinan, öppnar nya

möjligheter. Samtidigt har den upprepade senareläggningen av genomförandet skapat osäkerheter som hindrat fortsatt planläggning.

Det är i dagsläget svårt att bedöma i vilken omfattning och inom vilka branscher nyetablering kan vara möjlig. Verkstadsindustri är den klassiska näringsgrenen, men även logistikverksamhet har diskuterats med hänvisning till att Motala ligger geografiskt nära orter som Hallsberg och Norrköping. Det är därför angeläget av fortsatt plan- och markeringsberedskap kan hållas för ett brett spektrum av företagande.

En fortsatt planläggning och utbyggnad av Östra Bråstorp kan – förutom särskilda områden för

volymhandel - rymma såväl kontor och företags-hotell som verksamheter med viss omgivningspåverkan.

Beredskap för **ytkrävande verksamheter** som lager/omlastningscentraler bör eftersträvas i lägen med god trafiktillgänglighet. Hur det allmänna vägnätet utformas, särskilt i tätortens södra delar kommer att få avgörande betydelse för möjligheten att utveckla nya industriområden. Kommunen har ett uttalat intresse av **en fortsatt utveckling av Norrstens industriområde**. I ett långsiktigt perspektiv med utbyggd infrastruktur är området i anslutning till Dunteberget av intresse. Detta förutsätter att Charlottenborgsleden byggs ut och anslutits till väg 1050 som i sin tur länkas till planerad ny sträckning av riksväg 32.

Tillgången till **lokaler och mark i äldre industriområden** bör uppmärksammas som en resurs som kan tillföra mervärden för vissa företag. Många goda exempel på detta kan hämtas både inom och utanför landets gränser. Inom Motala stad är utrymmet mycket stort för den sortens återbruk som både skulle gynna upplevelsen av staden och hållningen med mark och annan infrastruktur.

I Borensberg och kommunens mindre tätorter har kommunen också planlagd mark som möjliggör etablering av nya verksamheter. I Borensberg bör i första hand mark erbjudas i det nyligen öppnade Erstorpsområdet norr om samhälletsom har god tillgänglighet från riksväg 36 via anslutningen med Tjällmovägen.

I några av de mindre tätorterna kan tomter för kombinerat boende/småföretagande erbjudas.

Företagsetablering utanför tätorterna är i allmänhet knuten till de areella näringarna. Byggnader som är avsedda för jord- och skogsbrukets behov är inte bygglovpliktiga. Om däremot en verksamhet avses drivas inom en särskilt avstyckad fastighet, t ex en växthusanläggning, prövas uppförandet enligt plan- och bygglagens generella regler. Likaså är fritidsanläggningar som golfbanor, campingplatser och småbåtshamnar bygglovpliktiga.

En specifik anläggning är stridsskolan i Kvarn, som i grunden är ett försvarsintresse men som har betydelse för kommunen ur ett näringslivsperspektiv. Översiktsplanen redovisar verksamhetsområdet med omgivande förväntad bullerstörd zon som riksintresse för totalförsvaret. Standardförbättring på väg 211 mellan Borensberg och Kvarn är angelägen från trafiksäkerhetssynpunkt.

FÖRETAGSEXPONERING

För många verksamheter är exponeringen utåt en viktig del av marknadsföringen. Bland annat omläggningen av riksvägarna kommer att skapa nya intressanta skyltlägen. I det dubbla syftet att åstadkomma en effektiv exponering och att värna om det allmänna intrycket av genomfarterna, bör en samordning av skyltar mm komma till stånd. Den bör då omfatta såväl riktlinjer för skyltning vid den fastighet där verksamheten pågår, som samlad exponering vid exempelvis infarten till ett verksamhetsområde.

BESÖKSNÄRINGEN

Under planprocessens gång har det framstått allt tydligare, att näringar knutna till turism och evenemang har goda utvecklingsmöjligheter både i staden och i kommunens landsbygdsområden. Några uttalade behov av mark för nya anläggningar har - förutom en högklassig camping i Varamon - inte påtalats. Däremot understryks betydelsen av generella kvaliteter i stadsmiljön som t ex det första intrycket staden ger, möjligheten att röra sig längs tilltalande stråk, stadslivets puls och så vidare. Att väl förvalta och utveckla sådana intressanta områden som Varamon, Motala hamn och kanalstråket med Motala Verkstad är fundamentalt. Besöksnäringens utvecklingspotential berörs också i kapitel 10 "Natur, kultur, fritid och rekreation" och kapitel 13 "Landsbygden och kommunens mindre tätorter".

NATUR, KULTUR, FRITID & REKREATION

KVALITETER ATT TILLVARATA OCH BRUKA UTAN ATT FÖRBRUKA

Att kunna erbjuda stadens invånare bad, segling och långfärdsskridsko eller strövtåg i skogen precis utanför husknuten är en konkurrensfördel av stora mått. Med såväl sjöar och vildmark som ett levande kulturlandskap inom kommunens gränser ges goda möjligheter till en rik fritid för både boende och besökare. Här bjuds levande hembygdshistoria i ett brett spektrum. Här ges utrymme för friluftsliv och sportaktiviteter, alla årstider. Och här finns ändå rum för stillhet och naturupplevelser. För Motalabon är detta vardagsvara och mycket välbekant. Att långsiktigt trygga dessa värden och också få omvärlden att upptäcka och lockas till den trivsamma staden med stark identitet där allt finns inom räckhåll, är en angelägenhet som inte bara vilar på kommunen. Det krävs ett målmedvetet arbete, i samverkan mellan kommunen, föreningar, fastighetsägare och andra aktörer. Kulturmiljöer kan förmedla en levande historia, men bara om de vårdas och brukas. Parker och grönytor gör staden vacker och användbar, men kräver skötsel. Närströvområden och gång- och cykelstråk måste vara trygga. Vattenkontakt och utblickar förutsätter att strandzonerna hålls efter. Hur tar vi bäst vara på våra tillgångar och hur axlar vi vårt ansvar att förvalta det värdefulla för kommande generationer?

I översiktsplanen lyfts särskilt fram de natur- och kulturmiljöer som tros vara betydelsefulla ur ett brukarperspektiv och samtidigt vägs bevarandeaspekten in. I de flesta fall torde dessa intressen kunna förenas och även samverka. Inom områden som är av riksintresse är skyddet av natur- eller kulturmiljön överordnat andra allmänna och enskilda intressen. Förutom de områden som utpekats av statliga sektorsmyndigheter med stöd av 3 kap miljöbalken berörs kommunen av de särskilda bestämmelserna i miljöbalkens 4 kapitel: Turismens och friluftslivets intressen ska särskilt beaktas inom vissa utvalda, namngivna områden med höga natur- och kulturvärden. Dit hör Vättern med öar och strandområden. En sammanställning av samtliga beslutade riksintressen enligt miljöbalken - och föreslagna i den mån de är kända - redovisas i kapitel 16: RIKSINTRESSEN. Kommunens uppfattning om områdenas mer exakta avgränsning och om eventuella motstående riksintressen ges där.

Områden och objekt som omfattas av andra typer av särskilt lagskydd beskrivs i detta kapitel under rubrikerna Naturvårdens intressen resp Kulturmiljövårdens intressen.

Inom Motala stad finns många besöksmål där natur- och kulturmiljön är av största betydelse

1. Varamon – norra Europas största insjöbad
2. Mariebergsudden – naturområde med högt rekreativvärde
3. Råsnäsudden – naturområde med högt rekreativvärde
4. Bondebacka – naturområde där Sveriges Rundradiomuseum och radiomasterna ingår
5. Fålehagen - naturområde med högt rekreativvärde
6. Sjöbo-Knäppans naturreservat
7. Staffanstorps naturreservat
8. Vättern med stränder
9. Stadsparken
10. Järnvägsparken
11. Charlottenborgs slott – 1600-talsslott med museum

Baltzar von Platens solfjädersplan och kanalstråket med Motala Ström– med höga natur och kulturmiljövärden och många intressanta objekt; tex. Motala hamn, Baltzar von Platens grav, Gamla Folkets hus, Gamla Motala verkstadsområde, Liverpool-området, Borenhults slussar.

Föreslagen cykel/vandringsled genom Motala. Stråket ansluter till Sverigeleden och kan i framtiden anslutas till Östgötaleden.

Nära vatten - Motalas signum

Kommunen är sjörik: mer än 150 sjöar har en areal större än en hektar. Inom tätorten Motala är drygt tre mil stränder utmed Vättern, Boren, Göta kanal och Motala ström tillgängliga för allmänheten. Knappt en femtedel är ianspråktaga för enskilt bruk. I Borensberg har stora naturområden sparats utmed stränderna i takt med samhällets utbyggnad och ytterst få avsnitt är ianspråktaga. Kommunens inriktning är att **allmänhetens tillgång till stränder inte skall för-**

sämras. Miljöbalkens bestämmelser om strandskydd är formulerade som en förbudslag där dispens kan ges om särskilda skäl föreligger. Naturvårdsverket utfärdar allmänna råd för tillämpningen. Lagstiftningen har genom åren kommit att bli alltmer restriktiv. Områden som ingår i stadsplaner fastställda före 1 juli 1975 omfattas inte alls av strandskydd. Vid detaljplaneläggning av nya områden efter denna tidpunkt har frågan om upphävande av strandskyddet prövats av länsstyrelsen i ett särskilt beslut. Bedömningsgrunden "särskilda skäl" för upphävande av strandskydd har inte varit entydig.

I tätorterna Motala och Borensberg är det därför närmast slumpmässigt vilka områden som fortfarande omfattas av strandskydd. I planeringen för tätorternas fortsatta utveckling bör avvägningen mellan olika intressen i ett helhetsperspektiv vara utgångspunkten snarare än den formella förutsättningen. Många gånger kan en planläggning för ändrad markanvändning inom ett område med strandskydd leda till bättre tillgänglighet, t ex om marken nyttjats så att allmänheten inte haft tillträde eller om infrastrukturen utvecklats till barriärer. **När detaljplaner upprättas för förändringar av markanvändningen i tätorterna exempelvis ny bebyggelse, bör ambitionen vara, att förbättra tillgängligheten till stränderna genom stråk utmed vattnet och kompletterande anslutningar till befintliga gång- och cykelvägnät. Vissa äldre detaljplaner i Motala tätort anvisar parkstråk utmed stränder tänkta att åstadkommas genom större utfyllnader i vattnet. Dessa skall inte genomföras.**

Tätortsnära natur - basen för rekreation och fritid

Både Motala stad och Borensberg är ovanligt rikt lottade när det gäller rekreationsområden inom själva tätorten och tillgången till stränder. Här utövas både allmänt friluftsliv och fritidsaktiviteter i organiserad form. **Det är angeläget att behålla och vårda de stora grönområdena som används av en bred allmänhet så att de upplevs som lockande, tillgängliga och säkra.** I vissa fall kan ny bostads-

bebyggelse i nära anslutning till området öka både tillgängligheten och tryggheten. **Samverkan med och mellan föreningar skall eftersträvas både vid lokalisering av verksamheter och i drifts- och skötsel-frågor så att allmänhetens tillgänglighet till fritids- och rekreationsområden gynnas.**

Miljöbalkens grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden:

"Mark och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljön eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket"

Stadens parker och kulturmiljöer - en omistlig del av bebyggelsestrukturen

Motalas stadsbebyggelse har vuxit fram ur Baltzar von Platens solfjädersformade stadsplan där kvarteren och gatorna tydligt riktar sig mot vattnet. Stadsparken och Vätterpromenaden med sin trädallé har blivit 1900-talets tillägg som förstärker stadsmässigheten. Inte minst historiska samband motiverar att hela stadskärnan som formats av **von Platens stadsplan**, tillsammans med området kring Göta kanal, ges en

status som **riksintresse för kulturmiljön**. Det sammanhängande **stråket utmed Motalavikens norra strand, Hamnen och Göta kanal till Borensults slussar bör ges högsta status bland kommunens gröna områden**. Stråket erbjuder natur- och kulturupplevelser för besökare samtidigt som det inbjuder till promenader och motion i avskild miljö. Stråket fungerar också som bilfri cykelled genom staden i östvästlig riktning. **Att stärka stråket som en sammanhängande enhet, öka tillgängligheten och ha en långsiktigt hög ambition för skötseln skall eftersträvas samtidigt som de olika karaktärerna utmed stråket ska behållas.**

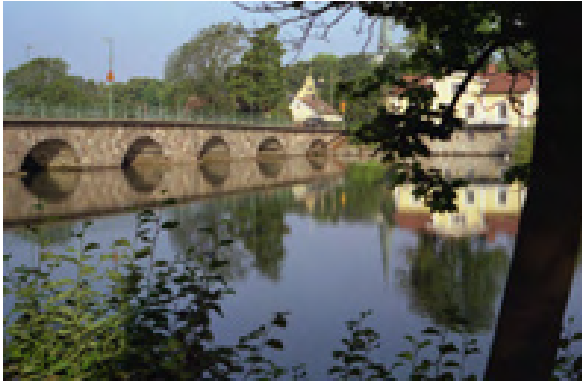
Stråk – inte bara förflyttningvägar

En viktig målsättning i arbetet med att ta vara på natur- och kulturmiljöerna, framförallt i staden, är att **skapa samband mellan attraktiva platser i lättfunna och välfungerande stråk**. Vi har redan konstaterat att vattnet och grönskan är självklara delar av vardagen i Motala. Det finns dessutom gott om cykelvägar och promenadstigar. Med hjälp av några få ytterligare länkar och medvetenhet om frågan kan verkligt tilltalande miljöer erbjudas cyklister,

flanörer, motionärer och besökare. Stadens många pärlor kan träs upp på gröna trådar. Ny bebyggelse på mark som idag upplevs som impediment eller slyskog kan bidra till att binda samman befintliga stråk och göra dem både tryggare och mer tilltalande. Genom kommunen passerar flera större vandringsleder. Även dessa bör så långt möjligt samplaneras med våra lokalt mest intressanta stråk för att berikas med upplevelser. Så föreslås t ex den felande länken i stråket utmed Göta kanal mellan Motala och Borensberg befästas i sin nuvarande sträckning söder om Boren, där många natur- och kulturupplevelser redan kan erbjudas.

Stråket söder om Boren mellan Motala och Borensberg, en del av Sverigeleden, erbjuder många besöksmål.

Entréer och utblickar – att uppleva och upplevas

Kulturmiljövärden, vattenkontakt och nära natur är oomtvistade kvaliteter för såväl boende som för besökare. Det är kvaliteter som, om de är synliga, också bidrar till att marknadsföra staden och kommunen. Att **markera stadens entréer, göra infarterna tilltalande och hålla landskaps- och stadsbilden öppen för utblickar mot vattnet** är betydelsefullt. Detta är också av intresse i ett kulturhistoriskt perspektiv:

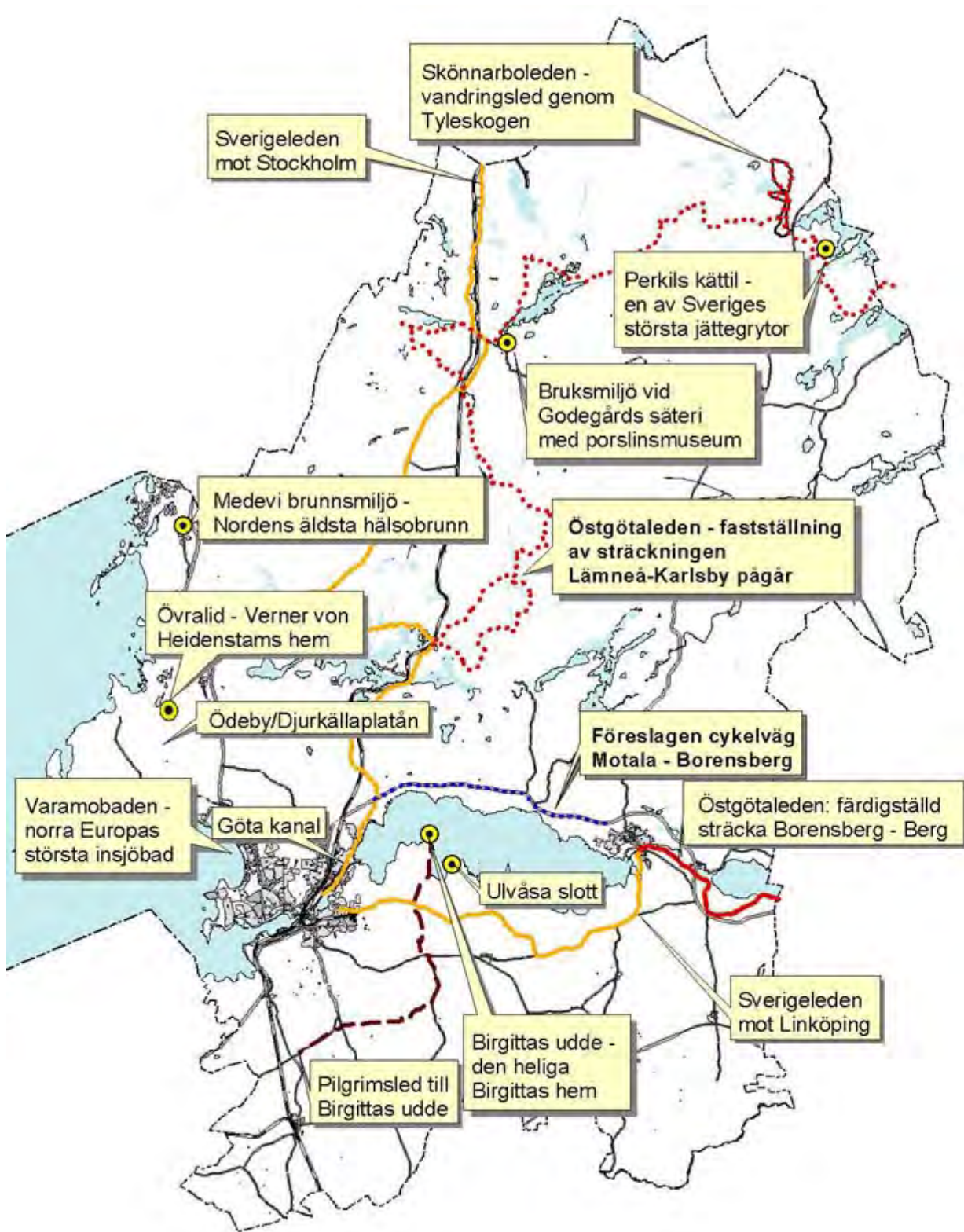
ända sedan sin födelse har staden vänt sig mot och varit beroende av vattnet. Att bygga vidare utan att ständigt relatera till vattnet och landskapet vore ett förbiseende.

Den gröna ytan som blev över...

Allteftersom tätorterna - och framförallt staden Motala - vuxit och nya områden detaljplanlagts har kommunens skötselansvar för grönområden av skiftande karaktär ökat. Längre har den generella planbeteckningen "park" använts oavsett ytans innehåll och användbarhet. Med plan- och bygglagen 1987 gavs möjlighet att specificera både användningssätt och skötselambitioner och numera skiljer man på t ex skydds zoner utmed vägar, natur-

områden som inte kan bebyggas och det som är avsett att vara park i egentlig mening. Inventering och prioritering av skötselnivåerna för olika planlagda grönområden har genomförts av tekniska nämnden. I dessa utredningar, liksom i kartläggningar gjorda av stadsbyggnadsenheten, framgår tydligt att det finns grönytor som betecknas som "allmän plats" men som i praktiken inte fungerar så. Det kan exempelvis vara mindre grönytor i villaområden, som enkom nyttjas av de närmast intillboende. Det kan vara smala gräsremсор mellan enskilda tomter eller mot gång- och cykelvägar som redan i dag sköts av fastighetsägare. Att i översiktsplanen peka ut alla sådana här ytor är omöjligt. **Dock vill översiktsplanen ge ett tydligt stöd för att parkmark som inte är av allmänt intresse, genom prövning i enkelt detaljplaneförfarande kan omvandlas till mark med en för varje situation mer adekvat beteckning.**

Kommunen inrymmer många intressanta platser och stråk som bidrar till regionens upplevelserikedom

NATUR- OCH KULTURMILJÖER MED STORA UPPLEVELSEVÄRDEN - en bas för besöksnäringarnas utveckling

Inom kommunens gränser finns många högklassiga besöksmål vars attraktivitet utgår från platsens natur- och kulturmiljövärden. Översiktsplanen vill understryka att det också **ur ett näringslivsperspektiv är viktigt att värdena bevaras , samtidigt som attraktionskraften och tillgängligheten för besökare stöds.**

Kommunens egen roll skiftar och innebär i vissa fall ett direkt ägaransvar. En generell upp- gift bör vara att stödja samverkan i olika konst- ellationer så att upplevelseområden och stråk med starkt attraktionskraft utvecklas. Förutsätt- ningarna är goda: Kommunen korsas av ett fler- tal cykel- och vandringsleder som ofta följer större eller mindre vägar: de gamla dragvägar- na utmed Göta kanal, Sverigeleden som från Linköping passerar söder om Boren, cykel- leden runt Vättern och Skönnarboleden norr om Tjällmo, som iordningstälts av Tjällmo hem- bygdsförening. Fortfarande ligger dock flera högklassiga besöksmål som solitärer utanför de etablerade stråken, exempelvis Övralid och Medevi Brunn.

Östgötaleden är en 100 mil lång vandringsled som sträcker sig genom stora delar av länet men ännu finns bara rudimentärt i kommunen. Regionförbundet Östsam har ett samordnings- ansvar för leden men varje kommun ansvarar för sin del av leden. Föreningslivet har en vik- tig roll i arbetet med Östgötaleden genom underhåll och drift. Östgötaleden existerar inom Motala kommun bara på sträckan Borensberg – Berg, där den sammanfaller med stråket ut- med Göta kanal. Östgötaleden står inför en ex- pansion där fastställandet av en tänkt sträck- ning från Lämneå till Karlsby genom Motala kommun pågår. Ambitionen bör på sikt vara en fortsättning på leden från Borensberg till Mot- ala i god kontakt med sjön Boren och in i Mot- ala utmed Göta kanal. Östgötaleden kan i fram- tiden komma att kopplas ihop med sträckan i Mjölby kommun.

Med Vättern, Göta kanal och Motala ströms sjösystem inom kommunens gränser kan inte betydelsen av den båtburna turismen underskat- tas. Men även vid sidan om detta stråk av världsklass kan led-tänkandet utvecklas med olika teman som bas, t ex kanotning eller fiske.

Övralid - Verner von Heidenstams hem.

Medevi brunnsmiljö - Nordens äldsta hälsobrunn.

Göta kanal - ett stråk för land- och vattenturism

NATURVÅRDENS INTRESSEN

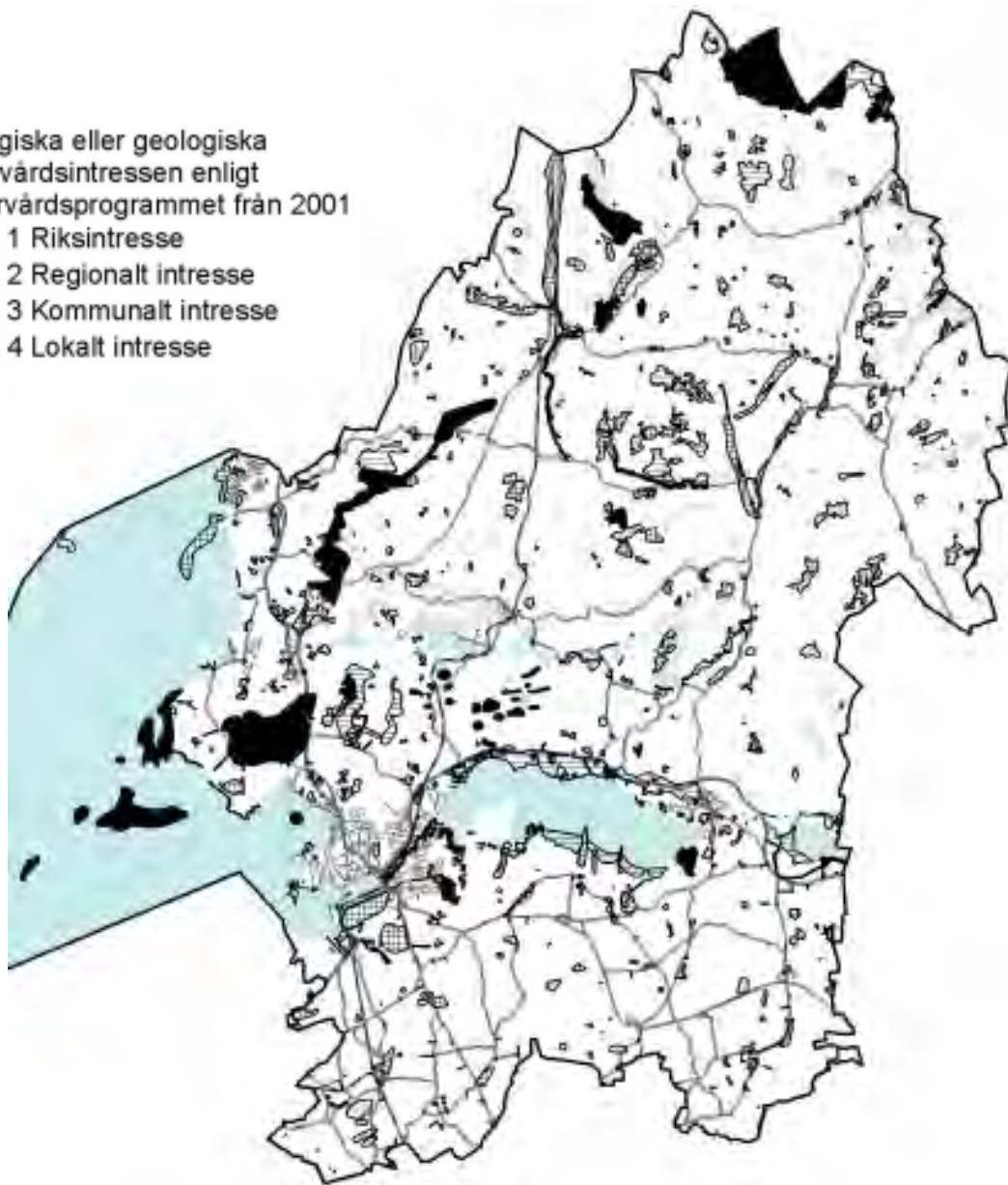
I Motala är det alltid nära till naturen. Inom Motala tätort är så mycket som en tredjedel av landarealen grönytor, med skiftande kvalitet och betydelse för boendemiljön och för naturvårdens intressen. Kommunens naturgeografiska förutsättningar, präglade av förkastningar och istid, har skapat ett variationsrikt landskap och en flora och fauna med stor artrikedom. I kommunens naturvårdsprogram, som antogs av kommunfullmäktige 2001 beskrivs 800 områden med höga geologiska eller biologiska värden. Naturvårdsprogrammet är det viktigaste samlade kunskapsunderlaget för bedömningen av naturvärden när olika intressen ska vägas samman i plan- och bygglovärenden eller annan exploatering. Ny kunskap tillkommer fortlöpande genom inventeringar i kommunens regi eller när större

infrastrukturobjekt utreds. Kunskap om naturvärdena i våra många sjöar och vattendrag är under uppbyggnad, ett underlag som är viktigt för prövning av strandskyddsdispenser eller upphävande av strandskydd i detaljplaner.

Strandskyddet, som regleras i miljöbalken, syftar till att trygga förutsättningarna för allmänhetens friluftsliv och att bevara goda livsvillkor på land och i vatten för djur- och växtlivet. Generellt omfattar strandskyddet land- och vattenområden intill 100 m från strandlinjen, men kan utökas av länsstyrelsen till högst 300 m. Strandskyddet innebär förbud mot byggande med vissa undantag. Länsstyrelsen får meddela dispens om det finns särskilda skäl. Dispensbefogenheten får delegeras till kommunen. Om ett område som omfattas av strandskydd detaljplaneläggs skall kommunen särskilt begära hos länsstyrelsen att strandskyddet upphävs.

Biologiska eller geologiska naturvårdsintressen enligt Naturvårdsprogrammet från 2001

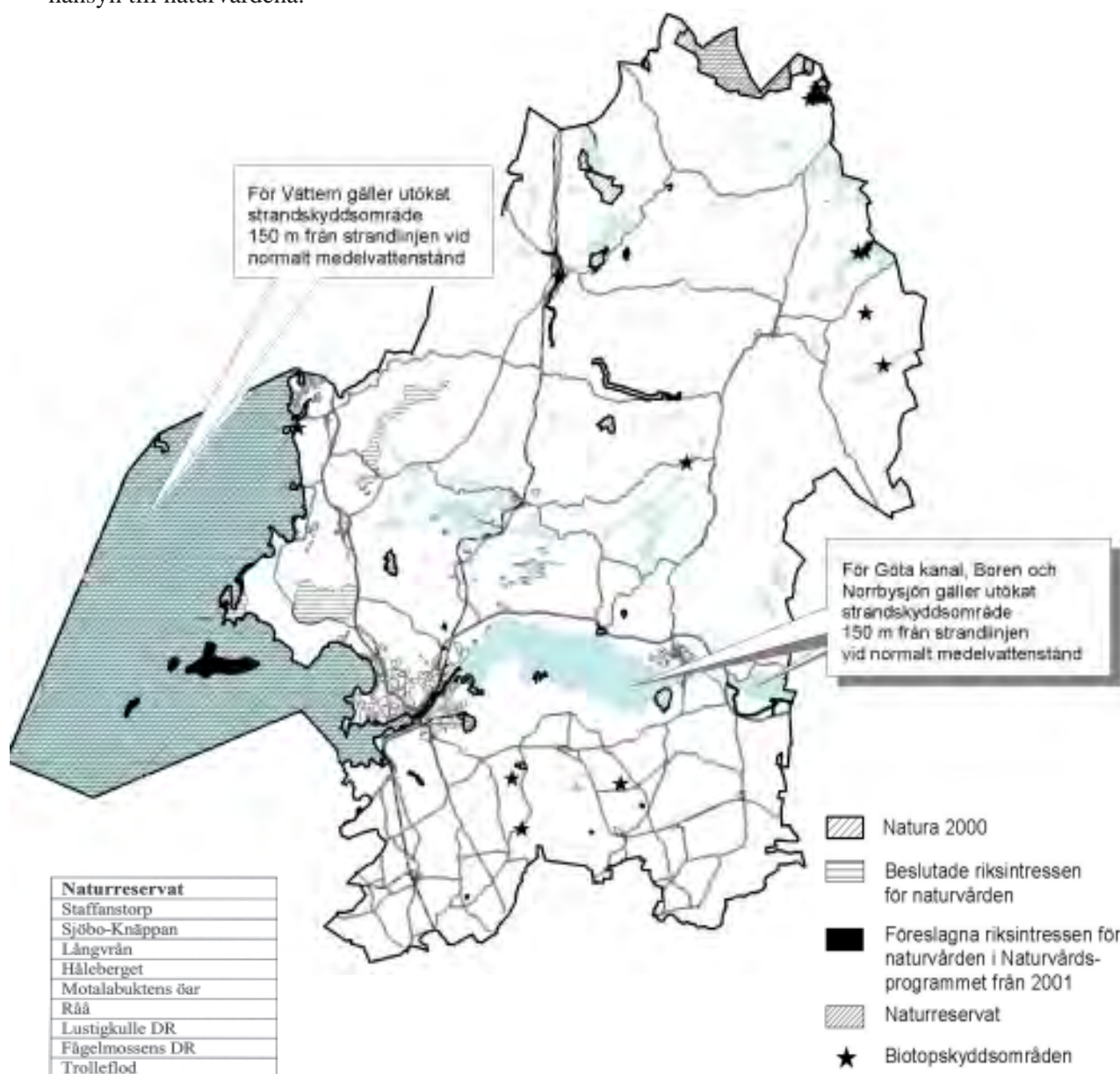
- 1 Riksintresse
- 2 Regionalt intresse
- 3 Kommunalt intresse
- 4 Lokalt intresse

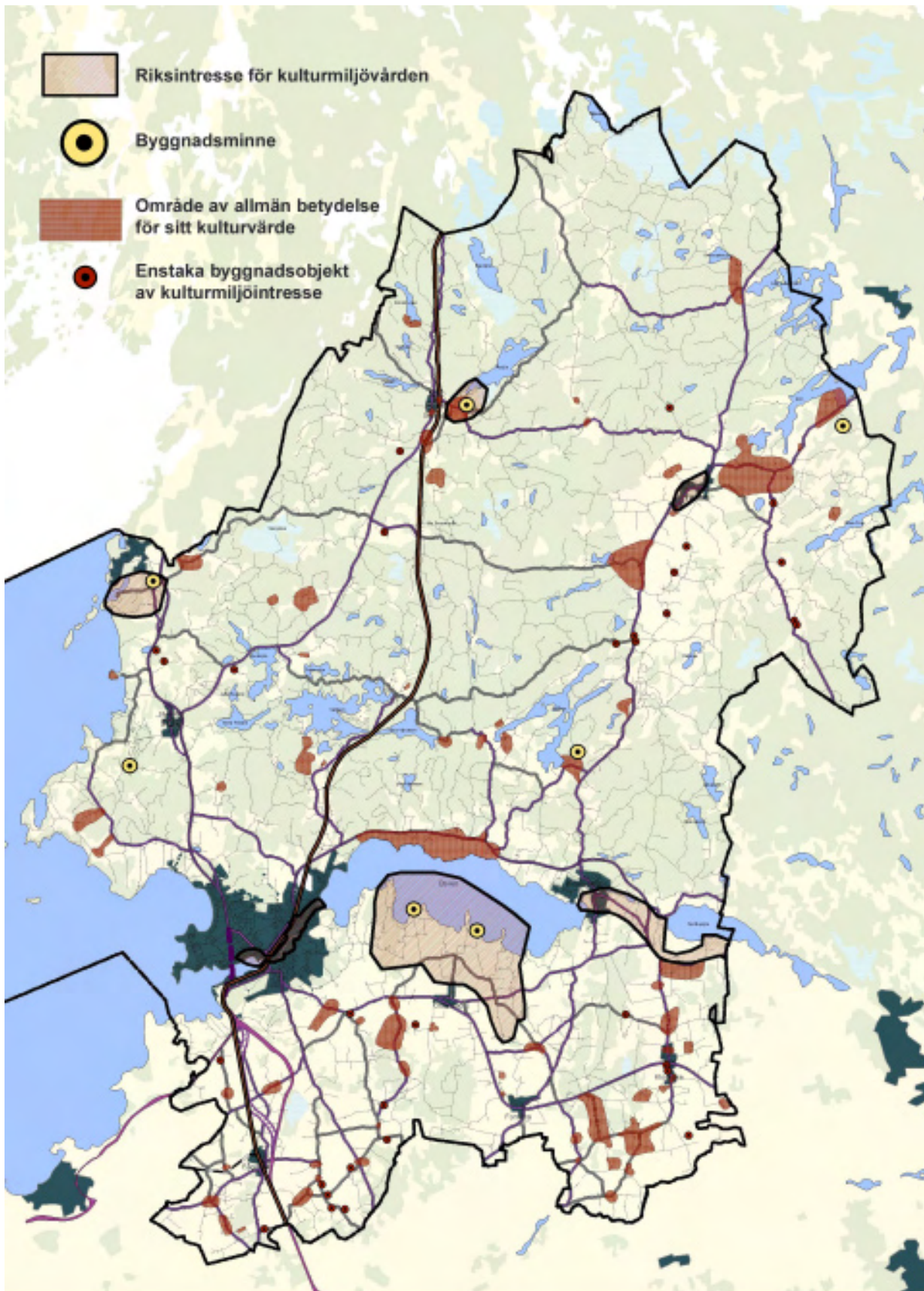

Även här krävs särskilda skäl. Lagändring som innebär både skärpning och lättnader i strandskyddet är under utredning.

Översiktsplanen anger vilka områden som har ett särskilt skydd enligt miljöbalkens 7 kap för sina naturvärden. Där ingår förutom ovan beskrivet strandskydd, naturreservat, naturminnen, biotopskyddsområden, vattenskyddsområde (skydd för grund- eller ytvattentillgång) samt sk Natura 2000-områden. Omfattning och upplysningar om bestämmelsernas innebörd redovisas på plankartan. Översiktsplanen redovisar också de områden som pekats ut som riksintressen för naturvärden enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelser i 3 kap. Sådana områden skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada naturmiljön vilket innebär, att planläggning, byggande eller andra exploateringsföretag bara kan komma ifråga om det kan ske med hänsyn till naturvärdena.

Övriga områden och objekt som ingår i kommunens naturvårdsprogram eller senare genomförda inventeringar kommer att finnas tillgängligt som ett planeringsunderlag till översiktsplanen. Detta kunskapsunderlag, som inte är statiskt, fyller en viktig funktion vid avvägningen mellan olika markanvändningsintressen, när ärenden prövas enligt bl a plan- och bygglagen. Eftersom framtida behov inte är förutsägbara ens i ett närliggande perspektiv föreskrivs inte generellt i översiktsplanen, att naturvårdens intressen ska ha företräde inom dessa områden. I samband med nyexploatering kan riktade inventeringar komma att krävas.

Kartan redovisar beslutade riksintressen och byggnadsminnen år 2006. Aktualiteten när det gäller övriga områden och objekt är osäker, bland annat av det skälet att kompletteringsåtgärder får vidtas utan byggov utanför samlad bebyggelse.

KULTURMILJÖVÅRDENS INTRESSEN

Kulturmiljön kan sägas vara vår gemensamma historia så som den avspeglar sig i landskapet och bebyggelsen runt omkring oss. Intressanta och välbevarade kulturmiljöer gör Motala till en attraktiv kommun. Kunskap om hembygdens historia ger kommuninvånarna en starkare identitet och bidrar till "hemkänslan" för den egna kommunen. Vi har också ett ansvar att på bästa möjliga sätt förvalta och föra vidare värdefulla kulturmiljöer till kommande generationer. Det är ett ansvar som delas av alla, såväl enskilda som myndigheter.

Det är ett speciellt åtagande att kunna utveckla kommunen och samtidigt värna kulturmiljön. Äldre byggnader och bebyggelsemiljöer kan erbjuda unika förutsättningar och ge mervärden för nya verksamheter. Förändring och förnyelse kan bidra till att hålla kulturmiljön levande.

Kulturmiljövård idag syftar framförallt till att skydda karaktärsdrag och sammanhang i kulturmiljön. I en sammanhållen bebyggelse kanske det enskilda huset inte besitter så stort värde i sig, men ingår i ett område som tillkommit i ett sammanhang och med en tidstypisk utformning. En välbevarad mangårdsbyggnad förlorar sitt sammanhang om ekonomibyggnaderna rivs och det öppna landskapet runt gården växer igen.

Lagstiftningen föreskriver skydd för kulturmiljöer och kulturhistoriskt värdefulla byggnader på olika nivåer, dels genom *generella hänsynsregler* i miljöbalken och plan- och bygglagen, dels genom *särskilda skyddsbestämmelser* som kan ge den enskilde fastighetsägaren rätt till ekonomisk ersättning. Särskilda bestämmelser kan utfärdas av staten genom *byggnadsminnesförklaring enligt kulturminneslagen* eller av kommunen vid *planläggning enligt plan- och bygglagen*.

Plan- och bygglagens *generella* bestämmelser:

Byggnader skall utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till kulturvärdena på platsen.

Ändringar av en byggnad skall utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess kulturhistoriska värden tillvaratas.

Plan- och bygglagens *skyddsbestämmelser*:

Byggnader som är särskilt värdefulla från kulturhistorisk synpunkt eller ingår i ett värdefullt bebyggelseområde av denna karaktär får inte förvanskas.

Byggnader som avses ovan skall underhållas så att deras särart bevaras.

Kunskapen om kulturhistoriska värden i landskapet och den byggda miljön i kommunen är långt ifrån heltäckande. Inventeringar har gjorts för delar av Motalas stadsbebyggelse och för några specifika områden i övrigt. Hos hembygdsföreningar och enskilda samlas värdefull kunskap. Generellt får dock utvärdering och dokumentation anses vara knapphändig och svårtillgänglig.

Från 1990-års översiktsplan har hämtats en redovisning av områden och objekt som bedömts ha särskilda kulturvärden. Urvalet grundar sig till stor del på tidigare inventeringar, främst länsstyrelsens kulturminnesvårdsprogram, som publicerades i boken "Natur och kultur" kompletterat med material som senare inhämtats och i de flesta fall utvärderats i samarbete med Östergötlands Länsmuseum. Urvalet innehåller i första hand bebyggelse. Fornlämningar är medtagna endast där de ingår i en samlad miljö av kulturhistoriskt värde. Vid avgränsning av värdefulla miljöer har även medtagits värdefulla ängs- och hagmarker intill bebyggelse av kulturhistoriskt värde. Dessa har varit föremål för särskild inventering genom länsstyrelsen.

I planeringsunderlaget beskrivs vari kulturvärdena ligger. Värdet kan avse en enstaka byggnad eller vara beroende av att en hel miljö behåller sina särdrag som t ex en kyrkby, gårdar i odlingslandskap eller stadsbebyggelse från en viss tidsepok.

Redovisningen av kulturmiljöer i översiktsplanen tjänar två syften; förutom att vara ett stöd vid planläggning och bygglovprövning ger det möjlighet att sprida information och öka intresset för kulturvärden i den byggda miljön.

Översiktsplanen redovisar särskilt de *områden som pekats ut som riksintressen för kulturmiljövården* enligt miljöbalkens hushållningsbestämmelser i 3 kap. Sådana områden skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada kulturmiljön vilket innebär, att planläggning, byggande eller andra exploateringsföretag bara kan komma ifråga om det kan ske med hänsyn till befintliga kulturvärden.

Delar av riksintresseområdena för kulturmiljövården utgör även *byggnadsminnen enligt kulturminneslagen* tex. Medevi Brunn, och Godegårds säteri. När en byggnad förklaras som byggnadsminne utarbetas specifika skyddsföreskrifter. Staten svarar för den eventuella ersättning som byggnadsminnesförklaringen kan ge rätt till. (byggnadsminnena redovisas på samma karta som riksintresseområden)

Utöver de kulturobjekt som redovisas i planeringsunderlaget finns ett stort antal *fornlämningar* inom kommunen. Fornlämningar är skyddade enligt kulturminneslagen och får inte förstöras. Fornlämningarna finns registrerade hos Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen har ansvaret för dessa.

Motala stad har länge betraktats som ett område där tidiga bosättningar inte förekommit. Inför utbyggnaden av järnvägen genom Motala till dubbelspår genomfördes år 1999 arkeologiska undersökningar som ledde till upptäckten av 8 000-åriga fynd. Efter tre års utgrävningar av ett område invid Motala ströms södra strand i centrala Motala konstaterades, att här fanns den bäst bevarade bopplatsen från äldre stenåldern i Mellansverige. Dessa fynd ger anledning till uppmärksamhet när tidigare oexploaterade områden avses planläggas. Länsstyrelsen beslutar i varje enskilt fall om det behövs en arkeologisk utredning eller andra åtgärder enligt kulturminneslagen.

Kulturminneslagens generella bestämmelser om fornlämning:

Den som avser att uppföra en byggnad eller anläggning eller genomföra ett annat arbetsföretag bör i god tid ta reda på om någon fast fornlämning kan beröras av företaget och i så fall snarast samråda med länsstyrelsen.

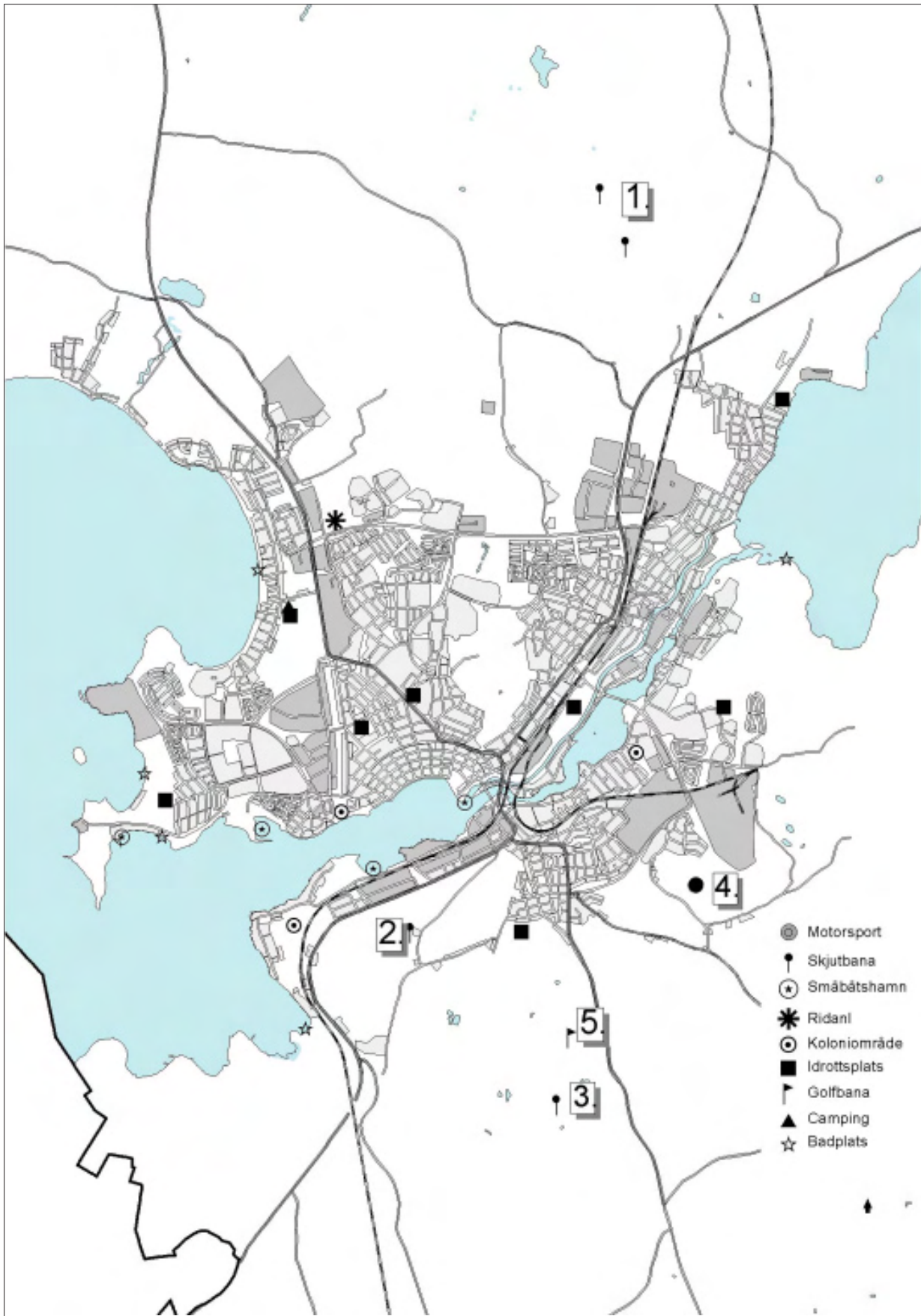
Om en fornlämning påträffas under grävning eller annat arbete, skall arbetet omedelbart avbrytas till den del fornlämningen berörs. Den som leder arbetet skall omedelbart anmäla förhållandet till länsstyrelsen.

FRILUFTSLIVETS INTRESSEN

Friluftslivets intressen tillgodoses som specifik markanvändning i områden där i allmänhet kommunen eller föreningar är huvudman men också på allemansrättslig grund jämsides med de areella näringarna. I miljöbalken ges i första hand det rörliga friluftslivet skydd, genom hushållningsbestämmelserna i 3 kap och 4 kap och det generella strandskyddet i 7 kap. Området utmed Göta kanal genom hela kommunen är förklarat som riksintresse för friluftslivet. Vättern med öar och strandområden är angivet som riksintresse enligt 4 kap där det föreskrivs att turismens och friluftslivets intressen särskilt skall beaktas vid bedömning av tillåtlighet

av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Strandskyddet gäller intill 100 meter från strandlinjen för alla sjöar och vattendrag i kommunen utom Vättern, Boren, Norrbysjön och Göta kanal där det är utökat till 150 meter. Åtgärder som normalt ingår i jord- och skogsbruk hindras inte av bestämmelserna. För skogsbruk gäller skogsvårdslagen med bl a föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturmiljövärden. Om ett område utpekats i översiktsplanen som betydelsefullt för friluftslivet medför det i sig inga inskränkningar mot pågående markanvändning.

Motala erbjuder t o m inom själva staden rika möjligheter till friluftsliv och ett brett utbud av olika typer av fritidsaktiviteter

AKTUELL PLANERING SOM BERÖR FRITIDSANLÄGGNINGAR I MOTALA STAD

1. I Offerbyområdet kan fler föreningsdrivna fritidsverksamheter samlas så länge de kan samsas med friluftslivet. Skytteverksamheten bör så långt det är rimligt förläggas till ny regional anläggning i Kvarn. Ev kvarvarande skytte får underordna sig övriga intressen.
2. Om bostäder byggs i Fålehagen flyttas bågskytteverksamheten förslagsvis till Offerbyområdets friluftsområde.
3. Skyttet vid Tuddarp hänvisas till det nya skyttecentrat i Kvarn. Möjligheten till visst fortsatt tätortsnära skytte på annan plats bör utredas.
4. Markanvändningen ”motorsport” befästs för Duntebergets motorstadion genom planläggning. Utredning får visa vilka skyddsåtgärder eller inskränkningar i verksamheten som krävs för att erhålla acceptabel ljudnivå i omgivningen. Nationella riktvärden för buller från motorsport har utfärdats av Naturvårdsverket.
5. Golfbanan vid Södra Freberga har planlagts för utökning av befintlig 18-hålsbana med nio hål. Ytterligare utbyggnad kan aktualiseras i framtiden

Föreningslivet i Motala kommun är mycket omfattande: Totalt finns cirka 350-400 ideella föreningar. Många anläggningar för fritidsverksamhet ägs och/eller drivs i föreningsregi. En omfattande barn- och ungdomsverksamhet bedrivs. Av de cirka 200 föreningarna inom fritid/idrott är mer än hälften inriktade mot barn och ungdomar.

Även inom andra områden är det idéella engagemanget stort: Inom kultursidan finns närmare hundra föreningar och med social inriktning ett sjuttioal.

Samverkan mellan det offentliga samhället och frivilligorganisationer liksom inom föreningssektorn är viktig för att ge kommuninvånarna tillgång till en rik fritid.

Konsekvenser

Miljökonsekvenserna av vald inriktning bör ställas i relation till de av riksdagen beslutade delmålen för God bebyggd miljö. Delmål anger, att fysisk planering och samhällsbyggande senast år 2010 skall grundas på program och strategier för hur bland annat kulturhistoriska och estetiska värden ska tas till vara och utvecklas, hur grön- och vattenområden i tätorter ska bevaras, vårdas och utvecklas för såväl natur- och kulturmiljö- som för friluftssändamål, samt att andelen hårdgjord yta i dessa miljöer fortsatt begränsas.

Översiktsplanen lyfter fram natur- och kulturmiljöer som ur både bevarande- och utvecklingsperspektiv är särskilt värdefulla och anger som övergripande strategi ”att bruka utan att förbruka”. Översiktsplanen pekar på specifika kulturmiljöer, som både estetiskt och historiskt ger framförallt staden dess identitet. Till-

gången till och vården av grön- och vattenområden är en viktig beståndsdel i en attraktiv boendemiljö. Översiktsplanens förtätningsstrategi innebär visserligen, att andelen hårdgjord yta kommer att öka, men med den glesa struktur tätorten har idag (c:a 1/3 grönyta) torde de negativa konsekvenserna vara små. För jämfällheten och sociala aspekter i övrigt är effekter som tryggare offentliga stråk och god servicenivå viktiga. Även ur ett ekonomiskt perspektiv ger förtätningsmodellen stora fördelar jämfört med en utbyggnad av samhällets infrastruktur i nya riktningar.

För att uppnå regeringens delmål om dokumentation och skydd av den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen krävs utökade resurser. Kommunen har inte egen kompetens eller ekonomiskt utrymme att genomföra inventeringar i den omfattning som skulle krävas.

MOTALA STAD

STADENS UTVECKLING AVSPEGLAR OCH PÅVERKAR KOMMUNENS UTVECKLING I STORT

Som framgår av översiktsplanens huvudinriktning är det centralt för hela kommunen att Motala stad utvecklas och vitaliseras. Här finns intressanta kulturhistoriska miljöer att ta i besittning, gröna stråk och parker att vårda, stadens front mot vattnet och offentliga platser som upplevs av många. Identitetsskapande områden som fungerar som stadens varumärken, avsiktligt eller inte.

En attraktiv stadskärna med livskraftig handel är avgörande för Motalas funktion som serviceort samtidigt som dagens köpvanor ställer krav på handelsplatser med bredare utbud. Kan Motala behålla och utveckla lokalsamhällets kvalitéer som närhet och småskalighet med regionen som hävstång?

Stadens förutsättningar i olika avseenden beskrivs också i de generella kapitlen som behandlar hela kommunen. I detta avsnitt tas aktuella frågor upp som berör Motala stad specifikt. Avsikten är att den tidigare gjorda fördjupningen för Motala stad, antagen 1994 därmed ska kunna upphävas.

ÖVERSIKTSPLAN 1994

En fördjupning av den kommunomfattande översiktsplanen (ÖP-90) genomfördes för Motala stad under 1992-1994 och antogs av KF i maj 1994. Vissa intentioner har infriats men planeringsförutsättningarna har också ändrats i många avseenden. Några exempel:

Motala som en aktör på en regional bostads- och arbetsmarknad ägnades lite uppmärksamhet även om arbetspendlingen var ganska omfattande och behovet av goda kommunikationer underströks. Dubbelspårsutbyggnad och pendeltåg till Motala framhölls som önskvärt men osäkert.

Behovet av nya bostäder bedömdes i huvudsak kunna tillgodoses i Bråstorp för lång tid framöver. Bostadsbyggandet har dock -bl a genom minskade subventioner- i högre grad blivit en efterfrågestyrd marknad som ställer krav på ett varierat utbud.

Volymhandelsplatser har blivit en konkurrensfaktor för att öka köptroheten hos kommuninvånarna. Kommunens nya handelspolicy med satsning på Bråstorp ersätter tidigare inriktning att tillåta spridd handel med skrymmande varor i vissa industriområden.

Den strukturella betydelsen av omläggningen av riksväg 50 genom Motala betonades redan 1994 men konkreta förslag till vägutformning, gång- och cykelpassager mm saknades.

En attraktiv stadskärna med utveckling av centrum som handelsområde betraktades då som nu vara avgörande för Motalas funktion som serviceort. Centrumförnyelsen som påbörjades år 2000 i samverkan med fastighetsägare och handelsföreträdare har resulterat i delvis nya lösningar.

Tätortsutbyggnad i Motalas södra delar sågs som strategiskt viktigt i ett långsiktigt perspektiv. Inga markområden kunde dock anges i avvaktan på olika utredningar, t ex kompostering av hushållsavfall vid Tuddarp, ev omlokalisering av Duntebergets motorsportanläggning, mm.

Även om många frågor i översiktsplanens fördjupning för Motala stad 1994 fortfarande har aktualitet svarar inte föreslagna strategier mot dagens förutsättningar och förväntningar. Vissa frågor som togs upp 1994 har fått sin lösning och behöver inte behandlas vidare på ÖP-nivå. Detta kapitel ”uppdaterar” relevanta delar av fördjupningen för staden som upphävs i och med antagandet av den kommunomfattande översiktsplanen 2006.

IDENTITETSSKAPANDE MILJÖER

Det första intrycket får man bara en gång! Upplevelsen av den fysiska miljön registreras, medvetet eller omedvetet och fungerar som ”varumärke” för staden. Motala har en mångfald platser, stråk och utblickar som ger njutning och som samtidigt förmedlar en del av stadens historia och identitet. Men här finns också vyer som -trots att de upplevs av många- signalerar ödslighet och otrygghet. Och här finns både glömda och gömda miljöer med stora upplevelsevärden, områden som är okända eller svårtillgängliga för en allmänhet.

Med syftet att fästa uppmärksamheten på den fysiska miljöns strategiska betydelse pekas här ut vissa områden, stråk, platser och utblickar som står i en särställning på grund av sina kvalitéer eller sin utvecklingspotential. Här sätts fokus på estetiska värden oavsett funktion och ågarförhållanden.

Redovisningen kan ses som **ett** underlag i olika besluts- eller planeringssituationer som t ex prioritering av park- och grönyteskötsel, förnyelseåtgärder på gator och gångstråk, investeringar i kommunala utvecklingsprojekt eller medverkan i stadsförnyelse med ändrad markanvändning.

Flera exempel finns på genomförda samverkansprojekt som initierats för att lösa ett problem eller tillgodose vissa behov och där ”bonuseffekter” vunnits i upplevelsevärden, tillgänglighet och trygghet.

Stadsförnyelse i Gamla Stan, Kungsgatan före och efter ombyggnad.

Den solfjädersformade stadsplanen, snart återställd i hela sin utbredning, är unik i sitt slag. En vandring utmed de bågformade gatorna förlänger perspektivet i takt med stegen medan utblicken mot vattnet, markerad av "Visionärens vinkelben", upprepas i varje gata som korsas. Trädplanteringarna som förstärker riktningar och gaturum har sitt ursprung i en gatuplaneringsplan från år 1913.

Vätterpromenaden, stadsmässig och distinkt, anlagd på utfylld mark i viken som ett tillägg till von Platens stadsplan, bjuder på mäktigt grönska, solreflexer i vattnet och disig horisont. Eller vresiga vågor i höststormen..... ..Tillsammans med **Stadsparken** som anlades kring förra sekelskiftet och nyligen rustats upp, en del av stadens finrum. Att kunna ta ett dopp skulle inte skämma. En ändrad dagvattenhantering kan göra det möjligt.

Hamnen lockar allt fler besökare och nya verksamheter flyttar in. Med turistbyrån på plats blev detta Motalas entré inte bara för båtburna. Den speciella miljön, som framhävs i markplanering och byggåtgärder avspeglar gångna tiders bruk av området. Men hur ser det egentligen ut bakom Motormuseet? En reparerad kaj och ett återuppfört kallbadhus skulle komplettera bilden.

En promenad längs **Göta kanal** stimulerar både sinnen och vetgirighet. Vårens skira grönska, höstlövens färgprakt och friska doft, kräftfiskarnas lyktor i augustimörkret kan avnjutas med en portion industrihistoria, förmedlad av **Motala Verkstads** bevarade byggnader och anekdoter. Men tillgängligheten är inte den bästa. Vart tog kanalen vägen när genomfarten byggdes och hur hittar man till Platens grav?

Förändring är på gång. Vid dubbelspårsutbyggnaden flyttas passagen under järnvägen till ett nytt läge som ansluter direkt till stråket i Kanalparken. Ett *idéprogram för hela kanalstråket genom Motala* togs fram 2002 av Tyréns Infrakonsult på uppdrag av kommunen. Här finns många uppslag, som bygger på en analys av några viktiga frågeställningar: Hur kan området göras mer tillgängligt för de boende i Motala och för turister? Vilka attraktioner i området behöver förädlas och vilka karaktärer kan förstärkas för att göra stråket attraktivt? Hur ska natur- och kulturvärden förvaltas så att de består och utvecklas? För att finnas till hands när åtgärder aktualiseras läggs idéprogrammet som en bilaga till översiktsplanen.

“Att bruka utan att förbruka” har varit mottot för en process som syftat till förnyad användning av de kommunägda industrilokalerna men som åtminstone tillfälligt vilar. I samverkan mellan olika aktörer har uppmärksamheten fästs på kulturmiljön som resurs. Genom projektet har bland annat en guidebok till Motala Verkstad och Göta kanal publicerats. Men ännu är byggnaderna sparsamt och sporadiskt nyttjade och behovet av underhåll och upprustning stort.

För **Motalavikens södra strand** hade Baltzar von Platen inga planer, men idag finns det all anledning att ta sig an området. En viktig del av stadsbilden som inte tagits om hand. Med ett mycket centralt och sjönära läge finns här stor utvecklingspotential, även om en förändrad markanvändning är förenad med komplikationer. Närheten till järnvägen är en, men i vissa avseenden ger dubbelspårutbyggnaden plusvärden för området: Buller skärmas, markimpediment tas om hand och passager tillkommer.

Staden präglas starkt av **den storskaliga infrastrukturen**. Hur man möter staden på dess infarter och som trafikant upplever färden genom Motala förmedlar obönhörligen en bild - och idag inte så tilltalande. Omläggningen av riksväg 50 genom Motala är också i den meningen högst angelägen. Att återerövra stadens gator för dess invånare och som attraktiva infarter är en utmaning. Också som tågresenär möts man av den ogästvänliga genomfarten, men Järnvägsparken är vacker och en viktig del av stadens historia..

Stadskärnan med Stora Torget har många kvalitéer som kan lyftas fram i konkurrensen om köpkraften. Utblickarna och närheten till vattnet, stråken mot stadsparken och hamnen och de bågformade gatornas södervända solsidor skapar trivsel. Enkelhet och konsekvens är grundidé för utformningen av gatumiljöerna i den pågående centrumförnyelsen.

Varamostranden, att vandra utmed i höstrusk med de egna tankarna som enda sällskap eller för att njuta av gnistrande vintersol och kisa ut mot fri horisont. Eller kontrasten, att dåsa i den solvarma sanden omgiven av ljudet från tusentals badlystna. En enastående tillgång i en stadsmiljö, med naturen i sig själv som värdekärnan, och som kontrast till Vätterpromenadens anlagda finstråk för flanörer.

HANDELPOLICY FÖR MOTALA STAD

Den gamla översiktsplanen från 1990 hade en strikt och ganska restriktiv inriktning när det gäller handels lokalisering. Handel med skrymmande varor har tillåtits i vissa industriområden men i övrigt har inriktningen varit att handeln ska lokaliseras till stadskärnan eller stadsdelscentra. Ingen utökad handel i Bråstorp har tillåtits. I den nya översiktsplanen är utgångspunkten, att förutsättningslöst pröva frågan om handels framtida lokalisering.

Ett förslag till framtida handelspolicy har successivt arbetats fram i brett samråd inom den kommunala organisationen och i dialog med företrädare för handeln, fastighetsägare och olika intresseorganisationer. Kommunen har också använt sig av konsultstöd för att tillföra ytterligare kunskap och erfarenheter. Förslaget behandlar Motala Centrum, stadsdelscentra, kompletterande bostadsnära service, befintliga och nyplanerade industriområden och som ett specifikt område Bråstorp stormarknad. Landsbygdens handel behandlas inte här.

Processen har lett fram till ett förslag, som inte radikalt skiljer sig från hittillsvarande inriktning. Fortfarande är den allmänna åsikten, att en stark och levande stadskärna är en av de viktigaste förutsättningarna för att Motala som ort ska vara att-

raktiv att leva och verka i. Ökad konkurrens och nyetableringar välkomnas, även om inte allt kan lokaliseras till centrum. Den principiellt viktigaste förändringen är, att en utökning av handeln i Bråstorp med ”skrymmande varor” föreslås.

Beredningen för samhällsbyggnadsfrågor tog i augusti 2003 ställning till inriktningen i översiktsplanen. För att kunna bedöma konsekvenserna har på kommunstyrelsens uppdrag en trafikutredning för östra Bråstorp genomförts. Med denna som underlag har ett förslag till markdisposition för området antagits av fullmäktige som underlag för fortsatt planering. Markdispositionen för Östra Bråstorp ingår nu i översiktsplanen.

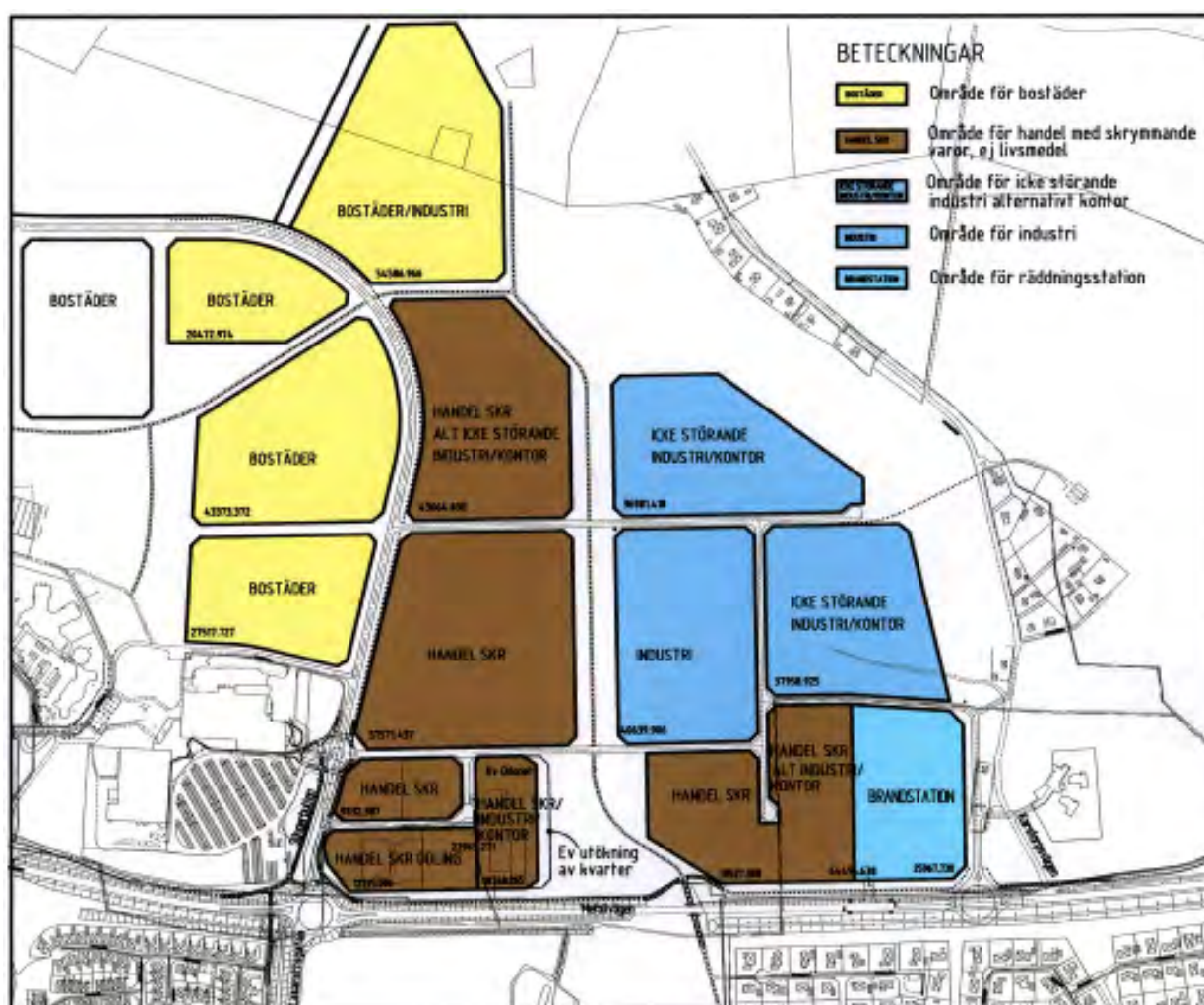
Handelspolicyens inriktning

Efter genomförda samråd och kompletterande dialog med olika intressegrupper och sakkunniga konstateras, att det är en ”försiktighetsprincip” som bör tillämpas. Kommunen har en handelsstruktur med goda kvaliteter i många avseenden som är väl värd att slå vakt om. Utveckling och förbättring stimuleras emellertid av ökad konkurrens och försiktig komplettering bör eftersträvas.

Med denna utgångspunkt utformas en handelspolicy som tydligt anger kommunens viljeinriktning. Det är varken önskvärt eller möjligt att ge den en styrande status annat än i begränsade delar.

Övergripande inriktning i handelspolicyn :

- Kommunen ser principiellt alla nyetableringar som tillskott i kommunenes serviceutbud och förstärkning av det lokala näringslivet.
- Dagligvaror lokaliseras i första hand till stadscentra eller deras närhet. Bostadsområdenas tillgänglighet till service prioriteras för att medverka till minskat transportarbete. Av detta skäl tillåts inte ytterligare etableringar i Bråstorp eller i andra externa lägen. Dagligvaruhandel i industriområden kan försvåra verksamhetsutövning och är i allmänhet inte lämplig av trafiksäkerhetsskäl.
- Sällanköpsvaror lokaliseras i första hand till stadskärnan. Undantag görs för handel med skrymmande varor som ställer särskilda krav på lokalytornas storlek, tillgängligheten för transporter o dyl.
- Nyetablering av handel med skrymmande varor lokaliseras i första hand till Bråstorpsområdet. I vissa fall kan en annan lokalisering vara motiverad för att samla branschföretag inom gemensamma områden, exempelvis bilförsäljning i Agneshög.

Inriktningen i kommunens handelspolicy öppnar möjligheter för volymhandel i Östra Bråstorp. Att samla den sortens handel här, som inte hör hemma i Centrum, kan göra Motala intressantare som handelsplats. Området som kommer att planläggas i etapper sträcker sig mellan Slingerbulten och Kartorpsvägen. De mest exponerade delarna närmast Stormarknaden och intill Metallvägen reserveras för "handel med skrymmande varor" medan övriga kvarter planläggs för industri/kontor. Totalt kan området inrymma 50 000 m² lokalyta för volymhandel. Framtiden får utvisa hur stort behovet är och kommande planläggning och utbyggnad anpassas till detta.

Marken på Slingerbultens västra sida, dvs norr om Stormarknaden är fortfarande avsedd för framtida bostadsbyggande. Översiktsplanens karta för staden illustrerar möjlig utbyggnad i ett långsiktigt perspektiv.

MOTALA CENTRUM

En stark och levande stadskärna är en av de viktigaste förutsättningarna för att Motala som ort ska vara attraktiv att leva och verka i.

Detta slås fast i den handelspolicy som utarbetats i en bred samverkansprocess och som nu skrivs in i den nya översiktsplanen. Redan gällande översiktsplan från -94 betonar, att utvecklingen av centrum som handelsområde är avgörande för, hur Motala ska komma att fungera som serviceort, både för dem som bor i tätorten och för omlandet. Sedan dess har konkurrensen om köpkraften hårdnat alltmer. Bredare utbud i regionen och den generellt ökade rörligheten ställer krav på engagemang från både kommunen, fastighetsägare och näringsidkare för att Motala ska kunna hävda sig.

I en samverkansprocess mellan parterna har **VISIONEN AV ETT FÖRNYAT CENTRUM** vuxit fram, där den offentliga miljöns utformning har en betydande roll:

- **Levande, med mötesplatser och händelser, också efter stängningsdags**
- **Långsiktigt hållbart i miljöhänseende men också i den meningen att förändringar görs med ett helhetsperspektiv, för att stå sig i tiden**
- **Tillgängligt för alla: gamla och unga, bilburna och bussresenärer, cyklister och gående**
- **Tryggt och säkert, fritt från skadegörelse och klotter och som kan förverkligas stegvis i fortsatt samverkan mellan kommunen och andra aktörer**

År 2000 påbörjade kommunen ett långsiktigt projekt för förnyelse av den fysiska miljön i centrum med den övergripande visionen för ögonen. Aktuella behov har vaskats fram och förslag utarbetats i samverkansprocesser och i dialog med ungdomsgrupper och "folk på stan". Planeringen av centrum engagerar och leder ofta till livliga diskussioner. Många intressen skall tillgodoses och avvägningar måste göras.

Utgångspunkten för planeringen i centrum är den grundstruktur som utarbetades under 1980-talet i den s k Centrumutredningen och fastställdes av

kommunfullmäktige 1983. Den bygger på att Drottninggatan, Skolgatan, Sjögatan och Platensgatan skall fungera som "centrumring" med god kapacitet för biltrafiken till centrum och att större parkeringsanläggningar ska finnas i nära anslutning till denna. Genom åren har kompletterande utredningar genomförts och nya idéer och erfarenheter har tillförts processen. För att kunna bedöma olika åtgärder i ett helhetsperspektiv redovisas här ställningstaganden som gjorts i olika sammanhang och som bör vara vägledande för den fortsatta planeringen.

Gatunätets närmare utformning har studerats, bland annat med Kungsgatan som gågata även i kvarteren öster och väster om torget. Detta har dock ansetts försämma tillgängligheten till butikerna i så hög grad att alternativet avfärdats. För att understryka gatans karaktär av huvudstråk bör en enhetlig utformning i gatusektion och materialval eftersträvas utmed olika kvarter.

Hur framkomligheten i centrum påverkas av enkel- alternativt dubbelriktning av olika gator har också studerats. Enkelriktning ger möjlighet att utnyttja utrymmet mer flexibelt men kan samtidigt medföra onödig söktrafik, varför inga generella ställningstaganden gjorts. Gaturummens utformning är inte bara en fråga om framkomlighet och tillgänglighet utan har i hög grad också en trivselaspekt. Att dra nytta av den karaktärsfulla stadsplanen med de radiella gatornas utblickar mot vattnet och de bågformade gatornas solbelysta gångbanor bör vara vägledande. Gatornas riktningar framhävs av trädplanteringar där den linjeräta placeringen är viktig. Belysningens karaktär: Ljuset, stolparnas placering och armaturerna har stor betydelse för trygghet, trivsel och trafiksäkerhet.

Området vid järnvägsstationen byggs om så att det blir god anslutning mellan pendeltåg och tätortsbussar. Platensgatan öppnas för busstrafik över riksväg 50 och en ny bilparkering anläggs. Cykelparkering ordnas nära pendeltågens plattform.

Tätortsbussarnas och landsbygdstrafikens körvägar och alternativa terminallägen utreddes förutsättningslöst inför beslutet om omläggning av tätortstrafiken, det s k MÖT-projektet som genomfördes i juni 2004. I utredningen konstaterades att en eventuell flytt av bussarnas uppställningsplatser till ett resecentrum vid järnvägsstationen skulle vara avsevärt sämre för resenärer såväl som för trafikekonomin. Även handelns företrädare underströk vikten av att behålla kollektivtrafiken i centrum. Detta ledde till att kommunfullmäktige år 2000 beslutade, att nuvarande lägen för bussterminal för landsbygdstrafiken vid Sjögatan respektive mötespunkt för tätortstrafiken vid Stora Torget skall behållas. Framtida resecentrum vid järnvägsstationen skall utformas för angörande busstrafik.

Parkeringsfrågorna har kontinuerligt varit föremål för utredning, både vad gäller behovsbedömning, lokalisering och reglering. Det finns självklart önskemål att få så många parkeringsplatser som möj-

ligt i attraktiva lägen. Samtidigt är konkurrenskraften i stadskärnan i hög grad beroende av en trivsam miljö och inbjudande mötesplatser. Successivt har en parkeringsstrategi konkretiserats, som syftar till att främja tillgängligheten, värna miljön och öka trivselen. Lokaliseringen av parkerings-

Stora Torget var tidigare ett torg där bilarna fick mer utrymme än folklivet. Här ett foto från sent 70-tal.

anläggningar och taxesättningen skall samverka till detta. I korthet går strategin för att tillgodose parkeringsbehovet som inte är löst inom enskild fastighet ut på:

-att de större parkeringsanläggningarna Buntmakaren (62 platser, planerad för p-däck med 190 pl), Hamnparkeringen (135 platser) och Akasian (90 platser, har påbyggnadsmöjlighet) som nås lätt från infarterna blir attraktiva val för besökare till centrum.

-att kompletterande korttidsuppställning i de mer centrala delarna erbjuds på gatumark som kantstensparkerings. På den del av Sjögatan som angränsar till stadsparken behålls utformningen med snedparkerings. Som övergångslösningar kan också rivningstomter och annan outnyttjad kvartersmark tas i anspråk för parkering.

-att avgiftsfri långtidsparkerings ordnas utanför centrumkärnan. Ny anläggning planeras mellan järnvägen och riksväg 50 med infart från denna via Platensgatan.

- att riktlinjerna för bedömning av parkeringsbehovet för verksamheter och bostäder i centrum räknas om med hänsyn till att c:a 800 platser varaktigt beräknas finnas på gatumark/allmänna anläggningar.

Behovstal	Centrumplan 1980	Förslag
Bostäder	10/1000 m ²	Anges per lgh ¹⁾
Kontor	15/1000 m ²	10/1000
Butiker, livs	36/1000 m ²	15/1000
Butiker,övriga	24/1000 m ²	15/1000
Allm service	15/1000 m ²	10/1000
Hotell	15/1000 m ²	10/1000
Restaurang	72/1000 m ²	10/1000 ²⁾
Samlingslokal 30-300/1000 m ² 12/1000 ³⁾		
1) 1 plats/lgh > 2rok, för 2 rok och mindre 0,8 platser/lgh		
2) tidigare behovstal bedöms kraftigt överdimensionerat då andelen bilburna gäster såväl lunch- som kvällstid antas vara begränsat		
3) väsentlig sänkning bör kunna göras för samlingslokaler som främst används kvällstid då övrig beläggning är låg.		

Cykeltrafiken skall ha tydliga genomgående stråk med goda parkeringsmöjligheter. Genom ombyggnaden inom bostadsområdet Gamla stan har Kungsgatan blivit huvudstråket till de västra stadsdelarna med ny anslutning över Båtsmansgatan. Cykeltrafiken från de södra stadsdelarna kanaliseras genom hamnområdet och Stadsparken till Vätterpromenaden, där utbyggnad av särskilda cykelkörfält påbörjats.

Kontakten med vattnet och andra kvalitéer som är specifika för Motala centrum skall tas tillvara och framhävas. Stadsparkens omdaning med nya stråk mellan hamnen och centrum har genomförts med bland annat detta syfte.

Konstverket "Visionärens vinkelben" liksom belysningspollarna utmed strandpromenaden ger upplevelsevärden i sig och uppmärksammar samtidigt om den unika stadsplanen. Idéer som kanske kan förverkligas i ett långsiktigt perspektiv är att göra Stadsparken badbar och att återuppföra ett kallbadhus i Platensgatans förlängning.

BALANS MELLAN STADSDELARNA

Av Motalas trettio tusen invånare bor mindre än en fjärdedel, c:a 6600, söder om Motala ström. Efter utbyggnaden av Charlottenborgsområdet under 1960-talet har bostadsbyggandet på andra sidan strömmen dominerat helt. Här har hela stadsdelar byggts ut medan den södra sidan fick ett blygsamt tillskott i Ekenäs vid 1980-talets slut med drygt 100 lägenheter och ett trettio tal villor. I övrigt handlar det bara om några mindre objekt i Laxhagen och villor på strötomter, fram till planläggningen av det nya småhusområdet på Dynudden.

Att staden vuxit fram i huvudsak norr om vattendragen har främst sin grund i, att det skett som en förstoring av den ursprungliga stadskärnan från förra sekelskiftet och att tillgången till byggbar mark här varit god. Den södra sidans bebyggelse har utvecklats från mindre bybildningar i anslutning till landsvägarna. Bostadsbyggandet har i alla stadsdelar en stark koppling till industrins framväxt med egnahemsområden i nära anslutning till de större arbetsplatserna. Utvecklingen av den södra sidan har i hög grad hämmats av störande verksamheter och anläggningar, ett förhållande som delvis är under förändring.

I ett framtidsperspektiv finns starka skäl att eftersträva en bättre balans mellan stadens norra och södra delar. Med sviktande befolkningsunderlag finns risk att den kommersiella servicen utarmas eller helt försvinner från den södra sidan. Dagligvaror finns för närvarande bara i Charlottenborgs Centrum och intresset för nyetablering av olika slags handel har varit helt riktat mot de norra och västra stadsdelarna. Att kunna behålla skolorna, Charlottenborg och Södra, har också stor betydelse för att en positiv utveckling skall vara möjlig.

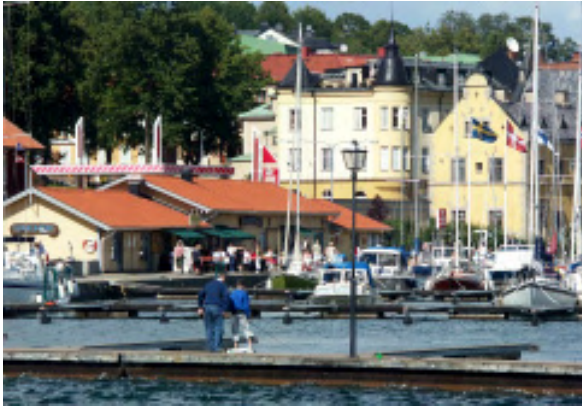
De södra stadsdelarna har också kvalitéer att erbjuda som bidrar till att göra staden som helhet mer intressant. Närheten till centrum och till en framtida pendeltågstation, sjöutsikt och strandkontakt med bad- och fiskemöjligheter, golfbana och rekreationsområden som Fålehagen och Sjöbo-Knäppan ger förutsättningar för ett **boende med mervärden liksom för verksamheter** som ser ett egenvärde i att ligga centralt och nära vatten. Här finns intressanta områden att utveckla, men som i många fall är projekt som kräver både uthållighet och särskilda resurser för att kunna genomföras. Splittrade markägoförhållanden, problematisk infrastruktur och risk för föroreningar från tidigare verksamheter gör planeringsprocessen komplex.

ÖP-94 anger särskilt området utmed Motalavikens södra strand som strategiskt viktigt för den framtida bebyggelseutvecklingen i Motala innerstad och anger som långsiktigt mål att kunna knyta ihop innerstaden kring vattnet. Omläggningen av riksväg 50 på högbro över Skepparpinan med en gång- och cykelbana öppnar nya möjligheter att förverkliga visionen med attraktiva stråk runt Motalaviken. Omläggning av riksvägen bör samtidigt ge förutsättningar att åter ansluta gatunätet i Ängdalen till Vadstenavägen, men nu med en cirkulationsplats. Med bättre tillgänglighet till området torde det bli intressant för handelsetablering, kanske den dagligvarubutik som länge efterfrågats som komplement på den södra sidan.

Även den pågående planeringen för utbyggnad av järnvägen till dubbelspår kan ”lyfta” området i vissa avseenden: bullerstörningar åtgärdas i viss utsträckning, planskilda passager för gång- och cykeltrafik byggs och impedimentmark tas om hand. Samtidigt medför satsningen på järnvägen att det vid planering för en ändrad markanvändning i närområdet ställs särskilda krav, för att trygga den framtida trafikeringen.

Kommunen bör stödja en långsiktig utveckling av Motalas södra stadsdelar genom att:

- Verka för att infrastrukturens barriäreffekter, störningar och risker reduceras
- Förbättra tillgängligheten till strandområden och rekreationsområden genom utbyggnad av gång- och cykelvägnätet
- Driva projekt för nya bostäder i attraktiva lägen och kontinuerligt ha villatomter till försäljning
- Initiera och medverka i processer som stimulerar näringslivsutveckling och förädlad markanvändning i områdena söder om Motalaviken
- Verka för att högspänningsledningarna nära befintliga bebyggelse eller tänkbara bostadsobjekt förläggs i mark
- Planera för att industrispåret till Electrolux, som inte längre är aktuellt att trafikera, omvandlas till gång- och cykelstråk.

Bygglövsprövning i PBL

PBL kommitténs förslag är att bygglövsprövningen får ökad tyngd genom bestämmelser om att krav rörande byggnaders utformning ska kunna hävdas vid bygglövsprövning där uttrycklig reglering saknas i detaljplan.

Byggnader skall enligt 3 kap PBL placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stadsbilden och ha en yttre form och färg som är estetiskt tilltalande, lämplig för byggnaderna som sådana och som ger en god helhetsverkan.

Ändringar av en byggnad skall utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara. Byggnader som är särskilt värdefulla eller ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär får inte förvanskas.

Det anses i dag vara svårt att hävda kraven inom detaljplanelagt område. En utbredd uppfattning är att så länge åtgärderna inte strider mot planens bestämmelser, skall de godtas vid bygglövsprövningen.

I det remitterade förslaget till ny PBL betonas att den slutgiltiga regleringen av allmänna och enskilda intressen i högre grad ska kunna ske vid lovprövningen. Detta gäller såväl prövningen av förändringar inom områden utan detaljplan som inom områden med detaljplan. Det bör således göras tydligt att kraven rörande byggnaders utformning ska kunna hävdas vid bygglövsprövningen utan uttrycklig reglering i detaljplanen.

VARSAMHET OM VÄRDEFULLA BEBYGGELSEMILJÖER

Stora delar av Motala ingår i riksintresset för Göta kanal, beskrivet som landets främsta kanalmiljö av bland annat stor teknikhistorisk betydelse. Bebyggelse och anläggningar utmed kanalen och i stadsdelen Motala Verkstad har särskilda bestämmelser i detaljplanerna som stöd för bevarande. I översiktsplanen föreslås att solfjädersplanen ska inkluderas i riksintresset och ny detaljplan är under utarbetande. Ytterligare några områden och enstaka byggnader av kulturhistoriskt värde skyddas genom bestämmelser i gällande detaljplaner. Det finns också ett flertal områden, där bebyggelsen genom sin skala, placering eller utformning motiverat särskilda planbestämmelser för att värna karaktären. Som exempel kan nämnas Laxhagen, där husen ligger långt in på tomten med trädgård mot gatan, vilket motiverat ovanligt bred ”prickmark” som förgränd. Den ursprungliga fritidsbebyggelsen på Dynudden och i södra Varamon fick vid planläggningen för permanentboende vid mitten av 1980-talet snävare byggrätter än i nya villaområden. Bebyggelsens karaktär och det exponerade läget mot Vättern motiverade här en starkare styrning. Det bör uppmärksammas att en harmonisering av byggrätten mellan olika områden inte alltid bör eftersträvas.

Tidstypiska områden

Utöver miljöer med konstaterat och etablerat kulturhistoriskt värde, finns i Motala några nyare småhusområden med enhetlig tidstypisk utformning. Sådana områden är ofta utsatta för stor förändringsbenägenhet. Avsikten med redovisningen i översiktsplanen är att respektive områdes typiska karaktär och särskilda kvaliteter skall uppmärksammas vid bygglövsprövning. Det kan vara byggnaders placering och utformning mot gatan som ger området dess karaktär men det kan också handla om taklandskap, byggnadsvolymer, färg och materialval.

Kv Blåkklockan i Charlottenborg är exempel på enhetlig bebyggelse, typisk för sin tid. De klippta häckarna i tomtgräns understryker gaturummets karaktär.

VARAMONS UTVECKLING

Varamobaden är en kvalitet för Motala -hur många städer kan skryta med en halvmil sandstrand inne i tätorten? Varamon är för många en plats förknippad med angenäma minnen och som -inte minst- tidigare varit än mer uppmärksammad som utflyktsmål och träffpunkt. Varamon är fortfarande både väl värd att besöka och att utveckla.

Svårigheten att välja en långsiktig strategi för markanvändningen har präglat Varamon ända sedan 1970-talet och lett till att de planer kommunen antagit genomförts bara i blygsam omfattning. Önskemålen är många: t ex satsning på turism och besöksnäringar, mer bostäder, bevarandet av grönska och småskalighet; önskemål som inte alltid fullt ut är möjliga att förena. I detta avsnitt presenteras förslag till ställningstaganden som bygger på avvägningen mellan olika intressen.

I översiktsplanen från 1994, (delen Motala stad) lyftes Varamon fram som ett strategiskt mycket viktigt område för kommunens och stadens framtida utveckling. Huvudinriktningen för de förändringar som ska genomföras är enligt denna plan att förbättra förutsättningarna för turism, camping och rekreation inom området. Med denna utgångspunkt utarbetades ”Verksamhetsidé för Varamon”, som antogs av kommunfullmäktige 1998, som i sin tur legat till grund för en fördjupning av översiktsplanen. Denna har dock inte antagits då en av de övergripande frågorna är den ändrade trafikföringen i området, som blir följderna vid omläggningen av riksväg 50 genom Motala.

Föreslagen inriktning för Varamon

Varamobaden och strandpromenaden är en viktig angelägenhet för hela kommunen. Att bevara områdets karaktär skall eftersträvas samtidigt som satsningar bör göras för att stärka Varamon som attraktivt besöksmål, bl a genom att:

- ge utbyggnaden av **Badstrandsvägen hög prioritet** oavsett när ombyggnaden av riksvägen genomförs. Badstrandsvägen blir ny huvudtillfart till Varamon och ersätter Månvägen som stängs vid riksvägsomläggningen. Det är därför olämpligt att bygga fast den nuvarande strukturen ytterligare.

- utreda förutsättningarna för att **påbörja en utbyggnad av en campinganläggning i kvarteret Tvättsvampen**

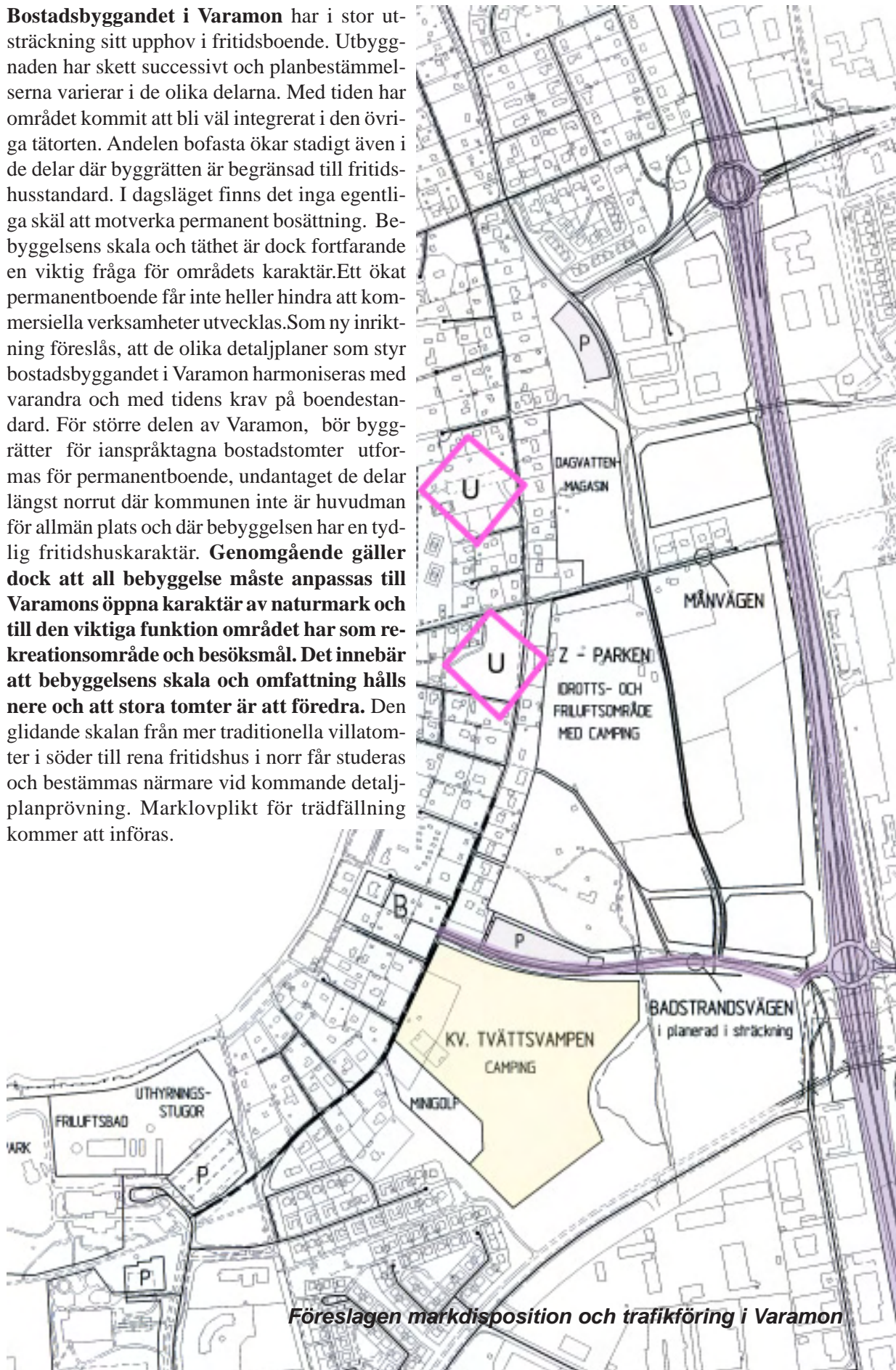
- **utveckla Z-parken** som idrotts- och fritidsanläggning med förbättrad camping.

- **förbättra parkeringsmöjligheterna** genom att anlägga infartsparkeringar. Ev reglering sommartid av parkeringen på bostadsgatorna i strandzonen bör utredas vidare.

Två områden - Vildmarksvägen resp Månvägen/Varamovägen- utreds särskilt med inriktningen att markanvändningen i första hand skall bidra till Varamons attraktivitet som besöksmål och rekreativområde.

Stor vikt skall läggas vid vid genomförandefrågor som huvudmannaskap och ekonomi. Andra planeringsförutsättningar som måste beaktas är ändrad trafikföring genom Månvägens avstängning och långsiktig parkeringsstrategi.

Bostadsbyggandet i Varamon har i stor utsträckning sitt upphov i fritidsboende. Utbyggnaden har skett successivt och planbestämmelserna varierar i de olika delarna. Med tiden har området kommit att bli väl integrerat i den övriga tätorten. Andelen bofasta ökar stadigt även i de delar där byggrätten är begränsad till fritidshusstandard. I dagsläget finns det inga egentliga skäl att motverka permanent bosättning. Bebyggelsens skala och täthet är dock fortfarande en viktig fråga för områdets karaktär. Ett ökat permanentboende får inte heller hindra att kommersiella verksamheter utvecklas. Som ny inriktning föreslås, att de olika detaljplaner som styr bostadsbyggandet i Varamon harmoniseras med varandra och med tidens krav på boendestandard. För större delen av Varamon, bör byggrätter för ianspråktaga bostadstomter utformas för permanentboende, undantaget de delar längst norrut där kommunen inte är huvudman för allmän plats och där bebyggelsen har en tydlig fritidshuskaraktär. **Genomgående gäller dock att all bebyggelse måste anpassas till Varamons öppna karaktär av naturmark och till den viktiga funktion området har som rekreationsområde och besöksmål. Det innebär att bebyggelsens skala och omfattning hålls nere och att stora tomter är att föredra.** Den glidande skalan från mer traditionella villatomter i söder till rena fritidshus i norr får studeras och bestämmas närmare vid kommande detaljplanprövning. Markklovpikt för trädfällning kommer att införas.

Föreslagen markdisposition och trafikföring i Varamon

FRAMTIDA BOSTADSBYGGANDE I MOTALA STAD

Det fortsatta bostadsbyggandet i Motala stad föreslås ske främst genom förtätning inom eller i nära anslutning till den befintliga stadsstrukturen. En sådan utveckling har stora ekonomiska, sociala och kulturella fördelar. Den är resurshushållande och stärker underlaget för kollektivtrafik.

Det är önskvärt att alla tillskott av ny bebyggelse bidrar till att komplettera och förbättra respektive områdes karaktär och funktion. Den befintliga bebyggelsens särskilda värden ska respekteras.

Detaljplanläggning fullföljs inte för bostadsobjekt som visar sig kunna medföra en betydande miljöpåverkan

Då detaljplanläggning aktualiseras för prövning av bostadsändamål, ska i ett inledande skede av detaljplaneprocessen, behovet av miljöbedömning utredas. Behovet styrs bland annat av den specifika platsens förutsättningar och känslighet samt förhållandena i omgivningen.

I de fall processen inleds med ett programskede, är det där lämpligt att göra utredningar och inventeringar till underlag för en preliminär bedömning om betydande miljöpåverkan kan antas uppstå. Om förhållandena synliggörs i ett så tidigt skede av planeringsprocessen kan förutsättningarna vara goda att finna alternativa lösningar som reducerar de negativa konsekvenserna.

Om det i detaljplaneprovningen visar sig att bostadsprojektet kan medföra en betydande miljöpåverkan så bör lämpligen planläggningen avbrytas. Däremot kan starka motiv finnas att fullfölja en planläggning trots betydande miljöpåverkan när det gäller annan markanvändning som t ex infrastruktur och bullerstörande anläggningar.

Förslag till ny bostadsbebyggelse

Förslag till nya områden och objekt har arbetats fram efter de principer som anges i kapitel 7, ”Boende & bostäder” sid 48. Urvalet understödjer en över tiden robust stadsstruktur. Olika boendekvaliteter såsom närheten till strövområden, vattenkontakt och tillgång till stadsdelscentra har tillmätts stor betydelse. I sammanställningen ingår förtättningsobjekt där i de flesta fall kommunen är markägare, byggrätter i befintliga ej genomförda detaljplaner, samt några områden i tätortens periferi.

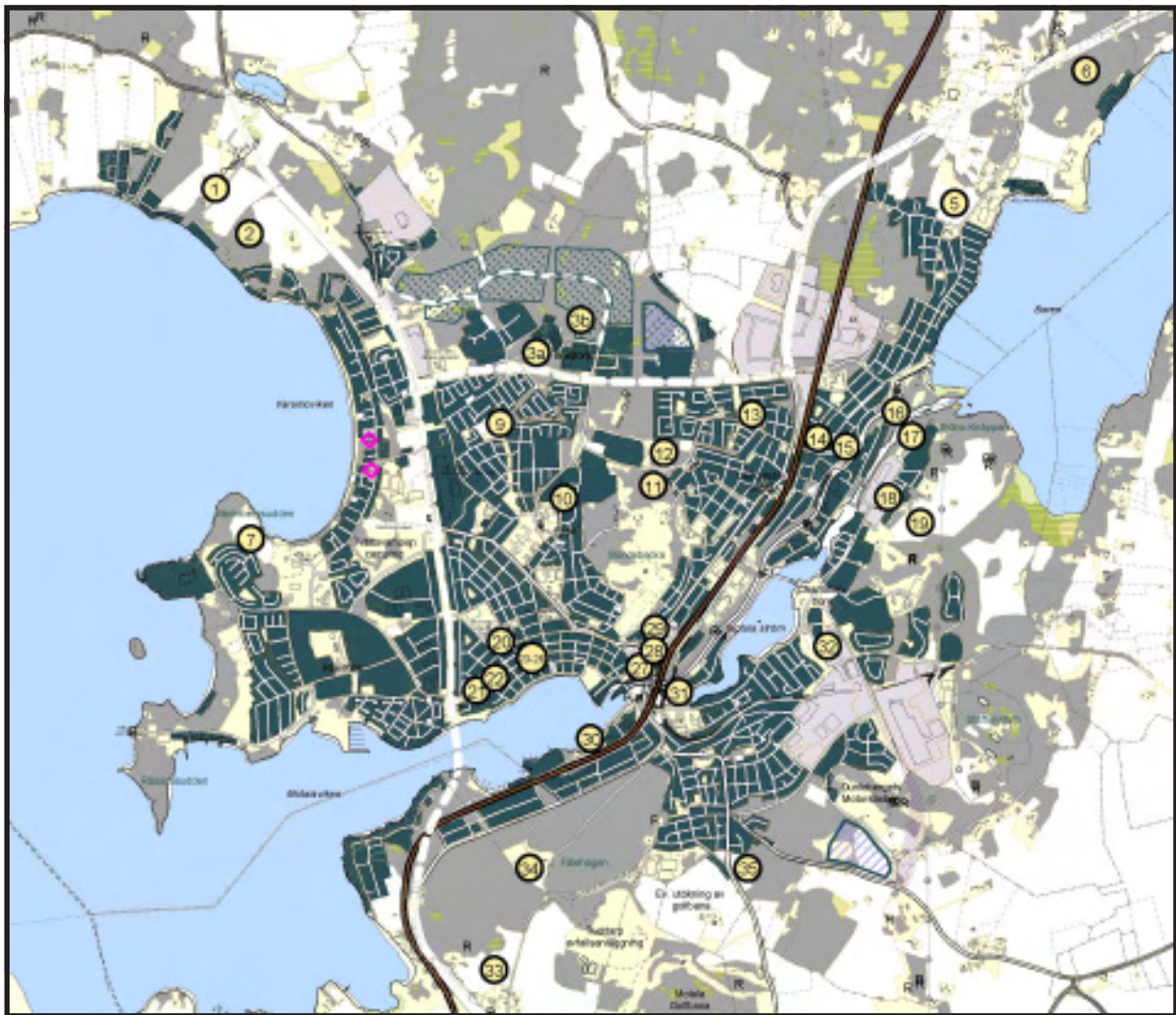
För obebyggda områden krävs i allmänhet både geoteknisk och arkeologisk undersökning. Naturinventeringar och särskilda utredningar med avseende på förorenad mark kan också bli aktuella, liksom bedömning av kulturmiljövärden i befintlig bebyggelse. Några av de områden som föreslås, ligger inom eller i anslutning till rekreationsområden med stora naturvärden. Vid avvägning mellan olika intressen bör man ha i beaktande att Motala tätort till mycket stor del består av grönytor; snålt räknat utgörs en tredjedel av stadens yta av större naturområden, parker och gröna impediment. Förvisso en stor tillgång för boendemiljön men i sämsta fall också en grund för otrygghet och oro för inbrott och överfall.

Några av de utpekade områdena kan tas i anspråk först när de stora väg- och järnvägsprojekten genomförts. Det innebär stor osäkerhet, inte minst i fråga om tidsperspektivet. Andra osäkerhetsfaktorer bottnar i bostadsmarknadens föränderlighet och i någon mån i förväntade ändringar av lagstiftning som berör planering och byggande. Ändringar i miljöbalkens bestämmelser om strandskydd kan t ex leda till både lättnader och skärpning.

Vilka bostadsprojekt som i slutändan är tillräckligt intressanta och som visar sig vara möjliga att genomföra, återstår att se.

Denna stegvisa metod väljs för att tydliggöra kommunens intentioner och samtidigt kunna hantera den osäkerhet som råder kring flera av projekten. Med detta tillvägagångssätt undviker man, att lägga tid och resurser på kostsamma utredningar, vars nytta är oklar.

Nya bostadsprojekt som inte finns med i denna sammanställning kan komma att initieras. Generellt gäller att all ändrad markanvändning inom tätorten eller i dess närområde ska prövas i detaljplan.

1. Kärsby	16. Modelladan	31. Bryggeriet
2. E-luxområdet	17. Parken vid Aspska Villan	32. Kv Vätterrosen
3. Bråstorp	18. Södra Ekenäs	33. Södra Freberga
4. Björkbladet	19. Textilvägen	34. Fålehagen
5. Offerbyvägen	20. Kv Brandmannen	35. Hagalund
6. Karshult	21. Vätterliden	
7. Marieberg	22. Kv Vårdaren	
8. Åkervallen	23. Kv Kammakaren	
9. Kumminet	24. Kv Byggmästaren	
10. Ekön	25. Kv Skepparen	
11. Nordvästra Bondebacka	26. Kv Mälaren	
12. Vid Bergsätters förskola	27. Kanalparken	
13. Bergstrollet	28. Kv Linden	
14. Filgraden	29. Östra Skolan	
15. Trädgårdsmästeriet	30. Södra Motalaviken	

Generellt gäller för föreslagna områden/objekt att planeringsförutsättningarna inte fullt ut har utretts. Det finns i flera fall uppenbara svårigheter och motstående intressen. Utredningar aktualiseras i samband med att intresse väcks för att genomföra ett visst projekt och miljöbedömning görs i planeringens inledande skede.

Objekt 1-2 & 6 är områden, belägna utanför den befintliga tätortsbebyggelsen, som bedöms kunna erbjuda attraktiva bostäder och bidra till en ändamålsenlig samhällsutveckling. Gemensamma förutsättningar för utbyggnad inom dessa områden:

Exploatering genomförs i enskild regi. Ny bebyggelse skall prövas i detaljplan som inleds med ett programskede som för områdena 1-2 förutsättes vara gemensamt. Planeringen skall ge underlag för utbyggnad av gång- och cykelväg samt kommunala vatten- och avloppsledningar till respektive område. Varje exploatering förutsättes bära sina egna kostnader. Finansiering av gemensamma anläggningar av generalplanekaraktär regleras i avtal med kommunen.

Nr 1 **KÄRSBY**

Kärsbyområdet ligger inom cykelavstånd från tätorten och kan på sikt inlemmas i denna. I dagsläget finns fritidsbebyggelse närmast stranden och nordost om denna sparsam vegetation och åkermark.

Typ av bebyggelse: Utökad byggrätt för befintlig fritidsbebyggelse i strandzonen kompletterad med ny småhusbebyggelse

Plan- och markägförhållanden: Delar av området är detaljplanelagt för fritidshusbebyggelse. Marken är i enskild ägo.

Natur- och kulturvärden: Ingår i riksintresse för naturvård, friluftsliv och turism (Vättern med öar och stränder) Strandskyddet är upphävt för detaljplanelagda delar. Höga naturvärden är knutna till Kärsbyån. Behov av ytterligare inventeringar och arkeologisk utredning.

Tekniska förutsättningar: Anslutning till kommunalt vatten och avlopp är en förutsättning för att ny bebyggelse ska kunna tillkomma i området.

Nr 2 **E-LUXOMRÅDET VID BROMMA**

E-luxområdet norr om fritidsbebyggelsen vid Bromma är planlagt för fritidsboende men aldrig utbyggt.

Typ av bebyggelse: Strandzonen bör hållas fri från bebyggelse. Ny småhusbebyggelse ovanför denna.

Plan- och markägförhållanden: Delar av området är detaljplanelagt för fritidshusbebyggelse. Marken är i enskild ägo.

Natur- och kulturvärden: Ingår i riksintresse för naturvård, friluftsliv och turism (Vättern med öar och stränder) Strandskyddet är upphävt för detaljplanelagda delar. Höga naturvärden, bl a känd nyckelbiotop. Behov av ytterligare inventeringar och arkeologisk utredning.

Tekniska förutsättningar: Anslutning till kommunalt vatten och avlopp är en förutsättning för att ny bebyggelse ska kunna tillkomma i området.

Nr 6 **KARSHULT**

Område relativt nära tätorten med befintliga fritidshus. Närheten till reningsverket i Karshult kan medföra luktstörning. Modellberäkning antyder att problemet bör vara litet. Reningsverket möjliggör dock att området sammanbyggs med staden. Möjligheten till busspendling till Linköping motiverar ändå en exploatering, förutsatt att denna samtidigt ger förutsättningar att ansluta befintlig fritidsbebyggelse till det kommunala VA-nätet.

Typ av bebyggelse: Småhusbebyggelse

Plan- och markägförhållanden: Områdesbestämmelser för fritidsbebyggelsen, mark i enskild och kommunal ägo.

Natur- och kulturvärden: Kända naturvärden, behov av ytterligare inventeringar och arkeologisk utredning.

Tekniska förutsättningar: Anslutning till kommunalt vatten och avlopp är en förutsättning för att ny bebyggelse ska kunna tillkomma i området.

Typ av bebyggelse: blandad bebyggelse

Plan- och markägoförhållanden: kommunens mark, område A är detaljplanelagt för flerbostadshus, bör omstuderas så att villatomter inryms. Område B ej tidigare planlagt.

Nr 3A & B

BRÅSTORP

Stora skogsnära markområden som kan inrymma såväl villor som mindre flerbostadshus. Stormarknaden fungerar som lokalt centrum och det är nära till Varamon och ridskolan. Inga speciella svårigheter är kända.

Natur- och kulturvärden: inga

Tekniska förutsättningar: genomförda utredningar visar inte på några svårigheter

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus

Plan- och markägoförhållanden: Detaljplanelagt 1990. Marken ägs av NCC.

Nr 4

Kv BJÖRKBLADET

Kommentar: En outnyttjad byggrätt identisk med byggnaden för äldreboendet som ägs av Bostadsstiftelsen Platen. Mot Syrängatan finns byggrätt för 8 parhus (NCC) Byggrätten bör i första hand utnyttjas för att komplettera stadsdelen med lägenheter som upplåts med hyres- eller bostadsrätt.

Typ av bebyggelse: småhusbebyggelse

Plan- och markägoförhållanden: Gällande detaljplan anger industriändamål och bostäder. Delvis kommunägt.

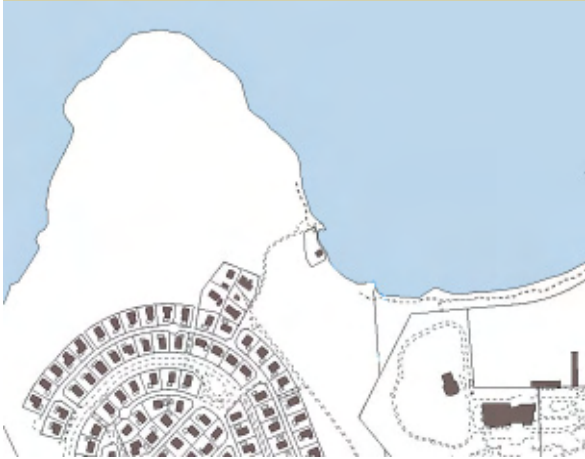
Nr 5

OFFERBYVÄGEN

Område i anslutning till befintlig bebyggelse och som kan vara intressant för villatomter. Utredning har visat att närheten till reningsverket i Karlshult ej bör utgöra ett hinder för ny bebyggelse.

Natur- och kulturvärden: inga

Tekniska förutsättningar: inga kända svårigheter. Kan anslutas till befintligt VA och gator.

Nr 7

MARIEBERG

Mellan stranden, Folkets park och villabebyggelsen i norra delen av Marieberg finns partier av öppen åkermark som saknar naturvärden. Nya bostäder efterfrågas men läget kompliceras av närheten till Folkets park med risk för bullerstörningar. I områdets närhet finns höga natur- och rekreationsvärden. Ett kommande programarbete bör behandla hela området från Mariebergsudden till Varamostranden och ha som utgångspunkt att tillvarata och utveckla naturvärdena för friluftsliv och turism. Ett mindre område i direkt anslutning till befintlig villabebyggelse bör kunna planläggas tidigare.

Typ av bebyggelse: Ett mindre antal tomter för småhusbebyggelse

Plan- och markägoförhållanden: Marken ägs av kommunen. Ej detaljplanlagd. Strandskyddsbestämmelser gäller in till 150 meter från strandlinjen. Särskilda skäl krävs för upphävande.

Natur- och kulturvärden: Stora naturvärden finns i angränsande områden.

Tekniska förutsättningar: VA-utbyggnaden kan eventuellt fordra pumpstation, annars ingen särskild anmärkning.

Nr 8

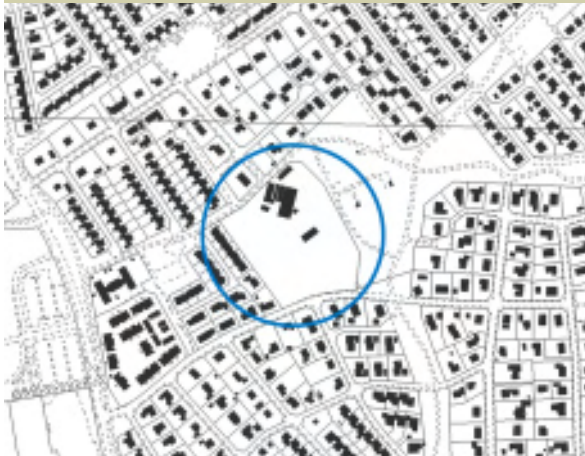
Kv ÅKERVALLEN

Befintliga byggrätter för markbostäder.

Typ av bebyggelse: Markbostäder

Plan- och markägoförhållanden: Detaljplanlagt för bostadsändamål 1992. Kommunens mark

Kommentar: Outnyttjad byggrätt för 10 - 15 lägenheter i radhusform avsedda att upplåtas med hyres- eller bostadsrätt. Byggrätten bör utnyttjas på föreslaget sätt.

Nr 9

Kv KUMMINET

Typ av bebyggelse: Tomter för friliggande villor, radhus/ gruppsygda småhus

Plan- och markägoförhållanden: Kommunens mark, detaljplanerad som handelsträdgård, park angränsar.

Natur- och kulturvärden: Förvuxen vegetation

Tekniska förutsättningar: I första hand behöver områdets geotekniska förutsättningar utredas.

Nr 10

Kv EKÖN (del av)

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus

Plan- och markägoförhållanden: HSB äger marken, detaljplanerad för allmänt ändamål.

Natur- och kulturvärden: Inga (sedan länge industri)

Tekniska förutsättningar: Befintliga anläggningar angränsar

Nr 11

NORDÖSTRA BONDEBACKA

Typ av bebyggelse: Tomter för friliggande villor, radhus eller gruppbygda småhus.

Plan- och markägoförhållanden: Kommunens mark, ej detaljplanelagd .

Natur- och kulturvärden: Bondebackaområdet i stort har höga värden. Aktuellt avsnitt utmed Bergsättersvägen huvudsakligen barrträd. Naturinventering krävs.

Tekniska förutsättningar: Behöver utredas.

Nr 12

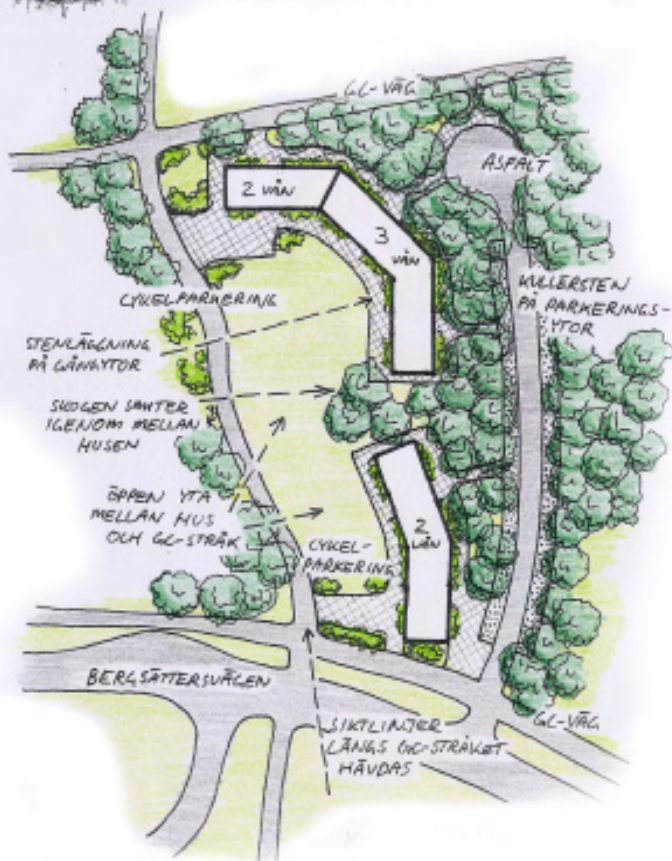
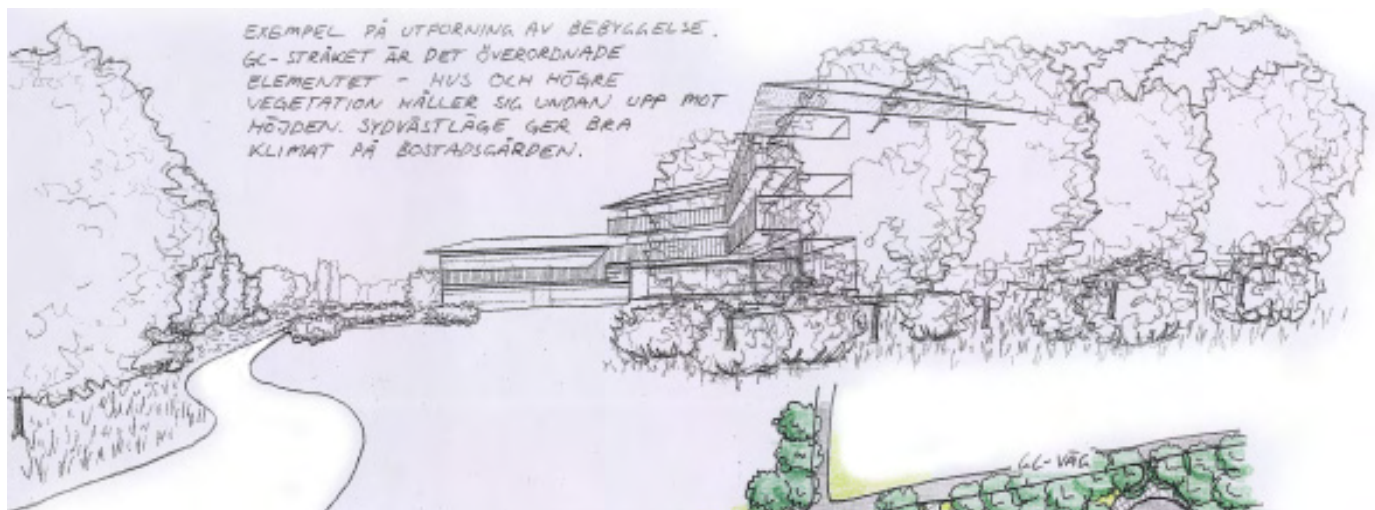
Vid BERGSÄTTERS FÖRSKOLA

Typ av bebyggelse: Tomter för friliggande villor, radhus eller gruppbygda småhus

Plan- och markägoförhållanden: Kommunens mark, ej detaljplanelagd.

Natur- och kulturvärden: Tät lövskog som domineras av björk men med inslag av stenmurar. Västra delen ingår i grönskråket Bondebacka-Torvmossen

Tekniska förutsättningar: Behöver utredas.

Nr 13

BERGSTROLLET

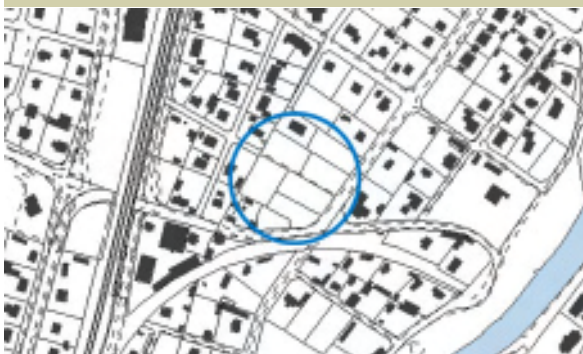
Grönorråde som med fördel kan bebyggas. Cykelstråket i nord-sydlig sträckning är dock viktigt att bevara.

Typ av bebyggelse: Flerfamiljshus

Plan- och markägoförhållanden: kommunens mark, detaljplanlagt för allmänt ändamål

Natur- och kulturvärden: inga

Tekniska förutsättningar: kan anslutas till befintligt VA respektive gatunät.

Nr 14

Kv FILGRADEN mm

Typ av bebyggelse: Radhus/gruppbyggda småhus

Plan- och markägoförhållanden: Kommunen äger marken. En otidsenlig avstyckningsplan gäller fortfarande

Natur- och kulturvärden: Ev äldre bostadshus med bevarandevärde.

Tekniska förutsättningar: Kvarteret gränsar till befintliga anläggningar.

Nr 15

TRÄDGÅRDSMÄSTERIET

Ett intressant läge längs kanalstråket som lämpar sig för bostäder. Särskilda inventeringar och analyser krävs med hänsyn till de riksintressen som berör området.

Typ av bebyggelse: Mindre flerbostadshus, radhus. Ny bebyggelse skall anpassas till områdets kulturmiljövärden.

Plan- och markägoförhållanden: Marken ägs av Kanalbolaget; byggnader i enskild ägo. Området är ej detaljplanelagt. ÖP delen Motala verkstad (1994), anger kompletteringsbostäder.

Natur- och kulturvärden: Hela området mellan och utmed Göta kanal/Motala ström besitter stora natur- och kulturvärden. Det aktuella området ligger inom riksintresse för såväl det rörliga friluftslivet som kulturmiljön. Det omfattas delvis av strandskydd, men kan inte anses vara allemansrättsligt tillgängligt.

Tekniska förutsättningar: Kan anslutas till befintligt VA respektive gatunät. Husens placering och höjdsättning bör anpassas till befintlig servisledning för att undvika pumpning. Gata i grus, ej sanerad.

Nr 16

MODELLADAN

Ett område som har ett så attraktivt läge att det på sikt bör övergå från verksamhetsområde till bostadsändamål. Ev förekomst av förorenad mark måste utredas.

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus eller radhus anpassade till områdets kulturmiljövärden.

Plan- och markägoförhållanden: Ej detaljplanelagt och i privat ägo. Strandskyddsbestämmelser gäller. Särskilda skäl krävs för upphävande.

Natur- och kulturvärden: Ingår i riksintresse för rörligt friluftsliv och kulturmiljö (se objekt nr 15) Särskilda inventeringar och analyser krävs

Tekniska förutsättningar: Behöver utredas.

Nr 17

ASPSKA VILLAN

Aspska Villan med omgivande park erbjuder behagliga bostadsmiljöer nära natur och vatten. Noggranna avvägningar krävs för att bevara området natur- och kulturmiljövärden.

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus i park

Plan- och markägoförhållanden: Kommunens mark, delvis detaljplanlagd och då som parkmark.

Natur- och kulturvärden: Större bestånd av värdefulla ekar, befintlig byggnad med kulturmiljövärde. Delvis strandskydd

Tekniska förutsättningar: Behöver utredas.

Nr 18

SÖDRA EKENÄS

Typ av bebyggelse: småhusbebyggelse

Plan- och markägoförhållanden: Kommunen äger marken. Ej planlagd

Natur- och kulturvärden: Inga

Tekniska förutsättningar: Utreds

Nr 19

TEXTILVÄGEN

Område nära Sjöbo-Knäppans naturreservat. Möjlighet till stora boendekvaliteter men befintliga högspänningsledningar hindrar ändamålsenligt nyttjande. Behovet av respektavstånd till värdefulla naturområden analyseras.

Typ av bebyggelse: småhusbebyggelse

Plan- och markägoförhållanden: kommunens mark, ej detaljplanlagd.

Natur- och kulturvärden: åkermark som gränsar mot den skyddsvärda miljön vid Sjöbo - Knäppan

Tekniska förutsättningar: behöver utredas

Nr 20

Kv BRANDMANNEN

Den nuvarande brandstationen ska omlokaliseras. Fastigheten kan då utnyttjas för bostadsändamål.

Typ av bebyggelse: flerbostadshus

Plan- och markägoförhållanden: detaljplanlagt för allmänt ändamål.

Natur- och kulturvärden: inga

Tekniska förutsättningar: kan anslutas till befintligt VA respektive gatanät.

Nr 21

VÄTTERLIDEN

Område i direkt anslutning till solfjädersplanen med utsikt över Motalaviken. Den befintliga bebyggelsen skall rivas. Detaljplaneprovning av ett projekt med HSB som byggherre genomförs under år 2006.

Typ av bebyggelse: Stadsmässig bebyggelse 2-4 våningar. Bostadsrätt är aktuell som upplåtelseform.

Plan- och markägoförhållanden: Marken ägs av kommunen och är tidigare detaljplanlagt för allmänt ändamål.

Natur- och kulturvärden: Inom området finns ett trädbestånd av värde. Angränsar till Bispmotala Gård med medeltida anor.

Tekniska förutsättningar: Befintliga anläggningar kan nyttjas.

Nr 22

Kv VÅRDAREN

Kvarteret är med sitt centrala läge av stort intresse som bostadsobjekt. Ingår i pågående detaljplanearbete för Gamla stan

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus

Plan- och markägoförhållanden: Bostadsstiftelsen Platen äger marken. Stadsplanen för 1970-talets exploatering omfattade även detta kvarter.

Natur- och kulturvärden: Äldre bostadshus med bevarandevärde. Den solfjädersformade stadsplanen har föreslagits få riksintressestatus.

Tekniska förutsättningar: Befintliga anläggningar angränsar.

Nr 23-26

GAMLA STAN

Kv Kammakaren, Kv Byggmästaren, Kv Skepparen och Kv Målaren

I pågående detaljplanearbete för Gamla stan, som bl a syftar till återskapande av den solfjädersformade stadsplanens gaturum, prövas viss kompletteringsbebyggelse

Typ av bebyggelse: Mindre flerbostadshus, "stadsvillor".

Plan- och markägoförhållanden: Bostadsstiftelsen Platen

Natur- och kulturvärden: Den solfjädersformade stadsplanen har föreslagits få riksintressestatus.

Tekniska förutsättningar: Kan anslutas till befintligt VA respektive gatunät.

Nr 27

KANALPARKEN

Centralt läge vid kanalen som i dagsläget utnyttjas för parkering. En möjlighet att bättre omhänderta Villa Viktoria och hörnet ut mot RV 50. Särskild hänsyn måste tas till den omgivande kulturmiljön. Bullerstörningar från väg och järnväg måste beaktas.

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus 3-4 vån.

Plan- och markägoförhållanden: Marken ägs av kommunen och är planlagd för parkering. Strandskyddsbestämmelser gäller.

Natur- och kulturvärden: Hela området mellan och utmed Göta kanal/Motala ström utgör riksintresse och besitter stora natur- och kulturvärden.

Tekniska förutsättningar: Kan anslutas till befintligt VA respektive gatunät.

Nr 28

Kv LINDEN

Rivningstomter från tiden för bygget av genomfarten, nyttjas som bilparkering. Intressant bostadsläge när pendeltågstationen byggts och bilparkeringen samtidigt kan flyttas. Störs av genomfartstrafiken på R50 och är troligen intressant att genomföra först efter vägens omläggning.

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus

Plan- och markägoförhållanden: Kommunägd mark, detaljplanerad som bensinstation mm

Natur- och kulturvärden: Ev begränsat kulturhistoriskt värde i kvarvarande byggnad

Tekniska förutsättningar: Befintliga anläggningar nyttjas

Nr 29

ÖSTRA SKOLAN

Skolverksamheten upphörde sommaren 2004. Befintlig skolbyggnad med ev kompletterande nybyggnad kan bli ett tilltalande boende nära pendeltågstationen. Riksvägs- trafiken kan medföra behov av bullerskyddsåtgärder.

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus

Plan- och markägoförhållanden: Kommunägd mark planlagd för allmänt ändamål

Natur- och kulturvärden: Skolbyggnaden har stort bevarandevärde

Tekniska förutsättningar: Befintliga anläggningar kan nyttjas.

Nr 30

SÖDRA MOTALAVIKEN

Kv Stenavadet, Kv Strömkarlen med angränsande mark- och vattenområden

Området är idag ianspråktaget för verksamheter av olika slag men läget utmed Motalaviken är så intressant att markanvändningen på sikt bör förändras. Även möjligheten till vattenburna bostäder, s k sjövillor, bör studeras. Området påverkas av järnvägen men dubbelspårsutbyggnaden medför minskad störningsrisk. Förekomst av förorenad mark är känd. Idéskisser och översiktliga utredningar bör inleda en planprocess.

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus med stadsmässig karaktär och gruppbyggda enbostadshus.

Plan- och markägoförhållanden: Huvuddelen detaljplanerad för industriändamål. Privat ägo. Kommunen äger intilliggande planlagd parkmark. Området inom detaljplan omfattas inte av strandskydd.

Natur- och kulturvärden: Inga naturvärden finns inom kvarteretsmark. Enstaka byggnader har kulturhistoriskt värde, vilket beaktats i gällande detaljplan.

Tekniska förutsättningar: Kan anslutas till befintligt VA respektive gatunät.

Nr 31

BRYGGERIET

Ett centralt, naturskönt läge i en unik miljö som bör tillvaratas för bostadsbebyggelse i tätare form, omsorgsfullt anpassad till platsens natur- och kulturvärden. Särskilda inventeringar och analyser krävs. Ev förekomst av förorenad mark behöver också utredas.

Typ av bebyggelse: flerbostadshus: ombyggnad, renovering och komplettering av befintlig bebyggelse.

Plan- och markägoförhållanden: Ej detaljplanelagt. Särskild hänsyn till områdets egenart krävs vid utformningen av ny bebyggelse. Marken ägs av enskild och av Vattenfall.

Natur- och kulturvärden: Hela området mellan och utmed Göta kanal/Motala ström utgör riksintresse och besitter stora natur- och kulturvärden. Bryggeribyggnaden är kulturhistoriskt värdefull. Ytterligare byggnader av kulturhistoriskt värde finns inom området. Området ligger inom tomten för Motala norra by varför fasta fornlämningar inte kan uteslutas.

Tekniska förutsättningar: Behöver utredas.

Nr 32

Kv VÄTTEROSEN 1 & 2

I kvarteret intill bostadsområdet Strömsborg finns dels en industrifastighetsom med fördel skulle kunna ersättas med bostadsbebyggelse samt befintliga byggrätter för sex fyrvåningshus.

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus

Plan- och markägoförhållanden: Befintlig byggrätt för bostadshus i Bostadsstiftelsen Platens ägo. Industrifastighet i enskild ägo.

Natur- och kulturvärden: inga

Tekniska förutsättningar: kan anslutas till befintligt VA respektive gatunät.

Nr 33

SÖDRA FREBERGA

Område med utsikt över Vättern, beläget intill golfbanan och nära Fålehagen.

Typ av bebyggelse: Tomter för friliggande villor och ev småhus i grupp

Plan- och markägoförhållanden: kommunens mark, ej detaljplanlagd. Har utretts i planprogram.

Natur- och kulturvärden: åkermark som gränsar mot skyddsvärda objekt som Fålehagen och Södra Freberga gård med allé.

Tekniska förutsättningar: Bedöms kunna genomföras utan svårigheter. VA finns utbyggt längs med RV50.

Nr 34

FÅLEHAGEN

Naturområde med stora kvaliteter som eventuellt kan kompletteras försiktigt med bebyggelse. Förutsätter att bågskytteverksamheten flyttas, förslagsvis till Offerby.

Typ av bebyggelse: småhusbebyggelse

Plan- och markägoförhållanden: kommunens mark, ej detaljplanlagd.

Natur- och kulturvärden: Rekreatjonsområde med naturvärden.

Tekniska förutsättningar: behöver utredas.

Nr 35

HAGALUND

Område i direkt anslutning till befintlig bostadsbebyggelse. Nära till golfbanan. Inga särskilda svårigheter men aktuellt först sedan riksvägen lagts om i annan sträckning.

Typ av bebyggelse: småhusbebyggelse

Plan- och markägoförhållanden: ej detaljplanlagd, i enskild ägo.

Natur- och kulturvärden: inga

Tekniska förutsättningar: kan anslutas till befintligt VA respektive gatunät.

BORENSBERG

TILLVÄXTSORT MED UTVECKLINGSPOTENTIAL

Borensberg är efter Motala den största tätorten i kommunen. Genom sitt sjönära läge utmed kanalstråket och på pendlingsavstånd från både Motala och Linköping har Borensberg en särställning bland kommunens mindre orter. Det är en tätort som växer och som har förutsättningar att fortsätta utvecklas under de kommande åren. Orten har ett relativt stort serviceutbud och även ett lokalt näringsliv. Viktigast för framtiden är, förutom att nya områden för bebyggelse planläggs, att kollektivtrafik med hög standard för pendling erbjuds. Samhällets egen attraktionskraft kan höjas genom satsningar på den offentliga miljön i centrum, framförallt utmed den gamla genomfarten.

Bostäder

Bebyggelsen i Borensberg utgörs till övervägande delen av friliggande villor. Den äldre delen av samhället, Klakorsområdet växte fram under 1910-20 talet då kraftbolaget i Näs köpte mark och styckade av tomter som sedan såldes. Området är idag en lummig trädgårdsstad med vackra miljöer. Från 1950-talet och framåt har samhället kontinuerligt byggts ut, med en successiv förskjutning allt längre västerut. Flerbostadshus finns i de äldre, centrala delarna av orten, men framförallt i de senare byggda områdena ett stycke väster om den gamla genomfarten, Husbyvägen. Under 1960- och 70-talet tillkom först områdena norr om Hällsättersleden med flervåningshus, senare rena markbostäder i området ner mot sjön Boren. Ytterligare flerbostadshus har därefter byggts i mer centrala lägen; det sista tillskottet var elva radhuslägenheter som färdigställdes 2003 på den sk Dragkampsäng- en.

Redan när Borensberg var egen kommun började villaområden planeras och byggas ut i områdena mellan dåvarande genomfart, riksväg 36, och sjön Boren. Tomterna har varit attraktiva och utbyggnaden har pågått kontinuerligt fram till 1990-talets början, när de statliga bostadssubventionerna försvann.

Några år in på 2000-talet vaknade åter intresset för småhusbyggnad och byggklara tomter i

Vännebergaområdet, som inte lockat marknaden under nästan tio år, såldes på kort tid slut. Borensberg uppfattas av många som ett intressant boendalternativ på bekvämt resavstånd från Motala och Linköping. Borensberg är väl försörjt med buss- trafik med relativt hög turtäthet mellan Motala och Linköping. Här finns dessutom ett fungerande utbud av service och trevliga boendemiljöer nära sjö och natur. Det är därför viktigt att kunna möta marknadens efterfrågan av nya bostäder och områden för småhusbyggnad. En sista etapp i Vännebergaområdet har planlagts med sexton tomter och försäljning pågår under 2006. Intill detta planeras ytterligare ett område för friliggande villor (objekt nr 2). På lång sikt skulle Borensberg kunna växa ytterligare här, så att Hällsättersleden blir dubbelsidigt utnyttjad. I det kortare perspektivet planeras dock fortsatt utbyggnad ske i andra delar av Borensberg, företrädesvis öster och söderut. Detta för att skapa en balanserad tillväxt av orten.

Förutom efterfrågan på villatomter finns även ett uppdämt behov av fler lägenheter i Borensberg. Många äldre som bor i större friliggande hus skulle gärna flytta till lägenhet om möjlighet gavs. En utbyggnad av lägenheter i Borensberg skulle med all säkerhet följas av större rörlighet på bostadsmarknaden med ökad inflyttning och bättre möjligheter även för unga att bo kvar i orten. Radhus-

lägenheterna på Dansättersvägen som färdigställdes 2003, de första hyreslägenheterna i Borensberg på ett tiotal år, rönt stort intresse. Under 2006 uppför Bostadsstiftelsen Platen ytterligare flerbostadshus i centralt läge för att möta efterfrågan.

I början av 1990-talet byggdes riksväg 36 om till förbifart utanför Borensberg för att avleda framförallt tung trafik från centrum. Genomfartstrafiken har minskat väsentligt, men få åtgärder har vidtagits för att förbättra vägmiljön och anpassa gaturummet till vägens ändrade funktion. En kompromisslösning har valts för att ge gående och cyklister en fredad passage över broarna utan att Stömbrons kulturhistoriska värde påverkas. Trafiken upplevs fortfarande som störande i centrum: Husbyvägen är en barriär som försämrar tillgängligheten för oskyddade trafikanter och förfular centrala delar i orten. Borensbergs attraktivitet skulle öka betydligt om den gamla genomfarten ges en ändamålsenlig utformning och den offentliga miljön i centrum åtgärdas. I skrivande stund har ett avtal träffats mellan Vägverket och kommunen om att genomföra en sådan ombyggnad under innevarande år.

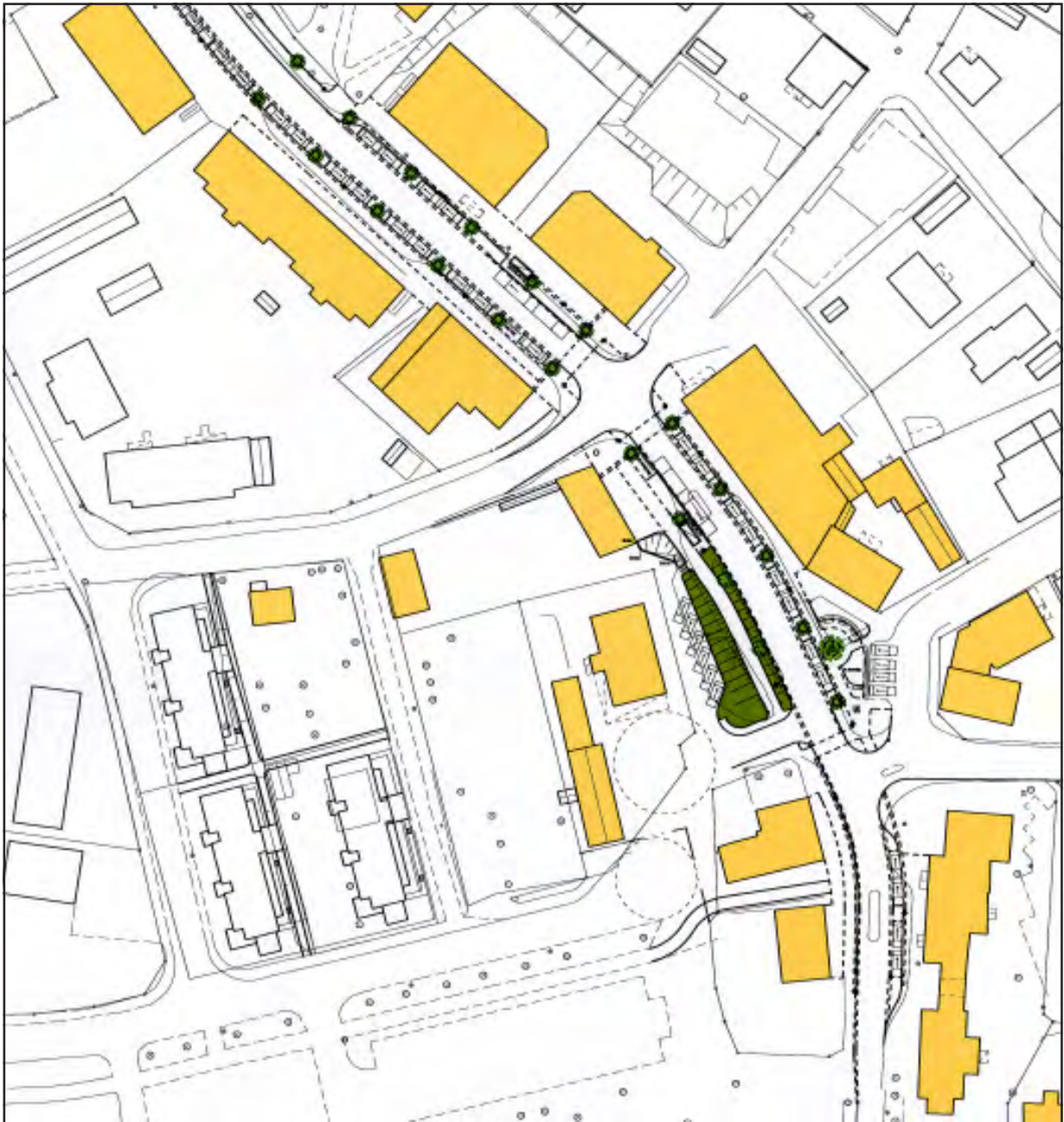
Verksamhetsområden

Borensberg är i stor utsträckning en pendlingsort men på orten finns även ett antal arbetstillfällen. En majoritet av arbetsplatserna finns inom sektorn vård, skola och omsorg, men orten hyser också tillverkningsindustri och mindre verkstäder. Ledig mark finns för nyetablering av verksamheter.

Natur- och kulturmiljöer

Borensberg har ett naturskönt läge vid Göta kanal och Motala ströms utlopp från sjön Boren. Samhället ligger i förkastningsbranten med skogsbygder i norr och östgötaslätten söderut. Bebyggelsen har vuxit fram i slutningarna ned mot vattnet och omges av naturområden med rika förutsättningar för rekreation och friluftsliv. Dragstigarna utmed kanalen är populära promenadstråk för ortsbefolkningen. Stråket på kanalens norra sida som passerar genom det gamla glasbruksområdet, numera vandrarhem, lockar också många cykelturister sommartid. Trots den omfattande utbyggnaden av samhället är fortfarande ca 70 ha skogsnaturmark. Dansätter har kvar karaktären av äldre odlingslandskap med skogsbeten, öppna hagmarker och åker. Här finns enbackar och ekhagar som håller på att förslyas och växa igen sedan betet helt upphört. Nu påbörjar kommunen med statligt bidrag ett naturvårdsprojekt som ska rädda dessa värdefulla miljöer. Norr om Borensberg angränsar större skogsområden som i området kring Salsjön har motionsslingor och skidspår.

Namnet Husabyfiöl, som är det gamla namnet för Borensberg, har hittats i dokument som härstammar från 1307. Husabyar anses ha varit namn för kungsgårdar i landet och namnet skulle alltså betyda bron vid Kungsgården¹. Redan under medeltiden hade orten betydelse som en plats där vägar möttes vid bron över Motala ström. I trakterna fanns flera kloster; Vreta, Skänninge och Vadstena. På

Äldre tiders Borensbergplanering samt det senaste tillskottet i form av skiss till förbättrad genomfart i centrum och nya bostadshus vid Strömngatan.

väg till och från dessa resmål fanns klosterhärbärgen som senare kom att bli gästgivaregårdar. Mycket tyder på att Borensberg var ett av flera rastställen för resande längs den gamla riksvägen mellan Skänninge och Örebro². Borensberg kan dessutom uppvisa flera kulturhistoriskt intressanta byggnader, många som härstammar från den verksamhet som förknippas med Motala ström och Göta kanal.

¹ Husbyfjöl - Borensberg

² Gottlieb (1959)

UTVECKLING I BORENSBERG

Plan och markberedskap bör finnas för kontinuerlig försäljning av i genomsnitt tio nya villatomter om året. Beredskap bör också finnas för att kunna uppföra flerbostadshus i mindre projekt, i genomsnitt fem nya lägenheter om året.

Under lång tid har utbyggnaden med nya bostadsområden skett västerut, på båda sidor om Hällsättersleden. Successivt har samhällsservice byggts ut även här och numera finns både skola, barnomsorg och kollektivtrafik. Samhällets kommersiella centrum har också riktat sig mer mot de nyare bostadsområdena. De senaste åren har efterfrågan på villatomter varit stor och ytterligare två utbyggnadsetapper kommer att genomföras, båda öster om Hällsättersleden. På lång sikt skulle Borensberg kunna växa ytterligare västerut, så att Hällsättersleden blir dubbelsidigt utnyttjad. För att få en bättre balans mellan samhällets äldre och nyare delar bör möjligheter till utbyggnad sökas i andra delar av Borensberg, företrädesvis öster och söderut.

Det finns även behov av fler lägenheter i Borensberg. Eftersom de främst efterfrågas av äldre som vill byta ut sitt villaboende mot något bekvämare, krävs relativt centrala lägen. Detta förutsätter att viss förtätning kan ske inom den befintliga bebyggelsen och att bebyggd mark på sikt kan få en ändrad användning.

Det fortsatta bostadsbyggandet i Borensberg föreslås alltså ske både genom komplettering med nya områden och genom ändrad markanvändning inom den befintliga bebyggelsesstrukturen. På kartan pekats ett antal områden ut som tros vara intressanta för nya bostäder. **Generellt gäller att de föreslagna områdena inte har utretts och att det i flera fall finns uppenbara svårigheter och motstående intressen. Det har inte heller tagits några kontakter med markägare i detta skede. Tanken är att den fortsatta processen ska utvisa vilka områden som det är intressant att gå vidare med.**

- A. Naturområde kring Salsjön
B. Dansätters naturområde
C. Kanalstråket innehåller kulturhistoriskt intressanta miljöer som Göta Hotell, Borensbergs gästgivaregård, gamla glasbruket, hembygdsmuseum mm.
D. Strandbaden, badplats & camping

Nr 1

VÄSTER OM HÄLLSÄTTERSLEDEN

*I ett längre tidsperspektiv kan området vara intressant för Borensbergs fortsatta utbyggnad.
Delvis igenplanterad åkermark i sjönära läge.*

Typ av bebyggelse: I första hand villatomter

Plan- och markägoförhållanden: Privatägd, ej planlagd

Natur- och kulturvärden: Gränsar till hagmark med mycket höga naturvärden.

Tekniska förutsättningar: Kan anslutas till befintlig kommunal VA-anläggning och nås från Hällsättersleden.

Nr 2

HAGSTIGEN VÄSTRA

*Sista etappen i utbyggnadsområdet mellan Hällsättersleden och gamla riksväg 36.
Ansluter till den äldre bebyggelsen vid Hagstigen/Älgstigen.*

Typ av bebyggelse: Ett 15-tal villatomter

Plan- och markägoförhållanden: Kommunägd mark, detaljplaneläggning pågår

Natur- och kulturvärden: Skogsområde med visst rekreativvärde

Tekniska förutsättningar: Utreds i detaljplan

Nr 3

NORR OM GAMLA RIKSVÄGEN

Ett skogbevuxet område mellan gamla och nya riksväg 36 som en gång köpts in av kommunen för exploatering. Området sluttar svagt mot söder. Gamla riksvägen kan medföra att läget upplevs avsides.

Typ av bebyggelse: I första hand villatomter

Plan- och markägoförhållanden: Kommunägd, ej planlagd.

Natur- och kulturvärden: Inga kända

Tekniska förutsättningar: Behöver utredas

Nr 4

CENTRUM

*Behovet av nya bostäder i centrala Borensberg är stort och marktillgången knapp.
Alla möjligheter bör tas tillvara även om markförhållandena inte är de bästa.*

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus

Plan- och markägoförhållanden: Detaljplaneläggning pågår för ett projekt som skall genomföras av Bostadsstiftelsen Platen. En första utbyggnad sker inom kommunägd mark.

Natur- och kulturvärden: Inga

Tekniska förutsättningar: Byggandet måste anpassas till de geotekniska förhållandena med bl a hög grundvattnivå.

Nr 5

SÅGARHEM

Skogsområdet mellan Klakorp och Sågarhem ligger i sydsluttning mot Motala ström. Nära skola och centrum.

Typ av bebyggelse: I första hand villatomter

Plan- och markägoförhållanden: Ej planlagd mark, ägs av Sveaskog

Natur- och kulturvärden: Ej utrett, fornborg registrerad fornlämning

Tekniska förutsättningar: ej utredda

Nr 6

SÖDRA HAMNOMRÅDET

Centralt läge intill kanalen. Lantmännen m fl bedriver verksamhet i magasinerna. Om denna upphör kan det vara ett attraktivt bostadsläge. Nya bostäder får inte motverka utvecklingen av gästhamnen, som ingår i riksintresset för rörligt friluftsliv.

Typ av bebyggelse: Flerbostadshus som utformas med särskild hänsyn till den speciella miljön.

Plan- och markägoförhållanden: Detaljplanlagt för in-dustriändamål, viss del kommunägd, resterande ägs i huvudsak av Lantmännen respektive Kanalbolaget.

Natur- och kulturvärden: Göta kanal med omgivningar utgör här riksintresse för både rörligt friluftsliv och kulturmiljön. Skyddsvärd växtförekomst

Tekniska förutsättningar: Ej utredda

Nr 7

VÄSTANÅ

Åkermark i direkt anslutning till samhället, söder om Göta kanal. Berör riksintresset Göta kanal och särskild utredning och analys av planeringsförutsättningarna krävs. Jordbruk med djurhållning .

Typ av bebyggelse: Radhus/småhus i grupp

Plan- och markägoförhållanden: Privatägd jordbruksfastighet, ej planlagd.

Natur- och kulturvärden: Inga kända. Strandskydd gäller inom 150 meter från kanalen och särskilda skäl krävs för upphävande.

Tekniska förutsättningar: Va-ledningar nyligen utbyggda längs gamla RV 36.

Nr 8

SÖDER OM STRANDBADEN

Södra delen av fritidsbebyggelseområdet är inte fullt utbyggt. Med en utvidgning skulle ett antal villatomter kunna komma till i slutningen mot Boren.

Typ av bebyggelse: Villatomter

Plan- och markägoförhållanden: Sveaskog, området planlagt för fritidsbebyggelse, delvis parkmark.

Natur- och kulturvärden: Ekbestånd i omgivningarna.

Tekniska förutsättningar: Området är anslutet till kommunalt VA som en gemensamhetsanläggning. Gång- och cykelväg till samhället bör utredas.

Nr 9

KORSBÄCK

Jordbruksmark i anslutning till befintligt villabebyggelse. Områdets attraktivitet svårbedömd.

Typ av bebyggelse: Villatomter

Plan- och markägoförhållanden: Ej planlagd mark, för länge sedan inköpt av kommunen för exploatering

Natur- och kulturvärden: Inga kända värden

Tekniska förutsättningar: Befintlig bebyggelse ansluten till kommunalt VA. Behov av cykelväg till samhället. Förutsättningarna behöver utredas närmare innan planläggning påbörjas.

LANDSBYGDEN & KOMMUNENS MINDRE TÄTORTER

EN VARIATIONSRIK OCH LEVANDE LANDSBYGD ÄR BEROENDE AV OCH GER STÖD FÖR FORTSATT SERVICEUTBUD I DE MINDRE TÄTORTERNA

Variationsrikedom kännetecknar kommunens landsbygd; i många avseenden ett Sverige i miniatyr. Att positivt möta ett ökande intresse för bosättning på landsbygden, uppmärksamma betydelsen av lokala utvecklingsprojekt och vidmakthålla service i så stor utsträckning som möjligt är ambitioner som kommer till uttryck i detta avsnitt. Näringslivsutveckling berörs, men varken kunskap eller resurser medger att inom översiktsplanens ram analysera förutsättningarna för de areella näringarnas framtid.

Av Motala kommuns 42 000 invånare bor drygt en femtedel (22%) på landsbygden, dvs utanför Motala stad och Borensbergs tätort. Den norra delen av kommunen är glest befolkad, genomsnittligt bara 6 invånare per kvadratkilometer. Slättbygden i söder med en tredjedel så stor areal har fler invånare, i genomsnitt 20 inv/km².

De demografiska skillnaderna har sin grund i de naturgeografiska förutsättningarna. Den markanta förkastningsbranten som löper från Vättern och Motala i väster genom hela kommunen och vidare österut ända till Bråviken är skiljelinjen mellan två helt olika landskapstyper. Den norra delen, skogsbygden, är sjörik med stora höjdvariationer, och med ett småskaligt odlingslandskap. Söder om Motala ström och sjösystemen breder slättlandskapet ut sig. De naturgivna förutsättningarna har självfallet format levnadsbetingelserna och kulturlandskapets och bebyggelsens framväxt: bruken i gränstrakterna mot Bergslagen, kyrkbyar som samlingspunkter i jordbrukslandskapet, säterier och större gårdar i de bördiga trakterna och stations-samhällen där järnvägen drogs fram under 1800-talet. Landsbygdens avfolkning som följde i fotspåren på industrialiseringen under 1900-talet har, trots fortsatt inflyttning till de stora städerna, nu

mötts av en kontraurbanisering, där intresset för bosättning på landet är stort. Vid slutet av 1990-talet öppnades nya möjligheter att avstycka större bostadsfastigheter och många hästgårdar har uppstått. En ändrad jordbrukspolitik har också gjort det lättare för gemene man att förvärva en jordbruksfastighet. Mindre brukningcentra som tillförts jordbruksfastigheter genom sammanslagningar har avyttrats. Rationalisering av det statliga skogsbruket har lett till avstyckning av åtskilliga torpställen och gårdar. Under en femårsperiod har åtminstone ett femtiotal nya tomtplatser, de flesta bebyggda, tillkommit i kommunen.

NYBYGGNAD AV BOSTÄDER

Kommunen är i grunden positiv till byggande på landsbygden. Visserligen leder i stort sett all utbyggnad på landsbygden till ökat bilåkande men så länge det handlar om enstaka kompletteringar är konsekvenserna försumbara från miljösynpunkt.

En levande landsbygd har ett stort egenvärde och är en tillgång för kommunen. Samtidigt är det viktigt att understryka att boende på landsbygden inte kan förvänta sig lika god tillgång till service som inom tätorterna. Den som vill uppföra ett bostadshus utanför tätort måste också i betydligt högre grad själva ta initiativ till och ansvar för att alla juridiska och tekniska frågor som hänger samman med ett byggande blir lösta.

Generellt prövas tomtplatsens lämplighet och husets placering och utformning genom bygglov och därigenom görs en avvägning mellan olika intressen. Plan- och bygglagen anger vilka villkor som ska vara uppfyllda för att bygglov ska ges. Översiktsplanens riktlinjer uttrycker kommunens ambitioner i olika avseenden och fungerar som stöd för att tolka lagens innebörd.

Att slå vakt om odlingslandskapets specifika karaktär i ett långsiktigt perspektiv är viktigt både ur allmän synpunkt och för enskilda. Kännetecknande är glesheten i bebyggelsen och en social kontinuitet kopplad till en långsam förändringstakt. För att landsbygdens specifika boendekvaliteter ska bestå bör nya tomter lokaliseras på ett sätt som ansluter till den lokala traditionen och i det öppna odlingslandskapet ha väl tilltagen storlek. Mindre tomter kan vara lämpliga t ex i befintliga bysamhällen eller för att möjliggöra generationsboende inom en gårdsplats. Därmed ges en grund för att nya bosättningar sker på landsbygdens villkor, så att de areella näringarna inte motverkas eller-

närmiljön med tiden närmar sig villaområdets. Utöver det byggande som sker i form av spridda kompletteringar kan förfrågningar om grupper av nya bostäder på landsbygden förekomma. Sådana initiativ uppkommer i de flesta fall för att det finns en förväntan om att en exploatering skulle kunna väcka intresse på en allmän marknad. Om mer omfattande bebyggelse växer fram i oförutsedda lägen, kan det på sikt leda till en orimlig belastning på miljön och på den kommunala ekonomin. För att undvika detta bör därför denna typ av exploatering komma ifråga bara där den stödjer en önskad samhällsutveckling t ex i nära anslutning till mindre tätort, eller för att tillgodose specifika marknadsintressen som ekologiskt boende eller hästkolektiv. Sådana projekt kräver både detaljplanprövning och ett fortsatt engagemang från exploatörens sida i gemensamma anläggningar.

Plan- och bygglagen föreskriver:

Bygglov utanför detaljplan skall bifallas om

Marken är lämpad för ändamålet med hänsyn till

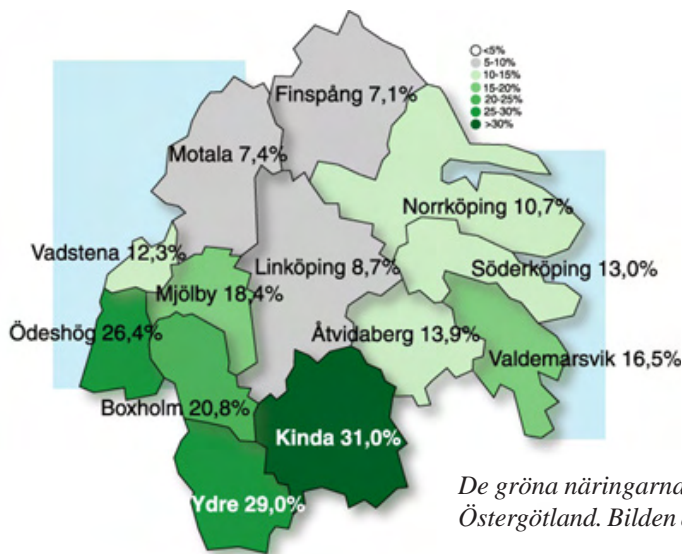
- * de boendes och övrigas hälsa
- * jord- berg- och vattenförhållandena
- * möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning och avlopp samt annan samhällsservice
- * möjligheterna att förebygga vatten- och luftföroreningar, bullerstörningar

Byggnaden har getts en lämplig placering och utformning

- * med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och natur- och kulturvärdena
- * med en yttre form och färg som är estetiskt tilltalande, lämplig för byggnaden och som ger god helhetsverkan
- * som inte inverkar menligt på trafiksäkerheten eller medför fara eller betydande olägenhet för omgivningen

Efterfrågan på mark för bebyggelse i det specifika området inte är så stor att detaljplan krävs

Miljöbalkens bestämmelser om hushållning med naturresurser skall också tillämpas. Berörda grannar skall höras av plan- och miljönämnden innan lov lämnas.

De gröna näringarnas procentuella andel av BNP i Östergötland. Bilden är hämtad från LRF:s hemsida

NÄRINGSUTVECKLING

Två procent av den yrkesverksamma befolkningen i kommunen har enligt SCB-statistik för år 2003 sin utkomst från de areella näringarna. Kompletterande verksamheter med inriktning mot turism och fritidsaktiviteter har kommit att bli en växande binäring till det traditionella jordbruket, så också i Motala kommun.

I avsnittet om natur- och kulturmiljöer understryks betydelsen också i ett näringslivsperspektiv. Upplevelseturismen öppnar möjligheter av skiftande slag, från äventyrsanläggningar till gårdsbutiker och vandrarhem.

EU-stöd i olika former stimulerar sökandet efter nya vägar att utveckla landsbygden. Jordbruksverket har inrättat ett landsbygdsråd som ska tillföra nya idéer och förslag att omsätta i lyckosamma projekt. Också på den regionala nivån sker ett utvecklingsarbete. Regionförbundet Östsam arbetar på flera sätt för att främja landsbygdens och utveckling, bl a genom:

- att öka samarbetet mellan organisationer och myndigheter som arbetar med frågor kring utveckling av landsbygden för att förbättra effektiviteten och överskådligheten för invånarna,

- att initiera och genomföra särskilda projekt som syftar till att förbättra förutsättningarna för boende och företagare på landsbygden.

- att arbeta aktivt för att påverka olika myndigheter och offentligt ägda bolag att upprätthålla ett fungerande serviceutbud i tätorterna på landsbygden.

I det kommunala perspektivet är det givetvis både positivt och angeläget att företagandet på landsbygden kan utvecklas i nya former, som komplement till de traditionella näringarna och arbetspendling till tätorter i och utanför regionen. Att kunskap och engagemang finns ute i bygderna har de senaste årens lokala projekt i bland annat Godegård, Tjällmo och Klockrike varit goda exempel på. En viktig insats från kommunens sida är, att i planeringsfrågor som rör landsbygden och dess mindre tätorter vara lyhörd för den lokala kunskapen och utveckla engagerande samrådsformer med hembygdsföreningar, bygderåd och byalag.

INTRESSEKONFLIKTER

Om eventuella risker för intressekonflikter när det gäller landsbygdens utveckling kan analyseras på övergripande nivå, ges bättre förutsättningar att undvika konflikter. Kända problem som kan uppstå med ökat bostadsbyggande är upplevda störningar från djurhållning. Omvänt kan också det ökande intresset för mindre hästgårdar medföra konflikter grannar emellan. Med översiktsplanens inriktning, att ny bebyggelse skall tillkomma på landsbygdens villkor och inte som villaexploatering bör problem kunna undvikas. Det kan i sammanhanget påpekas, att ett stall på en bostadstomt aldrig är den sortens komplementbyggnad som får uppföras utan bygglov.

Näringsprojekt som har sin bas i upplevelser av natur- och kulturmiljöer är ofta till gagn för bygden som sådan. Vissa anläggningar kan ge påtaglig omgivningspåverkan även om det inte uppfattas negativt som t ex golfbanor eller ridverksamhet.

Mer påtagliga konsekvenser för exempelvis bostadslokalisering eller turistnäringen kan t ex uppförande av vindkraftverk medföra.

LANDSBYGDENS SERVICE

En levande landsbygd är beroende av den närservice de mindre tätorterna kan erbjuda. Omvänt är ett befolkat omland basen för både samhällets service i form av förskola/skola kollektivtrafik mm och lanthandeln. Köptrohet och vilja att nyttja den egna bygdens utbud är viktigare här än i det större samhället. En viktig förutsättning för detta är tillgänglighet, fysiskt och tidsmässigt.

Inriktning för kollektivtrafikförsörjningen är, att samtliga delar av kommunen skall ha serviceresemöjlighet till centralorten. I de delar som saknar linjetrafik erhålles servicereser med kompletteringstrafik. I vissa fall kan kompletteringstrafiken inriktas mot lokalt centrum.

KOMMUNENS MINDRE TÄTORTER

Bakgrundsbeskrivning

Under slutet av 1970-talet genomförde kommunen systematisk genomgång av samtliga mindre orter/samhällsbildningar för att bedöma förutsättningarna för bostadsbyggande och utveckling. Det ledde fram till att ovan nämnda sju tätorter, med mellan 200 och 600 invånare gavs en särskild status i kommunens bostadsförsörjningsprogram och fysiska planering. För dessa orter formulerades som övergripande mål, att en plan- och markberedskap skulle finnas som medgav byggande som tillgodosåg den faktiska efterfrågan. Vidare angavs, att nybebyggelsen skulle lokaliseras så att en god boendemiljö erhöles samtidigt som gjorda investeringar i kommunal service tillvaratogs på bästa sätt. Även kommande investerings- och driftskostnader skulle övervägas.

Från mitten av 1980-talet fram till 90-talets början planlades nya områden och både flerbostadshus och villor uppfördes i samtliga orter utom Fågelsta. Här fanns redan lediga tomter men ingen

efterfrågan. I Nykyrka, Godegård, Tjällmo och Fornåsa byggdes också gruppbestäder för äldre. För Tjällmo, Godegård, Nykyrka, Fågelsta, Österstad och Fornåsa gjordes fördjupningar av översiktsplanen för att långsiktigt säkra markbehoven. I Klockrike fanns sedan tidigare en översiktlig utredning om lämpliga utbyggnadsområden.

Nya förskolor/skolor har tillkommit i Fågelsta och Österstad och upprustning/tillbyggnad av befintliga skolor har genomförts i Tjällmo, Godegård, Fornåsa och Klockrike. Dagligvarubutik fanns till 1990-talets slut i samtliga orter men finns år 2006 bara i Tjällmo, Godegård, Nykyrka och Fornåsa.

Samtliga orter kollektivtrafikförsörjs: Österstad, Fornåsa, Klockrike av huvudsakligen regionala linjer med Landstinget som beställare. Kommunen är beställnings- och betalningsansvarig för trafiken till övriga orter - Tjällmo på sträckan mellan Borensberg och Tjällmo.

De sju tätorterna har varierande historisk bakgrund, geografiska förutsättningar och bebyggelsestruktur. I Tjällmo, Nykyrka och Fornåsa har bebyggelsen vuxit fram kring gamla kyrkbyar, där dessa miljöer fortfarande är av stort kulturhistoriskt värde. Godegård, Fågelsta, Österstad och Klockrike har utvecklats som stations samhällen skilda från den gamla kyrkbyn, där i allmänhet också skolan låg. För varje ort ges i avsnittet nedan en kortfattad nulägesbeskrivning.

Orternas utveckling och behov av fortsatt planering

De mindre samhällenas utvecklingskraft ligger i stor utsträckning hos dess invånare. I flera av kommunens mindre tätorter drivs projekt kring framtidsfrågor med utgångspunkt i den egna orten och bygden. Av Ortsbeskrivningarna nedan framgår vilken aktualitet de tidigare gjorda fördjupningarna av översiktsplanen antas ha och deras fortsatta status. Följande alternativ har övervägts:

- låta tidigare antagna fördjupningar fortsätta att gälla i sin helhet eller väsentliga delar även sedan den nya kommunomfattande planen antagits
- upphäva de äldre planerna och behandla orten enbart på en övergripande nivå i den kommunomfattande översiktsplanen
- utarbeta helt nya fördjupningar. Det måste framhållas att detta alternativ är mycket tids- och resurskrävande, eftersom arbetet för att vara meningsfullt måste bedrivas ort för ort med stark förankring i lokala medborgargrupper.

Kommunen strävar efter att i Tjällmo, Godegård, Nykyrka, Fågelsta, Österstad, Fornåsa och Klockrike kunna:

- *upprätthålla kollektivtrafik som möjliggör arbetspendling och resor för studier till Motala och Linköping. Utgångspunkten vid planering av linjesträckningar, tidtabeller osv är att prioritera lösningar, som tillgodoser behoven hos ett stort antal resenärer*
- *bedriva förskole/skolverksamhet i den omfattning som är motiverad med hänsyn till elevantalet*
- *erbjuda byggklara villatomter till rimligt pris*
- *i den mån det finns efterfrågan kunna erbjuda mark för uppförande av bostäder i annan form och/eller för verksamheter*
- *medverka till att gynnsamma planmässiga förutsättningar skapas för att behålla/etablera dagligvarubutik och annan kommersiell service.*

Konsekvenser

Landsbygdens utveckling styrs i stor utsträckning av andra faktorer än de kommunen kan påverka genom sin fysiska planering. Översiktsplanens inriktning är att ha en beredskap att möta intressen som gagnar hållbarhet över tiden. Intressekonflikter kan möjligen uppstå mellan nya verksamheter och de areella näringarnas behov och utövning. Ändrad inriktning

i jordbruket med storskaliga anläggningar eller etablering av vindkraftverk kan komma i konflikt med ett ökat bostadsbyggande.

Kommunens ambition att kunna upprätthålla kollektivtrafik i viss omfattning och bedriva förskole/skolverksamhet kan medföra att inte alltid kostnadseffektiva lösningar kan väljas.

TJÄLLMO

Allmänt

Grusåsen genom Tjällmo har långt tillbaka i historien varit det naturliga stråket för resande mellan Östergötland och Närke. Tjällmo kyrkby fick tidigt rollen som serviceort för resande och för den omkringliggande jordbruksbygden. Här fanns även en tingsplats. Det är en ort med en lång och intressant historia och följaktligen är den utnämnd till riksintresse för kulturmiljösvården. Riksintresset omfattar hela den gamla bykärnan med den medeltida kyrkan, prästgårdarna, gästgiveriet och det gamla tingshuset.

Under början av 1970-talet fick orten ett uppsving när ett antal unga barnfamiljer flyttade in. Därefter har befolkningsutvecklingen varit långsamt negativ. Kommunen har haft tomter att erbjuda men inga nya småhus har byggts efter 1992.

Fördjupning av översiktsplanen

Kommunen antog 1988 en fördjupning av översiktsplanen för Tjällmo tätort. Nya bostadsområden har detaljplanlagts och byggts ut i enlighet med översiktsplanen. Ledig planlagd mark finns för både flerbostadshus och villor. Ytterligare utbyggnadsområden för bostäder och nya verksamhetsområden redovisas i översiktsplanen och kan detaljplanläggas vid behov.

Översiktsplanen tar upp problematiken kring länsväg 211 och föreslår en ombyggnad där trafiksäkerhet och miljö prioriteras. Detta har genomförts och ungefär samtidigt gjordes satsningar kring ICA-butiken i centrum.

Kulturmiljön kring Tjällmo kyrkby har beaktats i gällande översiktsplan. Inga nya riksintressen har tillkommit.

Fördjupningen av översiktsplanen för Tjällmo antagen 1988 fortsätter att gälla. Vad som redovisas i denna handling skall gälla som ett tillägg.

Antal boende i tätorten:

1995: 613
2004: 563
Medelålder: 43,9

Antal boende i Tjällmo församling:

1995: 1224
2004: 1124

Kommunikationer

Från Tjällmo är det 20 km till Borensberg, 38 km till Motala och 30 km till Finspång. Tjällmo har bussförbindelse till Borensberg där flertalet turer har anslutning till regionalbuss mellan Motala – Linköping som nyttjas av såväl arbetspendlare som skolelever.

Sysselsättning

Det finns c:a 100 arbetsplatser i Tjällmo, varav majoriteten inom vård och omsorg (SCB 2002), resterande inom byggverksamhet, jordbruk och tillverkning. Markstridsskolan i Kvarn är en viktig arbetsplats i närområdet. Av ortens yrkesverksamma invånare har ca 60 sin arbetsplats i Tjällmo medan närmare 200 pendlar dagligen. Det finns också en inpendling i storleksordningen 40 personer till arbetsplatser i Tjällmo.

Förskola/skola

Skolan har för närvarande ett hundratal elever från skolår F-6. På orten finns även förskola med c:a 40 barn. Skolår 7-9 hänvisas till Borensberg, gymnasium i Motala.

Service

Av kommunens mindre tätorter har Tjällmo störst utbud av *kommersiell service*. År 2006 finns: dagligvaruaffär med ”bank i butik”, apoteksservice samt utlämningsställe för Systembolaget; blomsteraffär, frisörer, elfirma, bilverkstad, bensinstation, gästgiveri, gatukök/kiosk. *Samhällsservice* omfattar förutom förskola/skola och kollektivtrafik, biblioteksfilial, äldreboende. Tjällmo tillhör vårdcentralen i Borensberg.

Rekreation, fritidsverksamhet och föreningsliv

I tätortens omgivningar ges rika möjligheter till rekreation och friluftsliv. Föreningsdriven fritidsverksamhet har stor omfattning med bl a: ungdomsgård, ridklubb och annan idrott, dansgille mm, hembygds- och pensionärsförening samt ett byalag.

Riksintresse för kulturmiljövården

Tjällmo kyrkby är riksintresse för kulturmiljövården. Riksintresset omfattar hela den gamla bykärnan med den medeltida kyrkan, prästgårdarna, gästgiveriet och det gamla tingshuset.

Vatten och avlopp

Tjällmo har ett kommunalt vattenverk och avloppsreningsverk med ledig kapacitet. Dricksvattnet tas från en grundvattentäkt där vattenskyddsområde är fastställt sedan 1988. I Tjällmo tätort har ledningsomläggningar genomförts för att klara problemen med stor mängd ovidkommande vatten i spillavlopps-nätet och i takt med saneringen av VA-nätet även en ombyggnad av gatorna.

Bostadsefterfrågan

Bostadsstiftelsen Platen har lägenheter för uthyrning i Tjällmo. I april 2006 finns fyra lediga lägenheter. Kommunen kan erbjuda sju byggklara villatomter. Ytterligare detaljplanelagd kommunägd mark med outnyttjad byggrätt finns för flerbostadshus.

GODEGÅRD

Allmänt

Godegård ligger i en gammal bergslagsbygd och hör till de äldsta järnbruken i Östergötland. Sedan medeltiden har järnbrytning och bearbetning varit den viktigaste verksamheten. Louis De Geer, den svenska industrialismens fader och direktören i Ostindiska kompaniet Johan Abraham Grill är två personer som har satt sin prägel på bygden.

Godegårds bruk svarade för den största järntillverkningen i Östergötland under 1700-talets mitt. Bruket lades ned år 1896 och därefter växte stationssamhället fram vid järnvägen mellan Mjölby-Hallsberg, som invigdes år 1873. Här startades mejeri, sågverk och smidesfabrik för förädling av produkterna från den omgivande landsbygden där klimat och jordmån gynnat skogsbruk och boskapskötsel snarare än åkerbruk. I jämförelse med läns-genomsnittet har Godegårdstrakten ett klimat som är påtagligt kallare och mer nederbördsrikt, särskilt vintertid. Väderförhållandena ger dock goda förutsättningar för vintersport.

1972 slutade tågen att stanna i Godegård och redan innan dess hade den industriella verksamheten, posten och banken lagts ned. Sedan dess har orten i huvudsak fungerat som bostadsort för arbetspendlare.

Kommunen har kunnat erbjuda villatomter men inga nya småhus har byggts efter 1992. Inflyttningen av pensionärer från den omgivande landsbygden har varit stor, vilket avspeglar sig i statistiken: andelen äldre i Godegårds tätort är markant högre än i kommunens övriga småorter.

Fördjupning av översiktsplanen

Kommunen antog 1991 en fördjupning av översiktsplanen för Godegårds tätort. Inga nya bostäder har byggts sedan dess och det har inte funnits behov att detaljplanelägga några nya områden.

I fördjupningen föreslås en fortsatt utbyggnad av samhället söderut mellan länsväg 1092 och järnvägen. Synpunkter har framkommit i olika sammanhang att andra utbyggnadsriktningar skulle kunna erbjuda mer intressanta bostadsmiljöer.

Inga riksintressen berörde området när översiktsplanen upprättades. Avgränsningen av kulturminnesvårdens riksintresse, Godegårds säteri står inte i konflikt med samhällets utbyggnad.

Zinkgruvan i Askersunds och Motala kommuner är sedan 1991 riksintresse för utvinning av mineral enligt beslut av SGU (Statens Geologiska Undersökning). SGU har senare beslutat om utvidgning av riksintresseområdet. Avgränsningen har anpassats till befintliga förhållanden i samhället så att inte väsentliga funktioner som vattentäkt och skola påverkas.

Planeringen för utbyggnad av järnvägen till dubbelspår på hela sträckan Hallsberg – Mjölby påverkar förutsättningarna för samhällets utveckling. Det kan i ett långsiktigt perspektiv ge möjlighet till pendeltågstrafik på sträckan Örebro – Mjölby med ev anhalt i Godegård. I den planering Banverket nu genomför kommer andra frågor att väckas som påverkar kommunens fysiska planering t ex ombyggnad av Hökavägen till planskild korsning med järnvägen, behov av bullerskyddsåtgärder utmed spåret etc.

Fördjupningen av översiktsplanen för Godegård antagen 1988 upphävs. Den kommunomfattande översiktsplanen bör kompletteras med ett studium av Godegårds tätort som tar upp aktuella frågor och markbehov.

Antal boende i tätorten:

1995: 215
2004: 232
Medelålder: 47,1

Antal boende i Godegårds församling:

1995: 752
2004: 721

Kommunikationer

Godegård ligger ca 30 km norr om Motala medan avståndet är kortare till orter i Närke som Zinkgruvan (ca 10 km) och Mariedamm (ca 10 km). Till Askersund är det ca 16 km och till Örebro ca 40 km. Länsvägar förbinder Godegård med Zinkgruvan och Mariedamm. Även järnvägen Mjölby-Hallsberg passerar orten men det är inga tåg som stannar i dagsläget. Utbyggnad till dubbelspår planeras på hela sträckan Mjölby-Hallsberg vilket möjliggör en eventuell pendeltågsstation i Godegård.

Kommunen är huvudman för busstrafiken Motala – Godegård. Det finns inte någon kollektivtrafik i andra riktningar.

Sysselsättning

Det finns ett 90-tal arbetsplatser i Godegård (SCB 2002), varav majoriteten inom vård och omsorg. Övriga arbetstillfällen återfinns främst inom jord- och skogsbruk. Den dagliga utpendlingen är ca 230 personer samtidigt som ett 30-tal personer pendlar in till tätorten (SCB 2002).

Förskola/skola

Skolan har för närvarande ett sextiototal elever från skolår F-6. På orten finns även förskola och fritidsverksamhet. Skolår 7-9 hänvisas till Motala liksom gymnasieelever.

Service

Kommersiell service består 2006 av livsmedelsaffär och bensinstation, taxiverksamhet, biblioteksfilial (drivs av Bygderådet). *Samhällsservice* omfattar förutom förskola/skola och kollektivtrafik, äldreboende, bokbuss. Godegård hör till vårdcentralen Marieberg i Motala, distriktssköterskemottagning finns i samhället.

Rekreation, fritidsverksamhet och föreningsliv

Godegårds omgivningar erbjuder rika möjligheter till rekreation och friluftsliv. Vid Krassbäck intill Godegårds samhälle finns ett skidspår som nyttjas även av mer långväga besökare. De Geervallen söder om Godegårds samhälle är en större idrottsanläggning som ägs och drivs av Degerön-Godegårds IF. I anslutning till idrottsplatsen ligger Godegårds festplats. Anläggningarna används även som marknadsplats vid Godegårds marken den 1 maj varje år.

Ett antal föreningar bedriver verksamhet på orten och aktiva i samhällsfrågor är Godegårds Bygderåd.

Vatten- och avlopp

Godegård har en grundvattentäkt där ett vattenskyddsområde är under utarbetande. Grundvattentäkten förser även Degerön med vatten. I Godegård finns ett kommunalt avloppsreningsverk med kapacitet för utbyggnad av samhället.

Bostadsefterfrågan

Bostadsstiftelsen Platen har lägenheter för uthyrning i Godegård. I april 2006 finns fyra lediga lägenheter. Kommunen kan erbjuda tre byggklara villatomter. Ledig planlagd mark finns för ytterligare flerbostadshus.

Riksintresse för kulturmiljövården

Godegårds säteri ca 1 km öster om samhället utgör riksintresse för kulturmiljövården och är även klassat som byggnadsminne. Riksintresset omfattar Godegårds herrgård från 1720 med engelsk park, inspektorsbostad, arbetarbostäder och ekonomibygnader, stålugnar, masugnsruin samt spikbod från 1700- och 1800-talen. Byggnadsbeståndet är mycket välbevarat.

Antal boende i tätorten:

1995: 448

2004: 480

Medelålder: 38,7

Antal boende i Västra Ny församling:

1995:1342

2004:1345

Inom några kilometers avstånd både i riktning mot Vättern och österut finns omfattande fritidshusbebyggelse.

Kommunikationer

Nykyrka ligger vid riksväg 50 ca 10 km norr om Motala. Länsväg 1092 mot Godegård ansluter söder om samhället. Kommunen är huvudman för kollektivtrafiken till och från Nykyrka - linjen mellan Godegård och Motala - och samfinansierar med Örebro län linjen mellan Askersund och Motala som i huvudsak är skolskjuts.

Sysselsättning

Det finns ca 70 arbetsplatser i Nykyrka, majoriteten inom vård, omsorg och utbildning (SCB 2002). Den dagliga utpendlingen ligger på nivån 200 personer samtidigt som ett 40-tal personer pendlar in till orten(SCB 2002).

Förskola/skola

Skolan har för närvarande drygt hundratalet elever från skolår F-6 samt förskola med 20 barn. På orten finns även en föräldrakooperativ förskola (23 barn). Skolår 7-9 och gymnasieelever är hänvisade till Motala.

Service

Förutom livsmedelsaffär finns här äldreboende, distriktssköterska och bokbuss.

Rekreation, fritidsverksamhet och föreningsliv

Öster om samhället angränsar skogsmarker som erbjuder närströvmråden. Avståndet till Vättern och bad är drygt 2 km. Inom tätorten finns ett naturområde med djupa raviner och åsryggar. Där finns en ishockeyrink som också används för tennis. Anläggningen ägs av kommunen medan Nykyrka Intresseförening svarar för viss löpande skötsel. Ytterligare några föreningar bedriver verksamhet på orten.

Vatten och avlopp

Nykyrka är genom överföringsledning från Motala anslutet till Råsnäs vattenverk och avloppsreningsverket i Karlshult. Inga kapacitetsproblem.

Bostadsefterfrågan

Bostadsstiftelsen Platen har lägenheter för uthyrning. I april 2006 finns fyra lediga lägenheter. Inga byggklara villatomter kan f n erbjudas. Kommunen äger mark som ännu inte detaljplanelagts då inga tomter efterfrågats.

FÅGELSTA

Allmänt

Fågelsta samhälle började växa fram sedan järnvägen Mjölby-Hallsberg invigdes 1873 och en station anlades på denna plats. Tidigare var detta en renodlad jordbruksbygd med gamla byar, torp och hemman som flyttats ut vid laga skiftet. Rester av Sunds radby finns kvar inne i tätorten.

År 1874 invigdes även den smalspåriga järnvägen från Vadstena till Fågelsta. Den förlängdes 1897 ända in till Linköping och därefter fungerade Fågelsta som järnvägsknut i 66 år, med möjlighet till byte mellan Mjölby-Hallsberg- och Vadstena-Linköpingsbanorna. År 1963 lades persontrafiken ned mellan Vadstena och Linköping och 1972 slutade de övriga tågen att stanna i Fågelsta.

Stationssamhället växte fram och drog till sig även industriell verksamhet. Den största delen av villa-bebyggelsen tillkom under 1960-talet. Kommunen har kunnat erbjuda byggklara tomter men inga nya småhus har byggts efter 1992.

Fördjupning av översiktsplanen

Kommunen antog 1991 en fördjupning av översiktsplanen för Fågelsta tätort. När det blev aktuellt att bygga om och till Askagården för skoländamål upprättades en ny detaljplan som också innehåller bygg rätt för nya bostadshus i centralt läge. Skolan var inte aktuell när översiktsplanen upprättades men markanvändningen är helt förenlig med denna. Fördjupningen tar upp frågan om eventuell framtida pendeltågstrafik och anger att

möjligheten till en framtida pendeltågstation skall hållas öppen. Planen pekar också på behovet av en planskild korsning för gång- och cykeltrafik, idag högaktuellt i den pågående planeringen. Utbyggnadsområden för långsiktiga behov utpekade väster om järnvägen.

Fågelsta berörs inte av andra riksintressen än järnvägen, vars utbyggnadsbehov beaktats i fördjupningen av ÖP.

Fördjupningen av översiktsplanen för Fågelsta, antagen 1991 fortsätter att gälla. Vad som redovisas i denna handling skall gälla som ett tillägg.

Antal boende i tätorten:

1995: 324

2004: 304

Medelålder: 37,9

Antal boende i Fivelstad församling:

1995: 534

2004: 525

Kommunikationer

Fågelsta ligger på ungefär en mils avstånd såväl från Motala som från Vadstena och Skänninge. Den kommunala busslinjen mellan Motala och Fivelstad betjänar Fågelsta och går med ungefär sex turer om vardagarna. Till Skänninge finns det inga direkta busslinjer. I den pågående planeringen för dubbelspårsutbyggnad Mjölby-Hallsberg ges möjlighet till en framtida utbyggnad av pendeltågsstation i Fågelsta..

Sysselsättning

Det finns ca 120 arbetsplatser i Fågelsta (SCB 2002), varav majoriteten inom näringsgrenen handel och kommunikation. Nya verksamheter har etablerats inom det centralt belägna industriområdet.

Den dagliga utpendlingen ligger på nivån 140 personer och en inpendling som är så stor som ca 100 personer? (SCB 2002).

Förskola/skola

Fågelsta skola har i dagsläget 125 elever fördelade i skolår F-6 samt förskola med 30 barn.

Skolan startade 1999, som ersättning för de tre landsbygdsskolorna Varv, Hamra och Fivelstad samt för Fågelsta förskola som lades ned samma år. Skolans lokaler utnyttjas även på kvällstid, särskilt inom idrotten. Undervisning för skolår 7-9 och gymnasium sker inne i Motala. Fritidshemsverksamhet bedrivs också i Fågelsta.

Service

Någon kommersiell service finns inte längre på orten. *Samhällsservice:* Kollektivtrafik och bokbuss. Fågelsta tillhör vårdcentralen Brinken.

Rekreation, fritidsverksamhet och föreningsliv

I norr gränsar samhället till ett naturområde med isälvsformationer. Sundsparkens IP söder om samhället ägs av Motala kommun men sköts och drivs av Fågelsta AIF. Anläggningen består av fotbollsplaner samt dusch- och omklädningsbyggnad med kansli- och samlingslokal. Fritidsgårdsverksamhet bedrivs av MHF. Vid skolan finns en tennisbana som har belysning och vintertid spolas för skridsoåkning

Vatten- och avlopp

Fågelsta är genom överföringsledningar från Motala anslutet till Råsnäs vattenverk och avloppsreningsverket i Karshult.

Bostadsefterfrågan

Flerbostadshus finns i privat ägo. Kommunen har länge kunnat erbjuda byggklara villatomter, men ingen efterfrågan har funnits. Vid dubbelspårsutbyggnaden kommer Fivelstadvägen att byggas om med bro över järnvägen och därmed försvinner de planlagda villatomterna i denna del av Fågelsta. En byggklar tomt återstår i samhället. Kommunen äger inte någon ytterligare mark som är lämplig att detaljplanlägga för nya bostäder.

ÖSTERSTAD

Allmänt

Österstad ligger 10 km sydost om Motala. År 1915 då järnvägen Fornåsa-Motala byggdes, placerades en station i det som idag är Österstad. Järnvägsstationen medförde i sin tur att fler verksamheter lokaliserades till platsen; telefonstation, kvarn, affär och även bostadsbebyggelse. Den första större exploatering av villatomter kom dock inte förrän på 1950-talet och ytterligare småhustomter planlades i samband med att järnvägen lades ner i början av 1960-talet. Då länsväg 1050 anlades på den gamla banvallen, fick Österstad en betydligt snabbare vägförbindelse med Motala än man tidigare haft och samhället blev därför intressant som bostadsort för bilpendlare. Kring 1990 utvidgades samhället norrut med bostäder och en skola, som ersatte Ekebyborna skola, belägen vid kyrkan. Kom-

munen har kunnat erbjuda villatomter men inga nya småhus har byggts efter 1992.

Fördjupning av översiktsplanen

Kommunen antog 1989 en fördjupning av översiktsplanen för Österstad tätort. Nya bostadsområden har detaljplanlagts och byggts ut i enlighet med översiktsplanen. Ledig planlagd mark finns för både flerbostadshus och villor. Ytterligare utbyggnadsområden för bostäder och nya verksamhetsområden redovisas i översiktsplanen och kan detaljplanläggas vid behov.

Fördjupningen redovisar en möjlig omläggning av länsväg 1068 öster om samhället.

Österstad berörs indirekt av riksintresse för kulturmiljön som omfattar bl a Ulfåsa, Ekebyborna kyrka mm.

Fördjupningen av översiktsplanen för Österstad antagen 1989 fortsätter att gälla. Vad som redovisas i denna handling skall gälla som ett tillägg.

**Antal boende i tätorten
ling:**

1995: 334

2004: 364

Medelålder: 34,5

Antal boende i Ekebyborna försam-

1995: 556

2004: 571

Kommunikationer

Österstad ligger utmed länsväg 1050, knappt en mil från Motala och ungefär 35 km från Linköping. Buss med skolskjutsfunktion passerar Österstad på väg mellan Borensberg och Motala. Den regionala busslinjen mellan Motala och Linköping trafikerar också Österstad.

Sysselsättning

Det finns är ett 40-tal arbetsplatser i Österstad, varav majoriteten inom handel och kommunikation (SCB 2002). Dagliga utpendlar ca 140 personer medan ett 30-tal personer pendlar till orten (SCB 2002).

Förskola/skola

Österstad skola byggdes 1995 och ersatte Ekebyborna skola. Skolan har idag 58 elever i skolår F-3 samt förskola med 42 barn. Elever i skolår 4-9 hänvisas till Borensberg och gymnasieelever till Motala.

Service

F n finns endast bensinstation som inte har livsmedelsförsäljning

Rekreation, fritidsverksamhet och föreningsliv

Vid idrottsplatsen Östvallan finns en tennisbana som spolats vintertid. Anläggningen ägs av kommunen medan Österstads IF svarar för drift och skötsel. Idrottsföreningen bedriver också annan fritids- och föreningsverksamhet

Vatten- och avlopp

Österstad är genom överföringsledningar från Motala anslutet till Råsnäs vattenverk och avloppsreningsverket i Karshult.

Bostadsefterfrågan

Bostadsstiftelsen Platen har lägenheter för uthyrning i Österstad. I april 2006 finns inga lediga lägenheter. Kommunen kan erbjuda två byggklara villatomter. Mark- och planberedskap för ytterligare utbyggnad finns.

FORNÅSA

Allmänt

Fornåsa är från början en kyrkby, uppvuxen kring den medeltida kyrkan. Fortfarande har denna äldre del av samhället stora kulturmiljövärden. 1897 blev orten också stationssamhälle, då järnvägen Linköping-Fågelsta öppnades. År 1915 tillkom banddelen Fornåsa-Motala. Järnvägen var i bruk fram till 1960-talet och därefter drogs väg 1050 fram på den före detta banvallen. Omkring 1970 fick Fornåsa ett uppsving som pendlarort och ett stort antal nya småhus byggdes. En större utbyggnad av samhället planlades kring 1990 och är delvis genomförd med nya flerbostadshus och förskola. Inga nya småhus har byggts efter 1992.

Fördjupning av översiktsplanen

Kommunen antog 1988 en fördjupning av översiktsplanen för Fornåsa tätort. Nya bostadsområden har detaljplanelagts och byggts ut i enlighet med denna. Detaljplaner har också upprättats för centrum och för äldreboende med stöd av översiktsplanen. Ledig planlagd mark finns för både flerbostadshus och villor. Ytterligare utbyggnadsområden för bostäder och nya verksamhetsområden redovisas i fördjupningen och kan detaljplaneläggas vid behov.

Förutsättningarna för markanvändningen söder om länsvägen har förändrats något i och med att livsmedelsbutiken flyttat över till tidigare befintlig bensinstation. Trafik- och andra frågor som berörs kan behandlas i den detaljplan kommunen avser upprätta för Fornvalla idrottsplats.

Fornåsa berörs inte av några riksintressen.

Fördjupningen av översiktsplanen för Fornåsa antagen 1988 fortsätter att gälla. Vad som redovisas i denna handling skall gälla som ett tillägg.

Antal boende i tätorten:

1995: 421

2004: 455

Medelålder: 38,1

Antal boende i Fornåsa församling:

1995: 671

2004: 755

Kommunikationer

Fornåsa är beläget 15 km sydost om Motala. Till Linköping är avståndet 25 km. Borensberg, Klockrike och Österstad ligger på 10 km, 7 km resp 6 km avstånd. I Fornåsa ansluter väg 211 (Borensberg-Skänninge) till väg 1050, "Linköpingsvägen". När det gäller busstrafiken till Fornåsa så angör såväl expressbuss som regional linje mellan Motala och Linköping orten liksom den kommunala linjen Klockrike- Fornåsa – Borensberg. Den sistnämnda transporterar främst skolelever till högstadiet i Borensberg.

Sysselsättning

Det finns ett 50-tal arbetsplatser i Fornåsa (SCB 2002), fördelad inom näringsgrenarna tillverkning och utvinning, offentlig sektor och inom service.

Den dagliga utpendlingen består av ca 190 personer medan inpendlingen uppgår till ett 40-tal personer (SCB 2002).

Förskola/skola

Skolan byggdes ut under 1990-talet och har för närvarande cirka 120 elever från skolår F-6. På orten finns även förskola med 60 barn. Skolår 7-9 är hänvisade till Borensberg och gymnasieelever till Motala.

Service

ICA-butiken ligger numera i bensinstationsanläggningen söder om länsvägen. Där finns också post-service. Vid torget finns en pizzeria. *Samhällsservice* omfattar förutom förskola/skola och kollektivtrafik, äldreboendet Vileborg. Fornåsa hör till vårdcentralen i Borensberg.

Rekreation, fritidsverksamhet och föreningsliv

Samhället omges av åkermark men längre österut, vid Älvan finns skogsområdena med elljusspår. I samhället finns en större idrottsplats, Fornvalla, som ägs av kommunen men drivs av Fornåsa IF. Ungdomsverksamhet finns i olika former, Hembygdsförening och Bygdegårdsförening

Vatten och avlopp

Fornåsa är anslutet till Råsnäs vattenverk genom överföringsledningar från Motala som sedan fortsätter till Älvan och Klockrike. Avloppsreningsverket i Fornåsa har stor ledig kapacitet även efter nyligen genomförd anslutning av avloppsledningar från Älvan.

Bostadsefterfrågan

Bostadsstiftelsen Platen har lägenheter för uthyrning i Fornåsa. I april 2006 finns en ledig lägenhet. Ytterligare planlagd mark för flerbostadshus finns att tillgå. På kommunägd detaljplanerad mark finns också ett tiotal villatomter men då ingen efterfrågat tomt här, har vatten- och avloppsledningar och gator inte byggts ut.

KLOCKRIKE

Allmänt

Klockrike består av tre bebyggelsegrupper. Längst i norr ligger Klockrike kyrkby med prästgården och skolan samt ett par äldre gårdar och några villor. Cirka 800 meter söder om kyrkbyn ligger Klockrike stationssamhälle som utgör den största samhällsbildningen. Den här delen byggdes upp från ca 1920-talet och framåt på båda sidor om den smal-spåriga järnvägen mellan Linköping och Motala. Då fanns järnvägsstation med både person- och godstrafik samt full service. Här låg också tegelbruket.

Den tredje bebyggelsegruppen är Hanorp som ligger cirka 800 meter söder om stationssamhället. Där finns ett tiotal tomter och tidigare låg även en affär och bank i den här delen av Klockrike.

Järnvägen och nästan alla företag och serviceinrättningar som fanns på orten lades ner under 1950-1960-talen. Nya småföretag har åter uppstått.

Under 1970 och 1980-talet utökades bebyggelsen i Klockrike inom det s k Tegelbruksområdet med villor, lägenheter med hyresrätt och en förskola. Lediga tomter har funnits sedan dess, men först nu har intresset för dessa åter väckts.

Fördjupning av översiktsplanen

För Klockrike har inte någon fördjupning av gällande översiktsplan genomförts. Detaljplaneläggningen av det s k Tegelbruksområdet föregicks av en omfattande utredning om olika områdens förutsättningar för bebyggelse. Utredningen genomfördes av White Arkitekter på uppdrag av kommunen. Utredningen har använts som underlag för ställningstaganden om markanvändning och byggnad.

Förändringar har skett på senare tid som bör beak-

tas om ytterligare utbyggnad av samhället skulle aktualiseras. Lokaliseringen av förskola/skola är sedan gång- och cykelvägen byggts ut inte problematisk från trafiksäkerhetssynpunkt. Butiken i den lilla bybildningen Hanorp söder om väg 1050 finns inte längre. Det kan alltså finnas skäl att på nytt studera vilka områden som i ett långsiktigt perspektiv skulle kunna komma ifråga för utbyggnad av fler bostäder i Klockrike.

Om en efterfrågan på nya bostäder i Klockrike aktualiseras bör den kommunomfattande översiktsplanen kompletteras med en fördjupad utredning för Klockrike tätort.

Antal boende i tätorten:

1995: 297

2004: 247

Medelålder: 38,4

Antal boende i Klockrike församling:

1995: 626

2002: 622

Kommunikationer

Klockrike ligger i anslutning till väg 1050 cirka 20 km från Motala och lika långt från Linköping. Till Borensberg är avståndet 9 km. Närmaste butik ligger i Fornåsa 6,5 km bort. Till Ljungsbro är det drygt 10 km.

Från Klockrike finns bussförbindelse till Borensberg med fem turer på vardagar: en i riktning till och fyra från Borensberg. Klockrike betjänas även av såväl expressbuss som regional linje mellan Motala och Linköping.

På senare tid har vägverket byggt en separat gång- och cykelväg mellan ”stationssamhället” och kyrkbyn där också skolan ligger

Sysselsättning

Det finns ca 25 arbetstillfällen i Klockrike, majoriteten inom vård, omsorg och utbildning. Dagligen pendlar ett hundratal personer till Linköping (den övervägande delen) eller till Motala. Samtidigt finns en liten inpendling till tätorten. (SCB 2002).

Klockrike socken är en bördig jordbruksbygd med många jordbruksfastigheter men även med en del småföretag i andra branscher som tex. tryckeri/bokförlag, snickerifabrik, taxistation mm.

Förskola/skola

Klockrike skola, som ligger i kyrkbyn en kilometer norr om samhället, fick en genomgripande upprustning med tillbyggnad vid slutet av 1990-talet. Skolan har för närvarande ett åttioital elever från skolår F-6. Förskolan som ligger i stationssamhället flyttar hösten 2006 till skolans lokaler. Skolår 7-9 hänvisas till Borensberg, gymnasieelever till Motala.

Service

Klockrikeborna har sin närservice i Borensberg och till viss del i Fornåsa.

Rekreation, fritidsverksamhet och föreningsliv

Klockrike ingår i en genuin jordbruksbygd och omges av ett öppet kulturlandskap med åker och betesmark. Inom samhället finns ett litet naturområde ”Hålan” som också har en anlagd ishockeyrink som sommartid används som tennisbana. I Klockrike finns ett aktivt föreningsliv med bred verksamhet. Klockrike Byråd deltar med stort engagemang i frågor som rör ortens utveckling och framtid. Idrottsanläggningen Klockrikevallen, gräsfotbollsplan med tillhörande omklädnings- och klubbtrum ägs och drivs av Klockrike AIF.

Vatten och avlopp

Klockrike är genom överföringsledning från Motala anslutet till Råsnäs vattenverk.

Avloppsvattnet pumpas tillsammans med avloppet från Borensberg till Linköping för rening i Nykvarns reningsverk.

Bostadsefterfrågan

Bostadsstiftelsen Platen har lägenheter för uthyrning i Klockrike. I april 2006 finns inga lediga lägenheter. Två villatomter har nyligen sålts i det sk Tegelbruksområdet och två helt byggklara återstår. Ytterligare tomter kan iordningställas inom samma område.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

GRUNDEN I VÄLFÄRDSSAMHÄLLET

Kapitlet behandlar energiförsörjning, avfallshantering och vatten- och avloppsfrågor. Dessa är alla sektorsintressen med viktiga grundläggande funktioner i välfärdssamhället. Ur översiktsplanens perspektiv är den tekniska försörjningen, utöver dess allmänna betydelse en fråga om markanspråk men också om resurshushållning med bl a kopplingar till tätortsutbyggnad. Det är kommunens tydliga avsikt att gemensamma system av detta slag skall underhållas och effektiviseras. Därigenom ges bättre förutsättningar för kretsloppsanpassning och god driftsekonomi samtidigt som redan gjorda investeringar kan utnyttjas.

För respektive verksamhetsområde finns framtagna måldokument: Verksamhetsplan för Tekniska kontoret – Vattenenheten(2004), Avfallsplan 2003-2006 för Motala och Vadstena kommuner, Energiplan för Motala kommun – uppvärmning (2002).

Översiktsplanen beskriver kortfattat de målsättningar som berör fysisk planering och hänvisar i övrigt direkt till källorna. Kapitlet ägnas huvudsakligen åt den långsiktiga utbyggnaden av system för teknisk försörjning, avvägningar mellan olika markanvändningsanspråk och riktlinjer vid detaljplaneläggning. Två för kommunen relativt nya frågor av stort allmänt intresse behandlas: vindkraftutbyggnad och lokalt omhändertagande av dagvatten.

ENERGI- OCH KLIMATPOLITIK

Begränsad klimatpåverkan är ett av de femton miljö kvalitetsmålen och kan direkt relateras till frågor som rör energi. År 2002 skärptes och preciserades detta miljö kvalitetsmål i och med att riksdagen godkände regeringens förslag om Sveriges klimatstrategi. Ett klimatpolitiskt beslut som också innebar att Sverige godkände Kyotoprotokollet.

Det svenska åtagandet innebär i korthet att utsläppen av växthusgaser ska över perioden 2008-2012 ha ett medelvärde som är minst fyra procent lägre än utsläppen år 1990. Samtidigt förändras de ekonomiska styrmedeln från traditionell skattepolitik till marknadsbaserade system som ex. elcertifikatsystem och handel med utsläppsrätter.

I detta sammanhang har den fysiska planeringen en viktig roll för att främja hushållningen med resurser och i första hand vad avser förnybar energi

och transporter. All energianvändning påverkar miljön negativt i något avseende och i energiplaneringen bör man ha en helhetssyn som omfattar såväl miljöeffekterna lokalt som regionalt och globalt. Samtidigt är god energiförsörjning och tillgången till elenergi ett grundläggande behov i vårt samhälle.

Kommunens energimål

Kommunens energimål har, förutom i gällande energiplan för Motala tätort, tidigare kommit till uttryck i kommunens Lokala Agenda 21 (antagen i december 1997) och Miljöskyddsplanen (antagen i april 1999). De kommunala målen som gäller energianvändningen för uppvärmning är i allt väsentligt de samma som motsvarande mål på nationell och regional nivå.

Kommunens mål kan med hänsyn till teknik, ekonomi och miljö sammanfattas enligt följande:

- Energianvändningen skall minskas genom effektivisering och hushållning
- Energiförsörjningen skall vara säker både vad gäller produktion och distribution.
- Energiförsörjningen skall vara kostnadseffektiv.
- Utsläpp av föroreningar vid energiproduktion skall reduceras.
- Andelen förnybara bränslen skall öka.

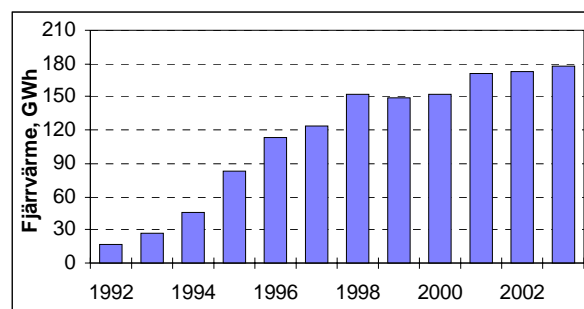
Några av de viktigare planeringsmålen som nämns i Energiplanen är följande:

- Vid nybyggnation i Motala och Borensbergs tätorter skall kommunen i första hand verka för fjärrvärmeanslutning och inom övriga områden förorda flexibla lösningar som underlättar byte av energikälla.
- Samtliga flerfamiljshus och lokaler med vattenburna system ansluts inom en femårsperiod till fjärrvärmesystemet.

Inom villaområden som inte kan erbjudas fjärrvärmeanslutning är villaägarna hänvisade till individuella lösningar. Kommunens energirådgivning skall kunna stå till tjänst med beskrivning av alternativa lösningar.

Utbyggt fjärrvärmenät i Motala tätort 2005.

Figuren visar leverans av fjärrvärme till anläggningar inom Motala och Borensberg tätorter. (Källa: Vattenfall Fjärrvärme och Tekniska verken i Linköping AB)

Energiförsörjning och förbrukning i kommunen

Energiförbrukningen i kommunen per invånare ligger under rikssnittet och har minskat sedan år 1990. Det kan huvudsakligen förklaras med att kommunen har en krympande industrisektor utan några verkligt energikrävande processer.

Fjärrvärme har kommit att bli den dominerande uppvärmningsformen för bostäder i Motala. Även i Borensberg har utbyggnad av fjärrvärme genomförts. I de övriga tätorterna i kommunen och på landsbygden är enskild uppvärmning med vattenburna system övervägande, därefter kommer direktverkande el. På landsbygden är andelen vedeldade pannor stor. Det blir även allt vanligare med värmepump som värmekälla.

Generellt ställer sig kommunen positiv till en diversifiering av utbudet av förnybar energi och av lokalt producerad energi. I nuläget diskuteras marknanspråk för vindkraft och naturgasutvinning. Detta redovisas i följande avsnitt. Drivmedelsförsörjning med tillgång till alternativ till de oljebaserade drivmedlen är också på väg att etableras i tätorten.

VINDKRAFT

Motala kommun är positiv till vindkraftsetableringar och till de miljöfördelar som vindkraft innebär. Kommunen anser sig också ha goda förutsättningar att bidra till att nationella och regionala mål uppfylls.

Under den pågående översiktsplanprocessen har antalet ansökningar och förfrågningar om nya vindkraftsetableringar ökat markant. Översiktsplanens riktlinjer och utpekande av områden som bedömts särskilt lämpliga för vindkraft har lett till dialog med markägare och andra vindkraftsintressenter. Därigenom har kunskapsunderlaget förbättrats och förantlett en nyansering av det ursprungliga förslaget.

I översiktsplanen redovisas

- allmänna riktlinjer för prövning av verk
- områden som med hänsyn till andra starka samhällsintressen helt bör undantas från vindkraft
- särskild studie av förutsättningarna för utbyggnad i kommunens södra del.

Vindkraftverk är industriarkitektur av vår tid och utvecklingen går mot allt större och högre verk. Även om energiproduktionen i sig är ren, står det samtidigt klart att vindkraftsanläggningar har kraftig lokal omgivningspåverkan visuellt och bullermässigt. För att vindkraften ska kunna hävda sina miljöfördelar är rätt lokalisering och utformning avgörande.

Det är kommunens allmänna uppfattning att grupper av verk samlade till ett begränsat antal platser är att föredra framför spridd etablering inom kommunen. Likaledes bör inriktningen vara att eftersträva att den mark som avsätts för energiproduktion ska ge hög utdelning i effekt. Även detta talar för att grupper av verk ges företräde framför mindre och enstaka verk.

Allmänna riktlinjer för vindkraft

En vindkraftsetablering berör olika lagstiftningar och myndigheter. Uppförande av vindkraftverk prövas av kommunen i en bygglovsansökan enligt Plan- och bygglagen. Om etableringen av verk bedöms få stor omgivningspåverkan kan prövning i detaljplan eller områdesbestämmelser krävas. Tillstånd eller anmälan krävs också enligt Miljöbalken och avser då påverkan på naturmiljön och närboende.

Inför ansökan om tillstånd enligt Miljöbalken samt vid detaljplaneläggning ska en miljökonsekvensbeskrivning upprättas. I de fall planerade vindkraftverk berör fornlämningar krävs också att länsstyrelsen har beviljat tillstånd enligt kulturminneslagen innan byggandet får ske. Etableringar av vindkraft kan även påverka säkerheten för luftfarten.

De specificerade riktlinjerna i rutan intill avser att reducera konfliktrisen mellan vindkraftverk och andra intressen. Det är viktigt att hålla rimliga avstånd mellan bebyggelse och verk samt att iakttaga gällande riktvärden för buller. Problem kan även uppstå med skuggverkningar, reflexer och isbitar som kan kastas iväg från rotorbladen.

Vindkraftverk påverkar och förändrar dessutom landskapet och hur det upplevs. Det är i sammanhanget värt att notera att landskapsbilden inte är underordnad administrativa gränser - samordning över kommungräns är av flera skäl nödvändigt vid vindkraftsutbyggnad.

Riktlinjer vid prövning av vindkraftverk

Lokalisering

- Avståndet mellan verk och mellan grupper av verk bör vara 3 km. Vid kortare avstånd bör verken samlokaliseras.
- Hänsyn ska tas till närboende och lokala verksamheter. Minsta avstånd till bostäder för enskilda verk bör vara 400 m och för grupper av vindkraftverk 500 m.
- Buller från vindkraftverk får ej överskrida 40 dBA utomhus (ekvivalent ljudnivå) för bostäder och vårdbyggnader samt 35 dBA för planlagd fritidsbebyggelse och områden för rörligt friluftsliv enligt gällande riktvärden (år 2006).
- Vindkraftverk bör lokaliseras så att skuggverkan från rotorbladen inte stör närboende. Placering öster och väster om den närmast liggande bebyggelsen ska därför undvikas.
- Vindkraftverk får inte placeras så att försvarets intressen skadas.
- Avstånd till kyrkomiljöer bör vara minst 1 km och dessa bör även uppmärksammas särskilt då siktlinjer studeras.
- Etablering av vindkraftverk i friluftsområden bör undvikas.

Säkerhetsavstånd

- Säkerhetsavstånd för allmänna vägar avgörs av kommunen i samråd med Vägverket. Rekommenderat minimiavstånd till vägområde är verkets totalhöjd, dock inte mindre än 50 meter.
- Säkerhetsavstånd mellan vindkraftverk och järnväg bör vara verkets totalhöjd, dock inte mindre än 50 meter.
- Avståndet mellan vindkraftverk och kraftledning ska uppfylla de säkerhetskrav som gäller med hänsyn till ledningens storlek. Avståndet bör ej vara mindre än 100 meter.

Utformning

- En grupp av vindkraftverk bör bestå av 3 till 5 verk och detaljplanprövning eller områdesbestämmelser kan krävas.
- Avståndet mellan verk i en grupp bör vara cirka 200-300 meter beroende på storleken på verken, landskapet etc.
- Verk inom en grupp ska ha en sammanhållen placering. Vindkraftverken ska ha samma utformning (storlek, färgsättning, navhöjd, antal rotorblad och rotorstorlek). Rotorer inom samma grupp ska snurra åt samma håll.

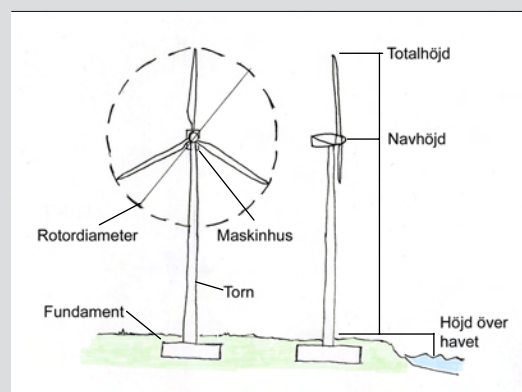
- Navhöjden på verk i samma grupp får för att uppnå anpassning till terrängen variera mellan +/- 3 meter.
- Reklam bör ej förekomma på verken.
- Rotorbladen ska vara antireflexbehandlade.

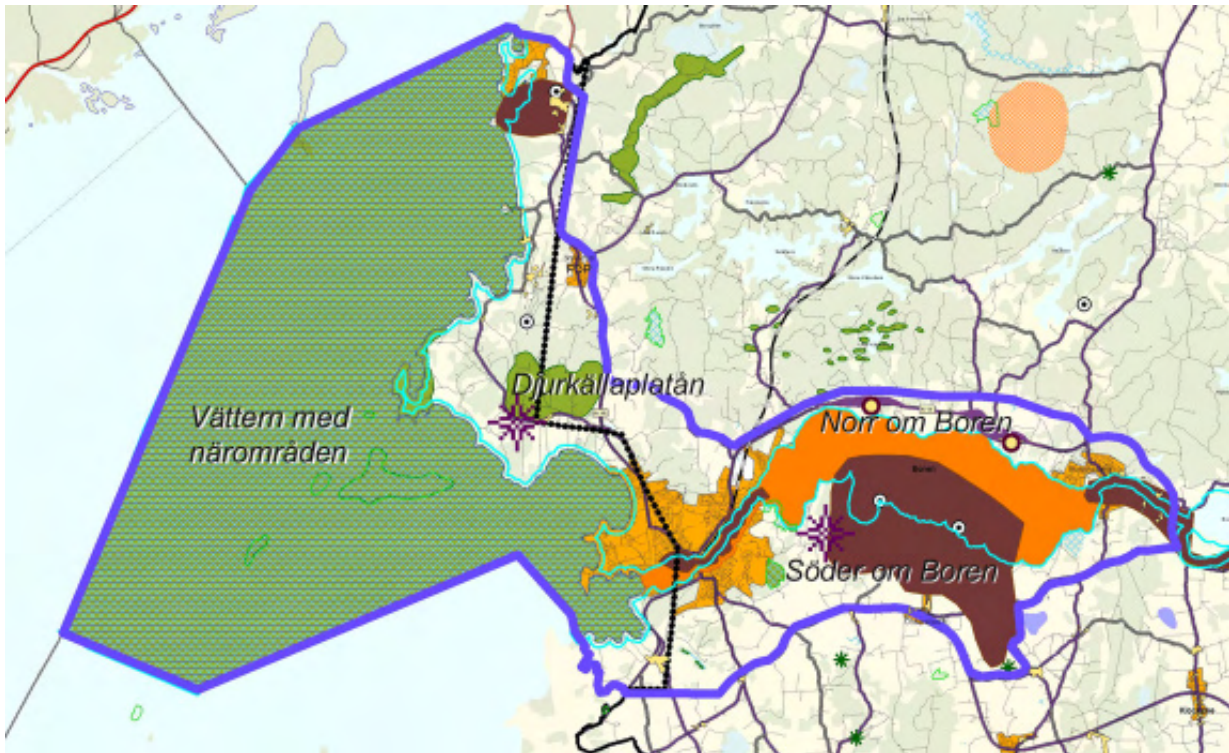
Områden med riksintressen, förordnanden mm.

- Inom områden av riksintresse för naturvården och kulturmiljövården samt inom Natura 2000-områden får vindkraftverk endast uppföras i undantagsfall, även om värdena i sig inte skadas.
- Inom områden med förordnanden som tex. strandskyddsområden, naturvårdsområden och fågelskyddsområden bör inte vindkraftverk uppföras.

Samråd

- Samråd med berörda grannkommuner bör genomföras upp till 5 km från kommungräns.
- Vid etablering av grupper av vindkraftverk över kommungräns krävs samsyn beträffande antal, lokalisering och utformning.
- Vid alla vindkraftetableringar bör, utöver vad som föreskrivs i plan- och bygglagen, samråd ske med Försvarsmakten, Luftfartsverket, Länsstyrelsen och mobiltelefonoperatörer.

Kartan visar det område inom vilket vindkraftverk inte bör uppföras och illustrerar samtidigt den anhopning av överlappande riksintressen som finns inom området.

Områden där etablering av vindkraftverk inte bör medges

Inom vissa delar av kommunen skulle en utbyggnad av vindkraft komma i konflikt med andra allmänna intressen av hög dignitet. Det gäller i första hand tätorterna och deras närmaste omland. För Motala och Borensberg måste också framtida utbyggnadsbehov säkras. Även vissa andra områden med specifika förutsättningar bör undantas från vindkraftsetableringar. Det gäller området väster om riksväg 50, sjön Borens närmaste omland samt kulturlandskapet strax söder om Boren. Generellt gäller för dessa områden att etablering av vindkraftverk, med sin omgivningspåverkan, skulle ha en betydande negativ inverkan på upplevelsen av landskapsbild och natur- och kulturmiljöer, friluftsliv och rekreation, samt i vissa fall andra exploateringsintressen.

Vättern med närområde

Hela området mellan Vättern och riksväg 50 inom kommunen bör undantas från vindkraftsetablering. Längs Vätterstranden från Varamon i söder till Lemunda i norr finns mycket höga naturvärden både i form av geologiskt värdefulla bildningar och värdefull skog. Vättern med stränder är klassat som riksintresse för friluftsliv och turism. Vättern utgör också riksintresse för naturvärden och är dessutom

utpekad som Natura2000-område. Strandskydd gäller till 150 meter från strandlinjen. I området finns omfattande fritidsbebyggelse och högklassiga rekreationsområden.

Djurkällaplatån

Djurkällaplatån ligger cirka 6 km nordväst om Motala centrum och är en riksintressant isälvsavlagring. På stora delar av platån bedrivs ett modernt skogsbruk men inom området finns också några nyckelbiotoper. Större delen av platån är idag ett friluftsområde med markerade motionslingor för löpare och skidåkare.

Norr om Boren

Mellan Motala och Borensberg breder ett småskaligt kulturlandskap ut sig kring riksväg 36 och ner mot sjön Borens strand. Området ingår som en del av stråket utmed Göta kanal i riksintresse för det rörliga friluftslivet. Hela området norr om Boren är ett värdefullt naturområde som utgör livsmiljö för en rad hotade arter och har en attraktiv landskapsbild som kan avnjutas både av sjöfarare och vägtrafikanter. I området finns dessutom ett antal skyddsvärda objekt utpekade i naturvårdsprogrammet med både regionalt, kommunalt och lokalt intresse.

Odlingslandskapet som tillhör kommunens äldsta odlingsbygder är också av stort intresse för kulturmiljövården. Sträckan längs riksväg 36 mellan Motala och Borensberg är dessutom högtintressant för ny bebyggelse och föremål för planerade vägomläggningar.

Söder om Boren

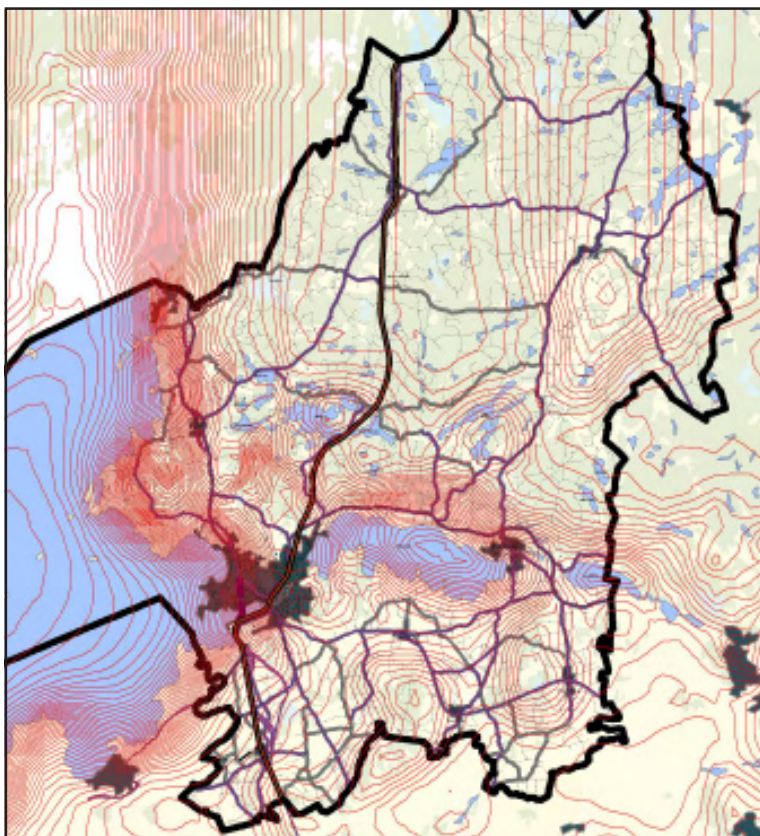
Landskapet söder om Boren präglas av tydliga moränåsar som i nord-sydlig riktning sträcker sig över slätten och ut i sjön. Landskapet bär på en lång och rik kulturhistoria. På åsarna finns riktiga fornlämningar, framförallt från järnåldern. Mest känt i området är Ulvåsa som i kombination med de gamla kyrkorna Ekebyborna, Ask och Vinnerstad från tidigt 1100-tal ger bilden av en rik bygd som tidigt befolkades och brukades. Vissa rester av äldre hävdade betesmarker finns fortfarande kvar på moränåsarna kring Vedemö. En stor del av området är utpekade som riksintresse för kulturmiljövården. Området är också av stort intresse för fågellivet.

Sjön Boren omfattas av 150 meters strandskydd och ingår i riksintresset för friluftsliv utmed Göta kanal. De mindre vägarna i området ingår dessutom i cykelstråket utmed Göta kanal och är därmed viktiga för besöksnäringen.

Föreslagen vindkraftsutbyggnad

I arbetet med översiktsplanen har det ingått att aktivt leta upp områden lämpade för grupper av verk, alltså områden som uppfyller kriterierna i de uppställda riktlinjerna och som inte hamnar i konflikt med andra kända allmänna intressen. Grov hänsyn har också tagits till den skattning av vindenergin som gjorts av SMHI (se bild nedan). De fem områden som på detta sätt kommit att föreslås som särskilt intressanta ligger samtliga i kommunens södra delar. Majoriteten av de utpekade områdena ligger dock med förskjutning åt öster samtidigt som vindförhållandena är de motsatta: det blåser bättre ju närmare Vättern man kommer.

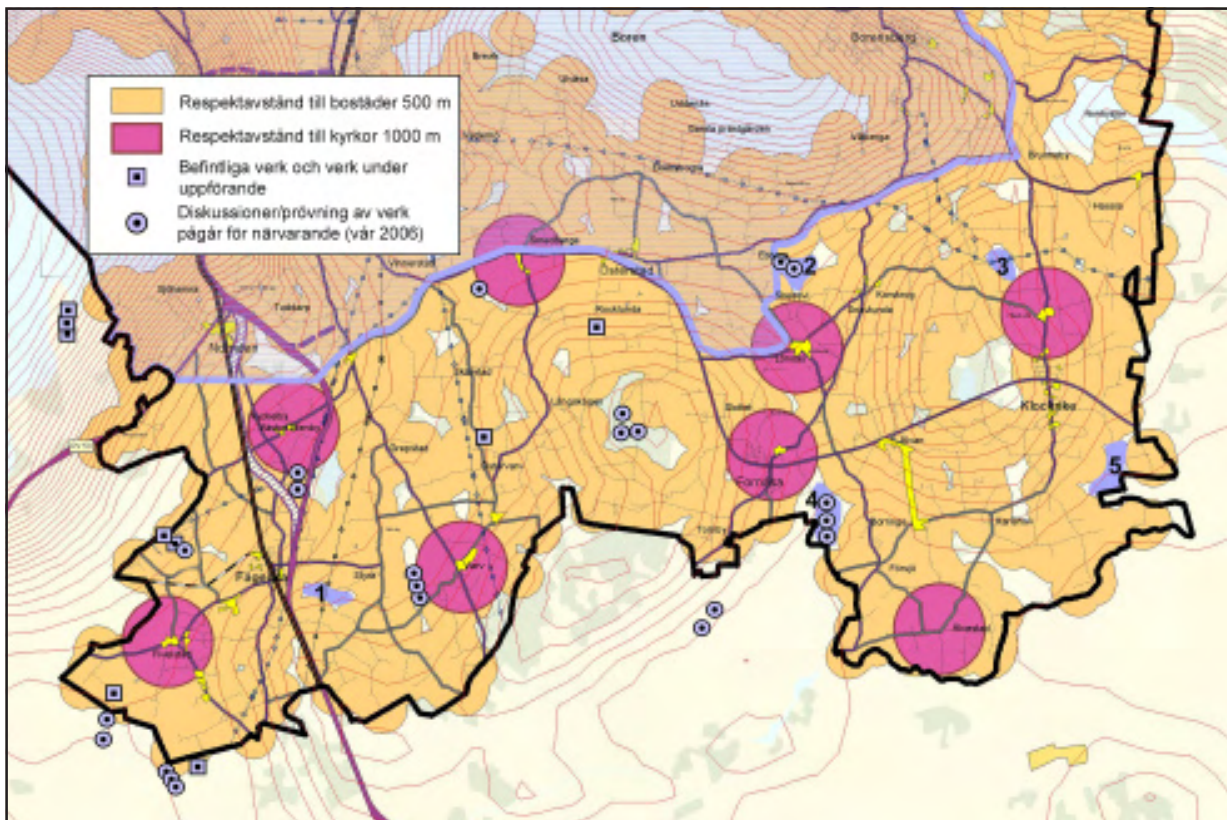
Det är främst förslagen till utbyggnad i området mellan Fågelsta, Österstad och Fornåsa som under översiktsplanprocessens gång kommit att nyanseras. Med ambitionen att yteffektivt försöka ge utrymme för nya verk i området och utifrån mer specifik kunskap om vindförhållandena lokalt, diskuteras nya placeringar av verk. Det tidigare utpekade område 1 sydöst om Fågelsta kan ifrågasättas då det bromsar andra och kanske intressantare lokaliseringar. Kartan på följande uppslag ger en bild av planeringsläget. Nogrannare utredningar får utvisa lämpligheten av respektive utbyggnadsförslag och detaljplaneprovning kommer i många fall att krävas.

Vindenergiförhållanden enligt SMHI:s kartering

Vindförhållandena i kommunen är med tanke på inlandsläget relativt gynnsamma för vindkraft. Med hjälp av SMHI har Länsstyrelsen översiktligt kartlagt energiinnehållet i vindarna. Där kurvorna ligger som tätast är energin som högst, alltså närmast Vättern och i anslutning till sjön Boren. Dock varierar förhållandena lokalt, varför förutsättningarna vid vindkraftsetablering måste utredas ytterligare från plats till plats.

För att energiinnehållet ska betraktas som intressant ur ett nationellt försörjningsperspektiv, krävs i dagsläget vissa värden. Sådana värden har uppmätts på 50 meters höjd i en kilometerbred landremsa längs Vätterstranden. Energimyndigheten har även gjort bedömningen att 49 områden i 13 län är av riksintresse för elproduktion från vindkraft. Inget av dessa berör Motala kommun. I Östergötland är ett område i Östersjön (Norrköpings respektive Söderköpings kommun) utpekade som riksintresse.

Kartan visar de områden(1-5) som tidigt i översiktsplaneprocessen utpekades som intressanta för vindkraftlokalisering och därmed startade den pågående fördjupade diskussionen. Av nedanstående områdesbeskrivningar framgår att alternativ lokalisering som följer de allmänna riktlinjerna i vissa fall kan vara att föredra.

Område 1: Sydost om Fågelsta, med ett mindre skogsparti som skärmar samhället. En större kraftledning korsar området och innebär begränsad möjlighet att uppföra flera verk. Vindkraftverken vid Långeryd kan ses från platsen. Inget etableringsintresse har gett sig till känna, medan däremot etableringar några kilometer norr och öster om det utpekade området tagits upp till diskussion.

Område 2: Ett känsligare område vid Ebborp i närheten av kultur- och naturvärden som kräver särskild omsorg vid utformning och placering av verk. Prövning pågår (2006).

Område 3: Nordväst om Klockrike samhälle, tåligt läge men troligen vindturbulens pga närheten till skogspartiet väster om området. Inget känt intresse.

Område 4: Sydöst om Fornåsa samhälle. Prövning pågår av tre verk (2006).

Område 5: På gränsen till Linköpings kommun. Tveksamma vindförhållanden. Inget känt intresse.

Därutöver har intresse visats för en grupp verk öster om Långskogen, inne i ett skogsparti. Möjligheten att uppföra verk i skogsbygd är relativt utforskad men aktualiser frågan även för de norra delarna av kommunen.

NATURGAS

Naturgas är en icke förnybar energikälla som har den fördel att den i jämförelse med exempelvis olja och kol är relativt ren. Naturgas är en produkt som har uppstått i samband med nedbrytningen av sediment och i vissa områden finns stora gasmängder lagrade i fickor i och i porösa bergarter i jordskorpan. I Motala kommun har naturgas påträffats på slättbygden i områden där marken innehåller djupa lager av alunskiffer. För närvarande pågår en koncessionsprövning om att få nyttjanderätten till den gas som kan finnas inom ett cirka 300 hektar stort område väster om Fornåsa. Intressenten är i detta fall Tekniska Verken i Linköping.

Ytterligare en koncessionsansökan kan komma att beröra kommunen. Det är Sydkraft Gas AB som utrett förutsättningarna för att etablera ett naturgasnät i Östergötlands och Örebro län. Utbyggnaden är en fortsättning på befintligt naturgassystem, som distribuerar gas från de danska Nordsjöfälten till Malmö och vidare via Göteborg till Småland. Utredningen är klar men någon ansökan har inte lämnats in och stor osäkerhet råder gällande projektet.

VATTEN

Vatten är något som berör oss alla varje dag. Vi vrider på kranen och förser oss med dricksvatten, vatten till tvätt, disk och personlig hygien. Lika enkelt blir vi kvitt det nedsmutsade vattnet. I Motala kommun har vi därtill förmånen att vara omgivna av en rad sjöar och vattendrag. Vatten är i mångt och mycket Motalas signum och själva orsaken till att trakten en gång befolkades och till stadens framväxt. Vättern, Boren, Göta kanal och Motala ström ger förutsättningar för fiske, bad- och båtliv och tron på en framtid där Motala profilerar sig genom högkvalitativa boendemiljöer och en besöksnäring på frammarsch.

Kommuninvånarnas dricksvattenförsörjning sker till absolut största delen med vatten från Vättern och Boren. Det innebär att vattnet vi badar i och dricker, är samma vatten som direkt belastas när vatten används som transportmedel för önskade produkter. Vattnet från avloppsreningsverk och dagvattenledningar blandas med det vatten vi önskar ska hålla en så god vattenkvalitet som möjligt. Det finns all anledning för kommunen att mycket medvetet arbeta med och engagera sig i vattenfrågor. Genom kommunens läge vid Vätterns enda utlopp mot Östersjön påverkar åtgärder här andra områden och kommuner som är beroende av vattnet från Motala ström.

Våra vattendrag är även livsmiljö för ett stort antal organismer och det åligger oss att värna denna biologiska mångfald. Såväl övergödning som försurningproblem hotar flora och fauna i och kring vattnen. Övergödning bedöms vara ett av länets större miljöproblem medan försurningen är mer av en lokal fråga som berör vissa specifika sjöar. I Motala kommun handlar det främst om vattendrag i den norra skogsbygden, varav några enstaka kalkats. Vättern omfattas dessutom av miljökvalitetsnormerna för fisk- och musselvatten och dess bestämmelser.

Nationella direktiv för vatten

Regeringen har gett Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Socialstyrelsen och Boverket ansvar för vissa övergripande miljömålsfrågor. De miljömålsansvariga myndigheterna och de myndigheter som har ett övergripande ansvar ska tillsammans utveckla lämpliga indikatorer för dessa frågor och i övrigt verka för att de berörda målen kan nås.

En av de fyra övergripande miljömålsfrågorna är ”Fysisk planering och hushållning med mark och vatten samt byggnader”

I övrigt berörs vatten i flera av de femton nationella miljömålen:

- ”Ingen övergödning”
- ”Levande sjöar och vattendrag”
- ”Hav i balans samt levande kust och skärgård ”
- ”Myllrande våtmarker”

Det kommunala och regionala förhållningssättet till miljömålen beskrivs vidare i kapitel 15 ”Miljö, hälsa & säkerhet”.

Vattendirektivet

Hushållningen med våra vattenresurser har ett tydligt stöd i den nationella lagstiftningen och i miljömålsarbetet. Därtill har EU utfärdat ett ramdirektiv för vatten för att hejda den pågående försämringen av sötvattenresurserna i Europa. Internationellt är vattenfrågorna ett allvarigare problem än i Sverige och direktivet syftar till att eftersträva god ekologisk vattenkvalitet för såväl ytvatten (sjöar, vattendrag och kustvatten) som för grundvatten. Di-

rektivet är för närvarande på väg att implementeras i svensk lagstiftning och leder till att det skapas en ny organisation för Sveriges hantering av vattenfrågor. Vattenplanering ska utgå från avrinningsområden, vilket innebär att naturens egna gränser för vattnets flöde ska följas. Därför har landet delats in i fem avrinningsdistrikt som alla har en avrinningsmyndighet med ett samordnat ansvar för vattnets väg från källan inne i landet ut till havet. Denna nya vattenadministration skär över en rad invanda administrativa gränser. Dit hör bland annat plan- och bygglagens regelverk om enskilda kommuners planmonopol. Större krav kommer att ställas på samordning av mark- och vattenresurser vid översikts-, detalj-, och regionplanering.

Motala ströms avrinningsområde och delområden inom kommunen

Baserat på vattnets egna flöden ingår Motala kommun enligt detta sätt att tänka, i "Motala Ströms Avrinningsområde". Området omfattar stora delar av Östergötland men även delar av Örebro och Jönköpings Län. Detta område är i sin tur nedbrutet i delområden, återigen grundat på vattnets vägar. Motala kommun berörs av fyra sådana delområden och indelningen är relevant för den fortsatta diskussionen kring vatten. De olika delområdena motsvaras i stort sett av tämligen olikartad geografi och problembild. Allmänt kan dock sägas att det miljöarbete som hittills bedrivits, har lyckats hantera de stora punktutsläppen och fokus har därför förskjutits till att försöka åtgärda de diffusa utsläppen.

Området närmast Vättern kallas **Vätterns östgötastrand** och avvattnas mot Vättern. Skogsbygd dominerar området men även delar av Motala tätort ingår. Tillståndet i Vättern är i dag betydligt bättre än på mycket länge. I Motalaviken har de totala kvävehalterna minskat under den senaste treårsperioden. Kvoten mellan kväve och fosfor visar att det inte är risk för massförekomst av blågröna alger. Utförligare information om Vättern finns tillgänglig via Vätternvårdsförbundet, som genomför regelbundna mätningar.

Huvudfåran är beteckningen på det delområde som löper från Vätterns utlopp i Motala ström vid Motala, via Boren och Roxen och vidare ända bort till Bråviken. I kommunen omfattas alltså ett bälte från Motala till Norrbysjön där avrinningen från omgivande mark direkt förs ut i huvudfåran. Här belastar kommuns största avloppsreningsverk Karshult och övrig påverkan från tätorten. Dock ger Motala Ströms Vattenvårdsförbunds undersökningar vid handen att vattenkvaliteten i stort sett är den samma vid inloppet till Strömmen som i Borensberg. Det är egentligen först i Roxen som de olika mätvärdena tenderar att stiga till högre nivåer och det är också i Roxen flera av delområdenas avrinning flödar samman.

En kanske förvånande stor del av kommunen ingår i delområdet **Finspångsåsån** som rinner ut i huvudfåran först i Glan. Finspångsåns avrinningsområde ligger i de nordvästra delarna av Östergötland och

i angränsande del av Närke. Högt belägna bäckar rinner genom skogsmark och förenas allt eftersom. De stora partierna skogs- och myrmarker som vattendragen passerar på sin väg österut bidrar med humusämnen till vattnet, medan den lilla arealen jordbruksmark ger ett begränsat läckage av när-salter. Från sjön Stora Vänstern strax norr om Motala kommer det första biflödet. Vattnet passerar sjöarna Stråken och Ommen innan det förenas med det andra biflödet, Hättorpsån, nära Tjällmo. Hättorpsån startar i den högt belägna, näringsfattiga skogssjön Höksjön som ligger en mil öster om Vätterns nordspets och rinner sedan genom skogen österut. Där biflödena flyter ihop bildas Hällestad-sån. Biflödet från Stora Vänstern påverkas av två reningsverk i närheten av Karlsby vid Stora Vänstern. Två avloppsreningsverk påverkar Hättorpsån, varav det ena tillhör den militära anläggningen i Kvarn.

En betydligt mindre del av kommunen ingår i delområdet **Nedre Svartån**. Svartån ringlar genom en skogsbygd med mindre inslag av jordbruksmark, förbi tätorterna Boxholm och Mjölby och sedan vidare genom jordbruksdominerad slättbygd på sin väg mot Roxen. Marken i delområdet ändrar sin karaktär från granitberggrund till sedimentära bergarter. Svartån belastas bla av två kommunala avloppsreningsverk, industriella utsläpp och passerar områden med mycket intensivt jordbruk, där risken för ytavrinning med höga halter av när-salter är stor.

Ur: Verksamhetsplan för Tekniska kontoret, Vatteningenheten(2004)

Inriktningsmål för vatten och avlopp

- Vattenförsörjningen skall säkerställas så att vi kan leverera ett högklassigt dricksvatten till kunderna samt rena och avleda avloppsvatten med så få leveransstörningar som möjligt.
- Genom rätt förebyggande underhåll och åtgärdsverksamhet skall anläggningarna förvaltas på sådant sätt att vi får långsiktigt låga kostnader.
- Vi skall i möjligaste mån verka för ett naturligt kretslopp i samverkan med naturen.
- VA-taxan skall vara bland de lägsta vid jämförelse med andra medelstora kommuner i landet med samma ambitionsnivå och jämförbara förhållanden.
- Brukarna av avloppsanläggningarna skall fortlöpande informeras om VA-verksamheten och dess betydelse för miljön.

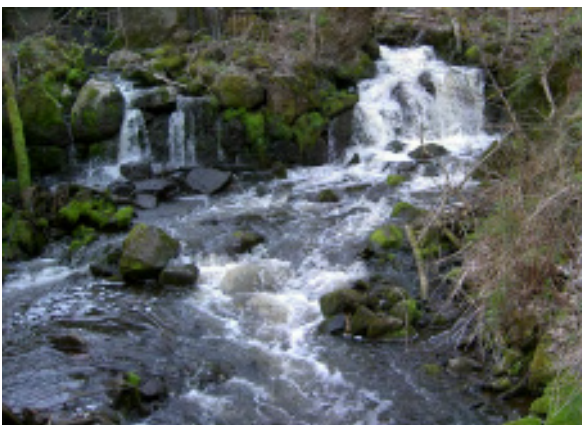
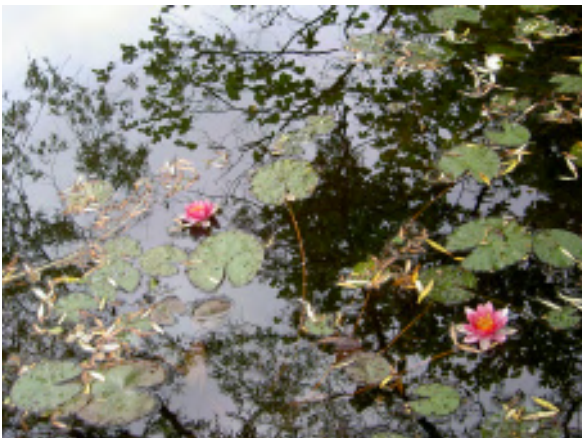
Bild: Lars Åke Anderberg, LTH

Planeringsarbete vatten

Vattendirektivet och de nationella miljömålen medför att vi kan förvänta oss ytterligare fokus på vattenfrågorna. Inom den kommunala planeringen avses frågorna att utredas vidare, eventuellt inom ramen för en tematisk fördjupning av översiktsplanen. Kommunen avser att iakttä gällande miljökvalitetsnormer och redan i dag finns ett antal åtgärder och förslag för att säkerställa god vattenkvalitet.

Länets kommuner genomför ett inventeringsprojekt av vattendrag (BIS) i syfte att öka kunskapen om vilka biologiska värden som finns i östgötska sötvatten. Projektet kommer att resultera i en omfattande och värdefull sammanställning av ny och gammal kunskap och fungera som underlag för beslut om skydd och åtgärder i länets vattenmiljöer. Kriteriet för att vattendrag ska inventeras i projektet är att de hyser, eller kan tänkas hysa, limniska naturvärden. Små, vattendrag utan kontinuerligt flöde, breda, sjöliknande vattendrag, skyddade vattendrag samt vattendrag som redan inventerades med likartad metodik undantas från inventeringen. En slutrapport från inventeringen kommer enligt den justerade tidplanen att lämnas hösten 2008. Kommunens naturvårdsprogram behöver kompletteras med den nya kunskapen som framkommer.

Hantering av dagvatten är en faktor som påverkar vattendragens kondition. Dagvatten för ofta med sig stora mängder föroreningar och i synnerhet vid stora regnmängder kan det orsaka problem. Mängden dagvatten ökar då och därmed även mängden föroreningar. I de fall dagvatten och spillvatten avleds tillsammans kan stora dagvattenflö-

den ge negativa effekter på reningseffekten och leda till att en del av avloppsvattnet måste bräddas utan rening. Genom att i större utsträckning infiltrera dagvattnet på plats efterliknar man naturens rening. Metoden kallas för **öppna dagvattenlösningar** och är ett samlingsnamn på olika anläggningar för omhändertagande, fördröjning och magasinering av dagvatten i helt eller delvis öppna system. Ett policydokument för bättre dagvattenhantering arbetas för närvarande fram och de övergripande ställningstagandena i detta presenteras nedan.

Ett annat viktigt steg för att skydda vattenförekomsten är inrättandet av **vattenskyddsområden**. I Motala kommun finns det ett fastställt vattenskyddsområde för Tjällmo vattentäkt. Arbetet pågår med att ange vattenskyddsområden med skyddsbestämmelser för samtliga vattentäkter i kommunen. Vattenförsörjningen i kommunen bedöms dock vara relativt problemfri. Kapaciteten i såväl vatten- som avloppssystemen är tillräckligt hög för att klara en positiv befolkningsutveckling utan att större investeringar behövs.

Det pågår även en utredning för att ta fram **reservvattentäkter**. Den överväldigande majoriteten, 98 procent, av allt dricksvatten i kommunen hämtas från ytvattentäkter i Vättern respektive Boren. I övrigt finns ett antal mindre grundvattentäkter. I utredningen kring reservvattentäkter har ett fullt utbyggt ledningsnät mellan Motala och Borensberg diskuterats. Detta bedöms för närvarande inte som ekonomiskt försvarbart medan andra alternativ kommer att utredas vidare. Det är också känt att det inom tätorten Motala finns grundvattentill-

Ovan ett av de dagvattenutlopp som mynnar i Motala ström och till vänster den nya dagvattenanläggningen vid Höljan som förutom önskvärda miljöeffekter också utgör ett trevligt inslag i stadsbilden. Projektet delfinansierades med statliga bidrag.

gångar som är outnyttjade. Möjligtvis skulle den föreslagna utökade infiltrationen av dagvatten kunna hota kvaliteten på nämnda grundvattenreserv. Risken för påverkan bedöms dock som så liten att en förbättrad situation för dagvattenrecipienten prioriteras. Vidare är bedömningen att sannoliken är minimal att en situation uppstår, där detta grundvatten får betydelse för dricksvattenförsörjningen i kommunen.

Enskilda vatten- och avloppslösningar

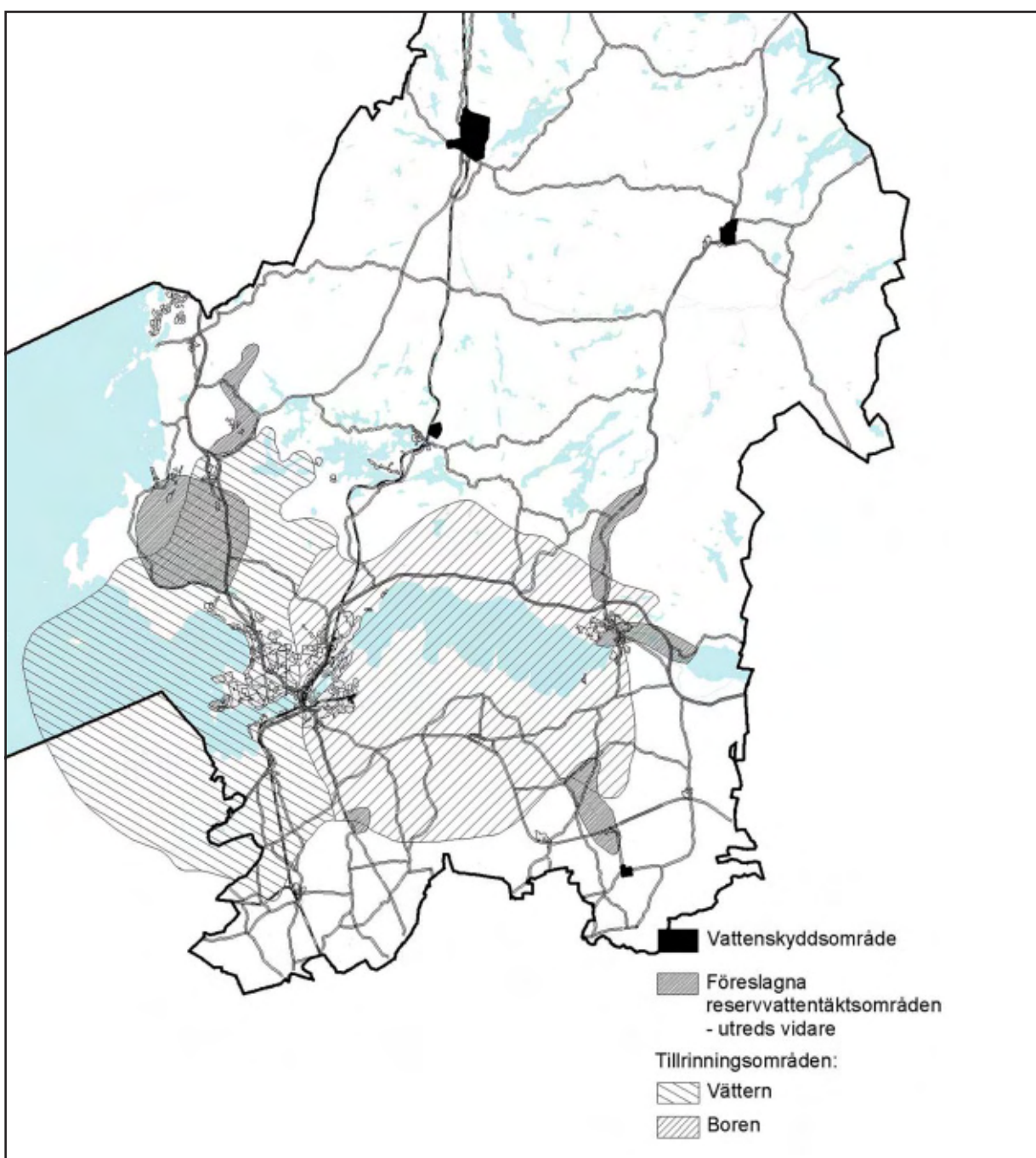
I Motala kommun är det minst 5 500 personer som får sitt vatten från en enskild vattentäkt och cirka 2 500 hushåll (år 2005) som inte är anslutna till kommunal avloppsvattenrening. Det är i första hand boende på landsbygden och i fritidshus som berörs. Generellt gäller vid lokaliseringsprövning av ny bebyggelse utanför detaljplan, att förutsättningarna för enskilt avlopp liksom för en eventuell gemensamhetsanläggning skall bedömas.

Möjligheten att åstadkomma långsiktigt godtagbara VA-lösningar kan komma att få avgörande betydelse i lokaliseringsärenden. Bristfälliga avloppsanläggningar orsakar övergödningssproblem, förorenar grund- och ytvatten samt utgör en risk för spridning av sjukdomsframkallande bakterier, virus och parasiter i omgivningen. Vattenkvaliteten kan vara varierande i enskilda vattentäkter. I slättbygden i södra kommunen finns kända problem med höga halter av nitrater i brunnarna, varför kommunala överföringsledningar för vatten har byggts ut i dessa områden. Att fastställa vattenkvaliteten i den enskilda vattentäkten bedöms dock ligga i brukarens eget intresse.

Vattentäkter

I Motala kommun används sex vattenverk för produktion av dricksvatten: två ytvattentäkter och fyra grundvattentäkter. Ytvatten tas från Vättern och Boren, vilka båda håller en bra vattenkvalité och kräver därför ingen omfattande rening. Grundvattentäkterna finns i Godegård, Tjällmo, Karlsby och Älvestad. Även grundvattnet är av god kvalitet även om vissa av grundvattentäkterna genomgår en mer omfattande behandling än andra.

Föreslagna områden för reservvattentäkter redovisas nedan och utreds vidare.

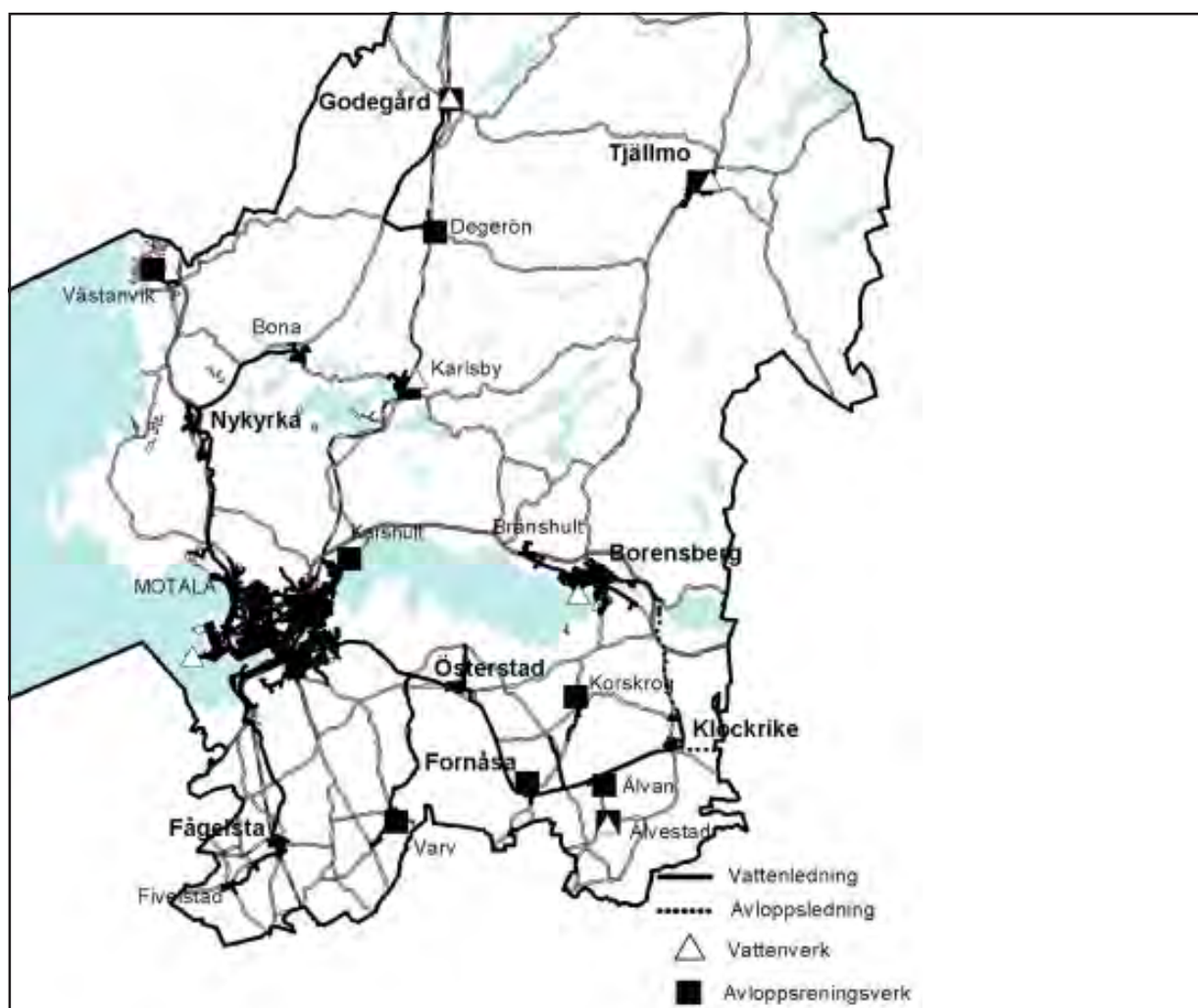

Vattenskyddsområden

Enligt de nationella miljömålen ska senast år 2009 vattenskyddsområden finnas för yt-vattentäkter och 2010 för grundvattentäkter i Sverige. Idag är vattenskyddsområde upp-rättat för grundvattentäkten i Tjällmo, för övriga pågår utarbetandet av skyddsföreskrifter.

Vad som avsätts som vattenskyddsområde är baserat på tillrinningsområdet till vattentäkten. Skyddsområdet kan vara lika stort eller mindre än tillrinningsområdet beroende på de förutsättningar som finns i området. Vattenskyddsområdet delas vanligen in i tre olika zoner, vattentäktsson, primär och sekundär, som bl.a. grundar sig på undersökningar av de hydrologiska och geologiska förhållandena i marken. Vattentäktssonen utgörs av området närmast vattenuttaget. Skydds-föreskrifterna kan innehålla olika krav för respektive zon.

Motala kommun berörs i den östra delen av skyddsområdet för Ljungs vattentäkt i Linköpings kommun.

Överföringsledningar för enbart vatten:

Ask – Varv
Österstad – Fornåsa – Ekebyborna – Lönsås - Älvan – Klockerike
Godegård - Degerön

Överföringsledningar för enbart avlopp

Borensberg – Klockerike – Linköping

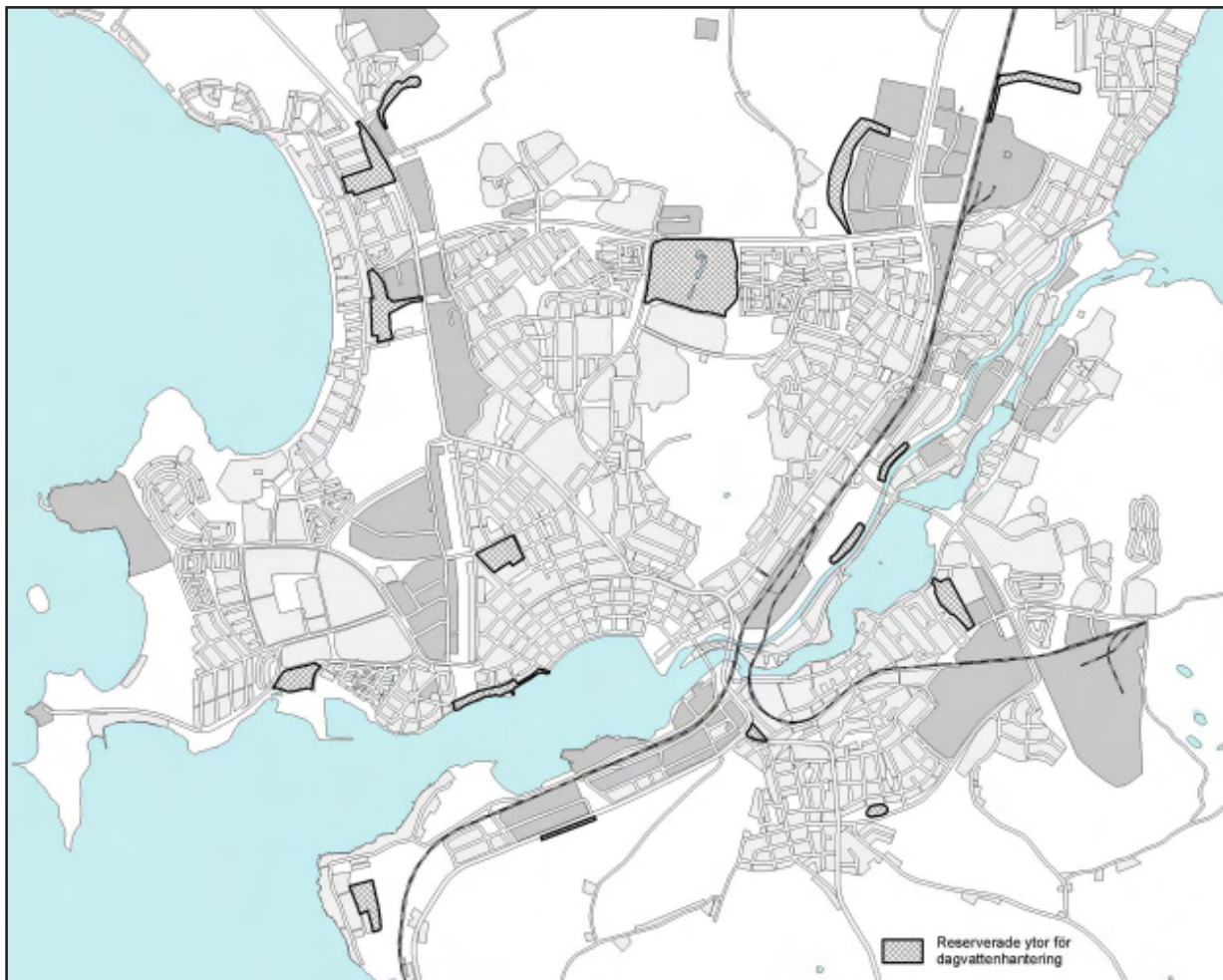
Överföringsledningar för vatten och avlopp

Motala – Nykyrka - Bona
Motala – Österstad
Motala – Norrsten – Fågelsta - Fivelstad
Borensberg – Brånshult

Kommunens dagvattenpolicy

Dagvattenhanteringen i kommunen ska utformas så att den naturliga vattenbalansen så långt möjligt bibehålls, att risken för översvämningsskador vid kraftiga regn minimeras och att föroreningsbelastningen på vattendragen minskar.

- * Öppna dagvattenlösningar ska så långt möjligt tillämpas vid planering och byggande.
- * Vid detaljplanprövning skall förutsättningarna för öppna dagvattenlösningar klargöras i ett tidigt skede. Särskilda områden kan i detaljplan avsättas för dagvattenhantering.
- * Kommunen ansvarar för att dagvattenfrågorna beaktas vid ombyggnad eller annan förändring inom allmän platsmark.
- * Kommunen ska uppmuntra till inslag av öppna dagvattenlösningar samt bidra med kunskap och information.
- * Dagvatten bör ses som ett positivt inslag i stadsbyggandet.

Ytor som bör reserveras för dagvattenhantering i Motala tätort. I första hand ska dagvattnet fördröjas i markytan men inom vissa ytor kan det bli aktuellt med underjordiska magasin. I kanalstråket krävs särskild hänsyn till alléträden som omfattas av Natura-2000 bestämmelser

Inriktningsmål enligt avfallsplan 2003-2006 för Motala kommun

- Återanvändning och återvinning av avfallet ska prioriteras
- Verka för att avfallet från såväl hushåll som handel och industri minskar vad gäller såväl mängd som farlighet.
- Avfallshanteringen ska bedrivas på ett sådant sätt att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter i enlighet med Agenda 21.
- Renhållningstaxan skall vara bland de lägsta vid jämförelse med andra medelstora kommuner i landet med samma ambitionsnivå och jämförbara förhållanden.
- Medborgarna ska fortlöpande hållas informerade om renhållningsverksamheten och konsumtionens betydelse för avfallshanteringen.

AVFALLSHANTERING OCH RENHÅLLNING

Kommunens avfallshantering bedrivs i samarbete med Vadstena kommun under en gemensam renhållningsnämnd och är ett bra exempel på mellankommunalt resursutnyttjande. De långsiktiga målen som rör kommunens avfallshantering finns samlade i Avfallsplan 2003-2006 för Motala och Vadstena kommuner antagen av kommunfullmäktige 2002. Det övergripande målet är att mängden avfall och dess farlighet minskas och att återanvändning och återvinning av material ökar.

Kommunens avfallshantering omfattar transport av hushållsavfall, förbehandling, mellanlagring, sortering och slutligt omhändertagande av hushållsavfall och därmed jämförligt avfall från annan verksamhet.

Framtida verksamhet och nuvarande avfallshantering

Avfallshanteringen går mot allt högre grad av sortering och sortering i fler fraktioner. Det lagstadgade producentansvaret för olika typer av avfall kommer troligen att få större utrymme. Insamlingen av farligt avfall måste öka och i kretsloppspropositionen finns ett nationellt mål att 35% av hushållens och 100% av verksamheternas lättnedbrytbara organiska avfall ska behandlas biologiskt. Betydligt mindre mängd avfall kommer att deponeras i framtiden än idag.

För att klara framtida mål och krav kommer insamlingssystemen för olika typer av avfall sannolikt att förändras. Förändringar kan även ske till följd av beslut som fattas av den entreprenör som hanterar insamlingsverksamheten.

Insamling av förpackningar och tidningar

I kommunen finns idag ett 20-tal återvinningsstationer där hushållen kan lämna sina källsorterade tidningar, förpackningar och batterier. Insamling av förpackningar och tidningar sköts av materialbolagen och dess entreprenörer. För att erhålla en god service mot kommuninvånarna samt öka insamlingen krävs utbyggda insamlingssystem. På sikt kommer troligen antalet återvinningsstationer och närahämtningen i kommunen att öka. Områden som är i behov av återvinningsstationer är Bergsätter, Ekön och Centrum.

Återvinningscentraler

Återvinningscentraler för hushållens grovavfall och mindre mängder verksamhetsavfall finns i Motala och Borensberg. Återvinningscentralen i Motala ligger i direkt anslutning till Tuddarps avfallsanläggning, cirka tre kilometer söder om Motala centrum. I Borensberg är återvinningscentralen placerad i Erstorps industriområde, norr om tätorten. Återvinningscentralerna i kommunen kommer att anpassas för att ge möjlighet till utökad och bättre sortering.

Möjligt område för en ny återvinningscentral är norra delen av Motala tätort, vid **Mygghult**. Här finns i dagsläget en anläggning för lagring och fragmentering av asfalt.

Tuddarps avfallsanläggning

Tuddarps avfallsanläggning har funnits i bruk sedan år 1959 och huvudverksamheten bestod från början av deponering av avfall. Verksamheten har därefter mer inriktats på mellanlagring och omlastning av olika typer av avfall/material, dels avfall som lämnas på återvinningscentralerna och dels

avfall som lämnas direkt på avfallsanläggningen. Träavfall, ris och grenar krossas på anläggningen innan det transporteras bort för energiåtervinning. Blandat avfall från hushåll (grovavfall) och verksamheter sorteras. Återvinningsbart avfall transporteras vidare till olika återvinningsanläggningar. Farligt avfall körs efter mellanlagring bort för återvinning och destruktion. Brännbart avfall transporteras till Gärstadverket i Linköping.

Avfall som inte är farligt, återvinningsbart eller brännbart deponeras inom avfallsanläggningen. Även avfall från Mjölby kommun tas emot och hanteras vid Tuddarp.

I gällande översiktsplan, delen Motala stad antagen 1994 angavs ett stort skyddsområde kring anläggningen med anledning av eventuell utökad verksamhet. Kommunen hade då för avsikt att pröva frågan om slutbehandling av hushållsavfall på Tuddarp i stället för bortforsling för förbränning. Behandlingen gick ut på att deponera avfallet under kontrollerade former för att så långt som möjligt kunna utvinna den metangas som uppstår vid nedbrytningen. En sådan verksamhetsutökning är inte längre aktuell. Områdesbestämmelser har nyligen antagits som innefattar avfallsanläggningen med omgivningar. Markbehov för nuvarande och viss utökad verksamhet har därigenom säkrats. Läget i direkt anslutning till tätorten, nära befintlig bostadsbebyggelse och fritidsområden, medför restriktioner för verksamhet som är störande för omgivningen.

Område för störande flisning

I områdesbestämmelserna för Tuddarp tillgodoses ytbehovet för den lagring, sorterings och omlastningsverksamhet som är aktuell. Viss utökning har också bedömts möjlig. I verksamheten ingår också kross och flisning som, om den väsentligt utökas, skulle kunna medföra bullerproblem. Som komplement föreslås i översiktsplanen området vid Mygghult. Detta är genom sitt läge norr om tätortsbebyggelsen med hänsyn till förhärskande vindriktning mindre störningskänsligt.

Kompostverksamhet

För kompostering av park- och trädgårdsavfall finns (2005) en anläggning vid **Sättran** i Motala. Där komposteras både park- och trädgårdsavfall som hushållen och verksamheterna lämnar på återvinningscentralerna och trädgårdsavfall som kommunen hämtar hos hushållen. Den färdiga produkten, kompostjorden, säljs till privatpersoner och företag.

Anläggningen vid Sättran planeras att flyttas till Tuddarp. Motivet är dels att klagomål framförts från grannar till den befintliga anläggningen, dels att en rationellare hantering kan uppnås vid Tuddarp. En lokalisering här förutsätter att verksamheten kan bedrivas på sådant sätt att luktproblem inte uppstår vid befintlig eller planerad bostadsbebyggelse. Detta bedöms enligt tekniska kontoret vara möjligt genom att årstidsanpassa åtgärderna.

Konsekvenser

Utformning och lokalisering av anläggningar för teknisk försörjning har i första hand effekter på miljötillståndet och påverkan på den kommunala ekonomin liksom på enskildas ekonomi. Översiktsplanen förespråkar en sammanhållen stadsstruktur, vilket ur energihushållningssynpunkt är att föredra. Likaså är det i ekonomiskt hänseende fördelaktigt att koncentrera ny bebyggelse kring befintliga system. Olika samordningseffekter kan också uppnås i samarbetet med grannkommunerna.

Inriktningen i översiktsplanen innebär stöd för förändrad markanvändning för uppförande av vindkraftsverk, för områden där dagvatten omhändertas samt för ett nytt område för flisningsverksamhet. Utöver detta tillkommer reservvattentäkter och vattenskyddsområden som kommer att medföra olika former av skyddsbestämmelser.

Utbyggd vindkraft medför många miljömässiga fördelar men innebär samtidigt risk för bullerstörning och för betydande förändringar i kommunens landskapsbild. Inom de områden som utpekats som förefallande lämpliga för vindkraft, alla i slättbygden, bedöms dock denna påverkan som rimlig i förhållande till nytan. Skulle alla de utpekade områdena för vindkraft komma att bebyggas fullt ut så skulle

det innebära att landskapsbilden söder om Boren förändras markant. Behovet av noga bedöma konsekvenserna av varje enskild lokalisering kvarstår.

Vattenfrågorna har en bred tematik och kommer att kräva fortsatt utredningsarbete och kunskapsinsamlande. Det är lämpligt att utgå från kommunens delområdena inom avrinningsområdet Motala ström och att organisera samt administrera arbetet utifrån dessa, vilket i sig implicerar regionalt samarbete. De åtgärder som för övrigt föreslås i översiktsplanen och i målarbetet inom ramen för dagvattenpolicyn syftar till större kretsloppsanpassning. Lokalt omhändertagande av dagvatten kan utöver miljövinster också ge mer värden i form av trivsamma inslag i stadsbilden och i nybyggda områden.

Större delen av kommunens avfall tas omhand på Tuddarps avfallsanläggning. Avfallet sorteras och komposteras samt forslas vidare till förbränning eller deponeras. Kompostering och materialåtervinning är långsiktigt hållbara processer. Vid sopförbränning omvandlas delar av avfallets energiinnehåll för en relativt låg kostnad till elektricitet. Det är önskvärt att den totala mängden avfall kan minskas liksom att kretsloppsanpassningen fortsätter.

MILJÖ, HÄLSA & SÄKERHET

UTVECKLING OCH ANPASSNING MED HÄNSYN TILL MÄNNISKORS HÄLSA OCH PÅ NATURENS VILLKOR

Miljöfrågorna har varit en central utgångspunkt när översiktsplanen utformats. Bebyggelseutvecklingen är inriktad mot strukturer som ger stöd för kollektivtrafikförsörjning och rationell teknisk försörjning. Möjligheten att erbjuda kommuninvånarna goda livsmiljöer är en viktig utvecklingsfråga som berörs i flertalet av översiktsplanens olika temaavsnitt. I det här kapitlet redovisas miljö- och riskfaktorer som bör beaktas vid beslut om användningen av mark- och vattenområden samt övergripande miljöpolitiska riktlinjer.

Motala kommun har gynnsamma förutsättningarna att förebygga miljöproblem och begränsa negativ miljöpåverkan. Tätorten består exempelvis till en tredjedel av gröna ytor, vilket ger utrymme både till förbättrad dagvattenhantering och förtätning utan att bostadsnära rekreationsområden och naturområden hotas. Undantaget är trafikbelastningen på det befintliga riksvägnätet genom Motala tätort och de konsekvenser som den medför för invånarnas hälsa och säkerhet. Konsekvenser som inte är möjliga att överbygga eller åtgärda. Omläggningen av riksväg 50 genom Motala har därför getts högsta prioritet i översiktsplanen.

ÖVERGRIPANDE MILJÖMÅL

Det nationella målet för miljöarbetet är att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Det innebär att påverkan på miljön inom en generation (20-25 år) ska ha reducerats till nivåer som är långsiktigt hållbara. I det innefattas en god livsmiljö och folkhälsa, bevarad biologisk mångfald, bevarad produktionsförmåga för ekosystem och skydd av natur- och kulturlandskapet. Med det riktmärket beslutade riksdagen 1999 om en ny struktur i arbetet med miljömål och femton nationella miljökvalitetsmål fastställdes. Sedan dess har 71 delmål till miljökvalitetsmålen antagits och det är dessa delmål som styr miljöpolitiska åtgärder och prioriteringar inom olika samhällssektorer. Delmålen är i de flesta fall konkreta och kvantifierade och anger bland annat för-

ändringar och värden som ska vara uppnådda vid en viss tidpunkt. De flesta delmål har 2010 som målår.

Arbetet med miljökvalitetsmålen är i sin tur tänkt att genomsyra den samlade politiken för utveckling och välfärd som ska leda till att vi når en hållbar utveckling i Sverige. Regeringens nyligen framtagna proposition "Svenska miljömål - ett gemensamt uppdrag" (2004/05:150) för detta synsätt vidare. Regeringen redovisar i denna proposition förslag utifrån kostnadseffektivitet. Åtgärder premieras som kan leda till att flera miljökvalitetsmål kan uppnås på samma gång. De ska även bidra till att uppfylla andra politiska mål och särskild vikt läggs vid folkhälsa, barns hälsa och jämställdhet. Sveriges roll i det globala miljöarbetet betonas liksom behovet av att sambanden mellan ekonomisk tillväxt och miljöbelastning bryts och att produktions- och konsum-

De femton miljö kvalitetsmålen är:

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giffri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans, levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö

Ett nytt sextonde miljö kvalitetsmål för biologisk mångfald föreslås av regeringen "Svenska miljömål - ett gemensamt uppdrag" (2004/05:150) :

16. Ett rikt växt- och djurliv

"Den biologiska mångfalden ska bevaras och dess nyttjande ske på ett hållbart sätt för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd."

tionsmönstren blir hållbara. Man framhåller det angelägna i att fortsätta utveckla åtgärder inom ramen för de tre åtgärdsstrategier som riksdagen redan antagit. Strategierna är:

- Effektivare energianvändning och transporter
- Giftfria och resurssnåla kretslopp
- Hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö

Den ökade miljömedvetenheten under de senaste årtiondena har lett till vissa framgångar, exempelvis har effekterna av försurning och övergödning avtagit och människors hälsa påverkas mindre av föroreningar i utomhusmiljön. Dock återstår problem som inom några områden är särskilt svårlösta. Två mål som är svåra att nå är *Levande skogar* och *Ingen övergödning*. Som mycket svåra att nå bedöms målen *Giffri miljö* och *Begränsad klimatpåverkan*. Även målet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* blir svårt att nå eftersom resultatet är beroende av hur målen uppnås för bland annat *Giffri miljö* och *Ingen övergödning*. Ett av de områden som sammantaget är mest problematiskt att komma till rätta med är miljö-tillstånden i de marina ekosystemen.

Miljö mål och den fysiska planeringen

Flertalet av miljö kvalitetsmålen har samband med mark- och vattenområdenas egenskaper och värden och påverkas på olika sätt av byggnader, anläggningar och annan infrastruktur. Den fysiska miljön bildar i flera avseenden ramar för möjligheterna att uppnå hållbar utveckling.

Miljö kvalitetsmålen ska fungera som riktmärken för allt miljöarbete, oavsett var och av vem det bedrivs. Kommunen kan konkret bidra till att målen uppnås, inte minst genom tillämpning av miljöbalken och plan- och bygglagen (PBL). Genom översiktsplaner, detaljplaner och bygglov har kommunen möjlighet att påverka utvecklingen i rätt riktning. En översyn görs nu av PBL, bland annat i de delar som rör miljö kvalitetsmålen. Möjligheterna till samordning mellan bestämmelserna i PBL och miljöbalken ingår också i översynen. Planer enligt PBL har redan i dag effekter även för andra myndigheters beslut enligt miljöbalken, bland annat väglagen och lagen om byggande av järnvägar. Krav på befintlig bebyggelse är dock svåra att ställa utifrån beslut enligt PBL.

Flertalet av de nationella miljö målen har samband med mark och vattenområdenas egenskaper och

värden och påverkas på olika sätt av byggnader, anläggningar och annan infrastruktur. Hur bebyggelse, trafikleder och anläggningar är lokaliserade i såväl ett regionalt som ett lokalt sammanhang påverkar exempelvis transportbehovet och möjligheterna till kollektivtrafikförsörjning. Även hur bebyggelsen utformas och vilka system för energiförsörjning och annan teknisk försörjning som kommer till användning är faktorer av betydelse för miljömålen. Viktigt för bebyggelsens miljöpåverkan, energiförbrukning och hälsoeffekter är också hur byggnader och anläggningar placeras, orienteras och utformas samt vilka byggmaterial, byggprodukter och teknisk utrustning som väljs. Kravet på långsiktighet aktualiserar även hur byggnader och anläggningar används, underhålls och förvaltas under hela bruksskedet.

Samtidigt har EU:s direktiv för miljöbedömning av planer stegvis implementerats i den svenska lagstiftningen och gäller fullt ut från juli 2005. Bakgrunden till direktivet är att miljöfrågorna ska beaktas redan i planeringens allra tidigaste skeden. De senaste årens förskjutning mot att i planprocessen ge miljöfrågorna utökad utrymme, kommer troligtvis att fortlöpa.

Regeringen har även tagit fram miljö kvalitetsnormer som skall iakttas i den fysiska planeringen. Miljö kvalitetsnormernas syfte är att komma till rätta med faktiska eller framtida miljöproblem. Normerna anger i princip vilken belastning naturen tål respektive vad människan tål utan fara för sin hälsa.

Plan- och bygglagen reglerar markanvändningen som sådan medan den specifika verksamheten som ska bedrivas prövas enligt miljöbalken. Till miljöfarlig verksamhet räknas enligt miljöbalken all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön. De miljöfarliga verksamheter som är tillstånds- eller anmälningspliktiga återfinns i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Regionala prioriteringar

För att miljö kvalitetsmålen ska vara möjliga att nå inom en generation är det särskilt viktigt att koncentrera arbetet till åtgärder som påverkar och förändrar de aktiviteter som är huvudorsaker till dagens miljöproblem. De olika miljöproblem som miljö kvalitetsmålen omfattar är inte lika i alla regioner i Sverige och vissa problem är dessutom inte regionala till sin karaktär. Med utgångspunkt från de nationella åtgärdsstrategierna, de fem grundläggande skyddsvärdena samt den generella problembilden i

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Delmål

Senast år 2010 ska fysisk planering och samhällsbyggande grundas på program och strategier för:

- hur ett varierat utbud av bostäder, arbetsplatser, service och kultur kan åstadkommas så att transportbehovet minskar och förutsättningarna för miljöanpassade och resurssnåla transporter förbättras,
- hur kulturhistoriska och estetiska värden ska tas till vara och utvecklas,
- hur grön- och vattenområden i tätorter och tätortsnära områden ska bevaras, vårdas och utvecklas för såväl natur- och kulturmiljö- som friluftssändamål, samt att andelen hårdgjord yta i dessa miljöer fortsatt begränsas,
- hur energianvändningen ska effektiviseras för att på sikt minskas, hur förnybara energiresurser ska tas till vara och hur utbyggnad av produktionsanläggningar för fjärrvärme, solenergi, biobränsle och vindkraft ska främjas.

Bebyggelsens kulturhistoriska värden ska senast år 2010 vara identifierade och ha en långsiktigt hållbar förvaltning.

Antalet människor som utsätts för trafikbullerstörningar överstigande de riktvärden som riksdagen ställt sig bakom för buller i bostäder ska ha minskat med 5 procent till år 2010 jämfört med år 1998.

År 2010 ska uttaget av naturgrus i landet vara högst 12 miljoner ton per år.

Den totala mängden genererat avfall ska inte öka och den resurs som avfall utgör ska tas till vara i så hög grad som möjligt samtidigt som påverkan på och risker för hälsa och miljö minimeras. Särskilt gäller att:

- Mängden deponerat avfall exklusive gruvavfall ska minska med minst 50 procent till år 2005 räknat från 1994 års nivå.
- Senast år 2010 ska minst 50 procent av hushållsavfallet återvinnas genom materialåtervinning, inklusive biologisk behandling.
- Senast år 2010 ska minst 35 procent av mat-

avfallet från hushåll, restauranger, storkök och butiker återvinnas genom biologisk behandling. Målet avser källsorterat matavfall till såväl hemkompostering som central behandling.

- Senast år 2010 ska matavfall och därmed jämförligt avfall från livsmedelsindustrier m.m. återvinnas genom biologisk behandling. Målet avser sådant avfall som förekommer utan att vara blandat med annat avfall och är av en sådan kvalitet att det är lämpligt att efter behandling återföra till växtodling.
- Senast år 2015 ska minst 60 procent av fosforföreningarna i avlopp återföras till produktiv mark, varav minst hälften bör återföras till åkermark.

Miljöbelastningen från energianvändningen i bostäder och lokaler minskar och är lägre år 2010 än år 1995. Detta ska bland annat ske genom att den totala energianvändningen effektiviseras för att på sikt minska samt att andelen energi från förnybara energikällor ökar.

År 2020 ska byggnader och deras egenskaper inte påverka hälsan negativt. Därför ska det säkerställas att:

- samtliga byggnader där människor vistas ofta eller under längre tid senast år 2015 har en dokumenterat fungerande ventilation,
- radonhalten i alla skolor och förskolor år 2010 är lägre än 200 Bq/m³ luft, och att
- radonhalten i alla bostäder år 2020 är lägre än 200 Bq/m³ luft.

Exempel på åtgärder

- Regeringen avser ge berörda centrala myndigheter i uppdrag att ge ytterligare vägledning och stöd till länsstyrelserna och kommunerna i deras arbete med planeringsunderlag
- Kartläggning av omgivningsbullret ska göras senast 2007 och åtgärdsprogram ska upprättas senast 2008 i kommuner med fler än 250 000 invånare. För kommuner med fler än 100 000 invånare gäller årtalen 2012 och 2013.
- Ytterligare information ska tas fram om byggnaders tekniska status och effekter på inomhusmiljön.
- Kriterier för god luftkvalitet i inomhusmiljön bör utvecklas.
- Regeringen avser utreda behov av ekonomiska styrmedel för att få till stånd en ökad återföring av fosforföreningar till produktiv mark och som samtidigt främjar en utveckling av avloppssystemen och teknik för utvinning av fosforföreningar.

Enligt formuleringsförslaget i regeringens proposition ”Svenska miljömål - ett gemensamt uppdrag” (2004/05:150).

länet anser Länsstyrelsen att insatser inom **tre problem- eller åtgärdsområden** har särskild prioritet för Östergötlands miljöarbete under de närmaste tio åren.

Övergödningsfrågorna är särskilt tydligt kopplade till miljökvalitetsmålen *Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Grundvatten av god kvalitet men även Ett rikt odlingslandskap och God bebyggd miljö.*

Kulturlandskapsfrågorna är särskilt tydligt kopplade till miljökvalitetsmålen *Ett rikt odlingslandskap, Levande skogar, God bebyggd miljö, Giftfri miljö och Ingen övergödning men även Myllrande våtmarker samt Hav i balans samt levande kust och skärgård.*

Energi- och transportfrågorna är särskilt tydligt kopplade till miljökvalitetsmålen *Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft och God bebyggd miljö men även Giftfri miljö, Bara naturlig försurning, Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet samt Levande skogar.*

Genom att prioritera på problemområdesnivå tydliggörs att arbetet kräver insatser inom ett flertal sammankopplade miljömål. Prioriteringarna innebär dock inte att arbetet med åtgärder för de mål som saknar relationer till de prioriterade områdena kommer att läggas åt sidan. Det är viktigt att ta vara på tillfällena och situationer och att fortlöpande arbeta för att nå samtliga miljömål i sin helhet.

Regeringen har till landets länsstyrelser uppdragit att utarbeta ett gemensamt system för uppföljning av miljömålen samt att inom ramen för detta ansvara för och samordna uppföljningen

Kommunala prioriteringar

Kommunen har genom sitt ansvar för den fysiska planeringen en viktig roll i ansträngningarna att förbättra miljön och värna människors hälsa.

Särskilda delmål för fysisk planering och samhällsbyggande har formulerats under miljökvalitetsmålet ”God bebyggd miljö”. Där anges att planeringen senast år 2010 ska grundas på program och strategier för bl a hur bilberoendet ska minska, hur värden i bebyggelsemiljön tas tillvara, hur naturområden i tätort ska bevaras och utvecklas samt hur energianvändningen effektiviseras och utnyttjandet av förnybara energiresurser främjas.

Översiktsplanens innehåll och ställningstaganden motsvarar i många stycken vad som eftersträvas i

det uppställda målet. Frågor som ägnas särskild uppmärksamhet är t ex hur ett ökat regionalt utbyte när det gäller boende, arbetstillfällen och studier mm inte ska öka bilberoendet och hur tätortens service och infrastruktur ska stödjas genom försiktig förtätning.

Energi- och transportfrågorna som lyfts fram i den regionala prioriteringen står i fokus även i den kommunala planeringen. Detsamma gäller *vatten temat* där olika infallsvinklar motiverar engagemang inom den kommunala planeringen.

Det tredje området som länsstyrelsen prioriterat är *kulturlandskapsfrågorna*. Att värna kulturlandskapet är i det kommunala perspektivet inte bara en fråga om miljöansvar utan också en åtgärd som gagnar besöksnäringarnas utveckling och kommunens kvaliteter som boplats. Här tvingas man dock konstatera, trots omfattande kunskap hos bygdeföreningar och enskilda, att tillgängliga planeringsunderlag är otillräckliga. När det gäller naturvården är utgångspunkten en annan: Omfattande naturinventeringar har genomförts och kommunens naturvårdsprogram är mycket fylligt.

Kommunen har ett stort antal lokala miljömål som bl a kan återföras till Agenda 21-arbetet under nittio-talet. Miljöredovisningar har genomförts som beskriver miljötillståndet i kommunen från några olika infallsvinklar och refererar till lokala miljömål.

Samhällsbyggnadsberedningen kommer under år 2006, med beaktande av de regionalt prioriterade miljömålen, att uppdatera och förtydliga kommunens inriktningsmål för miljöarbetet.

Hur iakttas gällande miljö kvalitetsnormer?

Det finns i dagsläget (år 2006) miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten, för utomhusluft och för omgivningsbuller. Miljö kvalitetsnormerna för fisk- och musselvatten - kontrolleras av länsstyrelserna - berör Vättern medan normerna för utomhusluft - kontrolleras av kommunerna - gäller generellt. Miljö kvalitetsnormer för buller berör bara kommuner med mer än 100 000 invånare. Enligt en översiktlig bedömning av Plan- och miljönämnden med utgångspunkt från befintliga mätningar i kommunen torde inte gällande miljö kvalitetsnormer för luftkvalitet över-skridas i nuläget eller inom överskådlig framtid.

Översiktsplanen främjar, genom att betona vikten av att innerstaden avlastas genomfartstrafiken, en förbättring av den lokalt påverkade *luftkvaliteten*. Även principerna för lokalisering av bebyggelse, avsedda att stärka nyttjandet av t ex kollektivtrafik och fjärrvärme bör medverka i gynnsam riktning. När det gäller *Vätterns vattenkvalitet* bör li-kaså en positiv effekt uppnås genom anslutning av ett stort antal fritidshus till kommunal avloppsanläggning. Vid detaljplanläggning görs i varje enskilt fall en bedömning om miljö kvalitetsnormerna kan klaras.

VATTEN, LUFT & MARK

Vatten

Vattenkvalitet är en av de viktigaste miljöfrågorna som kommunen har att hantera. Det är en fråga som spänner från ekologiska avväganden till dricks-vattenförsörjning, rekreation och vattnets betydelse för näringslivsutveckling. I översiktsplanen diskuteras vatten samlat i kapitlet ”Teknisk försörjning” sidan 135.

Luft

Luftföroreningar utgör på olika sätt hot mot miljön, människors hälsa samt materiella och kulturella värden. De så kallade växthusgaserna kan påverka klimatutvecklingen globalt. Nedfall av luftföroreningar bidrar till markförsurning och näringsämnes-läckage till vattendrag och hav. Innehållet i luften kan också vara direkt toxiskt för människor och djur. Den som exponeras för höga halter av luftföroreningar kan utsättas för ökad cancerrisk och luftvägsrelaterade sjukdomar.

Föroreningarna produceras till största delen av transporter, industrier och förbränning för uppvärmning. Motala kommun påverkar och påverkas av utsläpp i andra länder eftersom föroreningarna kan spridas lång väg.

För att kontrollera hur tillståndet och utvecklingen avseende luftföroreningar är i kommunen gör Miljö- och hälsoskyddsenheten regelbundet mätningar av luftkvaliteten i olika miljöer och då framförallt i bakgrundsmiljö (utan direkt inverkan av t.ex. vägtrafik och vedeldning). Det finns (år 2005) miljö kvalitetsnormer antagna för kvävedioxid, kväveoxider, svaveldioxid, bly, partiklar (PM 10), kolmonoxid (CO), bensen och ozon i utomhusluft.

Andra luftburna hälsoproblem förutom avgaser och andra luftföroreningar är buller och allergener:

Buller

Ljudupplevelser är alltid subjektiva men det finns ändå riktlinjer för vad som allmänt uppfattas som ett störande. Ett ljud som återkommer kort och regelbundet uppfattas oftast som mer störande än ett ljud som är regelbundet och kontinuerligt. Särskilt störande uppfattas ljud som vi inte kan kontrollera och som representerar verksamheter vi ogillar.

Vägtrafik, tåg och flyg är välkända bullerkällor som stör många människor. Andra störningskällor kan vara ljud från grannar, fläktar och nattklubbar etc.

I Motala kommun dominerar trafiken på väg och järnväg som bullerkälla. Vägtrafikbuller från det kommunala vägnätet bedöms vara tämligen blygsamt, men någon heltäckande kartläggning (år 2005) har inte gjorts. Ett betydligt större problem är de mer trafikerade delarna av det statliga vägnätet (riksvägarna) och buller från järnvägen, som löper igenom Motalas tätortsbebyggelse. Utbyggnaden av dubbelspår genom kommun kommer att medföra att bullerskyddsåtgärder vidtas. Därmed bör boendemiljön utmed spåret väsentligt förbättras i bullerhänseende under kommande år. Om inga speciella skyddsåtgärder vidtas intill järnvägen eller avskärmande byggnader dämpar bullret, krävs normalt ett avstånd på ett par hundra meter, för att störningen säkert ska vara under riktvärdena.

Andra stora bullerkällor är Duntebergets motorstadium i utkanten av Motala tätort samt skjutfältet vid stridsskolan i Kvarn som har inverkan på delar av Borensberg och Tjällmo. Dessa båda verksamheter kommer att tillståndsprövas och i samband med detta hanteras bullerfrågorna.

En annan större bullerkälla är vindkraftverk. I enlighet med översiktsplanens policy skall verk placeras minst 500 meter från bostadshus och liknande. Därmed bör bullerproblem inte uppstå.

Allergener - lantbruk och djurhållning

Under senare år har störningar som kan uppstå i samband med djurhållning, främst häst, uppmärksammas när det gäller allergier. Samtidigt har bosättning på landsbygden ökat de senaste åren. Omgivningspåverkan från djurhållning är mer eller mindre accepterad på landsbygden men konflikter kan uppstå vid nybyggnationer i jordbruksområden.

Rekommenderat avstånd mellan bostadsbebyggelse och hästgårdar varierar beroende på myndighet. Enligt Socialstyrelsen bör bostadsbebyggelse, skolor, daghem etc. ligga minst 200 meter från hästgårdar. Allergitredningen (SOU 1989:76) har hävdade att avståndet bör vara minst 500 meter. Boverkets råd beträffande avståndet mellan bostäder och ridanläggning är att det bör vara 200 meter men helst 500 meter. Länsstyrelsen i Skåne har 2005 presenterat ett eget bedömningsunderlag för skånekommunerna. Ny forskning antyder att problemen är mindre än tidigare befarat och på sikt är det troligt att riktlinjerna nationellt kommer att ändras.

År 1994 behandlade riksdagen en handlingsplan mot buller (prop 1993/94:215) och 1997 antog riksdagen propositionen **“Infrastrukturinriktning för framtida transporter”** (prop 1996/97:53). Därmed ställde sig riksdagen bakom följande riktlinjer:

* Vid nybyggnad av bostäder och vid nybyggnad och väsentlig ombyggnad av trafik-anläggningar bör där det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt trafikbullret inte överskrida 55 dBA ekvivalentnivå utomhus (vid fasad). I de fall utomhusnivån inte kan reduceras till nämnda nivå bör inriktningen vara att inomhusvärdena inte överskrider 30 dBA ekvivalentnivå och 45 dBA maximalnivå inomhus nattetid.

* För vägtrafikanläggningar i befintlig bostadsmiljö bör åtgärder i en första etapp omfatta bostadsmiljöer med ekvivalent bullernivå utomhus vid fasad på 65 dBA och däröver. Åtgärderna bör leda till att ljudnivån sänks, i första hand till 55 dBA utomhus och i andra hand till högst 30 dBA inomhus. Som riktvärde gäller även 70 dBA max utomhus vid uteplats.

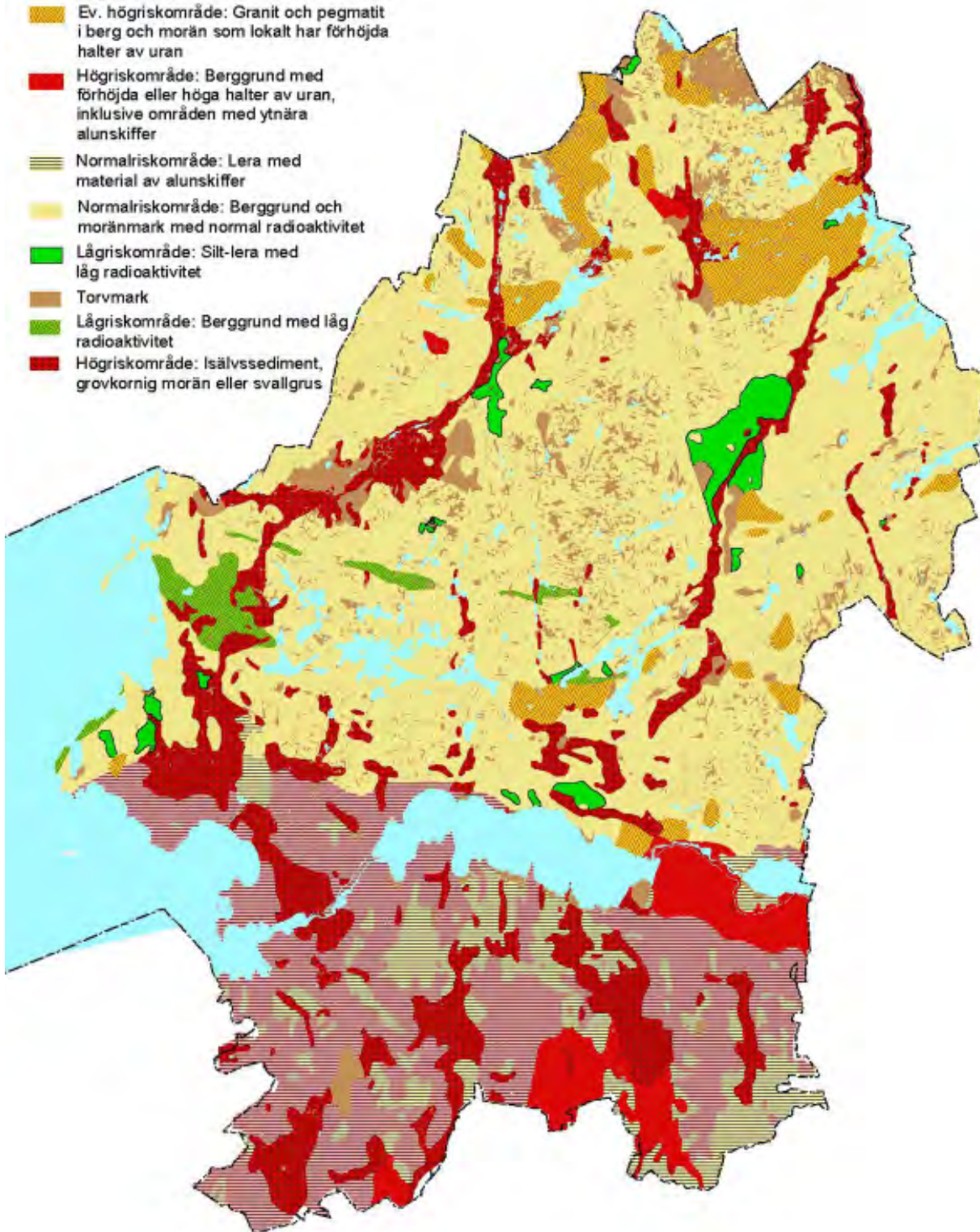
En god boendemiljö förutsätter bl.a. att störande trafikbuller inte förekommer. Vid nyplanering av bostäder kan normalt en god ljudmiljö uppnås. Befintlig miljö är däremot svår att åtgärda i efterhand. Gällande riktvärden ska, efter hänsynstagande till vad som är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt, efterföljas i Motala kommun. Innerstadsmiljöer bör behandlas utifrån sina särskilda värden och förutsättningar, vilket exempelvis innebär att uteplatser kan tillåtas även om riktvärdena riskerar att överskridas.

Boverkets riktvärden för skyddsavstånd:

Djurhållning: lantbruk 500 m
Minkfarm: 500 m
Ridanläggning: 200-500 m
Hundgård (kennel): 200 m

Radonrisk

- Högriskområde: Morän, sand, grovmo som innehåller fragment av alunskiffer
- Ev. högriskområde: Granit och pegmatit i berg och morän som lokalt har förhöjda halter av uran
- Högriskområde: Berggrund med förhöjda eller höga halter av uran, inklusive områden med ytära alunskiffer
- Normalriskområde: Lera med material av alunskiffer
- Normalriskområde: Berggrund och moränmark med normal radioaktivitet
- Lägriskområde: Silt-lera med låg radioaktivitet
- Torvmark
- Lägriskområde: Berggrund med låg radioaktivitet
- Högriskområde: Isälvssediment, grovkornig morän eller svallgrus

Sveriges Geologiska Undersökning har gjort en kartläggning av markradonförhållandena i Motala kommun (utfördes år 1997). Vid kartläggningen har marken klassificerats som lågriskområde, normalriskområde, ev högriskområde eller högriskområde. Radon mäts i enheten Bq/m^3 (becquerel per kubikmeter). Riktvärdet för "olägenhet för människors hälsa" enligt miljöbalken är $400 Bq/m^3$ radongas som årsmedelvärde i befintlig bebyggelse. Enligt Boverkets byggregler är gränsvärdet för nybyggnation $200 Bq/m^3$ radongas. För att ta reda på om man har radon i sin fastighet kan man låta ett ackrediterat laboratorium utföra mätningar.

Mark

I följande avsnitt beskrivs *förorenade områden*, *radon* och även kommunens syn på materialförsörjning som *torv- och grustäkter*. Miljöbalkens hushållningsbestämmelser som ska tillämpas vid planering enligt PBL återkommer under de olika sektorsavsnitten i översiktsplanen.

Förorenade områden (definierat enligt 10 kap MB) Motala är en klassisk industristad med spår av verksamheter bland annat i form av föroreningar och förorenade områden. Det finns tre slaggtippar i tätorten och föroreningar från exempelvis mekanisk industri, impregneringsverksamhet och bensinstationer. Som i så många andra städer vid vatten, består delar av staden av utfyllnad mark. De massor som använts för utfyllnad kan vara av skiftande kvalitet och även förorenade.

Föroreningarna kan utgöra problem då människor och miljö exponeras för dem genom t.ex. schaktning, dikning och spridning med grundvatten. I kommunen utgörs de vanligaste föroreningarna av tungmetaller och olika typer av kolväten från oljor och drivmedel. Även skjutbanor kan vara ett problem. I Motala kommun finns för närvarande (år 2005) cirka 125 identifierade riskområden och av dessa är cirka hälften riskklassade, enligt den sk MIFO-modellen. De områden som är mest angelägna att sanera är områden som utgör riskklass 1-objekt. I dagsläget finns fem områden som utgör riskklass 1 i kommunen.

Radon

Radon är ett allvarligt hälsoproblem som förknippas med boendet. Radon är en ädelgas som bildas när det radioaktiva grundämnet radium sönderfaller. Vid sönderfallet avges strålning. Radon varken syns eller luktar och kan bara upptäckas genom mätning. Stora delar av Motala kommun är belägen på sådan berggrund eller jordlager som kan medföra hög risk för markradon. Radon i hus kan komma från marken, byggnadsmaterialet eller hushållsvattnet.

Vid nybyggnation i områden med normalradonmark och högriskområden ska grundkonstruktionen på byggnader vara radonsäkert utförd.

Täkter

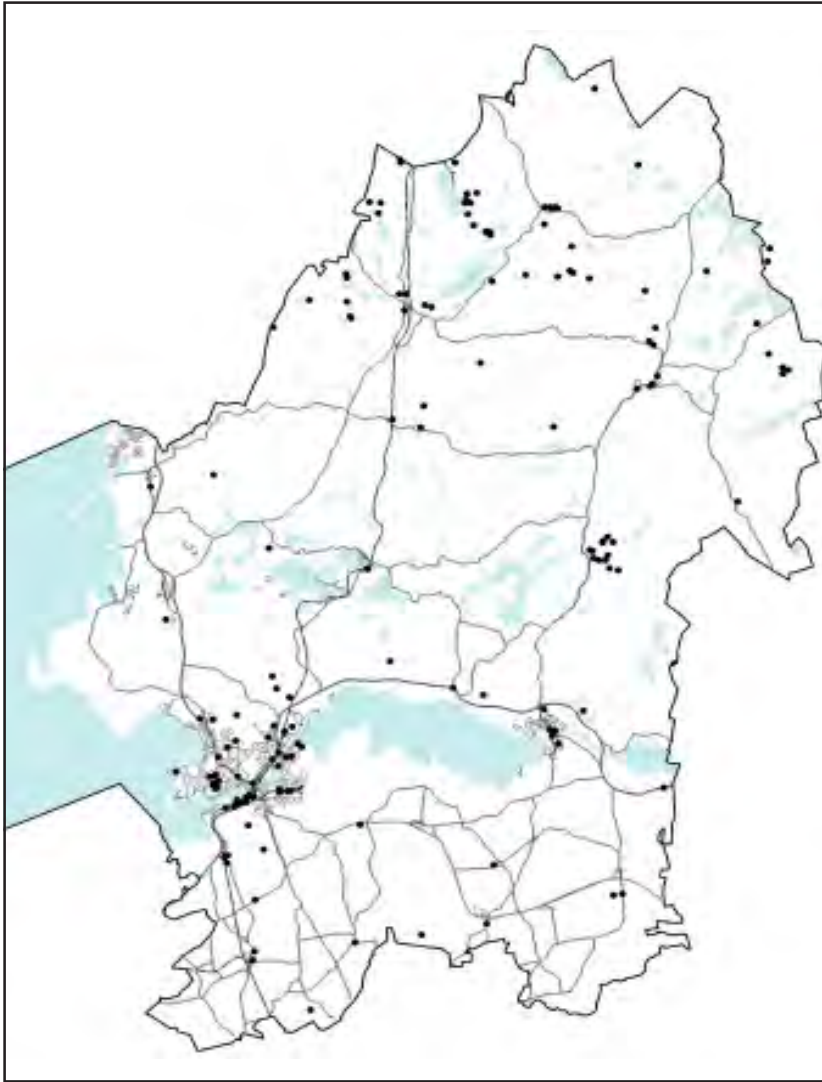
Täktverksamhet innebär att naturresurser som berg, grus och torv exploateras för ett samhällsbehov. I Motala kommun finns ett 15-tal täkter, främst grus- och bergtäkter men även ett par torvtäkter. Därtill

kommer ett okänt antal husbehovstäkter.

Täktverksamhet skapar under driftstiden och för lång tid framöver ett sår i det landskapet. Tillstånd till fortsatt brytning i en redan exploaterad täkt ska därför ges företräde framför exploatering orörda områden. Ett vanligt problem med täktverksamheter och transporter som genereras av densamma, är störningar i form av exempelvis buller, vibrationer och damm. Av gammal hävd har dessutom täkter använts för att tippa allehanda avfall på, ett problem som inte helt har försvunnit. Det torde finnas många äldre mindre täkter där efterbehandling aldrig har skett.

Områden med *naturgrus* har ofta stor betydelse för grundvattenförsörjningen och då särskilt naturgrus i åsar. Själva åsarna har ofta stora rekreationsvärden. Naturgrus används vid nybyggnation, underhåll och i tillverkningen av asfalt och betong. För att förhindra att naturgruset tar slut är det nödvändigt att långsiktigt hushålla med naturgruset och istället stimulera produktion och användning av alternativa material. Staten har sedan den 1 juli 1996 lagt en särskild skatt på leveranser av naturgrus. Framför allt bergkross kan med fördel utnyttjas som ersättningsmaterial för naturgruset och även schakt- och rivningsmaterial. Krossat berg kommer från urberget och tack vare den ständigt pågående landhöjningen ökar mängden berg mycket mer än vad som någonsin kommer brytas. *Kommunen strävar efter att återvinning av massor och användning av bergkross ska fortsätta att öka och användandet av naturgrus minska.*

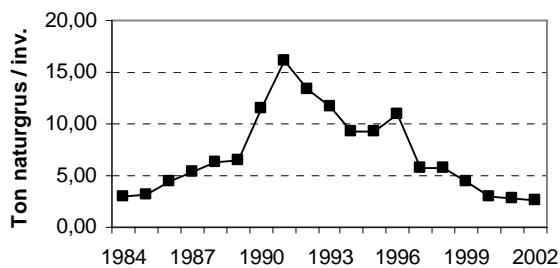

Naturvårdsverket har tagit fram en "Metodik för inventering av förorenade områden" (utgiven 1999). Exploaterande ingrepp i ett förorenat område kräver anmälan enligt 28 § förordning (SFS 1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd till Plan- och miljönämnden om åtgärden kan medföra ökad risk för spridning eller exponering av föroreningar och där denna risk inte bedöms som ringa. Det finns även en upplysningsskyldighet till tillsynsmyndigheten enligt 10 kapitlet 9 § miljöbalken vid upptäckt av föroreningar.

Områden där risk för förorening föreligger enligt MIFO-databasen år 2005 (uppdateras kontinuerligt).

Täkter är i allmänhet tillståndspliktiga enligt 12 kapitlet miljöbalken. För husbehovstäkter kan samråd med länsstyrelsen vara nödvändigt. Länsstyrelsen har tagit fram "Riktlinjer för hushållning med grus- och bergtillgångar i Östergötlands län (utgiven 1997). Naturvårdsverket har gett ut "Prövning av täkter – handbok med allmänna råd" (utgiven 2003).

Nationella miljömålet

Uttag av naturgrus (2010)

2010 ska uttaget av naturgrus i landet vara högst 12 miljoner ton per år och andelen återanvänt material utgöra minst 15 procent av ballastanvändningen.

Naturgrusuttaget i Östergötlands län Källa: LST

STÖRANDE VERKSAMHETER

Industriell verksamhet kan många gånger ge upphov till miljöstörningar. Typen av störning varierar åtskilligt men kan exempelvis bero på hantering av lösningsmedel, fläktar och transporter.

I Motala kommun finns sedan länge ett flertal mindre industriområden. Flera industrier ligger lokaliserade i områden nära bostäder och friluftsområden. Denna struktur medför att betydande hänsyn måste tas till omgivningen för att inte verksamheterna eller transporterna till och från verksamheterna ska orsaka olägenheter. Detta innebär också att många industrier har liten möjlighet till expansion.

Anläggningar som alstrar elektromagnetiska fält

Elektromagnetiska fält uppkommer vid alstring, överföring och användning av elektrisk energi, t ex. kring kraftledningar, kraftstationer och master. För närvarande (år 2005) är extremt lågfrekventa elektromagnetiska fält klassade som "möjlig cancerframkallande". Trots många års forskning råder stor osäkerhet om hur och i vilken grad människans hälsa påverkas av magnetfält. Man kan fråna den kunskap som finns idag inte avgöra vilka egenskaper hos de elektromagnetiska fälten som skulle kunna medföra hälsorisker. Ett samband mellan magnetfält och cancer kan dock inte uteslutas och flera myndigheter i Sverige har därför enats om en så kallad försiktighetsprincip. Den innebär att man bör undvika långvarigt förhöjd exponering för magnetiska fält där det är praktiskt och ekonomiskt försvarbart.

Byggandet av den tredje generationens nät för mobila teletjänster (UMTS) påbörjades under 2001. Det har ansetts viktigt att i översiktsplanen redovisar ett område med låg strålning som kan vara ett bosättningsalternativ för strålningskänsliga. Avsikten är att försöka undvika lokalisering av nya anläggningar med elektromagnetiska fält till området. Detta beskrivs närmare i kapitlet om boende (sid 53).

Motorsport

Duntebergets motorstadion ligger i direkt anslutning till Motala tätort och är en anläggning som medför mycket höga ljudnivåer för omgivningen. En förutsättning för att framgent bedriva motorsport på platsen är att verksamheten kan anpassas så att acceptabel ljudmiljö erhålls i omgivningen.

För delar av motorsportsverksamheten kan det uppnås genom anläggande av bullerskydd medan det för vissa verksamheter föreligger betydande svårigheter att klara en acceptabel ljudmiljö. Utredning pågår om förutsättningarna för att förlägga vissa aktiviteter inomhus.

Skjutbaneverksamhet

Kvarn-Prästtomta skjutfält upptar en stor yta i östra delen av kommunen. Omgivningarna påverkas framförallt av buller. Mycket höga ljudnivåer kan tidvis uppträda långt utanför skjutfältet. Skjutfältet utgör riksintresse för totalförsvaret vilket innebär att etablering av störningskänslig verksamhet i närområdet måste undvikas. All skytteverksamhet med stor omgivningspåverkan bör omlokaliseras till den nya skytteanläggningen vid Kvarn. Lämplig lokalisering för tätortsnära skytte bör utredas. Det kan vara lämpligt att lokalisera också annan störande verksamhet i anslutning till fältet.

Vid Offerby ligger två skjutbanor. Skjutbanorna medför bullerstörningar i omgivningen och begränsningar för delar av skjutverksamheten finns redan. Området nyttjas också som närströvsområde och till många andra aktiviteter som ridning och hundsport.

RISK OCH BEREDSKAPSHÄNSYN

Översiktsplanen skall redovisa riskfaktorer av betydelse för beslut om användning av mark och vatten (PBL 4 kap 1 §). I detta övergripande planeringsinstrument kan kommunen överväga hur risker i ett långsiktigt perspektiv ska förebyggas och minimeras; överväganden som sedan ligger till grund för den fortsatta planeringen för ändrad markanvändning och byggande. Kommunen har genomfört en kommuntäckande riskanalys där de framtida risker som kan ge akut skadeverkan på människor, egendom och miljö och föranleda räddningsinsats har kartlagts och värderats.

De mer uppenbara riskerna inom kommunen är i första hand knutna till infrastrukturen: Motalas tätbebyggelse genomkorsas av flera riksvägar och av järnvägen Hallsberg – Mjölby. Riksväg 50, som löper genom stadens centrala delar, är en utpräglad godstransportled och den tunga trafiken genom Motala ökar för varje år. Mellan åren 1993 och 2002 mer än fördubblades den tunga trafiken. Med detta ökar också riskerna för att en olycka med farligt gods inträffar. Det konstaterades i riskanalysen för Motala kommun att konsekvenserna för liv och hälsa skulle vara katastrofala om en olycka med farligt gods inträffar med tanke på intilliggande affärs- och gångstråk, bostäder, skolor och lasarettet och även det vattennära läget. En fördjupad riskanalys för genomfarten har genomförts av räddningstjänsten. Av denna framgår att sannolikheten för att en sådan olycka faktiskt ska inträffa är mycket hög (1 på 70 år).

Riskfrågor utreds även i samband den planering som pågår för utbyggnad till dubbelspår av järnvägen genom Motala.

Riskanalysen

Kommunen har ett direkt ansvar för att den kommunala verksamheten ska fungera så störningsfritt som möjligt. I detta ingår ett allmänt socialt ansvar för kommunens invånare, som innebär att människor inte utsätts för onödigt lidande eller att allmännyttiga verksamheter kommer till skada på grund av oförutsedda händelser.

I och med att nya lagar trätt i kraft (Lag om extraordinära händelser fr 2003-01-01, lagen om skydd mot olyckor fr 2004-01-01) förtydligas kommunens ansvar inom området skydd mot olyckor. Kommunfullmäktige antog 2004-12-20 ett handlingsprogram för skydd mot olyckor. Till grund för handlingsprogrammet ligger en riskanalys där de framtida risker som kan föranleda räddningsinsats och ge akut skadeverkan på människor, egendom och miljö har kartlagts och värderats.

Riskanalysen ska, förutom att ligga till grund för handlingsprogrammet för skydd mot olyckor, även utgöra underlag för den fysiska planeringen samt minska sårbarheten i den tekniska försörjningen.

Riskbegreppet

I samhället finns det olika typer av risker för såväl människors liv och hälsa som för miljön. Risker behöver inte enbart innebära en risk för omedelbar skada eller död utan kan också vara en långsiktig risk. Betydelsen av risk skiftar men i riskanalys-sammanhang har det en särskild definition:

Risk = Sannolikhet · Konsekvens

Risk är en sammanvägning av sannolikheten för att en viss händelse skall inträffa och vilken konsekvens den händelsen får. Ofta uttrycks sannolikhe-

Olyckstyper som normalt föranleder räddningsinsats:

Olyckstyper som normalt föranleder räddningsinsats. Det måste dock betonas att flera av olyckorna ovan kan variera i komplexitet varför t.ex. ett stort antal av trafikolyckorna inte föranleder räddningsinsats. Detta gäller också flertalet av olyckstyperna djurbärgning, elolycka, klämskada, stormskada, vattenskada och översvämning.

Bilbrand	Brand i motordrivet fordon
Brand	Brand i byggnad eller annat fast föremål
Klämskada/Brunnsolycka	Person fastklämd, särskilt larm för brunn då detta kräver specialutrustning
Djurbärgning	Djur som fastnat, oftast i terräng
Drunkning	Risk för drunkning i vattendrag
Elolycka	Olycka där el är direkt orsak till skadan
Flygolycka	Olycka med flygfarkost
Gräs/Skogsbrand	Brand i terräng
Kemolycka/spill/oljeskada	Utsläpp av kemiskt ämne
Soteld	Brand i rökkanal från eldstad
Stormskada	Skada orsakad av stark vind, oftast tak som blåser av
Trafikolycka	Olycka med bil eller lastbil
Tågolycka	Olycka med spårfordon
Vattenskada	Hastigt uppkommen översvämning i byggnad
Översvämning	Översvämning i terräng
Sjöräddning	Statlig räddningstjänst på Vättern
Oljeskada sjö	Statlig räddningstjänst på Vättern

Utpekade riskobjekt och skyddsobjekt i Motala tätort (Riskanalysen 2004.).

ten som en så kallad frekvens. Frekvensen anger sannolikheten för en händelse inom en viss tidsperiod. Detta uttrycks i så fall som att en händelse inträffar t.ex. 1 ggr/år eller 0,02 ggr/år. I det senare fallet innebär detta att en händelse inträffar vart 50:e år.

Risk- och skyddsobjekt

Riskobjekt är anläggningar och områden som innehåller riskkällor ex. industrianläggningar som hanterar farliga ämnen, bensinstationer, värmeverk och transportleder för farligt gods. I händelse av olycka kan riskobjekten utgöra en risk för sin omgivning och i värsta fall en allvarlig katastrof. Den händelse som kan leda till yttre påverkan är främst utsläpp av farligt ämne och brand, som dessutom ofta kan ske i kombination. I kommunens riskanalys har ett antal riskobjekt pekats ut. Dessa objekt ska ses som en första inventering av de anläggningar som finns i kommunen.

För vissa av objekten kan en olyckshändelse leda till katastrofhändelser. För Motala kommuns del gäller detta främst trafiklederna och den transport av farligt gods som sker. Hantering av stora mängder kemikalier eller särskilt farliga kemikalier kan också få katastrofala följder, i synnerhet om risk för utsläpp av giftig gas föreligger. En katastrofhändelse kan också utlösas av att olycka inträffar där många människor utsätts för fara, exempelvis lasarettet som därför klassas som skyddsobjekt.

Det är viktigt att vid den fysiska planeringen ta hänsyn till riskobjekten och skydda dessa men också att skydda omgivningen från de risker som kan uppstå kring dessa verksamheter, exempelvis genom

skyddsavstånd mellan farliga anläggningar och bostäder.

I kommunens riskanalys har dessutom ett antal skyddsobjekt pekats ut. Skyddsobjekt innefattar objekt med särskilt skyddsvärde som exempelvis där många människor vistas, (skolor och vårdanläggningar), kulturhistoriskt värdefull miljö eller egendom, vattentäkter och anläggningar för viktiga samhällsfunktioner. Den största risken mot skyddsobjekten är vanligen brand. Vissa av de utpekade anläggningarna kan utgöra både risk- och skyddsobjekt.

Utpekade riskobjekt och skyddsobjekt i kommunen (Riskanalysen 2004.)

Transporter och farligt gods

Trafikolyckorna utgör den i särklass största risken för människors liv och hälsa i kommunen. Varje år inträffar flera olyckor med svårt skadade och i något fall även med döda. De områden i kommunen där riksvägarna 32, 36 och 50 samt länsväg 211 löper har de största riskerna för liv och hälsa.

Transport av farligt gods sker genom kommunen på både järnväg och landsväg. Riskerna med denna typ av transporter är relativt svåra att överblicka. Riskerna beror av vilket ämne och mängd som transporteras, vilken väg transporten tar och när den sker.

Landsvägstransporter

De tre riksvägarna 32, 36 och 50 löper genom kommunen. Riksväg 51 går också en kort sträcka precis vid kommungränsen mellan Motala och Hallsbergs kommuner. På dessa riksvägar transporteras farligt gods. Även på länsväg 206 och 211 transporteras en del farligt gods. Rekommenderade vägar för farligt godstransporter är riksvägarna 32, 36 och riksväg 50 norr om Motala tätort. Det är platsen, tiden och ämnet som är avgörande för vilka konsekvenserna blir.

Problemet med landsvägstransporter är att en olycka kan inträffa överallt där en lastbil kan ta sig

Vattendrag som skärs av transporter med farligt gods, och mynnar i Vättern.

fram. Mycket av det gods som transporteras i kommunen sker som genomfartstrafik, varför det framförallt är på riksvägarna och de viktigare länsvägarna som riskerna är störst. Särskilt belastade är riksväg 50 och 32. Riksvägarna passerar både känsliga naturområden och tätbefolkade områden. Flera vattendrag med utlopp i Vättern men också Boren, som bägge är ytvattentäkter, passerar av riksvägarna. När det gäller tätbefolkade områden passerar vägarna genom Motala tätort alldeles intill centrum, de tre riksvägarna 32, 36 och 50 möts i en trevägskorsning ett par kvarter från Stora torget.

Statens Räddningsverk har 1994 och 1998 gjort mätningar av farligt godsflöden. Den senaste undersökningen visar att det transporteras mellan 21000 och 50000 ton farligt gods genom kommunen främst på riksväg 50. (Det är viktigt att poängtera att undersökningen genomförts genom ett enkätutskick med en svarsfrekvens på endast 56%. Flödena ska därför användas med försiktighet. Det mesta tyder på att flödena är underskattade.)

De ämnen som kan leda till de största konsekvenserna för liv och hälsa är gasformiga giftiga ämnen. Dessa kan på relativt kort tid sprida sig över stora områden. Då transporterna sker inne i Motala tätort är det också enkelt att konstatera att ett utsläpp av t.ex. ammoniak längs genomfarten på kort tid kan sprida sig över större delen av Motala centrum.

Landsvägstransporterna har en större sannolikhet för en olycka som leder till ett utsläpp än järnvägstransporter. Då landsvägstransporter till sin natur kan ske var som helst är det svårt att genom fysiska åtgärder minska riskerna. Farligt godstransporter är dock generellt, även på väg, en olyckstyp som är relativt ovanlig. Riskerna kan därför bedömas som små. När det gäller genomfarten i Motala tätort bedöms dock riskerna som högre än normalt. Bedömningen som gjordes i riskanalysen är därför att farligt godstransporterna genom Motala utgör den händelse som kan leda till de allvarligaste konsekvenserna av alla de olyckstyper som ingår i analysen.

Järnvägstransporter

Godsstråket genom Bergslagen, delen Hallsberg - Mjölby löper genom kommunen. Enligt Banverket har banan mycket stor betydelse för godstransporter från norra till södra Sverige och till kontinenten. Den nyttjas även för persontrafik mellan Mjölby och Örebro med stopp i Motala och Hallsberg.

För närvarande går det cirka 33 godståg/dygn på sträckan. Banverket utreder att bygga dubbelspår på hela sträckan Hallsberg - Mjölby för att ytterligare öka kapaciteten. I planeringen ingår då att lägga om godstrafik som idag inte löper genom kommunen till banan vilket innebär att antalet godstransporter kan öka kraftigt. Idag omleds ca 10 godståg på andra sträckor på grund av kapacitetsbrist på sträckan. Åtminstone dessa tåg och en eventuell trafikökning skulle kunna trafikera sträckan när dubbelspåret är utbyggt. Ett överslag på de siffror Banverket presenterar i sin förstudie att godstrafiken kan tänkas öka med femtio procent. 1996 gjordes en inventering över mängden transporterat farligt gods. Inventeringen, som dels presenteras i Banverkets förstudie men också i Statens Räddningsverks rapport, visade att så mycket som 75000 ton transporteras på sträckan under ett kvartal d.v.s. cirka 300 000 ton per år.

Järnvägstransporter medger att stora mängder farligt gods transporteras på ett och samma tågset. Det kan således vid en olyckshändelse komma ut stora mängder på en och samma gång. Det är platsen, tiden och ämnet som är avgörande för vilka

konsekvenserna blir. Skulle en olycka inträffa med utsläpp där banan passerar intill Fågelsta, Degerön eller Godegårds samhälle eller genom Motala tätort skulle den resultera i de största konsekvenserna. I Motala passerar banan också Göta kanal och Motala ström vilket innebär att ett utsläpp kan hamna i vattendrag med höga naturvärden och också påverka vattentäkten i Boren. Banan passerar även en vattentäkt i Godegård. Längs järnvägssträckningen passerar också flera områden med höga naturvärden.

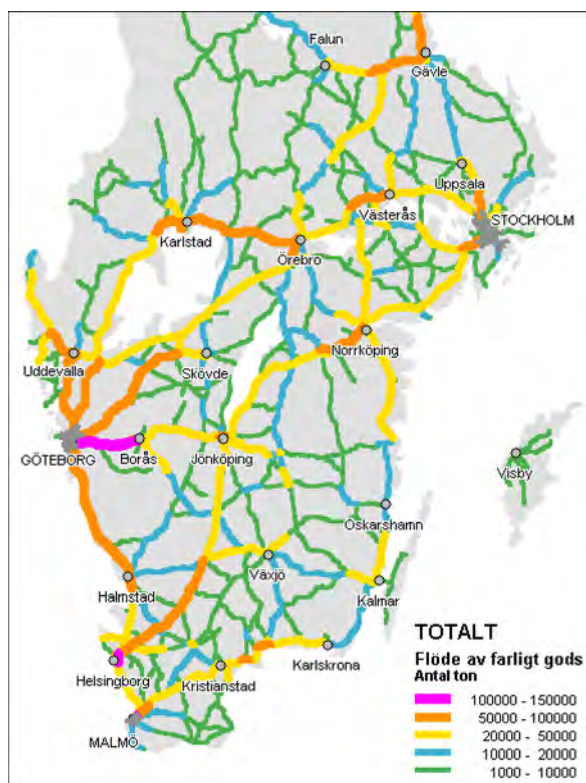
Utsläpp av farligt ämne

Utsläpp av farligt ämne är framförallt knutet till en industriell hantering av ämnena. Riskanalysen visar att riskerna för liv och hälsa inte är så stora. Det är dock viktigt att komma ihåg att för denna olyckstyp är sannolikheten mycket låg men konsekvenserna kan bli mycket stora. Ett antal objekt har identifierats i riskanalysen där en olycka med utsläpp av farligt ämne kan leda till mycket allvarliga konsekvenser för både människors liv och hälsa som på miljön.

När det gäller farligt godstransporter är sannolikheten låg att en händelse ska inträffa men konsekvenserna är desto allvarligare. Skulle en olycka ske på genomfarten i Motala tätort med lastbil lastad med en gasformig giftig gas t.ex. ammoniak eller svaveldioxid kommer ett stort område med kanske flera tusen personer att påverkas av gasen. Denna typ av händelse kan svårigen accepteras. **En farligt godsolycka på genomfarten Rv 50 bedöms vara den händelse som i särklass leder till de mest allvarliga konsekvenserna av alla de olyckstyper som analyserats.** Kommunen måste därför arbeta aktivt med att minska riskerna för trafikolycka i tätorten och att tillse att en hög beredskap för att hantera händelsen finns. Det absolut viktigaste åtgärden är att en ny säkrare genomfart genom samhället kommer till stånd.

Bensinstationer

Bensinstationerna betraktas generellt som riskobjekt, eftersom de har till uppgift att hantera brandfarliga varor och andra kemikalier samt förutsätter transport av farligt gods. Det kan konstateras att ett antal befintliga stationer inom kommunen har ett olämpligt läge med hänsyn till olycksrisken. Dessa bör ges särskild prioritet om tillfälle till omlokalisering erbjuds och efterfrågas. Utbyggnad eller andra förändringar som är tillståndspliktiga och som avsevärt ökar utnyttjandetiden bör inte medges.

Extrema väderlägen

Konsekvenserna av snöoväder, häftiga regn, stormar och andra extrema väderlägen kan bli att byggnader skadas eller att elförsörjning slås ut.

Översvämningar som har inträffat i kommunen har drabbat framförallt jordbruksmark. Det har varit mindre vattendrag som gett lokala översvämningar.

För att undersöka om de större vattendragen vid översvämning kan hota bebyggelse utför Statens Räddningsverk så kallade översvämningsskarteringar. En sådan skartering är gjord för Motala ström. Skarteringen visar markområden som vid mycket höga flöden kan översvämmas. För Motala kommuns del finns viss översvämningssrisk i anslutning till sjön Boren. Skarteringen finns redovisad i särskild rapport från Räddningsverket.

Inför planeringen av ny bebyggelse i områden där översvämningssrisk inte kan uteslutas, krävs närmare utredning.

Ras och skredrisk

Ras kan uppträda i bergsslätter med jordar av t.ex. sand eller grus. Skred uppträder i sluttningar invid vattendrag där jorden består av lera. Ras och skred kan ge upphov till skador såväl på människor som på egendom.

Räddningsverket genomför på regeringens uppdrag en skartering av områden där markförhållandena är sådana, att ras- eller skredrisk kan föreligga. Inom sådana områden bör särskild stabilitetsutredning genomföras, om området är ianspråktaget eller planeras tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar. Denna skartering har ännu inte utförts för östgötakommunerna. Innan en övergripande kunskap finns om eventuella riskområden, bör denna aspekt särskilt beaktas, när geotekniska undersökningar genomförs inför planläggning av ny bebyggelse.

RIKSINTRESSEN

NATIONELLA INTRESSEN KAN PÅVERKA DEN KOMMUNALA PLANERINGEN

En av översiktsplanens grundläggande uppgifter är att redovisa områden av riksintresse enligt Miljöbalken (MB) och hur intressena ska tillgodoses. Riksintressen regleras i Miljöbalkens tredje och fjärde kapitel. Anspråken, att områden ska betraktas som riksintressen enligt tredje kapitlet, ställs av de centrala verken och länsstyrelsen inom respektive ämnesområde. Kommunen kan också själv föreslå nya områden. I miljöbalkens fjärde kapitel utpekade vissa geografiska områden, som med hänsyn till sina natur- och kulturvärden i sin helhet är av riksintresse. Så kallade Natura 2000-områden, som enligt miljöbalkens sjunde kapitel är särskilt skyddade, omfattas också av bestämmelserna i fjärde kapitlet och ska betraktas som riksintressen.

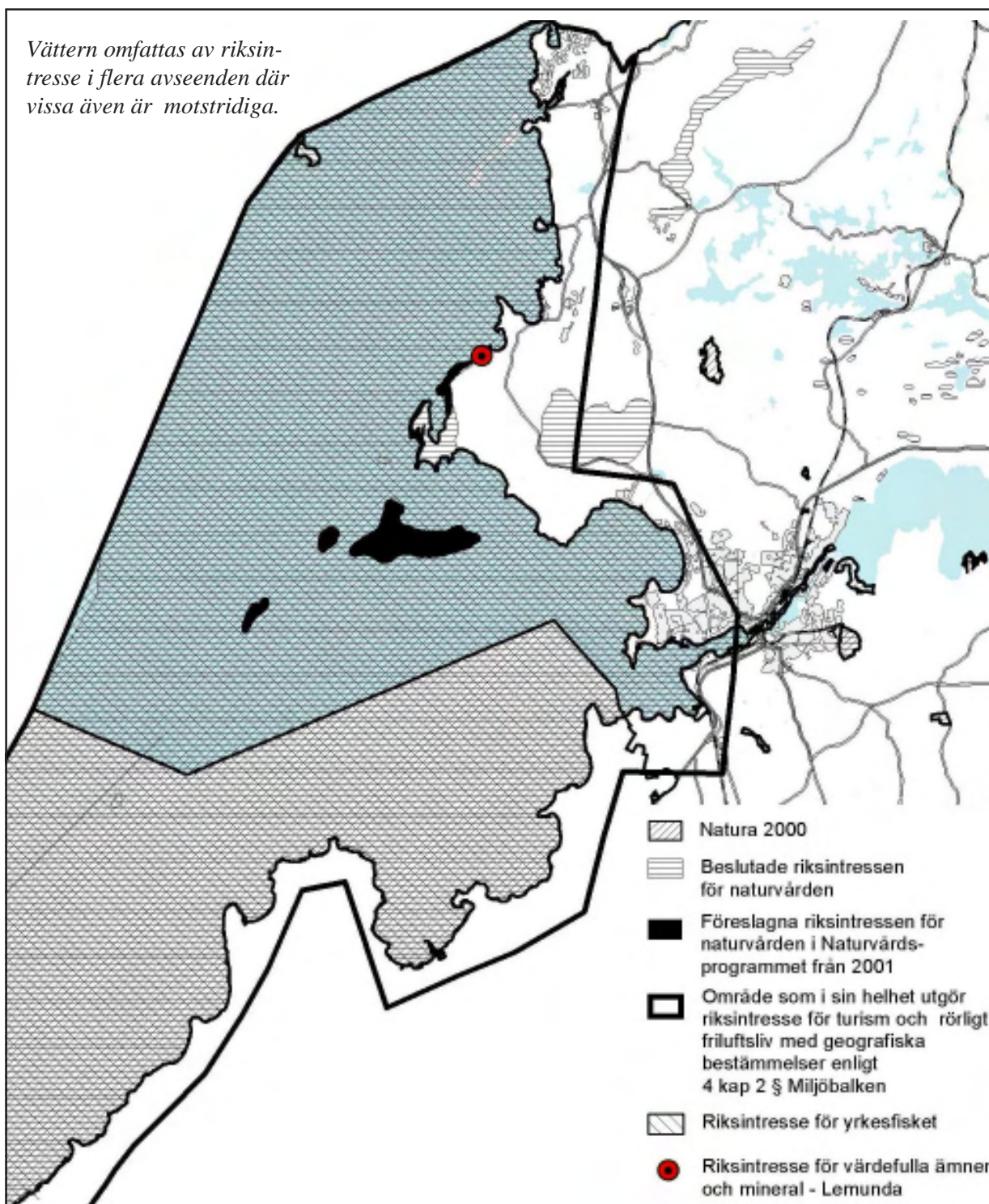
Ett område som är av riksintresse skall skyddas mot åtgärder som skadar eller motverkar intresset. Ibland handlar det om att skydda befintliga värden mot exploatering, t ex värdefull natur och kulturmiljö. Men det kan också gälla att slå vakt om exploateringsmöjligheter för t ex materialutvinning eller byggande av infrastruktur. I vissa fall kan konflikter mellan olika riksintressen uppstå. Vid en prövning skall företräde ges åt det ändamål som bäst främjar en långsiktig hushållning. Att ett riksintresse avgränsats geografiskt innebär inte att det enbart är åtgärder inom det avgränsade området som ska bedömas. Även åtgärder som fysiskt vidtas utanför detta kan ha så stor påverkan att de skadar riksintresset.

I tidigare avsnitt av översiktsplanen redovisas riksintressen sektorsvis. I detta avsnitt ges en samlad bild med bl a kommunens syn på prioriteringen mellan olika intressen samt förslag till utökade eller noggrannare avgränsade intresseområden.

Som framgått av tidigare avsnitt samverkar i de allra flesta fall kommunens egna intressen med de riksintressen som angivits. Vätterns kvaliteter är omistliga, natur- och kulturmiljöer är en resurs för kommuninvånare och besökare liksom infrastrukturen är basen för våra relationer till regionen och omvärlden i övrigt. Någon hotbild mot utpekade riksintressen bedöms inte föreligga även om översiktsplanen inte alltid uttrycker kommunala ambitioner som sammanfaller med riksintresset.

I vissa fall är riksintressena i sig motstående och kommunen redovisar här sin uppfattning om vad som bör prioriteras. I några fall bör riksintresset ges en tydligare avgränsning för att oklarheter inte ska uppstå vid tillämpningen.

Vättern omfattas av riksintresse i flera avseenden där vissa även är motstridiga.

Vättern med öar och strandområden utgör i sin helhet riksintresse för turism och rörligt friluftsliv. Vattenområdet är klassat som riksintresse för naturvården och omfattas dessutom av särskilt skydd som Natura 2000- område. Ett område vid lilla Hals-Lemunda är också av riksintresse för sina naturvärden, geologiska och biologiska.

Dessa intressen utgår samtliga från att natur- och kulturmiljövärden ska skyddas. Områdets betydelse för turism och rörligt friluftsliv ställer dessutom krav på att stränder och vattenområden hålls alle-

mansrättsligt tillgängliga och att upplevelsemässiga kvaliteter som utblickar och landskapsbild värnas. Inga principiella motsättningar torde ligga i detta. Miljöbalkens strandskydd och bestämmelserna i Natura 2000 ger både naturmiljön och tillgängligheten ett mycket starkt skydd.

Yrkesfisket i Vättern har också klassats som riksintresse och skall enligt bestämmelserna i miljöbalken skyddas mot åtgärder som kan försvåra näringens bedrivande. Även om intressekonflikter skulle kunna uppstå bedöms frågan inte aktuell

inom kommunen.

Vad som däremot framstår vara i strid med naturvårdens intressen liksom med turism och rörligt friluftsliv är eventuell fortsatt sandtäkt i Lemundaområdet, som också hävdas som riksintresse. Det kan knappast vara rimligt att verksamheten återupptas mot bakgrund av den tyngd naturvårdens intressen getts och dagens behovssituation. De överlappande riksintressena skapar en oklar situation för markanvändningen i ett långsiktigt perspektiv och det är därför önskvärt att frågan omprövas.

Kommunen stöder generellt naturvårdens, turismens och friluftslivets intressen i området kring Vättern. Ingen annan exploatering än planmässigt prövad tätortsutbyggnad föreslås. Kommunen lägger stor vikt vid att vatten- och avloppshanteringens förbättras i befintliga fritidsbebyggelseområden och att tillgängligheten till stränderna upprätthålls i områden där strandskyddet formellt upphävts.

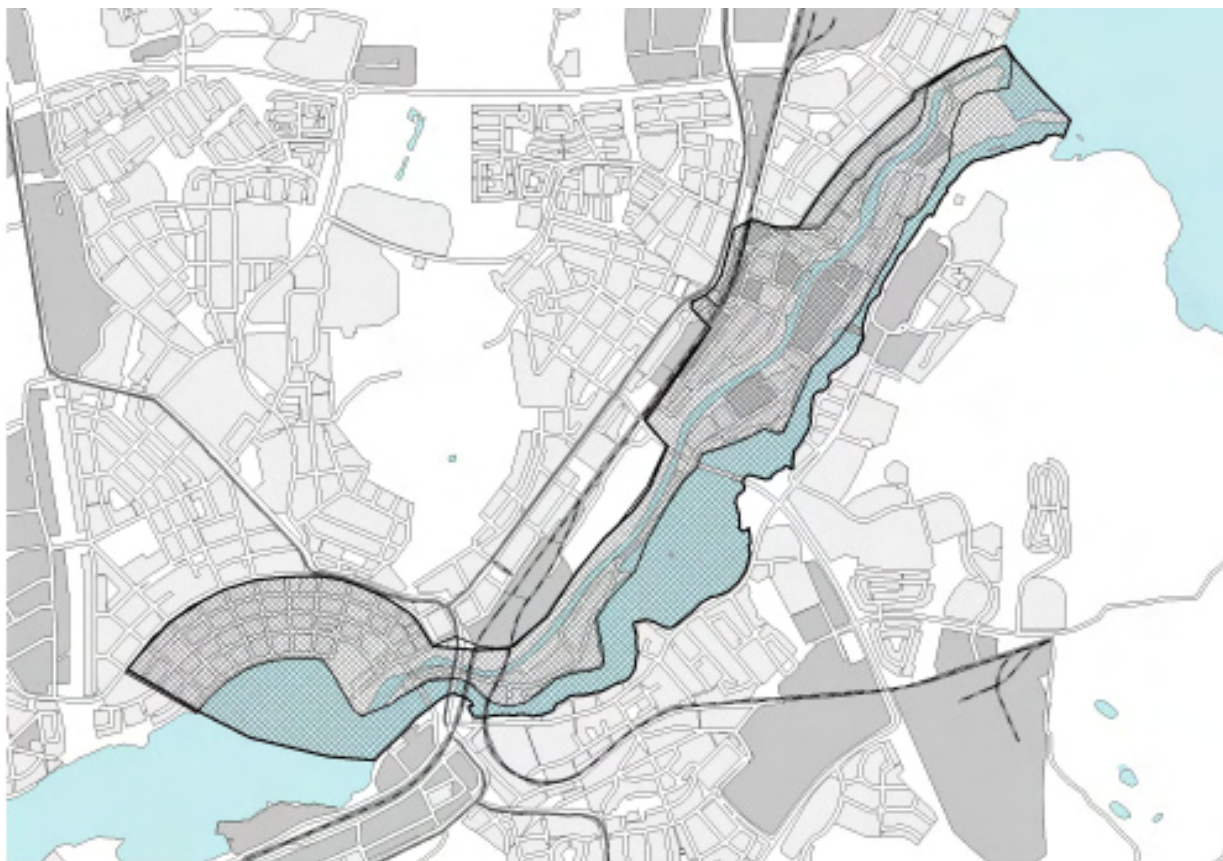
Naturvården, kulturmiljövården och det rörliga friluftslivet i övrigt

Generellt bedöms de områden inom Motala kommun som utpekats som riksintressen vara en re-

surs för kommunens egen utveckling. I översiktsplanen ges skyddet av områdenas natur- och kulturvården företräde. De flesta områden besitter dessutom ett starkt skydd antingen genom miljöbalkens bestämmelser om Natura 2000 eller kulturminneslagens bestämmelser om byggnadsminnen, i vissa fall skyddsbestämmelser i detaljplan. Förvisso krävs inom både natur- och kulturmiljövårdens områden aktiva insatser för att värdena ska bestå, utöver restriktioner mot åtgärder som direkt skadar värdena. Att kommatill ställningstaganden om sådana insatser, i många fall förenade med kostnader, kräver ingående studier. Fortsatt arbete sker i sektorsvisa processer.

Inga markanspråk som skulle kunna skada värdena är kända och områdena föreslås undantas vid lokalisering av vindkraft.

Avgränsningen av Göta kanal som riksintresse för kulturmiljön bör studeras närmare för den del som ligger inom Motala tätort. Tidigare redovisning är gjord på en schematisk nivå och det är önskvärt att området preciseras. Kommunen anser också att området bör utvidgas så att även den del av stadskärnan som omfattas av Baltzar von Platens solfjädersformade stadsplan ingår.

Förslag till utökning av riksintresset för kulturmiljövården för Göta kanal med Solfjädersplanen

Infrastruktur

Omläggningen av riksväg 50 genom Motala är för kommunen den tyngsta samhällsbyggnadsfrågan av alla. Det vittnar inte minst långa tiders beredskap och acceptans för, att låta annan markanvändning och planering stå tillbaka för att få till stånd en hållbar lösning.

För närvarande är riksvägarna 36 och 50 utpekade som riksintressen men inte riksväg 32. Med den inriktning Vägverket valt för vägsystemet mellan Motala och E 4 borde riksväg 32 – i planerad ny sträckning – ges riksintressestatus. För sträckningen genom Motala kommun har beslut ännu inte fattats om östligt eller västligt alternativ. Även för riksväg 36 har ett planeringsarbete inletts. Vägverket har genomfört en förstudie för sträckan Ervas-teby – Borensberg för att utreda alternativa lösningar som långsiktigt ger standarden mötesfri landsväg. Möjligheter till åtgärder på kort sikt som förbättrar förhållandena och samtidigt är steg mot en slutligare lösning ska belysas.

Kommunen har mycket stort intresse av att båda vägfrågorna kan lösas inom snar framtid. För att stödja framtida vägomläggningar är det angeläget att korridorer fredas i översiktsplanen, så att inte ny bebyggelse tillkommer som försvårar utbyggnaden. Plankartan redovisas schematiskt avgränsade områden för de vägsträckningar som bedöms bäst tillgodose kommunala intressen. När det gäller riksväg 36 kan det inte uteslutas att behovet av vägförbättringar kommer i konflikt med andra riksintressen.

Utbyggnaden av järnvägen Hallsberg – Mjölby till dubbelspår på hela sträckan är från kommunens utgångspunkt först och främst angelägen för att uppnå regionförstoring genom successiv utbyggnad av pendeltågssystemen. Samtidigt öppnas möjligheten att åtgärda omgivningsstörningar och i någon mån minska barriäreffekter som uppstått kring befintlig bana. Lokalsamhällets behov bör kunna tillgodoses genom valet av lösningar på detaljnivå och inga konflikter med riksintresset bedöms föreligga.

Utökat riksintresseområde för Zinkgruvan

Ett område kring Zinkgruvan i Askersunds och Motala kommuner utgör enligt beslut av SGU år 1991 riksintresse för mineralutvinning. En utvidgning av området är aktuell och kommunen tog i ett tidigare skede del av ett förslag till detalj-avgränsning som även berörde Godegård tätort. SGU har numera fatta beslut om utökningens avgränsning och Godegårdssamhälle med ansutande

område för vattentäkt ligger nu utanför avgränsningen.

Skjutfältet vid Stridsskolan i Kvarn

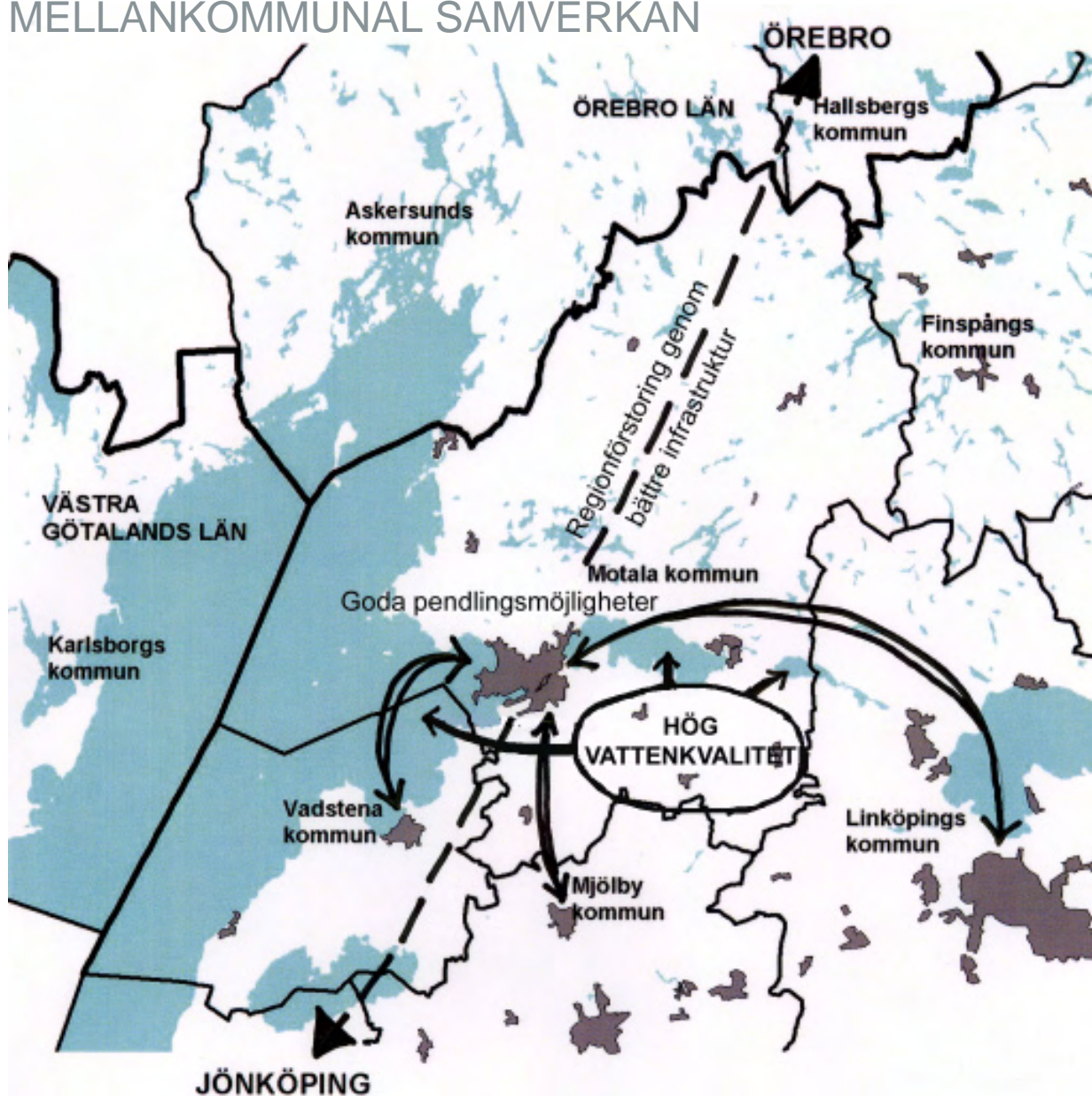
Totalförsvarets riksintressen har företrädare framför andra riksintressen. Stridsskolan i Kvarn är betydelsefull för kommunen ur näringslivssynpunkt. I samband med pågående miljöprövning av verksamheten har kommunen efterlyst aktuell avgränsning av vad som ska betraktas som riksintresse för verksamheten som sådan och en avgränsning av det område som förväntas bli utsatt för sådan bullerstörningar att ny bostadsbebyggelse inte bör tillåtas. I avvaktan på ett uppdaterat underlag redovisas samma avgränsning för verksamheten respektive zonen för teoretiskt beräknad bullerstörning som i gällande översiktsplan, antagen 1990. Vid samråd i miljöprövningen har kommunen uttalat att man förutsätter att Borensbergs och Tjällmo tätorter inte utsätts för bullerstörningar över antagna riktvärden.

Kartan redovisar riksintresset för totalförsvaret

MELLANKOMMUNALA FRÅGOR

UTVECKLAD REGIONAL OCH MELLANKOMMUNAL SAMVERKAN

Översiktsplanens utgångspunkt är att regional samverkan stärker kommunens utveckling likväl som att regional utveckling förutsätter mellankommunal samverkan.

För att det regionala perspektivet ska få genomslag i kommunens utveckling förutsättes samverkan med andra aktörer utanför kommunens geografiska område i många avseenden. Detta sker i vissa fall inom ramen för Regionförbundet Östsams ansvarsområde men även direkt med enskilda kommuner i specifika frågor.

Med den valda huvudinriktningen i översiktsplanen är tveklöst **infrastruktur och kommunikationer** det område som främst kräver samsyn och samverkan för att framgång ska nås. Östsam är forum för samråd och beslut på den övergripande nivån. Specifika projekt drivs oftast enligt etablerade samarbetsformer i särskilda projektgrupper med respektive huvudman som initiativtagare.

Andra sektorsområden som har en given plats i "kommunens regionalisering" är **utbildning, kultur och turism samt marknadsföring**. Här är översiktsplanen av underordnad betydelse som plattform för mellankommunal samverkan. Kommunens prioriteringar inom dessa områden avspeglas dock även i översiktsplanen.

När det gäller **teknisk försörjning** finns sedan länge etablerade samverkansområden t ex för renhållning och avfallshantering samt för vattenförsörjning och avloppshantering. Frågor som behandlas i översiktsplanen är bl a skyddet av vattentäkter, lokalisering av anläggningar för sortering/omlastning av avfall och deponier.

Även om mellankommunala frågor i stor utsträckning handlar om att hitta former för att nå **gemensamma mål** så finns givetvis också inslag av **konkurrens och motstående intressen**. I viss sorts frågor är den enskilda kommunen hänvisad att "hävda sig på egna meriter" som t ex när det gäller bostadsmarknaden och handelsetableringar. Inom andra områden behöver gemensamma spelregler formuleras som t ex riktlinjer för vindkraftetableringar. Vindkraftverken har stor omgivningspåverkan och placerade i närheten av kommungräns kan både boendemiljö och landskapsbild påverkas i grannkommunen såväl som möjligheterna att etablera egna verk. Det tilltagande intresset för etablering av vindkraftverk understryker behovet av samverkan och samordning. I riktlinjerna för lokalisering av vindkraftverk anges därför att samråd med grannkommunen bör ske vid lokalisering även av enstaka verk inom 5 km avstånd från kommungräns och att prövning i detaljplan kan krävas vid stor omgivningspåverkan.

Planeringsunderlag

Kommunala styrdokument och kunskapsunderlag med olika status samt i några fall rapporter från statliga myndigheter åberopas i översiktsplan. Den föregående kommunomfattande översiktsplanen, antagen 1990, har till fullo ersatts men jämförande skrivningar förekommer. Av de fördjupningar av översiktsplanen som tidigare antagits, fortsätter några att gälla, medan andra antingen har inarbetats i översiktsplanen eller upphävts. Förteckning över dessa ses nedan.

Här förtecknas också handlingar som haft betydelse för översiktsplanens utformning och som kan ge vägledning vid tillämpningen av översiktsplanen.

GÄLLANDE FÖRDJUPNINGAR AV ÖVERSIKTSPLANEN

delen Motala stad	antagen 1994	inarbetad	upphävs
delen Offerby - Borenhult	antagen 1990	inaktuell	upphävs
delen Agneshögs industriområde	antagen 1990	inaktuell	upphävs
delen Norrstens industriområde	antagen 1990	gäller fortsättningsvis	
delen Motala Verkstad	antagen 1994	gäller fortsättningsvis	
delen Duvedal och Bondebacka	antagen 2001	gäller fortsättningsvis	
delen Nykyrka	antagen 1990	gäller fortsättningsvis	
delen Fornåsa tätort	antagen 1988	gäller fortsättningsvis	
delen Tjällmo tätort	antagen 1988	gäller fortsättningsvis	
delen Österstad tätort	antagen 1989	gäller fortsättningsvis	
delen Godegårds tätort	antagen 1991	upphävs för att ersättas med ny	
delen Fågelsta tätort	antagen 1991	gäller fortsättningsvis	

ÖVRIGT PLANERINGSUNDERLAG

Mål i sikte, miljömål för Östergötland	Länsstyrelsen	2003
Stråkanalys för relationen Motala - Linköping	Vägverket Region Sydöst	2005
Väg 50 genom Motala, Arbetsplan med MKB	Vägverket Region Sydöst	2005
Riksväg 50 och 32 mellan E4 och Motala, Vägutredning beslutshandling	Vägverket Region Sydöst	2004
Dubbelspårsutbyggnad Motala - Mjölby Järnvägsplan med MKB	Banverket pågående	2005
Dubbelspårsutbyggnad Degerön - Hallsberg Järnvägsutredning med MKB	Banverket pågående	2005
Naturvårdsprogram för Motala kommun	Kommunfullmäktige	2001
Kompletterande naturinventeringar och sammanställningar	t o m	2005
Energiplan för Motala kommun - uppvärmning	Kommunfullmäktige	2002
Avfallsplan 2003 - 2006 för Motala och Vadstena	Kommunfullmäktige	2003
Motala kommuns tillväxtprogram	LEGS-process	2002 - 2004
Förslag till handelspolicy för Motala stad	Kommunfullmäktige	2004
Riktlinjer för fritidsbebyggelsens utveckling	Samhällsbyggnadsberedn	2003
Risakanalys över Motala kommun	Kommunfullmäktige	2004
Risakanalys över riksväg 50 genom Motala stad	Räddningstjänsten	2005
Grönytor i Motala tätort, inventering	Praktikantarbete	2005
Vedemö bebyggelseanalys	Praktikantarbete	2005
Idéprogram för Göta kanal Motala	Tyréns Infrakonsult	2002